

หุ่นผู้ถือ

โดย

นางสาวอาภาสิริ เเงารุ่งเรือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายธุรกิจ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หุ่นผู้ถือ

โดย

นางสาวอาภาสรี เจารุ่งเรือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายธุรกิจ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

BEARER SHARES

BY

MISS APASIREE NGOWROONGRUENG

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

BUSINESS LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2017

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวอาภาสิรี เจริญเรือง

เรื่อง

หุ้นผู้ถือ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูริย์ เอกเจริญกร)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

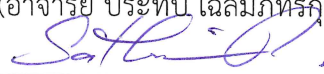
(ศาสตราจารย์ ดร. สหชน รัตนไพจิตร)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

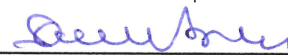
(อาจารย์ ประทีป เฉลิมภัทรกุล)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ เสถียร รุ่งทองคำกุล)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	หุ้นผู้ถือ
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอาภาสิริ เจารุ่งเรือง
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายธุรกิจ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร. สหชน รัตนไพจิตร
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

ใบหุ้นเป็นเอกสารชิ้นหนึ่งที่บริษัทจะต้องออกให้แก่ผู้ถือหุ้นเพื่อเป็นหลักฐานแสดงสิทธิในหุ้นของผู้ถือหุ้นผู้นั้น โดยใบหุ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้กำหนดไว้ 2 ประเภท ได้แก่ ใบหุ้นชนิดระบุชื่อ และใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ

ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วจะไม่มีภาระระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงในเอกสารใด ๆ ของบริษัท โดยจะระบุไว้เพียงคำว่า “ผู้ถือ” เท่านั้น บริษัทจะไม่ทราบว่ามีบุคคลใดเป็นผู้ถือหุ้น หรือมีการโอนหุ้นไปให้แก่บุคคลใดแล้วหรือไม่

จากลักษณะของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือนี้ ทำให้เกิดปัญหาหลายประการดังนี้
ประการแรก ปัญหาเรื่องการจดทะเบียนใบหุ้นผู้ถือลงในเอกสารต่าง ๆ เนื่องจากมีความเห็นเป็นสองฝ่ายระหว่างกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและความเห็นในทางทฤษฎีกฎหมาย โดยทางกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเห็นว่า แม้เป็นใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือแต่ยังต้องระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงในเอกสารของบริษัทและจะต้องดำเนินการตามประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่กำหนดให้ต้องแจ้งชื่อผู้ถือหุ้นหรือผู้รับประโยชน์ในใบหุ้นผู้ถือด้วย แต่ในทางทฤษฎีมีความเห็นว่าไม่ควรที่จะระบุชื่อของผู้ถือใบหุ้นผู้ถือลงในเอกสารใด ๆ ของบริษัทเลย เนื่องจากขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ประการที่สอง ปัญหาในเรื่องการโอนใบหุ้นผู้ถือ เนื่องจากการแสดงความเป็นเจ้าของหุ้นทำได้โดยการครอบครองใบหุ้นเท่านั้น หากผู้ถือใบหุ้นสูญเสียการครอบครองไปและต่อมาอีกคนหนึ่งได้รับโอนใบหุ้นและครอบครองใบหุ้นโดยสุจริต ปัญหาในทางกฎหมายที่เกิดขึ้น คือ จะนำกฎหมายใดปรับใช้กับกรณีดังกล่าว หากไม่มีกฎหมายที่กำหนดไว้ สามารถนำหลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องของหนี้หรือทรัพย์มาใช้ได้หรือไม่ เพียงใด และจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ หรือจะต้องนำหลักกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งในเรื่องของตัวเงินมาปรับใช้กับกรณีดังกล่าว

ประการที่สาม ปัญหาในการออกใบหุ้นใหม่ กรณีที่ใบหุ้นเดิมถูกทำลาย ซึ่งกฎหมายหุ้นส่วนบริษัทไม่ได้กำหนดไว้ การนำกฎหมายมาปรับใช้ หากพิจารณาถึงหลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องดังกล่าวซึ่งไม่มีการกำหนดไว้ ดังนี้ จะต้องนำกฎหมายในเรื่องใดมาปรับใช้เพื่อให้ต้องตามเจตนารมณ์ของเรื่องใบหุ้นผู้ถือและเพื่อรักษาสิทธิของผู้ถือหุ้นไว้ด้วย

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาเกี่ยวกับใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือที่มีขึ้นทั้งในกรณีที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ให้ชัดเจนในผลทางกฎหมายของการออกใบหุ้นผู้ถือและกรณีที่ใบหุ้นผู้ถืออยู่ในมือความครอบครองของผู้ทรงโดยสุจริต และศึกษาการตีความของกฎหมายที่แตกต่างกันในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ โดยศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศอีกด้วย

คำสำคัญ: ใบหุ้น, ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ, ตราสารเปลี่ยนมือ

Thesis Title	BEARER SHARES
Author	Miss Apasiree Ngowroongrueng
Degree	Master of Laws
Major Field/Faculty/University	Business Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Professor Sahaton Rattanapijit, LL.D.
Academic Years	2017

ABSTRACT

Share certificate is the document issued by the company to the shareholder. The rights of the shareholder are expressed by the share certificate. According to the Thai civil and Commercial Code, there are 2 types of share certificate; Registered share and Bearer share.

Regarding to the purpose of the bearer share, the name of the person who hold the bearer share will never mention or appear in any company documents. The word “Bearer” will be in those documents instead. Thus, the company never know who hold the bearer share or whether the share has been transferred.

Owing to the nature of the bearer share, it may cause some legal problems as follows:

Firstly, registration of the bearer share issue. Since there are 2 opinions regarding to this issue, one from the Department of Business Development and others from the theory of law. According to Department of Business Development, every share has to register the name of the shareholder in the company document even the bearer shares and also abide by the Department’s Regulation which required the company to register the name of the shareholder or the beneficiary. On the other hand, theoretically suggested that if the company issued bearer share, there would be no name appear in any document of the company.

Secondly, the problem in transferring bearer shares. Since the holding or possessing the bearer share is the only way to express the ownership, if the shareholder lost possession of the share and another person, with good faith, possess the certificate. Thank to this situation, if there is no code law prescribed, will the property law or obligation law in general be applied and consistent with the purpose of the law. Or else, the analogy of the law of bill and notes will be applied instead.

Thirdly, the problem in issuing new share certificate in case of the old share certificate has been destroyed. The law on company has not been include this situation. Considering the law applied on this issue, there is no general law prescribed. Hence, chosing the law to resolve this problem have to consistent with the intention of the bearer share and also protect the shareholder rights.

In this thesis will study about the problem in bearer share. On one hand, the issue regarding the unclearly of the law on issuing bearer share and possessing the bearer share by the good faith transferee. The other is about the interpretation of the law which is inconsistent between theoretically and practically. This study will also compare with the foreign law.

Keywords: Share Certificate, Bearer Share, Share warrant to Bearer, Negotiable Instrument

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. สหชน รัตนไพจิตร เป็นอย่างสูงที่กรุณาเป็นกรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาแก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ให้คำแนะนำ แนวทางในการเขียน การค้นหา และคำปรึกษาในด้านต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ ด้วยความอดทน เอาใจใส่ และปรารถนาดีต่อลูกศิษย์อยู่เสมอ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. ไพทิต เอกจริยกร ที่สละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์ประทีป เฉลิมภัทรกุล และท่านอาจารย์เสถียร รุ่งทองคำกุล ที่กรุณาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ทั้งสามท่านได้ให้คำแนะนำ ความรู้ลำดับความคิด และแนวทางการเขียน ทำให้สามารถไล่เรียงเหตุการณ์ เหตุผล ข้อกฎหมาย และข้อสรุปของวิทยานิพนธ์นี้ได้

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณบิดา มารดา พี่น้อง คุณอา (ท่านสมชาย เगरุ่งเรือง) และครอบครัวของข้าพเจ้า รวมไปถึง เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทั้งที่มหาวิทยาลัย และที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา ที่คอยช่วยเหลือ เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนอย่างดีมาโดยตลอด ขอขอบคุณมากๆ จริงๆ :)

นางสาวอภาสิรี เगरุ่งเรือง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 สมมติฐานการศึกษา	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	7
บทที่ 2 แนวความคิดเรื่องใบหุ้ม	8
2.1 แนวความคิดเรื่องหุ้ม	8
2.1.1 ความหมายและหลักการทั่วไปเกี่ยวกับหุ้ม	8
2.1.2 หลักฐานเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของหุ้ม	11
2.1.2.1 ใบหุ้ม	11
2.1.2.2 สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้ม	12
2.1.2.3 สำเนารายชื่อผู้ถือหุ้ม	17
2.1.3 ประเภทของหุ้ม	18
2.1.3.1 หุ้มสามัญ	18
2.1.3.2 หุ้มบุริมสิทธิ	18

2.1.4 ประเภทของใบหุ้น	19
2.1.4.1 ใบหุ้นชนิดระบุชื่อ	20
2.1.4.2 ใบหุ้นชนิดผู้ถือ	22
2.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับใบหุ้น	22
2.2.1 แนวความคิดเรื่องตราสาร	22
2.2.1.1 ความหมายของหนังสือตราสาร	22
2.2.1.2 องค์ประกอบของหนังสือตราสาร	25
2.2.2 แนวความคิดเรื่องตราสารเปลี่ยนมือ	26
2.2.2.1 ความหมายของตราสารเปลี่ยนมือ	28
2.2.2.2 องค์ประกอบของตราสารเปลี่ยนมือ	31
2.3 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับใบหุ้นผู้ถือ	35
2.3.1 วิวัฒนาการของการเปิดเผยข้อมูลของบริษัท	35
2.3.2 ความหมายของใบหุ้นผู้ถือ	38
2.3.3 การออกใบหุ้นผู้ถือ	39
2.3.3.1 องค์ประกอบของใบหุ้นผู้ถือ	40
2.3.3.2 ข้อความที่ต้องระบุลงในใบหุ้นผู้ถือ	42
2.3.3.3 สิทธิเกี่ยวกับผู้ถือหุ้น	43
2.3.4 การโอนใบหุ้นผู้ถือ	44
2.3.4.1 วิธีการโอนใบหุ้นผู้ถือ	45
2.3.4.2 การโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่ง	46
2.3.4.3 ผลของการโอนใบหุ้นผู้ถือ	51
บทที่ 3 กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใบหุ้นผู้ถือ	52
3.1 ประเทศอังกฤษ	52
3.1.1 แนวความคิดเรื่องหุ้น	52
3.1.1.1 ความหมายและหลักการทั่วไปเกี่ยวกับหุ้น	53
3.1.1.2 หลักฐานเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของหุ้น	56
(1) ใบหุ้น	56
(2) สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น	59

(3) สำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น	61
3.1.1.3 ประเภทของหุ้น	62
(1) หุ้นสามัญ	62
(2) หุ้นบุริมสิทธิ	63
3.1.1.4 ประเภทของใบหุ้น	65
(1) ใบหุ้นระบุชื่อ	65
(2) ใบหุ้นผู้ถือ	67
3.1.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับใบหุ้นผู้ถือ	70
3.1.2.1 วัตถุประสงค์ของการเปิดเผยข้อมูลของบริษัท	70
3.1.2.2 ความหมายของใบหุ้นผู้ถือ	71
3.1.2.3 การออกใบหุ้นผู้ถือ	72
(1) องค์ประกอบของใบหุ้นผู้ถือ	74
(2) ข้อความที่ต้องระบุลงในใบหุ้นผู้ถือ	75
(3) สิทธิเกี่ยวกับผู้ถือหุ้น	76
3.1.2.4 การโอนใบหุ้นผู้ถือ	77
(1) วิธีการโอนใบหุ้นผู้ถือ	78
(2) การโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ความเขาสั่ง	78
(3) ผลของการโอนใบหุ้นผู้ถือ	79
3.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา	79
3.2.1 แนวความคิดเรื่องหุ้น	79
3.2.1.1 ความหมายและหลักการทั่วไปเกี่ยวกับหุ้น	80
3.2.1.2 หลักฐานเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของหุ้น	81
(1) ใบหุ้น	81
(2) สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น	82
(3) สำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น	84
3.2.1.3 ประเภทของหุ้น	87
(1) หุ้นสามัญ	88
(2) หุ้นบุริมสิทธิ	89
3.2.1.4 ประเภทของใบหุ้น	91
(1) ใบหุ้นระบุชื่อ	92

(2) ใบหุ้นผู้ถือ	92
3.2.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับใบหุ้นผู้ถือ	93
3.2.2.1 วิวัฒนาการของการเปิดเผยข้อมูลของบริษัท	93
3.2.2.2 ความหมายของใบหุ้นผู้ถือ	94
3.2.2.3 การออกใบหุ้นผู้ถือ	94
(1) องค์ประกอบของใบหุ้นผู้ถือ	95
(2) ข้อความที่ต้องระบุลงในใบหุ้นผู้ถือ	97
(3) สิทธิเกี่ยวกับผู้ถือหุ้น	98
3.2.2.4 การโอนใบหุ้นผู้ถือ	101
(1) วิธีการโอนใบหุ้นผู้ถือ	101
(2) การโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ความเขาสั่ง	102
(3) ผลของการโอนใบหุ้นผู้ถือ	102
บทที่ 4 ปัญหาเกี่ยวกับใบหุ้นผู้ถือตามกฎหมายไทย	104
4.1 ปัญหาการลงทะเบียนใบหุ้นผู้ถือในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น หรือสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น	107
4.2 ปัญหาสิทธิในใบหุ้นกรณีใบหุ้นผู้ถือหายหรือถูกลัก	110
4.3 ปัญหาการออกใบหุ้นผู้ถือใหม่ กรณีที่ใบหุ้นถูกทำลาย	113
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	116
5.1 บทสรุป	116
5.2 ข้อเสนอแนะ	118
บรรณานุกรม	122
ประวัติผู้เขียน	126

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

เนื่องจากตามกฎหมายบริษัทกำหนดให้บริษัทต้องออกใบสำคัญให้กับผู้ถือหุ้นเพื่อเป็นหลักฐานในการแสดงความเป็นเจ้าของหุ้นและสามารถที่จะใช้สิทธิและอ้างสิทธิของตนที่มีอยู่ต่อบริษัทได้ ที่เรียกว่า “ใบหุ้น” หรือ Share Certificate

ใบหุ้นมีลักษณะของหนังสือตราสารกล่าวคือต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ลงลายมือชื่อผู้ที่ออกตราสาร และต้องระบุเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด หากมีเนื้อความไม่ตรงกับที่กฎหมายกำหนด ตราสารนั้นจะไม่สมบูรณ์ หากเป็นกรณีที่มีเนื้อความเกินจากที่กฎหมายกำหนดให้มีผลจะทำให้เนื้อความที่เกินนั้นไม่มีผล ตราสารจะต้องประกอบไปด้วยสิทธิทางหนึ่งคือในตัวตราสารนั้นมีบุคคลสิทธิหรือสิทธิเรียกร้องที่สามารถเรียกร้องกันได้ตามนิติสัมพันธ์ที่มีต่อกัน และสิทธิทางทรัพย์สินเป็นทรัพย์สินที่สามารถไต่ถามได้กับบุคคลทั่วไปได้

กฎหมายบริษัทของไทย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ใช้ระบบใบหุ้น และกำหนดให้บริษัทสามารถออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ใบหุ้นชนิดระบุชื่อ หรือ Registered Share และใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ หรือ Bearer Share

ใบหุ้นระบุชื่อเป็นใบหุ้นที่ออกโดยมีการระบุชื่อผู้ถือหุ้นลงในใบหุ้น บริษัทสามารถออกใบหุ้นชนิดระบุชื่อให้กับผู้ถือหุ้นได้ แม้ว่าผู้ถือหุ้นยังส่งใช้ค่าเงินค่าหุ้นไม่ครบเต็มตามมูลค่าหุ้น และไม่จำเป็นต้องกำหนดอนุญาตโดยข้อบังคับบริษัทเพื่อให้สามารถออกใบหุ้นระบุชื่อได้แต่อย่างใด ใบหุ้นชนิดนี้สามารถที่จะโอนกันได้โดยมีตราสารการโอนตามแบบพิธีของการโอนตามกฎหมาย ทำให้การโอนใบหุ้นชนิดนี้ไม่สามารถโอนได้โดยสะดวก และอาจถูกจำกัดการโอนโดยข้อบังคับของบริษัท อย่างไรก็ตาม เมื่อการโอนนั้นต้องมีหลักฐานและตราสารการโอนทำให้เจ้าของหุ้นสามารถพิสูจน์ถึงความเป็นเจ้าของได้ ทั้งเอกสารที่ถูกลักเก็บไว้ที่บริษัทและหน่วยงานราชการ

ในกรณีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะเป็นใบหุ้นที่ไม่มีการระบุชื่อผู้ถือหุ้นในใบหุ้น และในเอกสารใด ๆ ของบริษัท ในการออกใบหุ้นชนิดนี้ทำได้ต่อเมื่อมีข้อบังคับของบริษัทได้กำหนดอนุญาตไว้ และจะต้องออกให้แก่ผู้ถือหุ้นที่ได้ส่งใช้เงินค่าหุ้นครบถ้วนแล้วเท่านั้น หากยังส่งใช้เงินไม่ครบบริษัทจะต้องออกใบหุ้นชนิดระบุชื่อให้กับผู้ถือหุ้นผู้นั้นเท่านั้น เพื่อให้บริษัทติดตามทวงถามในค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบได้ หากบริษัทออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ผู้ถือหุ้นสามารถโอนหุ้นได้โดยง่ายเพียงการส่งมอบใบหุ้นนั้นและไม่ต้องบอกกล่าวการโอนกับบริษัทเพื่อให้การโอนนั้นสมบูรณ์ โดยการ

โอนใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือหุ้นจะมีบทบาทบัญญัติที่คุ้มครองผู้รับโอนที่สุจริตให้มีสิทธิดีกว่าผู้โอนที่กำหนดให้ผู้สุจริตที่รับโอนตราสารมาและไม่ทราบถึงความบกพร่องของตราสารนั้น ๆ จะได้รับความคุ้มครองโดยจะได้สิทธิสมบูรณ์ในตราสาร อันเป็นลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือที่ทำให้สิทธิของผู้ถือหุ้นสามารถโอนไปได้ตามตราสารที่ได้มีการส่งมอบไปและคุ้มครองผู้รับโอนตราสารนั้น

เจตนารมณ์ในการออกใบหุ้นผู้ถืออีกประการหนึ่งคือคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้ถือใบหุ้นชนิดนี้โดยไม่มีการเปิดเผยชื่อหรือข้อมูลใด ๆ ของผู้ถือหุ้น และไม่แสดงความเป็นเจ้าของในใบหุ้นโดยการระบุชื่อ แต่การแสดงความเป็นเจ้าของใบหุ้นทำได้โดยการครอบครองใบหุ้นเท่านั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้การออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือสามารถทำได้หากมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดอนุญาตไว้ และเมื่อหุ้นนั้นได้ใช้เต็มมูลค่าแล้ว โดยบริษัทจะต้องระบุข้อความตามที่กฎหมายกำหนดลงในใบหุ้น ประกอบด้วย ชื่อบริษัท เลขหมายหุ้นที่กล่าวถึงในใบหุ้น มูลค่าหุ้น ค่าแถมว่าใบหุ้นนั้นออกให้แก่ผู้ถือ และต้องมีกรรมการลงลายมือชื่อคนหนึ่งเป็นอย่างน้อย นอกจากใบหุ้นแล้ว บริษัทจะต้องจัดให้มีสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นโดยเก็บไว้ที่บริษัท และต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ ชื่อและสำนักของผู้ถือหุ้น หมายเลขหุ้น จำนวนเงินที่ได้ใช้แล้ว วันเดือนปีที่ได้ลงทะเบียนบุคคลผู้หนึ่ง ๆ เป็นผู้ถือหุ้น เลขหมายใบหุ้นและวันที่ลงในใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือและเลขหมายของหุ้นซึ่งได้ลงในใบหุ้นนั้น ๆ และวันที่ได้ขีดฆ่าใบหุ้นชนิดระบุชื่อหรือชนิดออกให้แก่ผู้ถือและจะต้องนำส่งสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นทุกปี โดยมีรายการเช่นเดียวกับในสมุดบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น การออกใบหุ้นแต่ละประเภทมีการกำหนดรายการที่ต่างกัน เพื่อให้ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายทั้งเรื่องการเปิดเผยข้อมูลและการโอนไปได้โดยง่าย

อย่างไรก็ตาม การระบุรายละเอียดเกี่ยวกับหุ้นในเอกสารต่าง ๆ ที่จะต้องส่งให้กับทางราชการนั้น ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่ ระหว่างในทางวิชาการกับความเห็นของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เนื่องจากในทางวิชาการมีความเห็นว่าการระบุรายละเอียดของผู้ถือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นหรือสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นนั้น จะต้องระบุเพียงว่า “ผู้ถือ” และไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงไป เพื่อรักษาเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องดังกล่าวที่ต้องการรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ถือหุ้น ในด้านความเห็นของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลในทางปฏิบัติ มีความเห็นว่าจะต้องมีระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงในเอกสารต่าง ๆ บริษัทยื่นมาให้กับทางกรมฯ ไม่ว่าบริษัทจะออกใบหุ้นชนิดใด แม้ว่าใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะโอนไปได้โดยง่ายและมีเจตนารมณ์เพื่อปกปิดข้อมูลของผู้ถือหุ้น แต่ยังคงต้องระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงในเอกสารดังกล่าว อีกทั้ง กรมพัฒนาธุรกิจการค้าออกประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง กำหนดรายการเพิ่มเติมในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นและสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นบริษัทจำกัด พ.ศ. 2557 ซึ่งกำหนดในเรื่องของการจัดแจ้งชื่อผู้ถือหุ้นหรือผู้รับประโยชน์กรณีบริษัทจำกัดออกใบหุ้นผู้ถือให้กับผู้ถือหุ้นหากเป็นกิจการที่กำหนดตาม

มาตรา 16 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และกฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้ำ พ.ศ. 2556 กรมพัฒนาธุรกิจการค้าต้องการให้มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงไปในเอกสารต่าง ๆ เพราะเหตุความมั่นคง เนื่องจากใบหุ้นผู้ถือโดยสภาพสามารถควบคุมและตรวจสอบได้ยาก สามารถโอนโดยเสรีและไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้ถือหุ้น ทำให้เกิดการนำใบหุ้นดังกล่าวไปใช้ในธุรกิจที่ผิดกฎหมายหรือเพื่อการฟอกเงิน

ตามตำรากฎหมายหุ้นส่วนบริษัทได้มีการอธิบายถึงความหมายของใบหุ้นว่าเป็นเอกสารสำคัญสำหรับหุ้น และเป็นหลักฐานในการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของหุ้น ตามนิยามดังกล่าวอาจอธิบายได้ไม่ครอบคลุมหรือไม่ครบถ้วนในทุกประเภทของใบหุ้น เนื่องจากในด้านหนึ่งใบหุ้นเป็นหลักฐานในการแสดงสิทธิ หรือเป็นเอกสารรับรองสิทธิในหุ้น ผู้ถือหุ้นสามารถที่จะพิสูจน์สิทธิของตนได้โดยไม่มี หรือไม่ต้องแสดงใบหุ้น เพื่อใช้สิทธิในบริษัท แต่หากเป็นใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือใบหุ้นคือตัวหุ้น ไม่ได้เป็นเพียงเอกสารรับรองสิทธิในหุ้น สิทธิและหน้าที่ของผู้ถือหุ้นจะติดอยู่กับใบหุ้นและการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของหุ้นทำได้โดยการครอบครองเท่านั้น หากผู้ถือหุ้นไม่มีใบหุ้นไว้ในครอบครอง ผู้ถือหุ้นไม่มีวิธีอื่นใดที่จะพิสูจน์สิทธิหรือกล่าวอ้างสิทธิต่อบริษัทได้เลย และหากใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือตกไปอยู่ในมือของผู้ทรงที่สุจริตจะทำให้ผู้ถือหุ้นเดิมนั้นอาจไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะเมื่อมีผู้ทรงโดยสุจริตมีใบหุ้นผู้ถือไว้ในครอบครอง ผู้ที่ครอบครองสามารถที่จะกล่าวอ้างยืนยันสิทธิและบังคับใช้สิทธิของตนได้ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย สามารถใช้สิทธิในฐานะผู้ถือหุ้นได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้ เช่น การที่จะต้องนำใบหุ้นมาแสดงเพื่อรับเงินปันผล หรือมาแสดงก่อนการเข้าประชุมผู้ถือหุ้น เป็นต้น

ในประเด็นของการใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการพิจารณาความเป็นเจ้าของหุ้นเมื่อมีการโอนหุ้นหรือเปลี่ยนตัวเจ้าของหุ้นที่ทำให้สิทธิหน้าที่ของผู้ถือหุ้นคนหนึ่งโอนไปยังอีกคนหนึ่ง โดยการโอนไปนั้น สิ่งที่ต้องพิจารณาคือประเภทของใบหุ้น หากเป็นใบหุ้นชนิดระบุชื่อ การโอนหุ้นจะสมบูรณ์เมื่อบริษัทได้ทำการจดแจ้งชื่อผู้ถือหุ้นที่รับโอนในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท ส่วนกรณีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือการโอนจะสมบูรณ์เมื่อได้มีการส่งมอบไปในทางกายภาพ กล่าวคือ เมื่อผู้รับโอนได้ครอบครองใบหุ้นแล้ว ความเป็นเจ้าของหุ้นจะตกไปสู่ผู้รับโอนในทันที

ในกรณีของใบหุ้นผู้ถือ การโอนใบหุ้นเกิดขึ้นได้เสมอ ปัญหาอาจเกิดขึ้นหากเกิดกรณีที่ใบหุ้นที่โอนถูกลักไปจากผู้ถือหุ้นและต่อมาตกไปอยู่ในมือของผู้ทรงที่สุจริตและครอบครองใบหุ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ถือหุ้นเดิมที่ติดตามสิทธิในใบหุ้นของตนเช่นกัน สิทธิในใบหุ้นระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ถือหุ้นเดิมและผู้ครอบครองใบหุ้น บุคคลใดมีสิทธิในใบหุ้นดีกว่ากัน ในเรื่องดังกล่าวนี้ ตามกฎหมายในลักษณะบริษัท ไม่ได้กำหนดเรื่องนี้ไว้ เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดขาดตกบกพร่องไป ทำให้เป็นช่องว่างของกฎหมาย การปรับใช้กฎหมายในกรณีนี้จะต้องพิจารณาถึงนิติวิธีตามมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์ที่บัญญัติถึงลำดับการปรับใช้กฎหมาย ซึ่งจะต้องใช้กฎหมายตามลำดับ ได้แก่ ปรับใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร หากมีการกำหนดไว้ ถ้าหากไม่มีการกำหนดจะต้องนำกฎหมายทั่วไปที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในเรื่องที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับ หากไม่มีกฎหมายทั่วไปในเรื่องดังกล่าวหรือไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้ จะต้องนำกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้องมาใช้ในลักษณะใกล้เคียงอย่างยิ่ง

ในการพิจารณาถึงความเป็นเจ้าของในใบหุ้น บุคคลที่เป็นเจ้าของหุ้นเดิมอาจอ้างหลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องทรัพย์สิน ตามมาตรา 1336 โดยใช้สิทธิติดตามเอาคืนจากผู้ครอบครองทรัพย์สินของตนได้โดยไม่มีสิทธิที่จะยึดถือไว้ ทำให้ผู้ถือหุ้นเดิมมีสิทธิดีกว่าในใบหุ้น แม้ว่าจะสูญเสียการครอบครองไปแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม ผู้ครอบครองที่สุจริตในใบหุ้นผู้ถือสามารถอ้างหลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องหนี้ว่าด้วยการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่งแก่ผู้ถือ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้แก่กรณีได้ ตามมาตรา 313 ที่กำหนดให้นำมาตรา 312 มาใช้กับเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้แก่ผู้ถือด้วย ซึ่งมาตรา 312 ได้กำหนดว่า ลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ต่อผู้รับโอนโดยสุจริตไม่ได้ ดังนั้น หลักกฎหมายในเรื่องดังกล่าวนี้จึงใช้หลักผู้ทรงโดยสุจริตหรือผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน จะเห็นได้ว่า มีหลักกฎหมายที่สนับสนุนข้อต่อสู้ของทั้งสองฝ่ายในเรื่องการนำกฎหมายมาปรับใช้กับกรณีนี้ จึงต้องพิเคราะห์โดยละเอียดเพื่อหากกฎหมายที่ตรงตามเจตนารมณ์มากที่สุดมาใช้

ปัญหาในเรื่องการขอยกใบหุ้นใหม่กรณีใบหุ้นถูกทำลายหรือหายไปจากการครอบครองของผู้ถือหุ้น ทำให้หุ้นดังกล่าวสิ้นสภาพ หรือหมดสิ้นไป หากเป็นกรณีใบหุ้นชนิดระบุชื่อบริษัทสามารถออกใบหุ้นใหม่ได้ แต่หากเป็นกรณีใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ การพิสูจน์ว่าตนเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทดังกล่าว ย่อมไม่สามารถทำได้ เพราะไม่มีการระบุชื่อผู้ถือหุ้นไว้ในเอกสารต่าง ๆ ของบริษัท และของหน่วยราชการ แม้เป็นผู้ถือหุ้นที่แท้จริง แต่ไม่มีหลักฐานใด ๆ มายืนยัน และไม่มีใบหุ้นผู้ถือไว้ในการครอบครอง อันจะเป็นการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของหุ้น ดังนี้ การยืนยันในสิทธิแห่งผู้ถือหุ้นในบริษัท และสิทธิอื่น ๆ ที่ตนพึงจะมีได้ ย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม แม้ไม่มีกฎหมายในส่วนของบริษัทกำหนดให้สามารถออกใบหุ้นใหม่ได้ จึงต้องมีการหากกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้กับเรื่องให้ตรงกับเจตนารมณ์ของใบหุ้นผู้ถือ พิจารณาแล้วในส่วนกฎหมายทั่วไปไม่ได้มีการกำหนดรองรับสิทธิของผู้ถือหุ้นในการขอยกใบหุ้นใบใหม่ แต่หากพิจารณาโดยใช้การเทียบเคียงอย่างยิ่งในเรื่องของตราสารเปลี่ยนมือจึงอาจนำบทบัญญัติในเรื่องตัวเงินมาปรับใช้ได้ ในมาตรา 1011 ที่กำหนดให้ในกรณีที่ตัวเงินหายไปก่อนกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงตัวเงินจะร้องขอไปยังผู้ส่งจ่ายให้ออกตัวเงินให้ใหม่ที่มีเนื้อความเดียวกันแก่ตนใหม่อีกฉบับหนึ่งก็ได้ และอาจวางประกันไว้ให้แก่ผู้ส่งจ่ายหากผู้ส่งจ่ายประสงค์ เพื่อไว้ทดแทนหากจะต้องเสียหายกรณีที่ตัวเงินหายนั้นกลับหาได้ แต่หากผู้ส่งจ่ายรับคำร้องตั้งว่านั้นมาแล้ว บอกปิดไม่ยอมให้ตัวเงินคู่ฉบับ อาจถูกบังคับให้ออกให้ก็ได้

ตามบทบัญญัติดังกล่าวทำให้บริษัทสามารถออกใบหุ้นให้ผู้ถือหุ้นใหม่ได้เพื่อให้มีตราสารแทนสิทธิในหุ้นนั้นไม่มีอยู่ หรือสูญไป ไม่ว่าจะกรณีหาย หรือถูกทำลาย ดังนี้ หากนำมาปรับใช้กับเรื่องใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเมื่อใบหุ้นหายไป ย่อมทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับใบหุ้นใบใหม่ที่มีข้อความเดิมและได้สิทธิของตนกลับมาดังเดิม แต่อาจถูกบริษัทเรียกให้วางประกันได้ หากบริษัทเห็นว่ามีความเสียหายหากใบหุ้นเดิมกลับคืนมา

จากที่กล่าวมาข้างต้น หลายประเทศได้ตระหนักถึงปัญหาและดำเนินการพัฒนากฎหมายเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งตามกฎหมายไทยที่ไม่ได้มีการกำหนดในเรื่องนี้มากนักทำให้เป็นช่องว่างของกฎหมายจำเป็นต้องมีการศึกษา แก้ไขเพิ่มเติมด้วยบทกฎหมาย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการปรับใช้หรือตีความกฎหมายอีกต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความเป็นมาของใบหุ้นผู้ถือในบริษัทจำกัด และเสนอสภาพปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ
2. ศึกษาหลักการของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับใบหุ้นผู้ถือในบริษัทจำกัด ทั้งกฎหมายของไทยและกฎหมายของต่างประเทศที่มีการกำหนดเรื่องดังกล่าว
3. วิเคราะห์กฎหมายเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหากับใบหุ้นผู้ถือในบริษัทจำกัด

1.3 สมมติฐานการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่อง “หุ้นผู้ถือ” มีสมมติฐานการศึกษา คือ การที่บุคคลใดเข้าเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท การลงทุนของบุคคลนั้นโดยการเข้าถือหุ้นควรได้รับความเป็นส่วนตัวโดยไม่ต้องเปิดเผยชื่อหรือข้อมูลของตนให้กับทางบริษัท อย่างไรก็ตาม การปกปิดตัวตนโดยสมบูรณ์อันเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นทำได้ยากเพราะมีการใช้ใบหุ้นชนิดดังกล่าวไปดำเนินการที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ จึงเห็นควรให้มีแนวทางที่ทำให้สามารถรักษาเจตนารมณ์ของใบหุ้นผู้ถือได้และในขณะเดียวกันไม่กระทบถึงความมั่นคงของประเทศอีกด้วย และเนื่องจากหุ้นผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนทำให้ออนไปได้อย่างง่าย เกิดความคล่องตัวในการทำธุรกิจ ทำให้การนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์มาใช้ในเรื่องดังกล่าวนี้ ควรนำเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตราสารเปลี่ยนมือมาใช้บังคับคือในเรื่องตัวเงินและการโอนสิทธิเรียกร้องตามตราสาร

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาถึงประวัติและพัฒนาการของการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่มีระบบการเปิดเผยข้อมูลและระบบการปกปิดข้อมูล ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของการเกิดใบหุ้นชนิดผู้ถือนี้ โดยศึกษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของบริษัทจำกัด และได้ศึกษาไปถึงวิธีการโอนหุ้นผู้ถือซึ่งมีกฎหมายกำหนดไว้เฉพาะในกฎหมายบริษัทเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงต้องมีการศึกษาเพิ่มโดยมีการนำตัวบทกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นกฎหมายทั่วไปในเรื่องของนิติกรรมสัญญาและหนี้ รวมไปถึงเรื่องของการซื้อขาย เพื่อนำกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรมาใช้โดยเทียบเคียงเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายในส่วนที่ไม่มีการกำหนดไว้

นอกจากนี้ได้ศึกษากฎหมายของต่างประเทศ โดยศึกษากฎหมาย Companies Act ของประเทศอังกฤษ และศึกษากฎหมายบริษัทของประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งกฎหมายในระดับมลรัฐที่ในอดีตบัญญัติเรื่องการอนุญาตให้ออกใบหุ้นผู้ถือได้อย่างชัดเจน และกฎหมายต้นแบบ (Model Law) ที่กำหนดในเรื่องบริษัทเพื่อทำการเปรียบเทียบตัวบทกฎหมายในเรื่องนี้

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

ศึกษาในรูปแบบของการวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ทั้งตำรากฎหมาย ตัวบทกฎหมาย บทความ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ ทั้งเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มา นำมาวิเคราะห์ สรุป และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหารวมทั้งหลักการทางกฎหมายทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และการบังคับใช้ให้ตรงกับแนวเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาของใบหุ้นผู้ถือในกฎหมายไทย ทั้งการบัญญัติตัวบทกฎหมาย และการนำกฎหมายไปบังคับใช้
2. ทำให้เข้าใจหลักการของกฎหมายเกี่ยวกับใบหุ้นผู้ถือในบริษัทจำกัดของไทย และของกฎหมายต่างประเทศ รวมไปถึงวัตถุประสงค์ และแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายในเรื่องดังกล่าว
3. ทำให้สามารถเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับใบหุ้นผู้ถือในบริษัทจำกัด

บทที่ 2

แนวความคิดเรื่องใบหุ้น

2.1 แนวความคิดเรื่องหุ้น

องค์กรธุรกิจประเภทต่าง ๆ ได้มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์บางประการ และการตั้งองค์กรธุรกิจแต่ละประเภทย่อมมีกฎหมายที่ควบคุมแตกต่างกันไป ซึ่งอาจเป็นชื่อที่เรียกกันตามองค์ประกอบขององค์กรธุรกิจตามกฎหมายนั้น เช่น บริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด หรืออาจเป็นองค์กรธุรกิจที่ไม่มีชื่อเรียกตามกฎหมาย เนื่องจากไม่ได้เข้าองค์ประกอบใด ๆ ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้¹

เมื่อองค์กรธุรกิจได้มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้าพาณิชย์และต้องการค้ากำไร สิ่งสำคัญที่จะต้องใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์คือ เงินทุน ในกรณีของบริษัทจะมีการระดมทุนโดยการที่บริษัทจะแบ่งทุนออกเป็นหน่วยเล็ก ๆ เรียกว่า “หุ้น”² เมื่อเข้าซื้อหุ้นแล้วผู้ถือหุ้นจะได้รับใบหุ้นเพื่อเป็นหลักฐานแสดงสิทธิในตัวผู้ถือหุ้น³ ซึ่งอาจเป็นใบหุ้นชนิดระบุชื่อ หรือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ถือหุ้น

2.1.1 ความหมายและหลักทั่วไปเกี่ยวกับหุ้น

นิยามของ “หุ้น” ไม่ได้มีการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ตามตำราต่าง ๆ ได้มีการให้ความหมายของหุ้นไว้ดังนี้

จากตำราของอาจารย์ โสภณ รัตนากร ได้กล่าวถึงหุ้นในบริษัทไว้ว่า “มองในด้านของบริษัท หุ้นก็คือเงินทุนที่ผู้ถือหุ้นเอามาให้บริษัทใช้ในการดำเนินการของบริษัท มองในด้าน

¹ สหธน รัตนไพจิตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2557), น.8-10.

² เพ็งอ่าง, น.303.

³ จันตรี สิ้นศุภฤกษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ห้างหุ้นส่วนและบริษัท, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2556), น.152.

บุคคลภายนอกหรือเจ้าหน้าที่ของบริษัท หุ้นก็เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ของบริษัท สำหรับตัวผู้ถือหุ้นเองนั้น หุ้นเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นที่มีอยู่ในบริษัท”⁴

ตำราของอาจารย์สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่ ได้ให้ความหมายว่า “ส่วนของบริษัท หุ้นคือเงินทุนที่ผู้ถือหุ้นเอามาให้บริษัทใช้ในการดำเนินกิจการของบริษัท ส่วนของบุคคลภายนอกหรือเจ้าหน้าที่ของบริษัท หุ้นเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ของบริษัท สำหรับตัวผู้ถือหุ้น หุ้นเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นที่มีอยู่ในบริษัท หุ้นเป็นสิ่งแสดงการมีสิทธิต่าง ๆ ของผู้ถือหุ้นในบริษัท และแสดงถึงหน้าที่และความรับผิดชอบที่ผู้ถือหุ้นจะต้องชำระค่าหุ้นแก่บริษัท หุ้นอาจถือเป็นทรัพย์สินซึ่งผู้ถือหุ้นอาจจำหน่าย ได้รับดอกผล หรืออาจนำไปใช้เป็นหลักประกันได้เช่นทรัพย์สินอื่น หุ้นยังแสดงว่ามีสัญญาซึ่งกันและกันหลายประการระหว่างบริษัทและผู้ถือหุ้น หุ้นของบริษัทอาจได้มาโดยการซื้อจากบริษัทเองหรือซื้อต่อมาจากผู้ถือหุ้น หุ้นเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่งซึ่งอาจจำหน่ายจ่ายโอนและเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทได้ หุ้นอาจชำระราคาเต็มมูลค่าแล้วหรือชำระเพียงบางส่วน”⁵

อาจกล่าวได้ว่า หุ้นคือแหล่งเงินทุนของบริษัท โดยที่บริษัทเปลี่ยนทุนให้เป็นหน่วยเล็ก ๆ ที่เรียกว่า “หุ้น” เพื่อให้บุคคลที่ต้องการลงทุนกับบริษัทสามารถทำได้โดยการซื้อหุ้นของบริษัท และทำให้บริษัทมีเงินทุนในการบริหารกิจการต่อไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1096 ได้บัญญัติว่า “อันว่าบริษัทจำกัดนั้น คือบริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยทุนแบ่งทุนเป็นหุ้นที่มีมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ” กล่าวคือ บริษัทจะต้องกำหนดจำนวนของหุ้นทั้งหมดที่จะใช้ในการดำเนินกิจการขึ้นมาในเบื้องต้น แล้วจึงมีการคำนวณแบ่งทุนออกเป็นหุ้น และหุ้นทุกหุ้นต้องมีมูลค่าจดทะเบียนหรือ Par Value เท่ากัน โดยกฎหมายกำหนดมูลค่าจดทะเบียนของหุ้นไว้ในมาตรา 1117 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยมูลค่าจดทะเบียนของหุ้นต้องมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 5 บาท โดยผู้เริ่มก่อการจะเป็นผู้กำหนดจำนวนหุ้น และมูลค่าของหุ้น แล้วนำไประบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ อย่างไรก็ตาม มูลค่าที่จดทะเบียนหรือ Par Value นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นจำนวนเดียวกับมูลค่าที่บริษัทจำกัดนำหุ้นออกให้จองซื้อ เนื่องจากราคาที่บริษัทออกขายหุ้นอาจสูงกว่ามูลค่าที่จดทะเบียนซึ่งสามารถทำได้ หากในหนังสือ

⁴ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หุ้นส่วน บริษัท, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551), น.279.

⁵ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, หุ้นส่วนบริษัท, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2552), น.182-183.

บริษัทสนธิกำหนดให้อำนาจไว้⁶ แต่บริษัทไม่อาจออกขายหุ้นในราคาต่ำกว่ามูลค่าที่ตราไว้ เนื่องจากจะกระทบต่อหลักประกันหรือสิทธิของเจ้าหนี้⁷

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดเรื่องของหุ้นไว้ โดยเป็นไปเพื่อการคุ้มครองจำนวนทุนของบริษัท เนื่องจากหากมองในด้านบุคคลภายนอกหรือเจ้าหนี้ของบริษัท ทุนของบริษัทเป็นเสมือน “หลักประกันของเจ้าหนี้” ในการได้รับชำระหนี้จากบริษัท⁸ เพราะตามกฎหมายผู้ถือหุ้นในบริษัทมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบตามมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ หากผู้ถือหุ้นได้ชำระเงินค่าหุ้นแก่บริษัทตามมูลค่าหุ้นที่ตนถือครบถ้วนแล้ว โดยหลักแล้วผู้ถือหุ้นย่อมไม่มีความรับผิดชอบใด ๆ ต่อบริษัทอีก และเจ้าหนี้อาจไม่ได้รับชำระหนี้เท่าที่ทุนของบริษัทยังมีอยู่ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1096

ในทางกลับกันสำหรับตัวผู้ถือหุ้น หุ้นเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นที่มีอยู่ในบริษัท⁹ อาจแบ่งได้เป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน หรือสิทธิที่เป็นตัวเงิน เช่น สิทธิที่จะได้รับเงินปันผลเมื่อบริษัทได้มีการจ่ายเงินปันผลในปีนั้น ๆ หรือสิทธิที่จะได้รับเงินคืนเมื่อมีการเลิกบริษัท และมีการชำระบัญชีแล้ว หากมีเงินที่เหลือจากการที่จ่ายให้กับเจ้าหนี้แล้ว ผู้ถือหุ้นย่อมมีสิทธิในเงินส่วนที่เหลือนี้ ตามสัดส่วนของหุ้นที่ผู้ถือหุ้นถืออยู่ ส่วนสิทธิที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น สิทธิในการเข้าประชุมผู้ถือหุ้นโดยผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าประชุมผู้ถือหุ้นไม่ว่าครั้งใด ๆ และบริษัทไม่อาจห้ามผู้ถือหุ้นไม่ให้เข้าประชุมได้ แต่อาจมีการตั้งเงื่อนไขได้ เช่น หากผู้ถือหุ้นถือใบหุ้นผู้ถือจะต้องนำใบหุ้นมาแสดงก่อนเข้าประชุม เป็นต้น นอกจากนี้สิทธิในการเข้าประชุมแล้ว ผู้ถือหุ้นยังมีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนในวาระต่าง ๆ ที่ได้เข้าประชุมด้วย แต่สิทธิดังกล่าวนี้ อาจถูกตั้งเงื่อนไขได้เช่นกัน โดยที่มีการกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท

ในเรื่องของจำนวนทั้งหมดของทุนในบริษัทจะมีจำนวนเท่าใด ไม่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย บริษัทต้องการมีทุนมากเท่าใดก็ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่บริษัทต้องการใช้ในการ

⁶ สหชน รัตน์ไพจิตร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.304.

⁷ นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์, *กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชน จำกัด*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2558), น.190.

⁸ *เพ็ญอ้าง*, น.186.

⁹ โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 4*, น.270.

ประกอบกิจการเป็นผลให้ไม่มีกฎหมายกำหนดมูลค่าหุ้นขึ้นสูงไว้¹⁰ แต่ในทางปฏิบัติบริษัทไม่นิยมที่จะกำหนดมูลค่าของหุ้นไว้สูงมากนัก เนื่องจากจะทำให้การขายหุ้นที่ราคาสูงสามารถทำได้ยาก ส่วนจำนวนขั้นต่ำของหุ้นนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนเช่นกัน แต่ตามมาตรา 1117 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติว่า “อันมูลค่าของหุ้น ๆ หนึ่งนั้น มิให้ต่ำกว่าห้าบาท” และตามมาตรา 1097 บัญญัติว่า “บุคคลใด ๆ ตั้งแต่สามคนขึ้นไปจะเริ่มก่อการและตั้งบริษัทจำกัดก็ได้ โดยเข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิ และกระทำการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้” และมาตรา 1100 “ผู้เริ่มก่อการทุกคนต้องลงชื่อซื้อหุ้นหนึ่งเป็นอย่างน้อย” จึงอาจกล่าวได้ว่าเมื่อหุ้นจะต้องมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 5 บาท และเมื่อมีการจัดตั้งบริษัทจะมีผู้ก่อการอย่างน้อย 3 คน และผู้ก่อการจะต้องถือหุ้นอย่างน้อยคนละหนึ่งหุ้น ทำให้ทุนของบริษัทจำกัดนั้น จะมีอย่างน้อยตามกฎหมายคือ 15 บาท¹¹

เมื่อบริษัทได้กำหนดจำนวนหุ้นและมูลค่าหุ้นแล้ว ต่อมาจะมีบุคคลที่ให้ความสนใจเข้ามาจองซื้อหุ้นและเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท บริษัทมีหน้าที่ออกใบหุ้นซึ่งเป็นเอกสารสำคัญให้แก่ผู้ถือหุ้นเหล่านั้น และเป็นหน้าที่ของกรรมการบริษัทที่ต้องออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้น โดยใบหุ้นดังกล่าวจะต้องเป็นประเภทใดประเภทหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด คือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ หรือใบหุ้นชนิดระบุชื่อ¹²

2.1.2 หลักฐานเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของหุ้น

เมื่อมีบุคคลเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท บริษัทมีหน้าที่ในการออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้น และจะต้องระบुरายละเอียดเกี่ยวกับการออกให้ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น อีกทั้ง บริษัทยังต้องแจ้งข้อมูลของผู้ถือหุ้นต่อรัฐ โดยการส่งสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นทุกปี และหากมีการโอนหรือการเปลี่ยนแปลงประการใดในหุ้น บริษัทจะต้องปรับเปลี่ยนข้อมูลให้ตรงกับความเป็นจริงด้วย

2.1.2.1 ใบหุ้น

เมื่อบริษัทออกขายหุ้นให้กับบุคคลใดแล้ว บริษัทย่อมมีหน้าที่ในการออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นของบริษัท โดยจะต้องมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้เป็นหลักฐานว่า ได้มีการออกหุ้นให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้ว และบุคคลนั้นย่อมใช้สิทธิในหุ้นของบริษัทได้ บริษัทสามารถออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นเพื่อเป็นหลักฐานแสดงความเป็นเจ้าของหุ้นได้ 2 ประเภท คือ ใบหุ้นชนิดระบุชื่อ และใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ตามประเภทใบหุ้นที่ผู้ถือหุ้นร้องขอ

¹⁰ ทวี เจริญพิทักษ์, คำอธิบายโดยพิสดาร กฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสว่าง, 2504), น.228.

¹¹ เพิ่งอ้าง, น.228-229.

¹² สหชน รัตนไพจิตร, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 1*, น.317.

เมื่อกฎหมายบังคับให้มีใบหุ้นแล้ว ผลในทางกฎหมายที่เกิดขึ้น คือ บริษัท ถูกปิดปากห้ามโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิของผู้ถือหุ้น หากใบหุ้นระบุชื่อบุคคลใด และได้มีการจดทะเบียนใน สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้ว บริษัทจะกล่าวอ้างว่าบุคคลนั้นไม่มีสิทธิในหุ้นไม่ได้ เนื่องจากบริษัทเป็นผู้ที่มี หน้าที่ออกใบหุ้นย่อมต้องตรวจสอบแล้วว่าผู้ที่ออกใบหุ้นให้ นั้นเป็นผู้ถือหุ้นของตามเนื้อความที่ระบุไว้ ทั้งในจำนวนหุ้น หมายเลขหุ้น และจำนวนเงินค่าหุ้นที่ได้มีการส่งใช้ และหากระบุไว้ว่าได้มีการส่งใช้ค่าหุ้น เต็มมูลค่าแล้ว ย่อมต้องฟังได้ว่าใบหุ้นนั้นได้ใช้เงินเต็มมูลค่าแล้ว บริษัทไม่สามารถโต้แย้งข้อเท็จจริงที่ ปรากฏในใบหุ้นได้ หรืออ้างว่าใบหุ้นมีเนื้อความไม่ถูกต้อง ดังนั้น เมื่อมีการออกใบหุ้นให้แล้ว บริษัทไม่ สามารถจำกัดสิทธิตามกฎหมายของผู้ถือหุ้นโดยบริษัทจะต้องยอมรับให้ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมและออก เสียงลงคะแนนได้ตามสิทธิที่ผู้ถือหุ้นพึงมี แต่อาจตั้งเงื่อนไขในการใช้สิทธิของผู้ถือหุ้นได้ตามข้อบังคับ ของบริษัท และหากเป็นกรณีใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ เมื่อผู้ถือใบหุ้นผู้ถือหุ้นนำใบหุ้นมาแสดงก่อนเข้า ประชุม ย่อมจะต้องให้สิทธิแก่ผู้ถือใบหุ้นนั้นเข้าประชุม นอกจากนี้ ผลต่อบุคคลภายนอกเมื่อกฎหมาย ให้สันนิษฐานไว้ว่าใบหุ้นนั้นแสดงสิทธิตามที่ปรากฏในใบหุ้น ห้างร้านบริษัทหรือบุคคลภายนอกจึงต้อง ยอมรับและถือเอาใบหุ้นเป็นหลักฐานในการที่จะยึดใบหุ้นนั้น เป็นหลักประกันในการกู้ยืมหรือการอื่นใด ในทางการค้าได้

2.1.2.2 สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น

บริษัทจำกัดจะต้องจัดให้มีสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1138 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยจะต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนดและต้องจัดให้ผู้ถือหุ้น มีสิทธิเข้าดูสมุดทะเบียนนี้¹³

สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นเป็นสมุดที่จัดบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับหุ้นและ ผู้ถือหุ้นของบริษัท เพื่อให้ทราบว่าบุคคลใดเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทบ้าง และถือหุ้นคนละเท่าใด ตั้งแต่ เมื่อใด รวมทั้งรายละเอียดอื่น ๆ เกี่ยวกับหุ้นและการเปลี่ยนแปลงรายการต่าง ๆ ตามที่กฎหมาย กำหนด¹⁴ หากมีการเปลี่ยนแปลงในหุ้น แต่กรรมการไม่ยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนให้ ผู้รับโอน หุ้นสามารถฟ้องกรรมการให้ปฏิบัติตามได้¹⁵ และเป็นหน้าที่ของกรรมการที่จะต้องเก็บรักษาสมุดบัญชี

¹³ หลวงประพนธ์นิติสรณ์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, สมาคม, (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2477), น.131-132.

¹⁴ สหธน รัตนไพจิตร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.350.

¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 3732-3733/2530.

ดังกล่าวให้เรียบบร้อยอีกด้วย¹⁶ นอกจากนี้ทะเบียนผู้ถือหุ้นยังเป็นแหล่งข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ลงทุนที่จะตรวจสอบได้ว่า บุคคลใดเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจว่าจะให้บริษัท กุ้ยืมหรือจะลงทุนในบริษัทหรือไม่¹⁷

สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นเป็นทะเบียนที่สำคัญในบรรดาสมุดทะเบียนทั้งหลาย เพราะทะเบียนนี้เป็นพยานหลักฐานที่ให้ข้อสันนิษฐานว่าบรรดาผู้มีชื่อในทะเบียนนั้น เป็นผู้ถือหุ้นอยู่ตามจำนวนของหุ้นที่ปรากฏในทะเบียน ทะเบียนนี้จำเป็นต้องมีทุกบริษัท และต้องทำควบคู่กับทะเบียนใบหุ้นมีข้อความตรงกัน การจดทะเบียนผู้ถือหุ้นจำเป็นต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพราะเมื่อได้ปฏิบัติการไปตามหน้าที่นั้นแล้ว การจะมาแก้ไขทีหลังตามอำเภอใจของบริษัทไม่ได้ และบรรดากรรมการทั้งหลาย จำต้องรับผิดชอบร่วมกันเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นตามมาตรา 1168¹⁸

สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นจะต้องมีหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด ดังต่อไปนี้

(1) รายการในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1138 กำหนดว่า “บริษัท จำกัดต้องมีสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น มีรายการ ดังต่อไปนี้ คือ

(1) ชื่อและสำนักกับอาชีวะถ้าว่ามีของผู้ถือหุ้นชื่อแกลงเรื่องหุ้นของผู้ถือหุ้นคนหนึ่ง ๆ แยกหุ้นออกตามเลขหมายและจำนวนเงินที่ได้ใช้แล้วหรือที่ได้ตกลงกันให้ถือว่าเป็นอันได้ใช้แล้วในหุ้นของผู้ถือหุ้นคนหนึ่ง ๆ

(2) วันเดือนปีซึ่งได้ลงทะเบียนบุคคลผู้หนึ่ง ๆ เป็นผู้ถือหุ้น

(3) วันเดือนปีซึ่งบุคคลคนใดคนหนึ่งขาดจากเป็นผู้ถือหุ้น

(4) เลขหมายใบหุ้นและวันที่ลงในใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือและเลขหมายของหุ้นซึ่งได้ลงไว้ในใบหุ้นนั้น ๆ

(5) วันที่ได้ขีดฆ่าใบหุ้นชนิดระบุชื่อหรือชนิดออกให้แก่ผู้ถือ”

¹⁶ โสภณ รัตนกร, *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 4*, น.324.

¹⁷ โสภณ รัตนกร, *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 4*, น.324.

¹⁸ ภาสกร ชุณหอุไร, *คู่มือนักศึกษา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หุ้นส่วนและบริษัท*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2519), น.532-533.

ตาม (1) ของมาตรา 1138 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กฎหมายกำหนดให้บริษัทจะต้องระบุชื่อ ที่อยู่ อาชีพของผู้ถือหุ้นแต่ละคน และต้องระบุว่าผู้ถือหุ้นแต่ละคนถือหุ้นอยู่เป็นจำนวนกี่หุ้น หมายเลขหุ้นที่เท่าใดถึงเท่าใดและแต่ละหุ้นได้ใช้เงินค่าหุ้นแล้วไปเท่าใด¹⁹

รายการที่สองตาม (2) แห่งบทบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้บริษัทระบุวัน เดือน ปี ที่ได้ลงทะเบียนว่าผู้นั้นเป็นผู้ถือหุ้น หากผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้เริ่มก่อการหรือเป็นผู้ลงชื่อซื้อหุ้นในตอนตั้งบริษัทบริษัทยอมจดบันทึกในสมุดว่าผู้นั้นถือหุ้นมาแต่ตอนแรกที่มีการจัดสรรหุ้น สำหรับผู้รับโอนหุ้นในตอนหลังบริษัทจะรับจดทะเบียนให้เมื่อการโอนได้ทำถูกต้องตามกฎหมาย หรือเป็นการรับมรดกหุ้นของผู้ตาย²⁰

รายการที่สามตาม (3) เป็นเรื่องของวันเดือนปีที่บุคคลใด ๆ ได้ขาดจากการเป็นผู้ถือหุ้น โดยการขาดจากการเป็นผู้ถือหุ้นนั้น อาจเป็นกรณีที่ได้โอนหุ้นให้กับบุคคลอื่น หรือถูกริบหุ้นของตนก็ได้²¹

จะเห็นได้ว่ารายการที่ (1) ถึง (3) ของมาตรา 1138 เป็นเรื่องเกี่ยวกับใบหุ้นชนิดระบุชื่อ จึงให้ลงรายการเกี่ยวกับผู้ถือหุ้น วันที่เริ่มเป็นผู้ถือหุ้นและวันที่ขาดจากการเป็นผู้ถือหุ้น แต่สำหรับหุ้นชนิดที่ออกให้แก่ผู้ถือ ไม่มีการระบุชื่อผู้ถือหุ้น จึงไม่ต้องมีรายการตามข้อ (1) และการโอนหุ้นชนิดนี้กระทำได้เพียงแต่ส่งมอบให้แก่กันเท่านั้น จึงไม่ต้องมีรายการตามข้อ (2) และ (3) ทำให้การโอนหุ้นชนิดนี้ออกให้แก่ผู้ถือมีแต่เพียงการจดทะเบียนเลขหมายใบหุ้น และเลขหมายของหุ้นซึ่งลงไว้ในทะเบียนให้ตรงกันตามข้อ (4) เท่านั้น แต่ถ้าหากมีการเปลี่ยนใบหุ้นชนิดระบุชื่อเป็นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ หรือเปลี่ยนจากชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นชนิดระบุชื่อ จะต้องมีการเวนคืนใบหุ้นเก่าให้บริษัทชดเชา และจดทะเบียนวันที่ชดเชาใบหุ้น ตามข้อ (5) รวมทั้งเหตุแห่งการชดเชานั้นด้วย²²

ทั้งนี้ รายการทั้ง 5 ประการนั้น เป็นรายการที่กฎหมายกำหนด แต่บริษัทสามารถที่จะกำหนดเพิ่มเติมรายการอื่นอีกก็ได้²³

สำหรับสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นกฎหมายบังคับให้บริษัทจำกัดต้องมีไว้มิฉะนั้นแล้วย่อมมีความผิดอาญาตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้าง

¹⁹ โสภณ รัตนกร, *อ้างอิงแล้ว เจริญธรรมที่ 4*, น.325.

²⁰ *เพ็งอ้าง*, น.325.

²¹ โสภณ รัตนกร, *อ้างอิงแล้ว เจริญธรรมที่ 4*, น.325.

²² สหธน รัตนไพจิตร, *อ้างอิงแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.350.

²³ *เพ็งอ้าง*, น.350 และดูโสภณ รัตนกร, *อ้างอิงแล้ว เจริญธรรมที่ 4*, น.325.

หุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(2) สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นจะต้องเก็บไว้ ณ สำนักงานใหญ่ของบริษัท เพื่อให้ผู้ถือหุ้นตรวจดูได้

บริษัทจะต้องเก็บรักษาสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นไว้ ณ สำนักงานบริษัท²⁴ ที่ได้บอกทะเบียนไว้ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิเข้าดูหรือตรวจสอบสมุดทะเบียนนี้ได้ในช่วงเวลาทำการโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่กรรมการอาจจำกัดเวลาลงไว้ได้อย่างไรพอสมควรก็ได้ แต่ต้องไม่น้อยกว่าวันละ 2 ชั่วโมง²⁵ ตามมาตรา 1139 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดว่า “สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นเริ่มแต่วันจดทะเบียนบริษัทนั้นให้รักษาไว้ ณ สำนักงานของบริษัทแห่งที่ได้บอกทะเบียนไว้สมุดทะเบียนนี้ให้เปิดให้แก่ผู้ถือหุ้นทั้งหลายดูได้ในระหว่างเวลาทำการโดยไม่เรียกค่าธรรมเนียมอย่างหนึ่งอย่างใดแต่กรรมการจะจำกัดเวลาลงไว้ได้อย่างไรพอสมควรก็ได้หากไม่น้อยกว่าวันละสองชั่วโมง”

ตามมาตราดังกล่าว จะให้สิทธิเฉพาะผู้ถือหุ้นตรวจดูเท่านั้น บุคคลภายนอกไม่อาจใช้สิทธิตามมาตรานี้ได้ แต่บุคคลภายนอกสามารถขอตรวจดูสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นซึ่งกรรมการต้องส่งให้นายทะเบียนตามมาตรา 1139 วรรคสองได้²⁶

หากบริษัทไม่เก็บรักษาสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นไว้ ณ สำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือเมื่อผู้ถือหุ้นขอตรวจดูหรือบริษัทปฏิเสธสิทธิดังกล่าวของผู้ถือหุ้นย่อมมีความผิดอาญาตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท²⁷

สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นต้องเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานของบริษัทแห่งที่บอกทะเบียนไว้ สำนักงานบอกทะเบียนเป็นไปตามมาตรา 1148 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยสำนักงานบอกทะเบียนของบริษัทมีขึ้นเพื่อความสะดวกในการติดต่อและส่งรับคำบอกกล่าวจากหอทะเบียนและบุคคลภายนอกอันถือว่าเป็นภูมิลำเนาของบริษัทนั้น ถ้าหากว่าบริษัทได้ตั้งสำนักงาน

²⁴ สัญญา ธรรมศักดิ์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัทและสมาคม, (พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2479), น.120.

²⁵ หลวงประพนธ์นิติสรณ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13, น.131-132.

²⁶ โสภณ รัตนกร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.326.

²⁷ สหชน รัตนไพจิตร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.351-352.

บอกทะเบียนไว้แล้ว หรือต่อมามีการเปลี่ยนย้ายสถานที่ใหม่จะต้องแจ้งต่อนายทะเบียนให้ทราบ และ นายทะเบียนต้องจดข้อความนั้นลงในทะเบียนบริษัทด้วย²⁸

(3) ผู้ถือหุ้นชอบที่จะเรียกให้ส่งสำเนาทะเบียนผู้ถือหุ้นหรือสำเนาตอนใดตอนหนึ่งของทะเบียนผู้ถือหุ้นให้แก่ตนได้ เมื่อเสียค่าคัดสำเนา และค่าคัดสำเนานั้นต้องไม่เกินห้าบาท

ผู้ถือหุ้นมีสิทธิที่จะเรียกให้บริษัทส่งสำเนาทะเบียนผู้ถือหุ้นทั้งหมด หรือ บางส่วนบางตอนหากได้ชำระค่าคัดสำเนา และกฎหมายได้กำหนดดีกว่า ค่าคัดสำเนาจะต้องไม่เกินห้าบาท 5 บาท ตามมาตรา 1140 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า “ผู้ถือหุ้นชอบที่จะเรียกให้ส่ง มอบสำเนาทะเบียนเช่นว่านั้นหรือแต่ตอนหนึ่งตอนใดให้แก่ตนได้ เมื่อเสียค่าสำเนาแต่ไม่เกินห้าบาท”

มาตรา 1139 วรรคแรก ไม่ได้ระบุว่า ถ้าผู้ถือหุ้นหรือบุคคลภายนอกขอ คัดสำเนารายการตอนหนึ่งตอนใดในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้ว บริษัทจะต้องยอมให้คัดหรือไม่ แต่ ในทางปฏิบัติแล้ว บริษัทยอมให้คัดเสมอ เพราะสำเนาผู้ถือหุ้นในทะเบียนย่อมเป็นหลักฐานอันหนึ่งซึ่ง ในทางการค้าขายเชื่อถือ เมื่อคัดสำเนาแล้ว เจ้าหน้าที่ของบริษัท คือ เลขานุการ หรือกรรมการก็ควร จะรับรองสำเนาถูกต้องด้วย ในมาตรา 1140 กฎหมายกำหนดให้ผู้ถือหุ้นเรียกร้องให้บริษัทส่งมอบ สำเนาสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นทั้งหมดหรือแต่ตอนหนึ่งตอนใดให้ตนก็ได้ โดยกำหนดค่าคัดสำเนาซึ่งเป็น เรื่องที่กล่าวถึงบริษัทมีหน้าที่ในการที่จะคัดสำเนาและรับรองให้ผู้ถือหุ้นเอง มิได้พูดถึงว่าผู้ถือหุ้นจะ คัดสำเนาเองหรือไม่²⁹

(4) กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าข้อความที่จดลงไว้ในทะเบียน ผู้ถือหุ้นเป็นพยานหลักฐานอันถูกต้อง

สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นพยานหลักฐานอัน ถูกต้องในข้อที่กฎหมายบังคับหรืออนุญาตให้จดลงได้ ถ้าผู้ใดแสดงว่าความนั้นไม่ถูกต้อง ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ หักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าว³⁰ ตามมาตรา 1141 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดว่า “สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นพยานหลักฐานอันถูกต้องในข้อกระทรวงความ บรรดาที่กฎหมายบังคับ หรือให้อำนาจให้เอาลงในทะเบียนนั้น” ทะเบียนผู้ถือหุ้นเป็นทะเบียนที่สำคัญใน บรรดาสมุดทะเบียนทั้งหลายเพราะทะเบียนนี้เป็นพยานหลักฐานที่ให้ข้อสันนิษฐานว่า บรรดาผู้ที่มีชื่ออยู่ใน

²⁸ ภาสกร ชุณหะวัณ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 18*, น.533.

²⁹ *เพิ่งอ้าง*, น.534.

³⁰ หลวงประพนธ์นิติสารณ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 13*, น.132.

ทะเบียนนั้น เป็นผู้ถือหุ้นอยู่ตามจำนวนหุ้นที่ปรากฏในทะเบียน และทะเบียนนี้จำเป็นต้องมีทุกบริษัทโดยต้องทำคู่กันไปกับทะเบียนใบหุ้นให้มีข้อความตรงกัน³¹

อย่างไรก็ตาม ข้อความที่ถูกสันนิษฐานว่าถูกต้องนั้น ต้องเป็นข้อความที่กฎหมายกำหนดหรือให้อำนาจให้ลงในทะเบียนนั้นได้ เช่น ข้อความตามมาตรา 1138 เป็นต้น หากเป็นรายการอื่นที่บริษัทได้จัดลงไปเองก็จะมีได้รับประโยชน์แห่งข้อสันนิษฐานตามมาตรา 1141 แต่อย่างไร³²

2.1.2.3 สำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น

กรรมการของบริษัทมีหน้าที่จะต้องส่งสำเนาบัญชีรายชื่อบรรดาผู้ที่ยังคงเป็นผู้ถือหุ้นเวลาประชุมและรายชื่อผู้ขาดจากผู้ถือหุ้น นับแต่วันประชุมสามัญครั้งที่แล้วมานั้น³³ โดยจะต้องส่งรายชื่อผู้ที่ยังคงเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ไปยังนายทะเบียนอย่างน้อยปีละครั้ง³⁴ และมีรายการตามสมุดบัญชีผู้ถือหุ้น ตามมาตรา 1139 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดว่า “ให้เป็นที่หน้าที่ของกรรมการที่จะส่งสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ที่ยังคงเป็นผู้ถือหุ้น อยู่ทั้งหมดในเวลาที่จะประชุม และรายชื่อผู้ขาดจากผู้ถือหุ้นจำเดิมแต่วันประชุมสามัญครั้งที่แล้วมานั้น ไปยังนายทะเบียนอย่างน้อยปีละครั้ง และมีให้ข้ากว่าวันที่สืบนับแต่การประชุมสามัญบัญชีรายชื่อนี้ให้มี รายการบรรดาที่ระบุไว้ในมาตราก่อนนั้นทุกประการ”

บัญชีรายชื่อของผู้ที่ยังคงเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ในเวลาที่จดทะเบียนคงเป็นหลักฐานต่อรัฐบาลได้ว่า ข้อความที่ระบุอยู่ในสำเนารายชื่อเป็นความจริงตามนั้น เจ้าหน้าที่ที่สามารถตรวจสอบทางทะเบียนได้ว่า การประชุมใหญ่นั้นได้มีการประชุมกันถูกต้องตามกฎหมาย มีการรับรองบุคคลที่เป็นจริงหรือไม่ และในบัญชีรายชื่อที่ส่งไปยังนายทะเบียนนั้น ต้องมีรายการระบุตามมาตรา 1138 ด้วย³⁵

ในทางปฏิบัติ นอกจากกรรมการบริษัทจะส่งสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นให้นายทะเบียนอย่างน้อยปีละครั้งแล้ว บริษัทจะยื่นบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อมีผู้ขาดจากการเป็นผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1139 วรรคสอง หากบริษัทไม่ดำเนินการดังกล่าว กรรมการของบริษัทย่อมมีความผิดอาญาตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วน

³¹ ทวี เจริญพิทักษ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 10*, น.232.

³² สหชน รัตนไพจิตร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.353.

³³ หลวงประพนธ์นิติสรรค์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 13*, น.131-132.

³⁴ สัญญา ธรรมศักดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 24*, น.120.

³⁵ ทวี เจริญพิทักษ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 10*, น.235.

จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน หนึ่งหมื่นบาท³⁶

2.1.3 ประเภทของหุ้น

เมื่อบริษัทมีการกำหนดจำนวนหุ้นทั้งหมดและได้มีการแบ่งหุ้นออกเป็นหุ้นแล้ว บริษัทอาจมีหุ้นเพียงประเภทเดียวเหมือนกันทั้งหมด หรืออาจกำหนดให้มีหุ้นที่มีสิทธิต่างกันไป โดยกำหนดประเภทของหุ้นให้ต่างออกไปในแต่ละหุ้นก็ได้³⁷ โดยในต่างประเทศ หุ้นมีหลายประเภท เช่น หุ้นบุริมสิทธิ (Preference Shares) หุ้นสามัญ (Ordinary Shares) หุ้นด้อยสิทธิ (Deferred Shares) หุ้นคงคลัง (Treasury Stock) แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1108 (4) (5) สามารถแบ่งหุ้นได้ 2 ประเภท คือหุ้นสามัญ และหุ้นบุริมสิทธิ³⁸

2.1.3.1 หุ้นสามัญ

หมายความถึง หุ้นที่มีสิทธิในหุ้นอย่างธรรมดา³⁹ เป็นหุ้นทั่วไปของบริษัทที่ให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นทั้งหลายโดยเท่าเทียมกัน⁴⁰ ทั้งสิทธิในทรัพย์สิน และสิทธิอย่างอื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์สิน โดยผู้ถือหุ้นสามัญจะมีสิทธิพื้นฐานหลายประการในบริษัท ซึ่งเป็นสิทธิที่ผู้ถือหุ้นทุกคนพึงได้รับ เช่น สิทธิที่จะได้รับเงินปันผล สิทธิที่จะได้รับคืนทุนเมื่อมีการเลิกบริษัทและภายหลังการชำระบัญชีตามกฎหมายแล้ว สิทธิในการเข้าประชุม สิทธิในการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น เป็นต้น⁴¹

2.1.3.2 หุ้นบุริมสิทธิ

หมายความถึง หุ้นที่มีสิทธิต่างไปจากหุ้นธรรมดาไม่ว่าจะเป็นด้วยประการใดๆ โดยอาจเป็นหุ้นที่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิดีกว่าผู้ถือหุ้นสามัญ หรืออาจมีสิทธิที่ด้อยกว่าหุ้นสามัญก็ได้⁴² ความแตกต่างดังกล่าวอาจเป็นเรื่องของการได้รับเงินปันผล หรือสิทธิการออกเสียงหรือสิทธิอื่นใดตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ ข้อบังคับ หรือโดยอนุมัติของที่ประชุมใหญ่ หากกำหนดบุริมสิทธิในหุ้นที่ได้ออกหุ้นแล้วจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงบุริมสิทธินั้นได้ ตามมาตรา 1142

³⁶ สหชน รัตนไพจิตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.351-352.

³⁷ โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.274.

³⁸ สหชน รัตนไพจิตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.309-310.

³⁹ สหชน รัตนไพจิตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.310.

⁴⁰ โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.275.

⁴¹ นนทวิษฐ์ นวตระกูลพิสุทธ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 7*, น.200.

⁴² สหชน รัตนไพจิตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.311.

การออกหุ้นบุริมสิทธินั้น มาตรา 1108 (4) ได้กล่าวถึงสภาพและบุริมสิทธิของหุ้นบุริมสิทธิว่าต้องกำหนดตั้งแต่ตอนประชุมตั้งบริษัท และเมื่อได้ออกหุ้นบุริมสิทธิแล้ว ห้ามแก้ไขบุริมสิทธิของหุ้น

2.1.4 ประเภทของใบหุ้น

ในระบบกฎหมายของประเทศไทย หุ้นของบริษัทจำกัดใช้ “ระบบใบหุ้น”⁴³ โดยที่บริษัทมีหน้าที่ออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นทุกคน ผู้มีหน้าที่ออกใบหุ้น คือ กรรมการ เนื่องจากกรรมการเป็นผู้บริหารงานของบริษัท ใบหุ้นที่กรรมการออกให้เป็นเอกสารสำคัญที่ก่อตั้งสิทธิของผู้ถือหุ้น⁴⁴ และเพื่อเป็นหลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์ในหุ้นของบริษัทหรือแสดงฐานะการเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท นอกจากนี้ บริษัทยังมีหน้าที่ที่จะต้องออกใบหุ้นใหม่ให้แก่ผู้ถือหุ้น ในกรณีที่บริษัทเพิ่มทุนโดยการออกหุ้นใหม่ หรือกรณีใบหุ้นเดิมชำรุด สูญหายหรือเสียหาย⁴⁵

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้มีการบัญญัติถึงใบหุ้นว่าบริษัทมีหน้าที่ทำใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้น ตามมาตรา 1127 แต่ในต้วบทกฎหมายไม่ได้มีการกำหนดว่าต้องมีการออกใบหุ้นนั้นภายในระยะเวลาเท่าใด ซึ่งต่างกับกฎหมายของบางประเทศที่มีการกำหนด เช่น ต้องออกภายในเวลาหนึ่งเดือน หรือสองเดือน เป็นต้น⁴⁶ โดยในทางปฏิบัติเมื่อกรรมการชุดแรกได้เรียกเงินค่าหุ้นครั้งแรกหลังจากประชุมตั้งบริษัทแล้ว จะให้ใบเสร็จรับเงิน และโดยมากมักจะเขียนไว้ว่าเป็น “ใบหุ้นชั่วคราว” และเมื่อต่อมาบริษัทได้ออกใบหุ้นอันแท้จริงแล้วจะมีผลเป็นการลบล้างใบหุ้นชั่วคราวนั้น⁴⁷

ในตำรากฎหมายหลายเล่มได้มีการอธิบาย และให้คำจำกัดความของใบหุ้นไว้ ดังนี้
 อาจารย์ทวี เจริญพิทักษ์ ได้กล่าวถึงใบหุ้นไว้ในตำรากฎหมายหุ้นส่วนบริษัทว่า “ใบหุ้นของบริษัทนั้นเป็นหลักฐานออกให้โดยบริษัท มีลักษณะเสมือนหนึ่งใบแสดงสิทธิที่สามารถจะโอนกันได้ ใบแสดงสิทธินี้เป็นคู่มือแก่ผู้ถือหุ้นซึ่งอาจจะประกัน จำน่า หรือโอนกันได้คล้ายตัวเงินตามภาษาอังกฤษเรียกว่า Certificate”⁴⁸

⁴³ นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธ์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7*, น.204.

⁴⁴ สหธน รัตนไพจิตร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.317.

⁴⁵ นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธ์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7*, น.204.

⁴⁶ Companies Act 2006 Section 780.

⁴⁷ ทวี เจริญพิทักษ์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 10*, น.332-333.

⁴⁸ *เพ็งอ้าง*, น.332.

อาจารย์โสภณ รัตนกร ได้อธิบายเรื่องใบหุ้นไว้ว่า “ใบหุ้น คือ หนังสือสำคัญซึ่งบริษัทออกให้แก่ผู้ถือหุ้นเพื่อเป็นหลักฐานแสดงการถือหุ้นในบริษัท ทำนองเดียวกับเอกสารซึ่งแสดงการเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือสิทธิบางอย่าง เช่น โฉนดที่ดิน ทะเบียนรถ ใบทะเบียนปืน เป็นต้น จึงมีการเอาใบหุ้นไปใช้เป็นประกันในการกู้ยืมเงินกันด้วยเหมือนกัน นอกจากนี้ ใบหุ้นยังมีประโยชน์ในการโอนหุ้นอีกด้วย แต่ก็มีแนวความคิดที่จะให้ยกเลิกใบหุ้นเหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหุ้นที่ขายในตลาดหลักทรัพย์ อาจใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยบันทึกว่าใครเป็นผู้ถือหุ้นและมีการโอนหุ้นอย่างไร”⁴⁹

ใบหุ้นของบริษัทอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของใบหุ้น โดยแบ่งเป็น ใบหุ้นชนิดระบุชื่อ และใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ สามารถแยกพิจารณาความหมาย และลักษณะโดยทั่วไปของใบหุ้นทั้งสองชนิดได้ดังนี้

2.1.4.1 ใบหุ้นระบุชื่อ

ในตำราของอาจารย์ภาสกร ชุณหอุไร ได้ให้คำจำกัดความคำว่า ใบหุ้นชนิดระบุชื่อ ไว้ดังนี้ว่า “ใบหุ้นระบุชื่อ คือหุ้นที่ระบุชื่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของหุ้นลงไปในใบหุ้น หุ้นชนิดนี้บริษัทเป็นผู้ออกให้แก่ผู้ถือหุ้นทั่ว ๆ ไป โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้ถือหุ้นจะชำระค่าหุ้นครบถ้วนตามมูลค่าของหุ้นหรือไม่ คือหุ้นระบุชื่อนั้นอาจจะเป็นหุ้นที่ได้ชำระเต็มมูลค่าแล้ว หรือชำระแต่บางส่วนแล้วก็ได้ทั้ง 2 กรณี”⁵⁰

ในตำราของอาจารย์สทนต์ รัตนไพจิตร ได้กล่าวถึงใบหุ้นระบุชื่อไว้ว่า “ใบหุ้นระบุชื่อ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ไม่มีบทบัญญัติใดให้ความหมายของใบหุ้นชนิดระบุชื่อไว้โดยเฉพาะ แต่เมื่อพิจารณามาตรา 1128 วรรคสอง (5) แล้วโดยสภาพใบหุ้นชนิดระบุชื่อต้องระบุชื่อผู้ถือหุ้นลงไปให้ชัดเจน จึงอาจกล่าวได้ว่าใบหุ้นชนิดระบุชื่อคือ ใบหุ้นที่กรรมการบริษัทออกให้แก่ผู้ถือหุ้นใบหนึ่งหรือหลายใบ เพื่อระบุว่าผู้ถือหุ้นตามที่ปรากฏชื่อในใบหุ้นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในหุ้นตามเลขหมายที่ระบุในใบหุ้น”⁵¹

จากนิยามที่ได้มีการกล่าวถึงใบหุ้นระบุชื่อ อาจกล่าวได้ว่า ใบหุ้นชนิดนี้เป็นใบหุ้นที่ต้องระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงไปในใบหุ้น เพื่อเป็นการระบุตัวของผู้ถือหุ้นไว้อย่างชัดเจน บริษัทสามารถออกใบหุ้นชนิดระบุชื่อได้แม้จะยังไม่ได้ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่า เนื่องจากสมรรถที่จะระบุตัวผู้ถือหุ้นได้หากต้องการเรียกเก็บเงินค่าหุ้น โดยการระบุชื่อนั้น ต้องมีการเขียนชื่อของผู้ถือหุ้นลงไปในใบหุ้นให้ชัดเจน และมีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงไปในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นด้วย และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในใบหุ้น จะต้องมีการแจ้ง และการโอนจะต้องทำเป็นแบบพิธีตามที่กฎหมายกำหนดไว้

⁴⁹ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4*, น.287.

⁵⁰ ภาสกร ชุณหอุไร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 18*, น.148.

⁵¹ สทนต์ รัตนไพจิตร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.319.

การโอนใบหุ้นชนิดระบุชื่อในบริษัทสามารถทำได้โดยไม่ได้ต้องได้รับความยินยอมจากบริษัท เว้นแต่มีข้อบังคับกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น⁵² และการโอนใบหุ้นชนิดระบุชื่อนั้น จะต้องโอนโดยมีแบบพิธี ตามมาตรา 1129 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า “การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อลงในใบหุ้น ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้โอนกับผู้รับโอน มีพยานคนหนึ่งเป็นอย่างน้อยลงชื่อรับรองลายมือนั้น ๆ แล้ว ท่านว่าเป็นโมฆะ”

ผู้ถือใบหุ้นชนิดระบุชื่อย่อมมีสิทธิเปลี่ยนเป็นใบหุ้นชนิดผู้ถือก็ได้ โดยการเวนคืนใบหุ้นชนิดระบุชื่อและชิตฆ่าเสีย⁵³ ตามมาตรา 1134 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า “ใบหุ้นออกให้ผู้ถือหนึ่ง จะออกได้ก็แต่เมื่อมีข้อบังคับของบริษัทอนุญาตไว้ และจะออกให้ได้แต่เฉพาะเพื่อหุ้นซึ่งได้ใช้เต็มค่าแล้ว ในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ทรงใบหุ้นชนิดระบุชื่อย่อมมีสิทธิจะได้รับใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ เมื่อเวนคืนใบหุ้นชนิดระบุชื่อนั้นให้ชิตฆ่าเสีย” โดยกรรมการจะออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือให้ผู้ถือหุ้นที่ต้องการเปลี่ยนรูปแบบใบหุ้นจากใบหุ้นชนิดระบุชื่อเป็นใบหุ้นชนิดผู้ถือได้เช่นกัน ตามมาตรา 1127 ประกอบมาตรา 1128 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁵⁴

นอกจากนี้ ถ้าข้อบังคับของบริษัทกำหนดคุณสมบัติของกรรมการไว้ว่า ต้องเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทตามจำนวนที่กำหนด หุ้นดังกล่าวที่ได้ออกให้กรรมการจะต้องเป็นใบหุ้นระบุชื่อนั้น จะเป็นใบหุ้นชนิดผู้ถือไม่ได้⁵⁵ ดังที่ มาตรา 1137 ได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้าข้อบังคับของบริษัทมีกำหนดไว้เป็นองค์คุณอันหนึ่งสำหรับผู้จะเป็นกรรมการว่าจะต้องเป็นผู้ถือหุ้นเป็นจำนวนหนึ่งเท่าใดไซ้ หุ้นเช่นนี้ท่านว่าต้องเป็นหุ้นชนิดระบุชื่อ” เหตุที่ต้องมีการกำหนดเช่นนี้ เพราะการถือหุ้นของกรรมการเป็นคุณสมบัติหนึ่งของการเป็นกรรมการ หากกรรมการไม่ได้ถือหุ้น หรือถือหุ้นไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับอาจทำให้ขาดคุณสมบัติการเป็นกรรมการได้ ดังนั้น จึงต้องมีการระบุชื่อไว้เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ว่า กรรมการนั้นยังคงคุณสมบัติตลอดการเป็นกรรมการ แต่หากกรรมการได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้วยอมใช้สิทธินำใบหุ้นของตนไปเปลี่ยนเป็นใบหุ้นชนิดผู้ถือได้⁵⁶

⁵² จันตรี สินศุภฤกษ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 3*, น.156.

⁵³ สหธน รัตนไพจิตร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.319.

⁵⁴ *เพ็ญอ้าง*, น.319.

⁵⁵ ทิพย์ชนก รัตโนสธ, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2556), น.313.

⁵⁶ ทวี เจริญพิทักษ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 10*, น.352.

2.1.4.2 ใบหุ้นผู้ถือ

ใบหุ้นผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่ง⁵⁷ ที่ไม่ได้มีระบุว่าเป็นเจ้าของหุ้น แต่จะระบุเพียงว่า “ผู้ถือ” ตามมาตรา 1108 (5) เมื่อไม่มีการระบุชื่อ การแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของจึงแสดงออกโดยผู้ที่ครอบครองใบหุ้นอยู่ย่อมได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นเจ้าของหุ้นผู้ถือใบหุ้นชนิดนี้ หากต้องการใช้สิทธิของผู้ถือหุ้นจะต้องนำใบหุ้นมาแสดงต่อบริษัท โดยใบหุ้นชนิดผู้ถือบริษัทจะไม่มี การตั้งข้อคัดค้านหรือขอพักการโอนหุ้นใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งต่างกับการโอนใบหุ้นชนิดระบุชื่อ⁵⁸ หรือจะกำหนดว่าจะโอนได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากบริษัทก็ได้เช่นกัน⁵⁹ เนื่องจากเจตนารมณ์ของใบหุ้นชนิดนี้ไม่ต้องการให้มีการบ่งบอกถึงตัวตนของผู้ถือหุ้นไม่ว่าจะในทางใด ซึ่งการโอนใบหุ้นผู้ถือไม่มีแบบแต่อย่างใด สามารถโอนกันได้โดยการส่งมอบการครอบครอง ไม่ต้องมีการทำเป็นหนังสือ หรือลงชื่อผู้โอนและผู้รับโอนแต่อย่างใด

การออกใบหุ้นชนิดนี้ มีเงื่อนไขคือออกได้เมื่อมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดอนุญาตไว้เท่านั้น และการออกใบหุ้นผู้ถือจะต้องเป็นหุ้นที่ได้ใช้เต็มมูลค่าแล้ว หากเป็นหุ้นที่ยังใช้ไม่เต็มมูลค่าต้องออกเป็นใบหุ้นระบุชื่อเท่านั้น แต่หากใช้เต็มมูลค่าแล้วจะเปลี่ยนเป็นใบหุ้นจากใบหุ้นชนิดระบุชื่อเป็นชนิดออกให้แก่ผู้ถือย่อมทำได้⁶⁰

2.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับใบหุ้น

2.2.1 แนวความคิดเรื่องหนังสือตราสาร

เนื่องจากใบหุ้นเป็นเอกสารชนิดหนึ่งที่มีการทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นเอกสารที่เป็นการก่อตั้งสิทธิให้แก่ผู้ที่ครอบครองหรือมีชื่อในใบหุ้นนั้น ๆ ทำให้จากลักษณะการออกใบหุ้นของบริษัทจึงมีลักษณะของตราสารรวมอยู่ในใบหุ้นด้วย

2.2.1.1 ความหมายของหนังสือตราสาร

ตามกฎหมายของไทยไม่ได้มีการกำหนดนิยามของคำว่าตราสารไว้โดยเฉพาะเจาะจง จึงต้องหาความหมายจากพจนานุกรม การบัญญัติศัพท์ของต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เพื่อทำการเทียบเคียงเพื่อหาความหมาย

⁵⁷ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 4*, น.298.

⁵⁸ ทวี เจริญพิทักษ์, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 10*, น.350.

⁵⁹ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 4*, น.298.

⁶⁰ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 7*, น.205.

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน⁶¹ ได้มีการกำหนดความหมายของคำว่า “ตราสาร” ไว้ว่า หมายถึง หนังสือสำคัญซึ่งเป็นเอกสารแสดงสิทธิต่างๆ เช่น โฉนด, ที่ดิน, ตัวเงิน

ท่านอาจารย์ เสาวนีย์ อัครโรจน์ ได้ให้นิยามของตราสารไว้ว่า “ตราสาร (instrument) คือเอกสารสิทธิที่สร้างขึ้นเป็นหนังสือ โดยต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และตราสารที่ใช้ในวงการธุรกิจมีลักษณะเป็นตราสารที่เป็นหลักฐานแห่งหนี้และก่อสิทธิในระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง”⁶²

กฎหมายของอังกฤษได้ใช้คำว่า หนังสือตราสาร หรือ Instruments ในความหมายที่แคบลง โดยหมายความถึงเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตามกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง⁶³ ในคดี Mason v. Schuppisser (1899)⁶⁴ ได้มีการกล่าวถึงตราสารว่า คือเอกสารอันเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีสิทธิหรือความรับผิดชอบในตัวตราสารนั้น หนังสือชนิดนี้ ไม่ได้เป็นเพียงหลักฐานในการแสดงสิทธิหรือความรับผิดชอบ แต่เอกสารนั้นเองที่เป็นหนังสือตราสารที่เป็นต้นกำเนิดสิทธิหรือหน้าที่นั้น ๆ ดังนั้น พันัยกรรมของเจ้ามรดกที่ได้ทำขึ้นจึงเป็นหนังสือตราสาร เนื่องจากบุคคลจะได้รับสิทธิในกองมรดกตามพันัยกรรม ไม่ได้มีสิทธิจากข้อสัญญาหรือความรับผิดชอบใดที่มีอยู่ก่อนหน้าพันัยกรรม สิทธิที่เกิดขึ้นมาจากตัวพันัยกรรมโดยตรง อีกทั้งผู้รับพันัยกรรมสามารถที่จะกล่าวอ้างข้อความที่อยู่ในพันัยกรรมเพื่อที่จะให้ตนได้มาซึ่งสิทธิ

หนังสือตราสารต่างจากเอกสารประเภทอื่น ยกตัวอย่างเปรียบเทียบระหว่างหนังสือตราสารกับสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าหากได้มีการตกลงกันโดยวาจาแล้วสัญญาย่อมเกิดขึ้น แม้ว่าจะมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรในภายหลังย่อมเป็นเพียงหลักฐานเท่านั้น และไม่มีผลจำเป็นที่จะต้องระบุข้อสัญญาไว้ทั้งหมด เมื่อมีการฟ้องร้องกันในสัญญานั้นคู่สัญญาสามารถที่จะแสดงหลักฐานจากการตกลงด้วยวาจาที่ไม่ได้มีการตกลงไว้ในเอกสารได้ที่ทำขึ้นในภายหลังได้ ในทางตรงกันข้าม หากมีการตกลงกันว่าจะตกลงทำสัญญาเมื่อมีการทำเป็นลายลักษณ์

⁶¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, 2554), น.460.

⁶² เสาวนีย์ อัครโรจน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), น.27.

⁶³ James McLoughlin, Introduction to Negotiable Instruments, (London : Butterworths, 1975), p.23.

⁶⁴ Mason v. Schuppisser 1899 81L.T. 147 per STERLING, J. atp 148.

อักษรตามรูปแบบที่จะกำหนดเท่านั้น โดยในเอกสารที่เป็นรูปแบบของสัญญาที่กำหนดเงื่อนไขของสัญญาไว้ทั้งหมดนี้ จะเป็นหนังสือตราสาร เนื่องจากเป็นเอกสารก่อตั้งสิทธิของคู่สัญญา⁶⁵

หนังสือตราสารหรือ Instruments เป็นเอกสารที่ในตัวเอกสารจะกำหนดหน้าที่หรือความรับผิดชอบในการชำระหนี้ และผู้ที่ครอบครองหนังสือตราสารนั้นจะได้รับข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องในหนังสือตราสารนั้นตามจำนวนเงินที่ได้มีการระบุไว้ในหนังสือตราสารนั้น ในการแยกหนังสือตราสารกับเอกสารที่ใช้เพื่อรับสินค้า (Documents of title to goods) เช่น ใบตราส่ง (Bill of Lading) ในเอกสารที่เป็นการก่อตั้งสิทธิในเงิน หนังสือตราสารจะต้องระบุว่าจะใช้เงินจำนวนเงินที่แน่นอน เช่น ในตัวสัญญาใช้เงิน หรือสั่งให้บุคคลอื่นชำระเงินจำนวนที่แน่นอน หรือให้บุคคลที่สามชำระเงิน เช่น ตัวแลกเงิน⁶⁶

ในกรณีที่เป็นหนังสือตราสารที่ระบุว่าจะให้จ่ายให้กับผู้ถือ หรือให้จ่ายกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง หรือตามคำสั่งของบุคคลใด และได้ถูกสลักหลังโดยบุคคลใดจะทำให้หนังสือตราสารนั้นสามารถโอนต่อไปได้⁶⁷ ผู้ครอบครองหรือผู้ถือ (Holder) ตราสารที่สามารถเปลี่ยนมือไปได้จะได้รับข้อสันนิษฐานว่ามีสิทธิที่จะได้รับการชำระหนี้ตามที่ระบุไว้ในหนังสือตราสารนั้น เนื่องจากในหนังสือตราสารนั้นได้มีสิทธิตามสัญญาที่จะต้องชำระเงินอยู่ในตัว และเป็นสิทธิที่สามารถโอนไปได้เพียงการส่งมอบ⁶⁸

หนังสือตราสารเป็นเอกสารที่ก่อตั้งสิทธิในการได้รับชำระเงิน และเอกสารในทางกายภาพจะมีสิทธิเรียกร้องในทางหนี้ในการชำระเงิน⁶⁹ หนังสือตราสารอาจเป็นประเภทที่สามารถเปลี่ยนมือได้ หรือเปลี่ยนมือไม่ได้ หนังสือตราสารที่เปลี่ยนมือไม่ได้ (Non-Negotiable Instruments) คือ หนังสือตราสารที่เมื่อมีการเปลี่ยนมือไปโดยการส่งมอบจะไม่ทำให้ผู้ที่ครอบครอง

⁶⁵ James McLoughlin, *supra note 63*, p.24.

⁶⁶ LS Sealy and RJA Hooley, Commercial law Text, Case, and Materials, (Hampshire : Ashford Colour Press, 2009), p.516.

⁶⁷ *Ibid.*, p.516.

⁶⁸ LS Sealy, RJA Hooley, *supra note 66*, p.517.

⁶⁹ Ewan McKendrick, Goode on Commercial Law, (London : Penguin Group, 2010), p.513.

ตราสารนั้นได้รับสิทธิในตราสารดีไปกว่าผู้โอน ตรงข้ามกับกรณีของตราสารเปลี่ยนมือที่เมื่อส่งมอบ การครอบครองไป จะทำให้ผู้รับโอนหากสุจริตได้รับสิทธิที่ดีไปกว่าผู้โอน⁷⁰

ตาม Black's Law Dictionary⁷¹ ได้ใช้คำว่า Instrument ซึ่งแปลได้ว่า เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่เป็นทางการ หรือทางกฎหมาย เช่นสัญญา โฉนด พันนัยกรรม พันธบัตร หรือสัญญาเช่า (A written document; a formal or legal document in writing, such as a contract, deed, will, bond, or lease.)

2.2.1.2 องค์ประกอบของหนังสือตราสาร

จากนิยามของตราสาร อาจแยกลักษณะของตราสารได้ดังนี้⁷²

(1) หนังสือตราสารต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและลงลายมือชื่อผู้ออกตราสาร

เมื่อหนังสือตราสาร เป็นหนังสือประเภทหนึ่งจึงต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร มีการระบุเนื้อความต่างๆ การทำโดยวาจาหรือการกระทำอื่นใดจะไม่ใช้หนังสือตราสาร โดยในหนังสือตราสารจะต้องมีการลงลายมือชื่อของผู้ออกตราสารด้วย หากผู้ใดออกหรือทำให้เกิดตราสารนั้น จะต้องลงลายมือชื่อไว้เพื่อให้ทราบถึงต้นกำเนิดของตราสารฉบับนั้นว่ามาจากผู้ใด เนื่องจากผู้ออกตราสารมีความสำคัญ หากตราสารนั้นบกพร่องหรือจะต้องทำการอันใด ผู้ออกตราสารย่อมต้องมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ จึงต้องมีลายมือชื่อของผู้นั้นไว้ นอกจากนี้ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 9 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “เมื่อมีกิจการอันใดซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ บุคคลจะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเองแต่หนังสือนั้นต้อง ลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น” ด้วย

(2) หนังสือตราสารต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด

วัตถุประสงค์หลักของหนังสือตราสาร คือ การหมุนเวียนเปลี่ยนมือและโอนให้แก่กันได้โดยง่าย ดังนั้นกฎหมายจึงต้องกำหนดเนื้อความไว้โดยเฉพาะในหนังสือตราสารเพื่อความชัดเจนในสิทธิหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตราสารนั้น หากไม่มีรายการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วย่อมไม่สมบูรณ์เป็นหนังสือตราสาร เนื่องจากไม่ทราบได้ว่าผู้ใดมีสิทธิหน้าที่อย่างไรในตราสารฉบับนั้นและผลทางกฎหมายของบุคคลเหล่านั้นเป็นอย่างไร และหากมีการระบุเนื้อหาใด

⁷⁰ *Ibid.*, p.514.

⁷¹ Bryan A. Garner, Black's Law Dictionary Deluxe Tenth Edition, (Minnesota : Thomson Reuters, 2014).

⁷² สหชน รัตน์ไพจิตร, กฎหมายว่าด้วย ตราสารเปลี่ยนมือ, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น.12.

ที่กฎหมายไม่ได้กำหนดผลไว้หากเขียนลงในตราสารย่อมไม่มีผลใด ๆ ต่อดราสารนั้น เนื่องจากการเปิดโอกาสให้คู่สัญญาเขียนสิ่งใด ๆ ที่ต้องการได้ทุกอย่างตามที่ต้องการแล้ว จะส่งผลให้ตราสารดังกล่าวไม่สะดวกในการเปลี่ยนมืออีกต่อไป

(3) หนังสือตราสารต้องประกอบไปด้วยสิทธิทางหนี้และสิทธิทางทรัพย์สิน

หนังสือตราสารมิใช่เป็นเพียงเอกสารที่แสดงสิทธิที่เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้เท่านั้น หากแต่หนังสือตราสารนั้นเองเป็นเอกสารที่ก่อตั้งสิทธิขึ้น ทั้งสิทธิทางหนี้และสิทธิทางทรัพย์สิน หมายความว่า ผู้ที่มีสิทธิในตราสารนั้นจะสามารถเรียกร้องให้ลูกหนี้รับผิดชอบตามเนื้อความที่ปรากฏในตราสารนั้นได้ สิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิในทางหนี้ และผู้ที่มีสิทธิในตราสารนั้นก็จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตราสารนั้น จึงมีสิทธิจำหน่ายโอนและติดตามเอาคืนซึ่งตราสารดังกล่าวจากผู้ที่ไม่มียุติยึดถือไว้ได้ ตามมาตรา 1336 สิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิทางทรัพย์สินนั่นเอง

หากพิจารณาทั้งสามองค์ประกอบจะเห็นว่าใบหุ้นเป็นหนังสือตราสารชนิดหนึ่ง เนื่องจากตามใบหุ้นได้มีการกำหนดให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยเป็นหน้าที่ของบริษัทในการออกใบหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้น และจะต้องมีการระบุชื่อบริษัทที่ออกใบหุ้นดังกล่าวไว้ อีกทั้งยังต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนด ในมาตรา 1128 ที่กำหนดรายละเอียดที่จะต้องระบุในใบหุ้นว่ามีรายการใดบ้าง หากขาดรายการใดไป จะทำให้ใบหุ้นไม่สมบูรณ์ และใบหุ้นนั้น ได้ก่อตั้งสิทธิทางหนี้และสิทธิทางทรัพย์สิน โดยที่ผู้ที่มีใบหุ้นมีสิทธิเรียกร้องให้บริษัทจ่ายเงินปันผลให้กับตนได้ หรือการคืนเงินเมื่อเลิกบริษัท และใบหุ้นเป็นเอกสารที่เป็นทรัพย์สิน เป็นสังหาริมทรัพย์ที่มีรูปร่าง แม้เป็นเพียงกระดาษแผ่นเดียว แต่หากมีผู้ใดขโมยไป ผู้ที่เป็นเจ้าของใบหุ้นสามารถใช้สิทธิติดตามเอาคืนใบหุ้นนั้นได้ตามมาตรา 1336

2.2.2 แนวความคิดเรื่องตราสารเปลี่ยนมือ

ในการโอนสิทธิเรียกร้องตามปกติแล้วมีเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้การโอนนั้นสมบูรณ์ แต่ต่อมาในกลุ่มพ่อค้าที่มีการค้าขายและแลกเปลี่ยนกันบ่อยครั้ง ทำให้เกิดแนวความคิดว่าการโอนสิทธิเรียกร้องตามธรรมดาที่ทำกันในอดีต ไม่สะดวก และไม่เหมาะกับการทำธุรกิจที่ต้องการความรวดเร็ว จึงได้มีธรรมเนียมปฏิบัติในเรื่องตราสารเปลี่ยนมือขึ้น จนมาเป็นกฎหมายในปัจจุบัน

ก่อนที่จะมีกฎหมายกำหนดในเรื่องของกระบวนการยุติธรรมทางศาล (Judicature Act 1873) มีจารีตประเพณีทางการค้าที่เกิดขึ้นในหมู่พ่อค้าที่จะโอนสิทธิบางอย่างไปได้ เพียงแค่การส่งมอบ และทำให้ผู้รับโอนได้รับสิทธิในทางกฎหมายอย่างเต็มที่โดยไม่ต้องแจ้งการโอนไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่จะต้องรับผิดชอบตราสารนั้น ยิ่งไปกว่านั้นหากผู้รับโอนรับตราสารนั้นไปโดยสุจริต และเสียค่าตอบแทนบางอย่างให้กับผู้โอน จะทำให้ได้รับสิทธิที่สมบูรณ์ในความเป็นเจ้าของตราสารนั้น แม้ว่า

ผู้ทรงคนก่อนจะมีสิทธิที่ไม่สมบูรณ์ก็ตาม ในการโอนตราสารเปลี่ยนมือ จะไม่ต้องมีเอกสารหรือหลักฐานการโอนอื่นใดเลย เพียงแค่การส่งมอบยอมทำให้ผู้รับโอนได้สิทธิในตราสารนั้นอย่างสมบูรณ์แล้ว⁷³

ตราสารเปลี่ยนมือเป็นหลักกฎหมายที่พัฒนามาจากแนวปฏิบัติของพ่อค้าเพื่อความสะดวกในการโอนสิทธิเรียกร้อง เนื่องจากการโอนสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแพ่งนั้นมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ไม่เหมาะแก่การค้าขายที่ต้องการความรวดเร็ว ดังนั้น จึงต้องมีการพัฒนาวิธีการที่ทำให้สามารถโอนสิทธิเรียกร้องได้ไม่ยุ่งยากมากเกินไป และให้ความคุ้มครองต่อบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงได้มีการพัฒนาการเรื่องของตราสารเปลี่ยนมือขึ้นมา

หลักการที่สำคัญกับเรื่องตราสารเปลี่ยนมือ คือ ข้อยกเว้นจากหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ที่ในหลักทั่วไปเรื่องนี้จะให้สิทธิผู้รับโอนยอมไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ตามมาตรา 308 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และในบททั่วไปในเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ที่จะให้เจ้าของทรัพย์สินสามารถที่จะติดตามเอาคืนทรัพย์สินของตนได้ ตามมาตรา 1336 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้หากผู้รับโอนจากผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของจะอ้างสิทธิของตนขึ้นยันเจ้าของที่แท้จริงได้เฉพาะบางกรณีเท่านั้น เช่น ตามมาตรา 1299 มาตรา 1300 มาตรา 1302 มาตรา 1303 มาตรา 1330 มาตรา 1331 และมาตรา 1332 อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของตราสารเปลี่ยนมือ หากผู้รับโอนนั้นสุจริตจะได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ โดยจะไม่ได้ได้รับความเสียหาย แม้ว่าผู้โอนจะไม่มีสิทธิอันสมบูรณ์ในตราสารเปลี่ยนมือนั้น เพราะหากต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ในสิทธิของผู้โอนตราสารเปลี่ยนมือจะไม่สามารถหมุนเวียนได้⁷⁴ ดังนั้น ในมาตรา 312 มาตรา 313 ในส่วนของหนี้ หลักทั่วไปและมาตรา 916 ในส่วนของตัวเงิน ที่ได้กำหนดคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริตในเรื่องนี้⁷⁵ ส่วนในเรื่องของทรัพย์สิน หากเป็นกรณีของตราสารเปลี่ยนมือจะมีบทบัญญัติในมาตรา 905 ที่กำหนดว่า ถ้าหากบุคคลได้รับตัวเงินมาโดยเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว บุคคลอื่นจะไม่สามารถเรียกตราสารเปลี่ยนมือนั้นคืนไปได้ แม้ผู้นั้นจะเคยเป็นผู้ทรงมาก่อน แต่ตราสารเปลี่ยนมือได้หลุดมือไปเพราะเหตุใด ๆ ก็ตาม จะเรียกคืนได้เฉพาะกรณีที่ผู้รับโอนได้ตัวเงินมาด้วยความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น ทำให้แม้ว่าจะมีบทบัญญัติในเรื่องของทรัพย์สิน ตามมาตรา 1336 ที่ให้สิทธิเจ้าของ

⁷³ Dudley Richardson, Guide to Negotiable Instruments and the Bills of Exchange Acts, (London : Butterworths, 1970), pp.14-15.

⁷⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย บัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), น.13-14.

⁷⁵ สหธน รัตน์ไพจิตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น.35.

ทรัพย์สินติดตามเอาคืนทรัพย์สินของตนได้ แต่หากเป็นกรณีของตราสารเปลี่ยนมือแล้วจะใช้มาตรา 905 เมื่อเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วจะไม่ต้องสละตราสารเปลี่ยนมือไปให้ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของตราสารนั้น

2.2.2.1 ความหมายของตราสารเปลี่ยนมือ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีการกำหนดความหมายของตราสารเปลี่ยนมือไว้โดยตรง จึงต้องศึกษาความหมายของตราสารเปลี่ยนมือจากตำราต่าง ๆ ที่ได้มีการให้ความหมายไว้ดังนี้

อาจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เป็นเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ ซึ่งเพียงแต่ส่งมอบเอกสารให้แก่กันก็อาจโอนกรรมสิทธิ์แห่งเอกสารนั้น รวมทั้งหนี้ที่ปรากฏในเอกสารนั้น ไปยังผู้อื่นได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกระทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิยึดถือเอกสารและบังคับตามหนี้นั้นได้โดยไม่คำนึงถึงเหตุบกพร่องในสิทธิของผู้โอน”⁷⁶

อาจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “คำว่า “ตราสารเปลี่ยนมือ” (Negotiable Instrument) จึงมีความหมายว่าเป็นเอกสารไม่เฉพาะเป็นเพียงหลักฐานแห่งหนี้เท่านั้น แต่ยังเป็นเอกสารสิทธิที่ก่อตั้งสิทธิและหน้าที่ขึ้นอีกด้วย ซึ่งเพียงแต่สลักหลังโอนสิทธิที่มีอยู่ตามตราสารนั้นและส่งมอบตราสารนั้นให้แก่ผู้รับโอนหรือในบางกรณีเพียงแต่ส่งมอบเอกสารนั้นให้แก่กันก็อาจเพียงพอแล้วที่สิทธิตามเอกสารนั้น รวมทั้งหนี้ที่ปรากฏในเอกสารนั้นจะโอนไปยังผู้อื่นได้โดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งกระทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิยึดถือเอกสารและบังคับตามหนี้นั้นโดยไม่คำนึงถึงเหตุบกพร่องในสิทธิผู้โอน”⁷⁷

อาจารย์สทนต์ รัตนไพจิตร ได้อธิบายในเรื่องนี้ไว้ว่า “ตราสารเปลี่ยนมือมีองค์ประกอบ 2 ประการ คือประการที่หนึ่ง ต้องเป็นตราสารที่โอนกันได้ง่ายและคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริต (Negotiable) ประการที่สอง ต้องทำเป็นหนังสือตราสาร (Written Instrument) ... ตามกฎหมายไทย การเป็นตราสารเปลี่ยนมือจึงต้องเป็นตราสารที่มีกฎหมายกำหนดเนื้อความไว้โดยเฉพาะ ซึ่งอาจกำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้ หรืออาจกำหนดไว้ตามกฎหมายอื่นก็ได้ นอกจากนั้นอาจเกิดโดยขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีก็ได้”

⁷⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้างแล้ว* เชิงอรรถที่ 74, น.35.

⁷⁷ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), น.14.

อาจารย์เสาวนีย์ อัครโรจน์ ได้ให้ความหมายของตราสารเปลี่ยนมือไว้ว่า “หนังสือตราสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้และเอกสารสิทธิที่สามารถโอนกันได้ง่ายโดยเพียงแต่ส่งมอบสำหรับตราสารชนิดผู้ถือหรือโดยการสลักหลังและส่งมอบสำหรับตราสารชนิดระบุชื่อ ซึ่งมีผลทำให้เป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในตราสารนั้นไปยังผู้รับโอนที่ชอบด้วยกฎหมายและทำให้ผู้รับโอนนั้น อาจมีสิทธิในตราสารนั้นดีกว่าผู้โอน แม้ผู้โอนจะไม่มีสิทธิ หรือมีสิทธิอย่างบกพร่องในตราสารนั้น”⁷⁸

ในตำราของต่างประเทศได้มีการให้ความหมายไว้ว่า “ตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable Instrument) เป็นการแสดงออกถึงสิทธิตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์และสามารถที่จะโอนกันได้เพียงแต่การส่งมอบ (อาจจะโดยการสลักหลังก็ได้) เมื่อโอนไปแล้วผลคือความเป็นเจ้าของในตราสารนั้น และทรัพย์สินทั้งหมดที่ตราสารนั้นแสดงออกจะโอนไปยังผู้รับโอนแต่จะต้องเป็นกรณีที่ได้รับตราสารนั้นมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน”⁷⁹

ตราสารเปลี่ยนมือเป็นเอกสารที่มีขึ้นเพื่อให้สิทธิแก่ผู้ถือในการชำระหนี้ ในจำนวนที่แน่นอนที่ระบุไว้ในเอกสารนั้น ดังนั้น จึงเป็นการสัญญาว่าจะชำระหนี้ตามที่ระบุไว้ โดยในตัวเอกสารหรือตัวตราสารนั้นจะเป็นหลักฐานในการอ้างสิทธิที่เฉพาะเจาะจงและการโอนสิทธิในการชำระหนี้จะกระทำได้เพียงแต่การส่งตราสารนั้นไปยังผู้รับโอน แม้ว่าตราสารเปลี่ยนมือจะไม่ได้มีการใช้ในวงกว้างโดยสาธารณชนทั่วไป แต่ตราสารเปลี่ยนมือหลายประเภทมีความคล้ายคลึงกับเงินตราที่ใช้โดยบุคคลทั่วไป เช่น เช็ค ตราพท์ หรือใบหุ้นหรือหุ้นกู้ชนิดผู้ถือ เป็นต้น⁸⁰

⁷⁸ เสาวนีย์ อัครโรจน์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 62*, น.27.

⁷⁹ Dudley Richardson, *supra note 73*, p.15.

“A negotiable Instrument is a chose in action, the full and legal title to which is transferable by mere delivery of the instrument (possibly with the transferor’s indorsement) with the result that complete ownership of the instrument and all the property it represents passes free from equities to the transferee, providing the latter takes the instrument in good faith and for value.”

⁸⁰ Brian Ball and F.W. Rose, *Principles of Business Law*, (London : Sweet & Maxwell, 1979), p.259.

ความหมายของตราสารเปลี่ยนมือไม่ได้มีการกำหนดอยู่ในกฎหมายใด แต่การให้คำนิยามคำว่า ตราสารเปลี่ยนมือ อาจทำได้โดยการศึกษาความหมายของคำว่า หนังสือตราสาร (Instruments) กับคำว่า เปลี่ยนมือ (Negotiability)⁸¹

ลักษณะสองประการของเงินสดที่ทำให้เงินมีประโยชน์ในการเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนคือง่ายต่อการเปลี่ยนมือ และบุคคลที่ได้รับเงินสามารถที่จะมั่นใจได้ว่าจะได้รับเต็มตามจำนวนที่ระบุ ความมั่นใจที่เกิดขึ้น เกิดจากการที่หากบุคคลที่การซื้อขายกันและได้รับเงินโดยสุจริต เชื่อโดยสุจริตใจว่าผู้ซื้อ มีสิทธิในเงินนั้น ผู้ขายจะได้รับสิทธิในเงินนั้นด้วยอย่างสมบูรณ์ ซึ่งในด้านนี้ เงินต่างจากสินค้า ยกตัวอย่างเช่น หากรถยนต์ถูกขโมยไปและถูกขายให้กับบุคคลอื่นที่สุจริต เสียค่าตอบแทนและได้รับไปโดยสุจริตโดยไม่ทราบถึงความทุจริตในสินค้านั้น แต่รถยนต์คันดังกล่าวยังเป็นของเจ้าของคนเดิมไม่ได้มีการโอนไปแต่อย่างใด แต่หากเป็นกรณีของเงินตรา หากเงินถูกขโมยไปแล้วไปใช้เพื่อซื้อขายสินค้าและผู้ขายสินค้าไม่ทราบถึงการได้เงินมาโดยการขโมย ดังนี้ ผู้ขายจะได้รับเงินไปโดยเจ้าของเดิมมีสิทธิเรียกร้องเอาจากผู้ที่มาขโมยเงินเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1331 อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้คนมั่นใจในการใช้เงิน เพราะสามารถที่จะเห็นมูลค่าของเงินนั้นตามที่ปรากฏอยู่ได้ชัดเจน⁸²

ตราสารเปลี่ยนมือมีลักษณะที่ต่างจากตราสารอื่น ๆ เนื่องจากการโอนตราสารเปลี่ยนมือ ต่างจากการโอนสิทธิเรียกร้องกรณีปกติ⁸³

ตราสารเปลี่ยนมือเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือไปจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง โดยที่ไม่ต้องแจ้งให้กับผู้ที่ต้องรับผิดชอบในตราสารนั้นทราบ ตราสารเปลี่ยนมือมีวิวัฒนาการมาจากกฎหมายพ่อค้า (The Law of Merchant) โดยที่พ่อค้าได้หาวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาการโอนสิทธิเรียกร้องที่จะต้องแจ้งให้กับผู้ที่ต้องรับผิดชอบ หรือลูกหนี้ทราบ และความเสี่ยงในการที่เอกสารนั้นหายไปหรือถูกขโมย ตามธรรมเนียม หรือการใช้ ตราสารเปลี่ยนมือจะโอนไปได้โดยอิสระ บุคคลจะต้องยอมรับเอกสารนั้น เมื่อมีคนนำมาแสดงกับตน และผู้ครอบครองตราสารย่อมสามารถที่จะแสดงตราสารนั้นเพื่อที่จะได้รับสิทธิในวันที่ถึงกำหนดเช่นกัน และหากบุคคลใดได้รับตราสารนั้นไว้โดยสุจริต

⁸¹ James McLoughlin, *supra* note 63, p.23.

⁸² *Ibid.*, pp.25-26.

⁸³ James McLoughlin, *supra* note 63, p.26.

และเสียค่าตอบแทนจะได้รับสิทธิอย่างสมบูรณ์ตามตราสารนั้น การใช้ตราสารเปลี่ยนมือในลงธุรกิจนี้สุดท้ายกฎหมายได้ให้การรับรองและบัญญัติเป็นกฎหมายในเรื่องดังกล่าวในเวลาต่อมา⁸⁴

ตราสารเปลี่ยนมือ เป็นบุคคลสิทธิ (Chose in Action) มีสิทธิทางกฎหมายอย่างสมบูรณ์ในการที่จะโอนไปได้เพียงแต่การส่งมอบตราสารนั้น (อาจโดยการสลักหลังโดยผู้โอน) ผลของการโอนจะทำให้ความเป็นเจ้าของตราสารนั้นทั้งหมด และทรัพย์สินอื่น ๆ ที่แสดงออกโดยตราสารนั้น โอนไปยังผู้รับโอน หากผู้รับโอนสุจริตและเสียค่าตอบแทน⁸⁵

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ตราสารเปลี่ยนมือนั้น คือเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ก่อตั้งสิทธิทางหนี้และสิทธิทางทรัพย์สินในตัวตราสารนั่นเอง โดยที่จะต้องมึลักษณะของการที่สามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้ง่าย อาจโดยการส่งมอบเพียงอย่างเดียวหรืออาจมีการสลักหลังและส่งมอบก็ได้ และเมื่อมีการโอนไปแล้วผู้รับโอนจะได้รับทั้งสิทธิทั้งทางหนี้และทางทรัพย์สินในตราสารเปลี่ยนมือนั้น นอกจากนี้ ตราสารเปลี่ยนมือจะต้องมีการคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริตซึ่งเป็นข้อยกเว้นของหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนด้วย

2.2.2.2 องค์ประกอบของตราสารเปลี่ยนมือ⁸⁶

การเป็นตราสารเปลี่ยนมือนั้น มีขึ้นเพื่อให้เกิดความสะดวกในการติดต่อค้าขาย ลักษณะของตราสารจึงจะมีลักษณะที่สะดวกต่อการโอน เพื่อลบล้างข้อจำกัดของการโอนสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีความยุ่งยาก โดยตราสารเปลี่ยนมือจะมีลักษณะ 3 ประการดังนี้

(1) เปลี่ยนมือได้ง่าย

ลักษณะของการเปลี่ยนมือได้ง่ายของตราสารสามารถเทียบกันได้ระหว่างการโอนสิทธิเรียกร้องตามปกติและการโอนสิทธิเรียกร้องตามตราสารเปลี่ยนมือ โดยที่การโอนตราสารเปลี่ยนมือจะสามารถโอนกันได้ง่ายและสะดวกกว่าการโอนหนี้ทั่วไป⁸⁷ เนื่องจากการโอนสิทธิเรียกร้องตามปกติจะต้องปฏิบัติตามบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในมาตรา 306 ที่บังคับให้ต้องแจ้งการโอนสิทธิเรียกร้องไปยังลูกหนี้ และต้องทำเป็นหนังสือ แต่หากเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องตามตราสารจะ

⁸⁴ Abdul Kadar, Business and Commercial law made simple, (Oxford : Butterworths-Heinemann Ltd, 1991), p.282.

⁸⁵ Dudley Richardson, *supra note* 73, p.15.

⁸⁶ สหชน รัตนไพจิตร, *อ้างแล้ว* เชิงอรรถที่ 72, น.4-5.

⁸⁷ เสาวนีย์ อัครวโรจน์, *อ้างแล้ว* เชิงอรรถที่ 62, น.28.

สามารถทำได้โดยการสลักหลังและส่งมอบ หรือเพียงการส่งมอบเท่านั้น ซึ่งสามารถแยกอธิบายรายละเอียดตามชนิดของตราสารได้ดังนี้

(ก) ตราสารพึงชำระตามเขาสั่ง คือตราสารชนิดที่ระบุชื่อผู้รับตราสารและผู้รับตราสารนั้นก็สามารถโอนตราสารดังกล่าวนั้นต่อไปให้แก่บุคคลภายนอกได้ด้วย การสลักหลังและส่งมอบ และลูกหนี้แห่งสิทธิตามตราสารดังกล่าวก็จะชำระหนี้ให้แก่ผู้รับโอนตราสารนั้นตามคำสั่งของผู้โอนซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามตราสารในตอนแรก

(ข) ตราสารอันพึงต้องชำระแก่ผู้ถือ คือ ตราสารประเภทที่ไม่ระบุชื่อผู้รับตราสาร บุคคลใดเป็นผู้ครอบครองตราสารดังกล่าวก็จะเป็นเจ้าหนี้ตามตราสารที่สามารถเรียกให้ลูกหนี้แห่งสิทธิชำระหนี้ให้แก่ตนได้ ตราสารประเภทนี้สามารถโอนให้แก่กันได้ด้วยการส่งมอบเท่านั้น⁸⁸ ไม่จำเป็นต้องสลักหลังให้แก่กันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ เนื่องจากตราสารเปลี่ยนมือต้องการความสะดวกในการเปลี่ยนมือจึงทำให้ไม่ต้องมีการบอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิ หรือไม่ต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้ดังกล่าว ตามหลักกฎหมายแพ่งนั้นมีหลักกฎหมายที่สำคัญอยู่ประการหนึ่ง คือ หลัก “สัญญาไม่ผูกพันบุคคลภายนอก” (Privity of Contract) กล่าวคือเมื่อบุคคลสองฝ่ายแสดงเจตนาเข้าผูกพันกันต่อกัน บุคคลฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้แห่งนิติสัมพันธ์ดังกล่าวเท่านั้นจะสามารถเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนได้ การเข้ามามีนิติสัมพันธ์ต่อกันนั้นคู่สัญญาแต่ละฝ่ายย่อมเล็งเห็นแล้วว่าบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งนั้นเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือว่าจะก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ตนได้ ตนจึงยอมเข้าผูกพันว่าจะปฏิบัติตามการอย่างใดอย่างหนึ่งตอบแทน ดังนั้นการโอนความเป็นเจ้าหนี้ของตนไปให้แก่บุคคลอื่นก็ย่อมต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิให้ทราบ หรือต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้ด้วย มิฉะนั้นจะไม่สามารถยกการโอนสิทธิเรียกร้องนั้นขึ้นต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ ตามมาตรา 306 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวทำให้การโอนสิทธิเรียกร้องในระหว่างพ่อค้าเป็นไปโดยไม่สะดวกตราสารเปลี่ยนมือจึงมีหลักการให้โอนตราสารได้ง่าย กล่าวคือสามารถโอนให้แก่กันได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ หรือไม่ต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้แต่อย่างใด

⁸⁸ Brian Bell and F.W. Rose, *supra* note 78, p.259.

ตราสารเปลี่ยนมือจะต้องมีกฎหมายที่กำหนดให้ความคุ้มครองผู้รับโอน โดยสุจริตให้มีสิทธิดีกว่าผู้โอนซึ่งต่างจากการโอนสิทธิเรียกร้องตามปกติ⁸⁹ หากผู้รับโอนตราสารได้รับ โอนไว้โดยถูกต้องตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด คือรับการส่งมอบสำหรับตราสารชนิดผู้ถือหรือรับการ สลักหลังและส่งมอบสำหรับตราสารชนิดระบุชื่อ โดยไม่ทราบถึงความบกพร่องแห่งสิทธิของผู้โอนแล้ว ผู้รับโอนย่อมได้รับสิทธิตามตราสารนั้นอย่างสมบูรณ์ อาจกล่าวได้ว่า ในการโอนตราสารเปลี่ยนมือ ไม่คำนึงว่าสิทธิของผู้โอนจะเป็นอย่างไร หากผู้รับโอนสุจริตและการโอนชอบด้วยกฎหมาย ผู้รับโอน จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิดีกว่าผู้โอนได้⁹⁰

ตราสารเปลี่ยนมือเป็นเอกสารที่สามารถโอนไปได้เพียงส่งมอบเท่านั้น หรือ โดยการสลักหลังและส่งมอบ⁹¹ ถ้าหากเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่แสดงออกโดยการให้สิทธิกับผู้ถือ จะโอน สิทธิไปให้กับอีกบุคคลหนึ่งได้ โดยการส่งมอบ เช่น เชื้อที่ส่งจ่ายให้ผู้ถือ เป็นต้น แต่หากเป็นกรณีที่ส่งจ่าย กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ผู้ทรงจะสามารถโอนตราสารนั้นไปได้ โดยการสลักหลังให้กับ บุคคลอีกคนหนึ่ง⁹²

สิทธิตามกฎหมายจะโอนไปโดยไม่มีข้อบกพร่อง หากผู้รับโอนสุจริต และ เสียค่าตอบแทน⁹³ ความสุจริตของผู้รับโอนในตราสารเปลี่ยนมือสามารถแสดงออกโดยการกระทำที่สุจริต และไม่รู้ถึงข้อบกพร่องในสิทธิตามตราสารนั้นของผู้โอน หรือไม่มีข้อสงสัยในความบกพร่องดังกล่าวเลย⁹⁴ ผู้รับโอนจะได้รับสิทธิที่สมบูรณ์ในตราสารนั้น และสิทธินั้นจะไม่ใช่เป็นโมฆะแม้ว่าผู้โอนจะมีสิทธิไม่บริบูรณ์ หรือไม่มีสิทธิเลย อย่างไรก็ตาม หากบุคคลได้รับตราสารโดยที่รู้หรือควรรู้ถึงความบกพร่องนั้น⁹⁵

⁸⁹ *Ibid.*, p.260.

⁹⁰ เสาวนีย์ อัครโรจน์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 62*, น.28.

⁹¹ David Kobrin, Venessa Scott, Negotiable Instruments, (Hertfordshire : Anderson Keenan Publishing, 1980), p.3.

⁹² James McLoughlin, *supra note 63*, p.28.

⁹³ David Kobrin, Venessa Stott, *supra note 87*, p.3.

⁹⁴ Dudley Richardson, *supra note 73*, p.21.

⁹⁵ James McLoughlin *supra note 63*, p.29.

(2) เป็นหนังสือตราสาร

โดยต้องทำเป็นหนังสือตราสารไม่ว่าจะโดยการเขียน พิมพ์หรือทำให้ปรากฏโดยวิธีการอื่นใด และจะต้องมีการระบุนายการตามที่กฎหมายกำหนด⁹⁶

(ก) หนังสือตราสารต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและลงลายมือชื่อผู้ออกตราสาร กล่าวคือเมื่อหนังสือตราสารเป็นหนังสือประเภทหนึ่งจึงต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้ก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 9 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “เมื่อมีกิจการอันใดซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือบุคคลจะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเองแต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น”

(ข) หนังสือตราสารต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด วัตถุประสงค์หลักของหนังสือตราสาร คือ การหมุนเวียนเปลี่ยนมือและโอนให้แก่กันได้โดยง่าย ดังนั้นกฎหมายจึงต้องกำหนดเนื้อความไว้โดยเฉพาะในหนังสือตราสารว่าต้องตกลงเรื่องอะไรบ้างเพื่อความชัดเจนของสิทธิหน้าที่ หากไม่มีรายการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วย่อมไม่สมบูรณ์เป็นหนังสือตราสาร ขณะเดียวกันเนื้อหาใดที่กฎหมายไม่ได้กำหนดผลไว้หากเขียนไปก็ไม่เป็นผล เนื่องจากหากเปิดโอกาสให้คู่สัญญาเขียนรายการได้ทุกเรื่องตามการแสดงเจตนาแล้ว ตราสารดังกล่าวก็ไม่สะดวกในการเปลี่ยนมือ ดังนั้นลักษณะพิเศษของหนังสือตราสารจึงต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด

(ค) หนังสือตราสารต้องประกอบไปด้วยสิทธิทางหนี้และสิทธิทางทรัพย์สิน กล่าวคือ หนังสือ ตราสารมิใช่เป็นเพียงเอกสารที่แสดงสิทธิที่เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้เท่านั้น หากแต่หนังสือตราสารนั้นเองเป็นเอกสารที่ก่อตั้งสิทธิขึ้น เนื่องจากก่อตั้งสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง⁹⁷ ทั้งสิทธิทางหนี้และสิทธิทางทรัพย์สิน หมายความว่า ผู้ที่มีสิทธิในตราสารนั้นจะสามารถเรียกร้องให้ลูกหนี้รับผิดชอบตามเนื้อความที่ปรากฏในตราสารนั้นได้ สิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิในทางหนี้ และผู้ที่มีสิทธิในตราสารนั้นก็จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตราสารนั้น จึงมีสิทธิจำหน่ายโอนและติดตามเอาคืนซึ่งตราสารดังกล่าวจากผู้ที่ไม่ใช่สิทธิยึดถือไว้ได้ ตามมาตรา 1336 สิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิทางทรัพย์สินนั่นเอง

(3) คู่สัญญาไม่ได้หลายฝ่ายไม่จำกัด

ในกรณีสัญญาประเภทอื่น ๆ คู่สัญญามักทราบได้ว่าใครเป็นคู่สัญญาบ้าง แต่ในกรณีตราสารเปลี่ยนมือนั้นจะแตกต่างจากกรณีสัญญาทั่วไป เนื่องจากตราสารเปลี่ยนมืออาจออก

⁹⁶ เสาวนีย์ อัครวโรจน์, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 62*, น.27.

⁹⁷ *เพ็งอ่าง*, น.27.

หรือโอนให้กันได้สะดวก ดังนั้นโดยสภาพของตราสารเปลี่ยนมืออาจมีบุคคลเข้ามาเป็นคู่สัญญาได้โดยไม่จำกัด คู่สัญญาคนแรกๆแห่งตราสารเปลี่ยนมือจึงอาจไม่เคยรู้จักผู้ทรงคนปัจจุบันก็ได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะไม่รู้ตัวผู้ทรงคนปัจจุบันแต่เมื่อคู่สัญญาตามตราสารเปลี่ยนมือได้ลงลายมือชื่อแล้วต่างต้องรับผิดชอบเนื้อความแห่งตราสารเปลี่ยนมือด้วยกันทั้งสิ้น หลักการดังกล่าวปรากฏอยู่ในมาตรา 900 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นบทบัญญัติในเรื่องตัวเงิน และในเรื่องดังกล่าวยังมีหลักการต่อไปอีกว่าหากผู้จ่ายปฏิเสธการใช้เงินผู้ทรงก็อาจไล่เบี้ยให้ผู้ลงลายมือชื่อในตั๋วร่วมกันรับผิดชอบได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 967 ซึ่งลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือข้อนี้เป็นผลดีต่อผู้ทรงเนื่องจากการที่มีคู่สัญญาตามตราสารเปลี่ยนมือเพิ่มมากขึ้นโดยไม่จำกัดจำนวนเป็นการเพิ่มจำนวนลูกหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงให้มีจำนวนมากขึ้นทำให้โอกาสในการได้รับชำระหนี้มีเพิ่มมากขึ้นไปด้วย

2.3 หลักกฎหมายเกี่ยวกับใบหุ้นผู้ถือ

2.3.1 วิวัฒนาการการเปิดเผยข้อมูลของบริษัท⁹⁸

บริษัทจำกัดเป็นนิติบุคคลประเภทหนึ่ง ที่ตั้งขึ้นเพื่อทำกิจการค้ากำไร โดยที่มีการตั้งบริษัทเป็นนิติบุคคลโดยแยกนิติบุคคลออกจากตัวเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น โดยที่ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดมีความรับผิดชอบที่จำกัดตามจำนวนเงินค่าหุ้นที่ส่งใช้ไม่ครบ หากส่งใช้ครบแล้ว ผู้ถือหุ้นไม่มีความรับผิดชอบอีก

ลักษณะพิเศษของบริษัท ซึ่งทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับการคุ้มครอง ทั้งการที่รับผิดชอบจำกัด และการที่แยกตัวนิติบุคคลออกมาจากบุคคลที่ลงทุน อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งบริษัทจะต้องเปิดเผยข้อมูลของตนให้กับบุคคลภายนอกที่อาจจะมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริษัท เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนในข้อที่รับผิดชอบจำกัด ดังนั้น หลักกฎหมายบริษัทจึงเกิดขึ้นมาพร้อมกับการที่ต้องเปิดเผยข้อมูลให้กับบุคคลภายนอก ข้อมูลที่ต้องเปิดเผยนั้น เช่น ชื่อของบริษัท วัตถุประสงค์ รายละเอียดกรรมการรายชื่อผู้ถือหุ้น ทุนจดทะเบียน เป็นต้น โดยการเปิดเผยข้อมูลจะมีความแตกต่างกันไปตามกฎหมายของแต่ละประเทศที่จะกำหนด

ระบบการเปิดเผยข้อมูลนั้น ทำให้บริษัทที่ทำการอยู่สามารถที่จะตรวจสอบผู้ถือหุ้นในบริษัทได้ว่ามีใครบ้าง และสามารถที่จะรู้ได้ว่าการเปลี่ยนมือในหุ้นไปให้ใครและอย่างไรบ้าง

⁹⁸ คำบรรยายวิชาปัญหากฎหมายธุรกิจ โดย ศาสตราจารย์ สหธน รัตนไพจิตร เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2559.

เนื่องจาก เมื่อบริษัทได้ก่อตั้งขึ้น จะมีการออกใบหุ้น ซึ่งเป็นใบหุ้นที่ระบุชื่อผู้ถือหุ้น และมีสมุดบัญชีผู้ถือหุ้นที่จะเก็บไว้ที่บริษัททำให้ทราบได้เสมอว่าใครถือหุ้นบ้าง และเมื่อมีการโอนหุ้น หรือเปลี่ยนแปลงในหุ้น ผู้ที่รับโอนหุ้น จะต้องมาแจ้งให้กับบริษัทเพื่อเปลี่ยนแปลงชื่อในสมุดผู้ถือหุ้นด้วย ทำให้สามารถที่จะตรวจสอบได้เสมอ

นอกจากนี้ การที่ระบบเปิดเผยข้อมูล มีการให้บุคคลโดยทั่วไปแม้จะไม่มีมีส่วนได้เสียกับบริษัทสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลได้ ก็ทำให้บุคคลภายนอก สามารถตัดสินใจได้ว่า จะเข้ามาร่วมลงทุนหรือไม่ ในทางราชการ เมื่อมีการจดทะเบียนบริษัท จะมีเอกสารที่เป็นรายชื่อผู้ถือหุ้น ทำให้ต้องมีการบันทึกเรื่องดังกล่าวไว้ ทำให้รัฐสามารถทราบได้ว่าบริษัทดังกล่าวมีทุนเท่าใด และใครเป็นผู้ถือหุ้นบ้าง และหากสงสัยรัฐจะสามารถเรียกข้อมูลนั้นได้เสมอ อีกทั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในหุ้น บริษัทจะต้องมาจดเปลี่ยนแปลงเอกสารที่มีอยู่กับรัฐด้วย

ต่อมาเกิดแนวความคิดเรื่องการที่ไม่เปิดเผยข้อมูลกล่าวคือ มีกลุ่มบุคคลที่มีแนวคิดว่าการที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคลในบริษัท เช่น ผู้ถือหุ้น จะทำให้เกิดอันตรายกับบุคคลดังกล่าว เช่น หากมีบุคคลทั่วไปรู้ถึงการลงทุน ทำให้ทราบได้ว่า บุคคลนั้นมีเงินมหาศาล อาจนำภัยมาให้บุคคลดังกล่าวได้ แต่เหตุผลดังกล่าว มิใช่เหตุผลประการเดียว เนื่องจาก เหตุผลประการสำคัญที่ต้องการให้มีการปกปิด หรือคุ้มครองตัวผู้ถือหุ้น คือการที่กลุ่มผู้มีอิทธิพลในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ต้องการที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทางการเงินของบริษัท เพราะกลุ่มคนดังกล่าวได้เงินมาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ต้องมีการฟอกเงิน หรือทำให้เงินนั้นมีที่มาที่สามารถที่จะอธิบายได้ ซึ่งวิธีหนึ่งที่นิยมทำในอดีต คือ การที่นำเงินไปซื้อหุ้น หรือไปลงทุนเปิดบริษัท โดยที่เมื่อลงทุนแล้ว ใบหุ้นจะเป็นใบหุ้นชนิดผู้ถือ โดยไม่มีชื่อของผู้ถือหุ้นอยู่ในเอกสารใด ๆ ที่จะสามารถตรวจสอบได้

ใบหุ้นผู้ถือจึงเกิดขึ้นมาเนื่องจากการที่กลุ่มผู้มีอิทธิพล ที่ทำงานนอกกฎหมาย ต้องการที่จะปกปิดข้อมูลของตนในการฟอกเงิน ซึ่งใบหุ้นผู้ถือนี้ ทำให้สามารถปกปิดข้อมูลในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังสามารถที่จะโอนต่อกันไปได้โดยง่าย ทำให้สืบหาตัวผู้ที่เป็นเจ้าของอย่างแท้จริงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ใบหุ้นผู้ถือ แม้จะมีประโยชน์ในด้านการปกปิดข้อมูล แต่ใบหุ้นชนิดนี้มีข้อเสีย เพราะว่าหากใบหุ้นนี้หายไป ทำให้ผู้ที่เป็นเจ้าของสูญเสียการครอบครองในทันที และทำให้สูญเสียการเป็นเจ้าของไปในขณะเดียวกัน

ต่อมาจึงมีการคิดเรื่องที่สามารถจะปกปิดได้มากขึ้น คือ การที่ให้บางประเทศถือระบบปกปิดข้อมูล กล่าวคือ ในทุกประเทศ มีอธิปไตยเป็นของตนเอง และไม่มีประเทศใดมีอำนาจเหนืออีกประเทศหนึ่ง หากประเทศนั้น ๆ ไม่ยินยอมให้เข้าถึงข้อมูล ประเทศอื่น ไม่สามารถที่จะบังคับได้

ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงเริ่มผลักดันให้ประเทศที่เป็นหมู่เกาะ เช่น เคย์แมน เวสเทิร์น ซามัว บริติช เวอร์จิน ไอแลนด์ เป็นต้น ให้ถือระบบกฎหมายบริษัทที่จะปกปิดข้อมูลไม่ให้มีการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของบริษัท โดยที่ประเทศที่เป็นหมู่เกาะต่างๆ เป็นสถานที่รับจดทะเบียนตั้งบริษัท เพื่อให้ปกปิดข้อมูล และประเทศหมู่เกาะจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินค่าธรรมเนียมรับจดทะเบียน

เมื่อมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจดทะเบียนที่ประเทศหมู่เกาะที่มีระบบปกปิดข้อมูล จะทำให้ แม้บุคคลที่ต้องการข้อมูล ก็ไม่สามารถที่จะไปขอข้อมูล หรือคัดสำเนาเอกสารต่าง ๆ ได้ ทำให้เป็นการปกปิดข้อมูลโดยสิ้นเชิง เนื่องจากระบบการจดทะเบียนดังกล่าว ทำขึ้นโดยผ่านผู้แทนทั้งหมด หากต้องการติดต่อ หรือค้นข้อมูล จะพบเพียงตัวแทนเท่านั้น ไม่สามารถรู้ไปถึงผู้ที่ถือหุ้น หรือลงทุน รวมไปถึงเงินและที่มาของเงินจริง ๆ ได้เลย

แนวความคิดในเรื่องการปกปิดข้อมูลนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากหลายประเทศ เห็นว่ามีผลกระทบต่อความมั่นคงและการสืบหาบุคคลผู้สนับสนุนการกระทำผิดนั้นทำได้ยากมากขึ้น หลายประเทศหาแนวทางแก้ไข เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับประเทศของตน เช่น ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าหากเป็นบริษัทที่จัดตั้งในประเทศหมู่เกาะต่าง ๆ จะถือว่าไม่สุจริต หรือการที่รัฐบาลของประเทศหนึ่งทำสัญญาหรือข้อตกลง หรือความร่วมมือกับประเทศหมู่เกาะเพื่อให้เปิดเผยข้อมูลเมื่อมีความจำเป็น

นอกจากเรื่องที่มีการฟอกเงินแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ประเทศหมู่เกาะเป็นประโยชน์คือ เรื่องภาษี เนื่องจากประเทศดังกล่าว มักมีนโยบายเรื่องการที่ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ หรือเสียในจำนวนที่น้อยมาก ๆ ทำให้หลายบริษัทที่ไม่ต้องการเสียภาษีในจำนวนสูง ๆ นิยมมาตั้งบริษัทที่ประเทศหมู่เกาะเพื่อหลบเลี่ยงภาษีอีกด้วย

ส่วนในเรื่องของใบหุ้นผู้ถือ ที่เกิดขึ้นในระบบประเทศที่เป็นระบบเปิดเผยข้อมูล แต่ยากที่จะทราบข้อมูลของผู้ถือหุ้น หลายประเทศจึงมีการยกเลิกใบหุ้นชนิดดังกล่าว เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในเรื่องนี้ และไม่ต้องการเป็นประเทศที่มีกลุ่มคนที่ได้เงินมาไม่สุจริตใช้เพื่อการฟอกเงินอีกต่อไป

ใบหุ้นนั้นเป็นเอกสาร ที่แสดงความเป็นเจ้าของหุ้นในบริษัท ในใบหุ้นนั้นจะมีการระบุข้อมูลต่าง ๆ ของเจ้าของหุ้น เช่น ชื่อของผู้ถือหุ้น จำนวนหุ้นที่ถือ หมายเลขหุ้น เป็นต้น ทำให้ใบหุ้นนั้นเป็นการแสดงออกถึงระบบการเปิดเผยข้อมูลของบริษัท การที่มีใบหุ้น ทำให้การติดต่อค้าขายที่เป็นการเจอกันต่อหน้าในอดีต ทำได้ง่าย เนื่องจากผู้ที่ได้รับการโอนหุ้นสามารถมั่นใจได้ว่าได้รับการโอนหุ้นอย่างแน่นอน เพราะต้องมีการส่งมอบใบหุ้นกัน

กฎหมายได้มีการพัฒนาประเภทของใบหุ้นไว้ 2 ประเภท โดยแบ่งจากการระบุชื่อของผู้ถือหุ้น กับไม่ระบุชื่อของผู้ถือหุ้น หรือเรียกอีกอย่างว่าใบหุ้นผู้ถือ ซึ่งใบหุ้นทั้ง 2 ประเภท มีข้อ

แตกต่างกันเนื่องจากลักษณะเฉพาะของใบหุ้น แต่ละประเภท โดยที่ผู้ถือหุ้นคนใด ต้องการใบหุ้นประเภทใด ขึ้นอยู่กับลักษณะกิจการและความต้องการของผู้ถือหุ้น หากต้องการความสะดวกในการเปลี่ยนมือและต้องการความเป็นส่วนตัว ไม่ต้องการเปิดเผยชื่อ ผู้ถือหุ้นคนนั้นจะขอให้บริษัทออกหุ้นชนิดใบหุ้นผู้ถือ แต่โดยปกติแล้วหากผู้ถือหุ้นยังใช้ค่าหุ้นยังไม่เต็มมูลค่าและต้องการให้เกิดความชัดเจนว่าตนเป็นเจ้าของหุ้น และไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนมือในหุ้นบ่อย ๆ จะออกหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือหุ้นลงในใบหุ้น

ประเทศส่วนมาก มักเป็นประเทศที่มีระบบเปิดเผยข้อมูลโดยทางบริษัทจะต้องมีการจัดข้อมูลไว้ให้บุคคลภายนอกได้เข้าถึงได้ แต่แม้ว่าในหลายประเทศจะเป็นประเทศที่ถือระบบเปิดเผยข้อมูล แต่ในบางเรื่องผู้ลงทุนในบริษัท อาจไม่ต้องการที่จะเปิดเผยตัวตนของตนเองที่เป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัด ดังนั้น แม้จะเป็นระบบเปิดเผยข้อมูลแต่จะมีกรณีที่ให้ความเป็นส่วนตัวกับผู้ถือหุ้นด้วยคือระบบของใบหุ้นผู้ถือ ซึ่งเป็นใบหุ้นประเภทหนึ่งที่ต่างจากใบหุ้นประเภทระบุชื่อที่จะมีการระบุชื่อของเจ้าของหุ้นไว้ ซึ่งใบหุ้นผู้ถือนั้นจะไม่เปิดเผยข้อมูลของเจ้าของหุ้น แต่การเป็นเจ้าของจะแสดงออกโดยการครอบครอง ดังนี้ แม้ว่าจะไม่มีการเปิดเผยข้อมูล แต่เมื่อใบหุ้นผู้ถืออยู่ในระบบประเทศที่ยึดถือการเปิดเผยข้อมูล ย่อมต้องมีวิธีการที่จะทำให้มีการเปิดเผยตัวตนของผู้ถือหุ้น เช่น กรณีของการที่หากผู้ที่ครอบครองใบหุ้นผู้ถือต้องการที่จะเข้าประชุมผู้ถือหุ้น จะต้องนำใบหุ้นดังกล่าวมาแสดงก่อนที่จะเข้าประชุมผู้ถือหุ้น หรือกรณีที่หากต้องการนำใบหุ้นผู้ถืออาจเปลี่ยนเป็นใบหุ้นระบุชื่อ หรือกรณีที่ต้องการมีการจดทะเบียนผู้ถือหุ้นไว้กับทางราชการ และหากมีการโอนต้องมีการจดทะเบียนข้อมูลด้วย เป็นต้น นอกจากนี้หากจะมีการจ่ายเงินปันผลให้กับผู้ถือใบหุ้นผู้ถือ จะต้องมีการนำใบหุ้นมาแสดงเพื่อเป็นหลักฐานแสดงถึงกรรมสิทธิ์ที่จะมีสิทธิได้รับเงินปันผลด้วย

2.3.2 ความหมายของใบหุ้นผู้ถือ

หลักกฎหมายบริษัทของไทยได้กำหนดเรื่องใบหุ้นไว้ โดยมีใบหุ้นอยู่ 2 ประเภทคือใบหุ้นชนิดระบุชื่อ และใบหุ้นชนิดผู้ถือ ซึ่งใบหุ้นทั้งสองชนิดมีความแตกต่างกันในประการสำคัญ และลักษณะเฉพาะของใบหุ้นทั้งสองประเภท ในการที่ผู้ถือหุ้นเลือกที่จะถือใบหุ้นชนิดใดย่อมเป็นไปตามความประสงค์ของผู้ถือหุ้นนั้น ๆ แต่ยังคงคำนึงถึงความปลอดภัย และการใช้ใบหุ้นในกิจการต่าง ๆ ด้วย

ในเรื่องใบหุ้นผู้ถือได้มีการให้คำจำกัดความไว้ในตำรากฎหมายหลายเล่ม ดังนี้

อาจารย์ ทวี เจริญพิทักษ์ “ใบหุ้นมี 2 ชนิด คือใบหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือและใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ใบหุ้นชนิดหลังนี้มีลักษณะเป็นประหนึ่งกรรมกรรมเปลี่ยนมือ การที่บริษัทจะออกใบหุ้นชนิดหลังให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ก็ต่อเมื่อบริษัทได้ทำข้อบังคับไว้ให้มีการออกใบหุ้นชนิดนี้ กับทั้งบริษัทจะออกให้แก่ผู้ถือหุ้นชนิดนี้ได้ ต่อเมื่อหุ้นนั้นได้ใช้เงินค่าหุ้นเต็มมูลค่าของหุ้นแล้ว การที่ผู้ถือหุ้นได้

ชำระเงินค่าหุ้นเต็มค่าของหุ้นแล้วนั้นทำให้ผู้ถือหุ้นพ้นจากความรับผิดชอบต่อบริษัทต่อไป คงมีสิทธิในอันที่จะได้รับเงินปันผล และมีสิทธิในการที่จะควบคุมงานของบริษัทตามที่ได้ให้อำนาจไว้ในกฎหมาย ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ มีลักษณะเป็นกรรมธรรม์เปลี่ยนมือได้จึงเป็นประโยชน์ในการค้าอย่างมาก มีการจำหน่ายหรือเอาไว้เป็นประกันหนี้ได้ โดยไม่ต้องมีพิธีรีตองใด ๆ”⁹⁹

อาจารย์ โสภณ รัตนกร “หุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ หุ้นชนิดนี้เป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่ง ไม่ได้ระบุว่าใครเป็นเจ้าของหุ้น ผู้ที่ครอบครองหุ้นอยู่ย่อมได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นเจ้าของหุ้น หุ้นชนิดนี้ย่อมมีกำหนดห้ามโอนไม่ได้ หรือจะกำหนดว่าจะโอนได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากบริษัทก็ได้เช่นกัน ทั้งการโอนก็ไม่มีแบบแต่อย่างใด”¹⁰⁰

อาจารย์ภาสกร ชุณหอุไร ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “ใบหุ้นออกให้แก่ผู้ถือคือหุ้นที่ไม่ระบุชื่อผู้เป็นเจ้าของหุ้นลงในใบหุ้น เป็นแต่เขียนคำแถลงว่าได้ออกใบหุ้นนั้นให้แก่ผู้ถือ ด้วยเหตุ 2 ประการ คือ

ก.มีข้อบังคับของบริษัทอนุญาตไว้

ข.ออกให้เพื่อหุ้นที่ได้ใช้เต็มมูลค่าแล้วเท่านั้น”¹⁰¹

อาจารย์ ประภาศ อวยชัย ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “หุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ นั้นคือหุ้นที่ไม่ระบุชื่อผู้เป็นเจ้าของหุ้นลงในใบหุ้นเป็นแต่เขียนคำแถลงว่าได้ออกใบหุ้นนั้นให้แก่ผู้ถือ หุ้นชนิดนี้ถ้าอยู่ในความครอบครองของใคร บริษัทก็มักจะถือเสมือนหนึ่งว่าผู้นั้นเป็นเจ้าของ...”¹⁰²

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ใบหุ้นผู้ถือ หมายถึง ใบหุ้นที่แสดงถึงกรรมสิทธิ์ในหุ้นโดยแสดงออกทางกายภาพ กล่าวคือ ผู้ใดมีใบหุ้นผู้ถือนั้นไว้ในครอบครองย่อมเป็นเจ้าของหุ้นนั้น ใบหุ้นชนิดนี้ จะไม่มีการระบุชื่อของเจ้าของไว้ และสามารถเปลี่ยนมือได้โดยง่าย ไม่ต้องทำตามแบบพิธีแต่อย่างใด และไม่สามารถจำกัดการโอนได้ด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งใบหุ้นชนิดนี้สามารถออกได้ เมื่อมีการกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท

⁹⁹ ทวี เจริญพิทักษ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 10*, น.347-348.

¹⁰⁰ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.298.

¹⁰¹ ภาสกร ชุณหอุไร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 27*, น.149.

¹⁰² ประภาศน์ อวยชัย, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หุ้นส่วนและบริษัท*,

(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530), น.246.

2.3.3 การออกใบหุ้นผู้ถือ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องบริษัทจำกัด ได้มีการกำหนดเรื่องของการออกใบหุ้นผู้ถือไว้ ทั้งในเรื่องของข้อความที่จะต้องระบุในใบหุ้น และเงื่อนไขในการออกใบหุ้น อย่างไรก็ตาม ตามตัวบทกฎหมายดังกล่าวมิได้กล่าวถึงเรื่องของการกำหนดในการออกใบหุ้นว่าบริษัทจะต้องออกใบหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นในระยะเวลาเท่าใดนับแต่ได้มีการจดทะเบียน ทำให้มีการปรากฏในทางปฏิบัติว่าบริษัทไม่ได้มีการออกใบหุ้นแล้วได้ปล่อยระยะเวลาให้ผ่านไปเนิ่นนานกว่าจะได้มีการออกใบหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้น¹⁰³ การที่บริษัทจะต้องออกใบหุ้นทำให้เป็นข้อแตกต่างระหว่างบริษัท และห้างหุ้นส่วนจำกัด ที่ไม่ต้องมีใบหุ้น เพียงแต่ปรากฏในสัญญาว่าใครลงทุนเท่าใดเป็นพยานหลักฐานที่เพียงพอแล้วไม่จำเป็นต้องมีเอกสารอื่นอีก¹⁰⁴

2.3.3.1 องค์ประกอบของใบหุ้นผู้ถือ

เนื่องจากกฎหมายได้มีการกำหนดรายละเอียดของการออกใบหุ้น และลักษณะของใบหุ้นตามกฎหมาย จึงต้องพิจารณาองค์ประกอบของใบหุ้นว่าอย่างไร จึงจะเป็นใบหุ้นที่มีความสมบูรณ์ที่บังคับใช้ได้ตามกฎหมายอันก่อสิทธิให้แก่ผู้ถือใบหุ้นผู้ถือนั้น ๆ

(1) เป็นเอกสารที่บริษัทมีหน้าที่ออกให้

ใบหุ้นเป็นเอกสารที่เป็นหลักฐานแสดงถึงสิทธิในตัวผู้ถือหุ้นของบริษัทนั้นๆ ดังนั้นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการออกใบหุ้นย่อมจะต้องเป็นบริษัท โดยที่บริษัทมีหน้าที่ในการออกใบหุ้นไม่ว่าจะออกเป็นใบหุ้นระบุชื่อหรือใบหุ้นผู้ถือ ย่อมเป็นหน้าที่ของบริษัททั้งสิ้น โดยที่บริษัทจะมีเงื่อนไขในการออกกรณีใบหุ้นผู้ถือ กล่าวคือจะต้องมีการใช้เงินเต็มมูลค่าแล้วเท่านั้น

ระยะเวลาในการออกใบหุ้นของบริษัทตามกฎหมายไทยไม่ได้มีการกำหนดไว้ว่าจะต้องออกภายในระยะเวลาเท่าใด ทำให้หลายบริษัทไม่ทำการออกใบหุ้นจนปล่อยเวลาไปเนิ่นนาน ตรงข้ามกับในต่างประเทศที่หลายประเทศได้มีการกำหนดระยะเวลาในการออกใบหุ้นว่า จะต้องออกภายในระยะเวลาเท่านั้นเท่านี้ เช่น ตาม Companies Act ของประเทศอังกฤษ ในมาตรา 769 กำหนดให้ออกใบหุ้นภายใน 2 เดือน หรือในกฎหมายบริษัทของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 215 กำหนดว่าต้องออกโดยไม่ชักช้า เป็นต้น

¹⁰³ มารุต บุณนาค, “ข้อสังเกตเกี่ยวกับกฎหมายหุ้นส่วนบริษัทและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการค้า,” บทบัญญัติ, เล่มที่ 25, ตอนที่ 2, น.362.

¹⁰⁴ ประภาศน์ อวยชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หุ้นส่วน และบริษัท, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), น.196.

การที่ยืนยันได้ว่าบริษัทเป็นผู้ถือใบหุ้นให้จริง กฎหมายจึงกำหนดให้ต้องมี การลงลายมือชื่อกรรมการและประทับตราบริษัทด้วย หากไม่มีการลงลายมือชื่อ หรือไม่มีการ ประทับตราจะเป็นการไม่ทำตามที่กฎหมายกำหนด อาจทำให้ผู้ถือใบหุ้นที่ออกโดยไม่สมบูรณ์ไม่สามารถ นำใบหุ้นดังกล่าวมาอ้างกับบริษัทเพื่อที่จะรับเอาประโยชน์จากบริษัทได้

(2) ต้องเป็นลายลักษณ์อักษร

หุ้นต้องมีใบสำคัญ¹⁰⁵ เพื่อให้เป็นหลักฐานยืนยันความเป็นผู้ถือหุ้น และ เพื่อให้นำไปใช้ได้จริง เนื่องจากใบหุ้นผู้ถือมีลักษณะของตราสาร ที่ต้องเป็นลายลักษณ์อักษร องค์ประกอบข้อหนึ่งของใบหุ้นผู้ถือย่อมต้องมีการทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย หากไม่ได้มีการทำเป็น ลายลักษณ์อักษรย่อมทำให้เกิดความสับสนได้ง่าย และการอ้างสิทธิในใบหุ้นย่อมทำได้ยากเช่นกัน

อีกทั้งใบหุ้นผู้ถือ หากต้องการที่จะเปลี่ยนมือ หรือโอนไปให้บุคคลใด ผู้ถือใบหุ้นชนิดนี้จะต้องมีการส่งมอบไปในทางกายภาพดังนั้น หากไม่มีตัวใบหุ้นที่เป็นวัตถุจับต้องได้ จะโอนไปให้อีกบุคคลหนึ่งย่อมทำไม่ได้ เพราะการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของใบหุ้นผู้ถือ ทำได้โดย การครอบครอง หากไม่มีการออกใบหุ้นเพื่อให้ผู้ถือหุ้นไว้ครอบครอง ผู้ถือหุ้นก็ไม่สามารถที่จะใช้วิธีอื่น ใดเพื่อแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเป็นเจ้าของใบหุ้นนั้นจริง

ในการอ้างสิทธิเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์จากบริษัทในกรณีหากถือใบหุ้นผู้ถือ กฎหมายยังกำหนดอีกว่าจะต้องนำใบหุ้นมาแสดงเพื่อเป็นหลักฐานว่าเป็นผู้ถือหุ้นจริง หากบริษัท ไม่ออกใบหุ้นให้เป็นลายลักษณ์อักษรผู้ถือหุ้นย่อมไม่สามารถที่จะนำเอกสารหรือหลักฐานใดมาอ้างได้ เลย และเนื่องจากใบหุ้นผู้ถือจะไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นในทีใดๆในเอกสารของบริษัทเลย การจะตาม หาวว่าผู้ถือหุ้นเป็นใครโดยตามจากเอกสารของบริษัทก็ทำไม่ได้เช่นกัน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องออกใบหุ้น ให้กับผู้ถือใบหุ้นผู้ถือหุ้นนี้

(3) ต้องมีข้อความตามที่กฎหมายกำหนด

การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ไม่ได้ หมายความว่าบริษัทมีอิสระที่จะระบุข้อความใดๆก็ได้ลงไปใบหุ้น หรือตวันไม่ระบุข้อความใด ๆ ลงในใบหุ้น หรืออาจจะระบุให้ต่างกันในแต่ละใบหุ้น ย่อมทำไม่ได้ กฎหมายจึงได้กำหนดว่าในใบหุ้น ทุกใบจะต้องมีการระบุเนื้อหาข้อความอันเป็นรายละเอียดของผู้ถือหุ้นของบริษัทในใบหุ้นนั้น ๆ ไว้ด้วย ทำให้ใบหุ้นนั้นมีแบบของใบหุ้นและจำต้องมีข้อความให้ครบถ้วนตามมาตรา 1128 หากมี

¹⁰⁵ เพิ่งอ้าง, น.196.

ข้อความขาดตกบกพร่องไปไม่อาจจะถือว่าเป็นใบหุ้นของบริษัทได้ และผู้ทรงใบหุ้นก็ไม่อาจกล่าวอ้างสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้เกี่ยวกับใบหุ้นนั้นได้¹⁰⁶

ตามกฎหมายของไทยมีการกำหนดรายละเอียดข้อความที่จะต้องระบุไว้ในใบหุ้นไว้ในมาตรา 1128 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญเพียงพอที่จะให้ทราบถึงบริษัท และตัวผู้ถือใบหุ้น ในกรณีที่ใบหุ้นผู้ถือ หากบริษัทออกใบหุ้นชนิดนี้ให้ ใบหุ้นจะไม่ปรากฏชื่อของผู้ถือหุ้น แต่จะปรากฏในชื่อผู้ถือหุ้นว่า “ผู้ถือ” เท่านั้น เพื่อให้บริษัททราบว่าไม่ว่าใครถือใบหุ้นผู้ถือนี้ หากมีใบหุ้นใบนี้ไว้ในครอบครองย่อมเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท โดยบริษัทจะปฏิเสธข้อความที่ปรากฏในใบหุ้นไม่ได้ เช่นจะปฏิเสธว่าไม่ได้ออกใบหุ้นผู้ถือให้กับผู้ที่มีใบหุ้นผู้ถือมาแสดง ย่อมไม่อาจทำได้ หรือการเรียกให้ใช้เงินค่าหุ้นเพิ่มก็ทำไม่ได้เช่นกัน เนื่องจากใบหุ้นผู้ถือบริษัทย่อมออกได้เมื่อมีการส่งใช้เงินค่าหุ้นครบแล้วเท่านั้น

ข้อความที่กฎหมายกำหนด บริษัทจะต้องระบุให้ครบถ้วนอย่างเคร่งครัด ทั้งในเรื่องของชื่อที่จะต้องระบุคำว่า ผู้ถือ แทนชื่อของเจ้าของหุ้น หรือการระบุหมายเลขใบหุ้นให้ตรงกับสมุดบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นเพื่อให้ตรวจสอบได้ หรือหากมีการเปลี่ยนจากใบหุ้นผู้ถือเป็นใบหุ้นระบุชื่อย่อมต้องมีการแก้ไขข้อความใบหุ้นตามที่กฎหมายกำหนด และแก้ไขถึงสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นอีกด้วย

2.3.3.2 ข้อความที่ต้องระบุลงในใบหุ้น

ใบหุ้นจะต้องมีลักษณะให้ครบถ้วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1128 หากใบหุ้นใดขาดลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดในมาตรานี้แล้ว ไม่ถือว่าเป็นใบหุ้น และผู้ทรงใบหุ้นนั้น ก็จะกล่าวอ้างสิทธิตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ที่เกี่ยวกับใบหุ้นนั้นไม่ได้¹⁰⁷ โดยในมาตราดังกล่าวได้มีการกำหนดเรื่องของข้อความหรือรายละเอียดที่ต้องมีการระบุลงในใบหุ้นซึ่งสามารถที่จะแยกพิจารณาได้ดังนี้

(1) การลงลายมือชื่อของกรรมการและการประทับตราของบริษัท ตามมาตรา 1128 ในช่วงแรก ได้มีการกำหนดให้ใบหุ้นทุกใบ ต้องมีการลงลายมือชื่อของกรรมการบริษัทอย่างน้อยหนึ่งคน และประทับตราของบริษัทเป็นสำคัญ โดยกรรมการที่ลงชื่อในใบหุ้นนั้นได้ อาจจะมีมอบอำนาจกันไว้ โดยเฉพาะบุคคลผู้ซึ่งเป็นกรรมการคนใดคนหนึ่ง หรืออาจเป็นกรรมการคนใดก็ได้ หากไม่ได้มีการมอบอำนาจไว้ การลงลายมือชื่อของกรรมการนั้นมีความสำคัญมาก ซึ่งกรรมการจะต้องลงลายมือชื่อด้วย

¹⁰⁶ ภาสกร ชุณหะวัณ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 18, น.523.

¹⁰⁷ ทวี เจริญพิทักษ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 10, น.221.

ของตนด้วยหมึก จะใช้ตรายางประทับในใบหุ้นหุ้นไม่ได้ เพราะตัวบทกฎหมายได้เน้นไว้ว่า จะต้องเป็นการลงลายมือชื่อเองพร้อมกับการประทับตราของบริษัท¹⁰⁸

(2) ชื่อบริษัท เพื่อที่จะระบุว่าเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทจึงต้องมีชื่อของบริษัทนั้นปรากฏอยู่บนใบหุ้นด้วย และหากผู้ถือหุ้นต้องการใช้สิทธิในฐานะผู้ถือหุ้นก็สามารถที่จะใช้ใบหุ้นอ้างกับบริษัทที่ตนถือหุ้นอยู่นั้น

(3) เลขหมายหุ้นที่กล่าวในใบหุ้นนั้น คือการออกหุ้นของบริษัทจะมีหมายเลขหุ้นอยู่ในใบหุ้นทุก ๆ ใบ เพื่อให้เป็นระบบในการตรวจสอบ เนื่องจากทั้งในใบหุ้นที่บริษัทออกให้กับผู้ถือหุ้น และสมุดรายชื่อผู้ถือหุ้นนั้น จะมีการระบุหมายเลขหุ้นไว้ และจะต้องมีข้อมูลตรงกันว่าผู้ถือหุ้นชื่อใดถือหุ้นหมายเลขใดบ้าง และหมายเลขของหุ้นจะเป็นเครื่องหมายหรือเครื่องบ่งชี้ถึงแต่ละหุ้นว่าเป็นหุ้นประเภทใด มีการชำระเงินครบถ้วนหรือไม่ และถ้าเป็นหุ้นระบุชื่อยังบ่งบอกว่าเป็นหุ้นของใคร ทั้งทำให้บริษัทสามารถสื่อสารกับเจ้าของหุ้นได้ด้วย¹⁰⁹

(4) มูลค่าหุ้นหนึ่งเป็นเท่าใด กล่าวคือ ราคาของหุ้นนั้น ๆ ที่มีอยู่ว่ามีราคาเท่าใด ซึ่งราคาที่ปรากฏนั้นคือมูลค่าจดทะเบียนของหุ้น หรือราคาพาร์ ซึ่งจะต้องมีการแปลงไว้เพื่อให้ทราบมูลค่าของหุ้น แต่การซื้อขายหุ้นอาจไม่จำเป็นต้องซื้อขายตามมูลค่าที่ได้มีการจดทะเบียนไว้ หรือราคาที่ปรากฏตามหน้าใบหุ้นก็ได้ แต่การซื้อขายกันในราคาต่ำกว่ามูลค่าจดทะเบียนย่อมไม่สามารถทำได้

(5) ถ้ายังส่งใช้ค่าหุ้นไม่ครบต้องระบุว่าใช้เงินค่าหุ้นไปเท่าใดแล้วหุ้นละเท่าใด ข้อนี้ต้องแปลงไว้ในใบหุ้นเนื่องจากการที่ผู้ถือหุ้นยังส่งใช้เงินไม่ครบทำให้ยังมีความรับผิดชอบ กล่าวคือบริษัทจะสามารถเรียกให้ผู้ถือหุ้นผู้นั้นส่งใช้เงินที่ค้างอยู่ได้ และหากเจ้าหนี้มาบังคับชำระหนี้กับบริษัทแล้วไม่เพียงพอ เจ้าหนี้สามารถที่จะมาเรียกเอาจากผู้ถือหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบในจำนวนที่ค้างอยู่ได้

(6) ชื่อผู้ถือหุ้น หรือคำแปลงว่าให้แก่ผู้ถือ ข้อดังกล่าวนี้ ทำให้สามารถจำแนกใบหุ้นเป็น 2 ประเภท คือใบหุ้นที่ระบุชื่อ และใบหุ้นผู้ถือ หากผู้ถือหุ้นไม่ต้องการแปลงชื่อของตนเองย่อมสามารถเลือกได้ว่าจะขอกออกใบหุ้นผู้ถือ ถ้าหากผู้ถือหุ้นยังส่งใช้เงินไม่ครบก็สามารถขอกออกใบหุ้นได้เพียงใบหุ้นระบุชื่อประเภทเดียวนั้น การออกใบหุ้นแต่ละประเภทมีวัตถุประสงค์ และเงื่อนไขต่างกันไป ตามกฎหมายของเรื่องนั้นๆ

¹⁰⁸ เฟิงอ๋าง, น.221.

¹⁰⁹ โสภณ รัตนากร, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 4, น.288.

2.3.3.3 สิทธิเกี่ยวกับผู้ถือหุ้น

เมื่อบริษัทได้มีการออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นแล้ว จะทำให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิต่าง ๆ ต่อบริษัทที่จะเรียกร้องให้บริษัทกระทำการบางอย่างเพื่อตนในฐานะผู้ถือหุ้นที่ได้ลงทุนในบริษัท โดยสิทธิของผู้ถือหุ้นสามารถพิจารณาได้ดังนี้¹¹⁰

ประการแรก สิทธิที่จะเข้าร่วมประชุมในที่ประชุมใหญ่เป็นสิทธิที่ไม่ใช่ตัวเงิน แต่เป็นสิทธิออกเสียงเพื่อที่จะถ่วงดุลอำนาจการบริหาร และตรวจสอบการทำงานของกรรมการในบริษัท เนื่องจากผู้ถือหุ้นเป็นผู้ลงทุนเปรียบได้กับเป็นเจ้าของบริษัทย่อมมีสิทธิที่จะทราบความเป็นไปของกิจการโดยสิทธิในการเข้าประชุมของผู้ถือหุ้นเป็นสิทธิที่ไม่อาจตกลงงดเสียหรือเปลี่ยนแปลงให้เป็นอย่างอื่นได้ ตามมาตรา 1176 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดว่าผู้ถือหุ้นทั่วทุกคนมีสิทธิจะเข้าประชุมในที่ประชุมใหญ่ได้เสมอ ไม่ว่าจะประชุมชนิดใดคราวใด

ประการที่สอง สิทธิออกเสียงในที่ประชุมใหญ่ นอกจากผู้ถือหุ้นทุกคนจะมีสิทธิเข้าประชุมแล้วโดยที่บริษัทไม่อาจห้ามการเข้าประชุมของผู้ถือหุ้นได้แล้ว ผู้ถือหุ้นของบริษัทยังมีสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงในวาระต่าง ๆ ที่มีการหารือกันด้วย การจำกัดสิทธิการลงคะแนนเสียงของผู้ถือหุ้นเป็นข้อยกเว้นเท่านั้น แต่บริษัทอาจตั้งเงื่อนไขในการออกเสียงได้ โดยข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขที่บริษัทตั้งขึ้นนั้น อาจเป็นข้อยกเว้นตามกฎหมาย หรือตามข้อบังคับของบริษัท เช่น การที่ไม่มีผู้ถือหุ้นที่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในมตินั้นไม่ให้ออกเสียง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1185 หรือการกำหนดเงื่อนไขในการออกเสียงลงคะแนนของผู้ถือใบหุ้นผู้ถือจะต้องนำไปหุ้นมาวางไว้ก่อนที่จะมีการเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1186 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประการที่สาม สิทธิที่จะได้รับเงินปันผลเป็นสิทธิในทางทรัพย์สินที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับเงินที่เป็นกำไรจากการประกอบกิจการของบริษัท เนื่องจากผู้ถือหุ้นทั้งหลายนำเงินมาลงทุนกับบริษัท เหตุจูงใจประการสำคัญคือการได้รับเงินปันผลประจำปี ผู้ถือหุ้นบางกลุ่มอาจไม่มีความสนใจในการบริหารงานมากนัก แต่นำเงินมาลงทุนเพื่อต้องการเพียงปันผลเท่านั้น ดังนั้น เมื่อบริษัทมีกำไรมาตรา 1201 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถที่จะจ่ายเงินปันผลได้โดยมติของกรรมการบริษัท เมื่อบริษัทตกลงที่จะจ่ายเงินปันผล บริษัทจะต้องจัดสรรให้ผู้ถือหุ้นทั้งหลายได้รับเงินปันผลในอัตราที่เท่ากันตามสัดส่วนแห่งการถือหุ้น ตามมาตรา 1200 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ผู้ถือหุ้นไม่สามารถบังคับให้มีการจ่ายปันผลได้ ดังนั้น อาจมีกรณีผู้ถือหุ้นไม่ได้รับปันผล เนื่องจากในบางปีที่บริษัทไม่มีกำไร หรือเหตุอื่นใดที่บริษัทกำหนดก็ได้

¹¹⁰ สหชน รัตนไพจิตร, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.310.

ประการที่สี่ สิทธิที่จะได้รับส่วนแบ่งทรัพย์สินคืนเมื่อบริษัทเลิกกัน และยังมีทรัพย์สินเหลือพอให้แบ่ง กล่าวคือ เมื่อบริษัทบริหารงานมาถึงจุดหนึ่ง แล้วไม่ประสงค์จะดำเนินกิจการต่อไป อาจเพราะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการจะทำแล้ว หรืออาจเพราะประสบปัญหาจึงต้องมีการเลิกบริษัทและชำระบัญชี โดยที่บริษัทจะต้องนำเงินที่ได้มา และที่ยังมีอยู่ไปชำระให้แก่เจ้าหนี้ของบริษัทก่อน หากมี และหากเงินยังเหลืออยู่เป็นเท่าใด บริษัทจึงจะสามารถนำเงินที่เหลือมาให้กับผู้ถือหุ้น โดยได้รับตามสัดส่วนแห่งการลงทุน แต่หากเป็นกรณีที่มีหุ้นบุริมสิทธิที่มีสิทธิได้รับเงินคืนจากการเลิกบริษัทก่อนหุ้นสามัญ จะต้องนำเงินไปให้ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิชนิดนั้นก่อน แล้วจึงนำเงินมาให้ผู้ถือหุ้นสามัญตามสัดส่วน และถ้ายังมีทรัพย์สินเหลืออยู่อีก ทรัพย์สินดังกล่าวก็จะเรียกว่า “กำไร” ซึ่งจะต้องมีการจัดสรรกำไรกันอีกทีหนึ่ง แต่ในทางกลับกันหากบริษัทขาดทุนในขณะที่เลิกบริษัท ผู้ถือหุ้นทุกคนย่อมต้องแบ่งส่วนที่ขาดทุนเฉลี่ยไปด้วย

2.3.4 การโอนใบหุ้นผู้ถือ

การโอนหุ้น หมายถึง การที่หุ้นเปลี่ยนมือจากการเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งไปเป็นของกรรมสิทธิ์ของอีกบุคคลหนึ่ง¹¹¹ โดยเจตนาของผู้ถือหุ้นและผู้รับโอนหุ้นมิใช่กรณีที่หุ้นตกไปยังบุคคลอื่น โดยบทบัญญัติของกฎหมายหรือกรณีที่บริษัทได้ออกหุ้นใหม่ให้แก่ผู้ถือหุ้น¹¹² ในการโอนหุ้นผู้ที่จะโอนหุ้นได้จะต้องเป็นเจ้าของหุ้นซึ่งในกรณีของใบหุ้นผู้ถือ คือ ผู้ที่มีใบหุ้นไว้ในครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายจะเป็นบุคคลที่กฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นเจ้าของหุ้นนั้น¹¹³

2.3.4.1 วิธีการโอนใบหุ้นผู้ถือ

กฎหมายได้กำหนดเรื่องการโอนหุ้นไว้ ซึ่งตัวผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดนั้น ไม่ได้เป็นสาระสำคัญ ดังนั้น การโอนหุ้นสามารถทำได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบริษัท¹¹⁴ แต่ต้องทำให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดหากผู้ถือหุ้นไม่ต้องการที่จะเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทอีกต่อไปสามารถที่จะทำการโอนหุ้นไปให้ผู้หนึ่งผู้ใดที่ต้องการเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทนั้นแทนผู้ถือหุ้นเดิมได้ โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากบริษัท ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ถือหุ้นเดิมจะถือใบหุ้นประเภทใด อาจเป็นใบหุ้นระบุชื่อหรือใบหุ้นผู้ถือย่อมสามารถโอนให้บุคคลภายนอกไปได้อย่างอิสระ อย่างไรก็ตาม หากเป็นหุ้น

¹¹¹ สหชน รัตน์ไพจิตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.328.

¹¹² โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.297.

¹¹³ *เพ็ญอ้าง*, น.297.

¹¹⁴ โปยม เลขยานนท์, *คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หุ้นส่วนและบริษัท*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512), น.124.

ที่มีการค้างเงินสงฆ์ค่าหุ้นไว้ หรือเป็นหุ้นที่ยังสงฆ์ไม่เต็มมูลค่า บริษัทอาจไม่รับจดทะเบียนการโอนหุ้นได้ มาตรา 1130 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากเป็นกรณีการโอนหุ้นที่ยังสงฆ์ไม่เต็มมูลค่า ผู้โอนจะต้องรับผิดชอบในเงินที่ยังสงฆ์ไม่ครบด้วย เว้นแต่เป็นความรับผิดที่เกิดหลังมีการโอน หรือกรณีที่ พิสูจน์ได้ว่าผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นอยู่ในบริษัทไม่สามารถที่จะออกใช้หนี้อันเขาจะพึงต้องออกใช้นั้นได้ ทั้งนี้ ตามมาตรา 1133 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การโอนใบหุ้นผู้ถือ ตรงข้ามกับการโอนใบหุ้นชนิดระบุชื่ออย่างสิ้นเชิง โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1135 บัญญัติว่า “ผู้ทรงใบหุ้นออกให้แก่ผู้ถือนั้น ย่อมโอนกันได้เพียงด้วยส่งมอบใบหุ้นแก่กัน” จะเห็นได้ว่าการโอนใบหุ้นผู้ถือ ผู้ถือใบหุ้นย่อมมีสิทธิที่จะโอนหุ้นได้เพียงแต่การส่งมอบใบหุ้นให้แก่กันเท่านั้น ไม่ต้องมีการสลักหลังหรือทำเป็นหนังสือดังเช่น กรณีของการโอนใบหุ้นชนิดระบุชื่อตามมาตรา 1129 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และผู้รับโอนเป็นผู้ทรงใบหุ้นในทันทีที่ได้รับมอบใบหุ้นให้แก่ตน¹¹⁵ เมื่อผู้รับโอนได้รับใบหุ้น ดังกล่าวที่โอนให้ไว้แล้วก็ถือว่าเป็นการโอนโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว¹¹⁶ ไม่มีกรณีที่เปิ่นโมฆะ และไม่ต้องไปแจ้งกับบริษัทแต่อย่างใด อีกทั้งสามารถที่จะใช้ยื่นได้กับทุกคนเมื่อส่งมอบแล้ว ผู้โอนไม่ต้องรับผิดชอบในเรื่องการชำระค่าหุ้นอย่างเช่นหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือ เพราะหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือ นั้น จะออกได้ก็ต่อเมื่อ มีข้อบังคับของบริษัทอนุญาตไว้ และเมื่อได้ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้วเท่านั้น¹¹⁷ ดังนั้น สิ่งที่สำคัญในการโอนหุ้นในกรณีใบหุ้นผู้ถือ คือการส่งมอบการครอบครองใบหุ้นจากผู้โอนไปสู่ผู้รับโอน และจะต้องเป็นการส่งมอบการครอบครองจริง ๆ ในทางกายภาพ หากเพียงบอกกล่าว แต่ไม่มีการส่งมอบใบหุ้นไป การโอนย่อมไม่สมบูรณ์ ผู้รับโอนย่อมไม่ได้สิทธิในหุ้นดังกล่าว บริษัทไม่มีข้อคัดค้านหรือขอพักการโอนหุ้นได้ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งต่างจากกรณีการโอนหุ้นระบุชื่อ¹¹⁸ หากมีกรณีที่บริษัทมีข้อบังคับ กำหนดห้ามการโอนหุ้นไว้ หากเป็นกรณีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ก็ย่อมโอนกันได้แม้มีข้อห้ามตามข้อบังคับของบริษัทในเรื่องการโอน ที่เป็นเช่นนี้จะเห็นได้ชัดว่าความรับผิดของผู้ถือหุ้นนั้นคงมีอยู่ตามเดิม กล่าวคือ ไม่มีทางที่จะเรียกให้รับผิดชอบได้อีก เพราะหุ้นดังกล่าวนี้จะต้องเป็นหุ้นชนิดที่มีการ

¹¹⁵ ทวี เจริญพิทักษ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 10*, น.229.

¹¹⁶ ปรีชา สุมาวงศ์, *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หุ้นส่วนและบริษัท*, (พระนคร : โรงพิมพ์แพร่การช่าง, 2511), น.167.

¹¹⁷ ประภาศน์ อวยชัย, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 98*, น.220.

¹¹⁸ ทวี เจริญพิทักษ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 10*, น.229.

ชำระครบเต็มตามมูลค่าของหุ้นอยู่แล้ว แต่สำหรับหุ้นชนิดที่ระบุชื่อนั้นเป็นอีกปัญหาหนึ่ง ซึ่งบริษัทอาจไม่ยอมให้มีการโอนกันก็ได้ แม้จะมีการชำระเต็มตามมูลค่าของหุ้นที่ถืออยู่แล้วก็ตาม¹¹⁹

2.3.4.2 การโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่ง

การโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่ง เป็นบทบัญญัติในส่วนของหนี้ในบรรพทั่วไป เป็นการวางหลักการการโอนสิทธิเรียกร้องชนิดดังกล่าว หากไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะเจาะจงจึงจะสามารถนำบทบัญญัติในเรื่องนี้มาใช้ได้ โดยการที่จะนำบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้มาใช้ จะต้องมีการพิจารณาถึงตัวบทกฎหมายเสียก่อนว่า สิทธิเรียกร้องประเภทใดที่จะสามารถนำมาปรับใช้กับเรื่องนี้ได้

การโอนสิทธิเรียกร้องที่มีการกำหนดไว้ในบรรพ 4 ในเรื่องของหนี้ ลักษณะที่ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป หมวดที่ 4 การโอนสิทธิเรียกร้อง โดยในหมวดดังกล่าวได้มีการกำหนดเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องไว้ 2 ประเภท คือ การโอนสิทธิเรียกร้องโดยเฉพาะเจาะจง กับการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่ง

หนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่ง ตามมาตรา 309 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือลูกหนี้ต้องชำระหนี้ให้แก่บุคคลใดก็ตามที่เจ้าหนี้สั่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องเอกเทศสัญญาอันมีอยู่หลายประการได้แก่ ใบตราส่ง ใบรับของคลังสินค้า ประทวนสินค้า กรรมกรรมประกันชีวิต ตัวเงิน หุ้นผู้ถือ ซึ่งบางกรณีก็มีกฎหมายในส่วนของเอกเทศสัญญานั้น ๆ บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว กรณีเช่นนี้จะนำมาตรา 309 ไปใช้บังคับไม่ได้ โดยวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 309 มี 2 ประการและต้องประกอบกันดังนี้ คือ เจ้าหนี้ต้องสลักหลังตราสารและเจ้าหนี้ต้องส่งมอบตราสารนั้นให้แก่ผู้รับโอน ถ้ามิได้ดำเนินการให้ครบถ้วนตามนี้ จะยกเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องนี้ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกไม่ได้ เนื่องจากหนี้อันพึงชำระตามเขาสั่งนี้ ลูกหนี้อย่อมไม่ทราบฐานะของผู้ทรงตราสาร ดังนั้น มาตรา 310 จึงให้สิทธิแก่ลูกหนี้ในการที่จะสอบสวนถึงตัวผู้ทรงตราสารหรือสอบสวนความถูกต้องแท้จริงแห่งลายมือชื่อหรือดวงตราของผู้ทรงได้ ดังนั้น ลูกหนี้อาจจะขอเวลาตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวเสียก่อนชำระหนี้ก็ได้ แต่มาตรา 310 ก็มีใช้บังคับให้ลูกหนี้จะต้องทำเช่นนั้น อาจจะชำระหนี้ทันทีเลยก็ได้ หากกรณีปรากฏว่าลูกหนี้ทำการโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่ว่าลูกหนี้จะได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงนั้นหรือไม่ก็ตาม มาตรา 310 ถือว่าการชำระหนี้ที่นั้นไม่สมบูรณ์ เช่น ลูกหนี้ทราบว่าผู้ทรงตราสารขโมยตราสารนั้นมาจากเจ้าหนี้ แต่ก็ยังชำระหนี้ไป หลักเกณฑ์ตามมาตรา 310 นี้ นำไปใช้กับหนี้ที่กำหนดตัวเจ้าหนี้ในตราสาร

¹¹⁹ ปรีชา สุมาวงศ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 112*, น.167-168.

ซึ่งให้ชำระหนี้และผู้ทรงตราสารและหนี้อันพึงชำระแก่ผู้ถือ ทั้งนี้ ตามมาตรา 311, 313 แต่ก็มีข้อยกเว้นในกรณีตราสารนั้นระบุว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” กรณีเช่นนั้น ต้องกลับมาใช้มาตรา 306, 917, 985¹²⁰

หนี้อันพึงใช้ตามเขาสั่งมีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามกฎหมายอื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เช่นในเรื่องของใบตราส่ง ใบรับของคลังสินค้า ตัวเงิน รวมไปถึงในเรื่องของใบหุ้นผู้ถือด้วย¹²¹ ส่วนตามกฎหมายอื่น ๆ เช่น พันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น จะเห็นได้ว่าสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นสิทธิที่มีตราสารแสดงสิทธิของเจ้าหนี้ไว้ โดยที่ตราสารแสดงความเป็นหนี้ในตัวของมัน และไม่อาจโอนสิทธิแยกต่างหากจากตราสารนั้นได้ ต้องโอนไปพร้อมกัน และเป็นตราสารชนิดที่เปลี่ยนมือได้¹²²

การโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่ง สามารถโอนไปได้โดยวิธีที่มีการกำหนดไว้ตามมาตรา 309 โดยการสลักหลังและส่งมอบตัวตราสารดังกล่าวไปให้กับผู้รับโอน หากไม่ทำตามที่กฎหมายกำหนด จะทำให้ไม่สามารถยกข้อต่อสู้ต่อลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกคนอื่นได้ อย่างไรก็ตาม การส่งมอบในรูปแบบนี้เป็นเพียงการกำหนดไว้โดยกว้าง หากไม่มีการกำหนดไว้โดยเฉพาะ แต่กับบางเรื่องที่มีการกำหนดการโอนไว้โดยเฉพาะแล้ว ก็ไม่สามารถนำมาตรานี้มาใช้บังคับได้ เช่นเรื่องการโอนใบหุ้นผู้ถือที่มีการกำหนดวิธีการโอนไว้ว่า เพียงส่งมอบเท่านั้น โดยไม่ต้องมีการสลักหลัง ก็สมบูรณ์แล้ว ตามมาตรา 1135 โดยไม่มีข้อกำหนดว่าจะต้องบอกกล่าวแก่ลูกหนี้หรือต้องให้ลูกหนี้ให้ความยินยอมเช่นสิทธิเรียกร้องทั่วไปแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นสิทธิที่เจ้าหนี้จะสั่งให้ชำระแก่ใครที่เจ้าหนี้สั่งโดยการสลักหลังตราสารและส่งมอบตราสารนั้นให้แก่เขามา ลูกหนี้ต้องชำระไปตามนั้น เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการโอนและบังคับตามสิทธิ¹²³

นอกจากนี้ในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงชำระตามเขาสั่ง ยังมีการกำหนดให้ลูกหนี้ผู้ที่จะต้องชำระหนี้ตามตราสาร สามารถที่จะตรวจสอบ หรือสอบสวนถึงตัวผู้ทรงตราสารได้ เช่น การตรวจสอบความถูกต้องของลายมือชื่อ หรือดวงตราของผู้ทรง โดยที่เป็นการให้สิทธิแก่

¹²⁰ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), น.92-93.

¹²¹ เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่มที่ 2, (พระนคร : อักษรสาสน์, 2505), น.1266-1278.

¹²² สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555), น.288.

¹²³ เพ็งอ้าง, น.290.

ลูกหนี้ แต่มีใช้หน้าที่ที่ลูกหนี้พึงจะต้องกระทำทุกครั้งก่อนที่จะชำระหนี้ไป ดังนั้น แม้ลูกหนี้จะไม่ได้มีการตรวจสอบก่อนที่จะชำระหนี้ไป แล้วการชำระหนี้ไปนั้น มีความบกพร่อง เช่น มีจำนวนไม่ตรงตามตราสาร หรือการที่ชำระไปให้กับผู้ที่ไม่ใช่ผู้ทรง เป็นต้น จะโทษลูกหนี้ด้วยเหตุที่ไม่ตรวจสอบไม่ได้ การชำระหนี้ดังกล่าวของลูกหนี้อย่อมมีผลสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม หากการชำระหนี้โดยบกพร่องไปนั้น เกิดจากกระทำโดยทุจริต หรือประมาทเลินเล่อของลูกหนี้ หากเป็นเช่นนั้นการชำระหนี้ก็ย่อมไม่สมบูรณ์มาตรา 310 และในเรื่องดังกล่าวนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดให้ใช้กับเรื่องตราสารที่มีข้อความจดไว้ด้วยว่าให้ชำระหนี้แก่ผู้ทรงตราสารมาตรา 311

ในการยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ที่มีอยู่ต่อเจ้าหนี้เดิมต่อผู้รับโอนโดยสุจริตนั้น ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากการโอนหนี้ชนิดดังกล่าวนี้ มีการเปลี่ยนมือไปได้ง่าย การที่มีข้อกำหนดหรือข้อตกลงกันระหว่างเจ้าหนี้เดิมและลูกหนี้นั้น ไม่สามารถเป็นที่รับรู้ของบุคคลภายนอกที่รับโอนได้ ทำให้ไม่สามารถนำมาบังคับกับบุคคลภายนอกได้ อย่างไรก็ตาม หากข้อตกลงนั้นได้มีการปรากฏอยู่ในตัวตราสารนั่นเอง หรือที่มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะของตราสารนั้น ก็สามารถที่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้ กล่าวคือ การที่มีข้อความจำกัดสิทธิ หรือข้อตกลงอันใดที่เขียน หรือระบุไว้ในตราสาร เมื่อผู้รับโอนได้รับตราสารนั้นมาแล้ว ย่อมต้องมีการตรวจสอบ หรืออ่านข้อความใด ๆ ที่ปรากฏการที่เห็นแล้วแต่ยังรับตราสารนั้นมา เป็นการแสดงว่าผู้รับโอนยินดีรับข้อตกลง หรือข้อต่อสู้ที่มีอยู่โดยปริยาย การที่จะอ้างว่าไม่ทราบนั้น อาจเป็นการที่ผู้รับโอนไม่สุจริตได้ เมื่อมีการกำหนดลงในตราสารไว้แล้วมาตรา 312 โดยบทบัญญัติในเรื่องนี้ได้ถูกกำหนดให้ใช้ตลอดถึงเรื่องหนี้อันพึงต้องชำระแก่ผู้ถือหนี้ด้วยมาตรา 313 ผลของการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่งนั้น คือ สิทธิทั้งหลายที่มีอยู่จะตกไปได้แก่ผู้รับโอน ซึ่งในบางกรณีสิทธิของผู้รับโอนอาจดีกว่าผู้โอน

หนี้อันพึงต้องชำระแก่ผู้ถือ ได้มีการกล่าวถึงในเรื่องของการโอนสิทธิเรียกร้องเหมือนกัน แต่หาได้กล่าวว่าจะต้องโอนกันอย่างไรไม่ โดยมาตรา 313 อันเป็นมาตราสุดท้ายของการโอนสิทธิเรียกร้องได้กำหนดให้นำมาตราก่อนมาใช้กับเรื่องของหนี้อันพึงต้องชำระแก่ผู้ถือหนี้ด้วย ซึ่งหมายความว่าให้นำหลักเรื่องผู้รับโอนมีสิทธิดีกว่าผู้โอนมาใช้กับหนี้ชนิดนี้ด้วย ทำนองเดียวกับหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่ง ลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ระหว่างตนกับเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อสู้กับผู้รับโอนไม่ได้เช่นกัน

จากบทบัญญัติดังกล่าวและโดยลักษณะของหนี้ชนิดนี้ซึ่งต้องชำระแก่ผู้ถือ จึงเห็นได้ว่า ผู้ที่ถือเอกสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิเป็นผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ สิทธิของผู้ทรงสิทธิขึ้นอยู่กับการครอบครองเอกสารหรือหลักฐานดังกล่าวเท่านั้น เอกสารหรือหลักฐานแห่งสิทธินี้จึงเป็นตราสารเปลี่ยนมืออีกชนิดหนึ่ง เช่นเดียวกับตราสารซึ่งเกี่ยวกับ หนี้อันพึงชำระตามเขาสั่ง นั่นเอง

ปัญหามีว่า หน้าที่ว่านี่คืออะไร ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้อธิบายไว้จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นและประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ซึ่งเป็นที่มาของหลักกฎหมายในเรื่องนี้แสดงว่า หน้าที่นี้ใช้ตามเขาสั่ง (Obligation Performable to Bearer) คือหน้าที่ตามตราสารซึ่งไม่ได้ระบุชื่อเจ้าหนี้ไว้ และเป็นหน้าที่ซึ่งต้องชำระให้แก่ผู้ถือตราสารนั้น เช่น หุ้นผู้ถือ เช็คจ่ายให้แก่ผู้ถือ สลากกินแบ่ง เป็นต้น หน้าที่ชนิดนี้โอนกันได้ง่าย ๆ โดยการส่งมอบตราสารหาต้องมีการสลักหลังแต่อย่างใดไม่ จึงทำให้ตราสารชนิดนี้มีลักษณะคล้าย ๆ เงินตรา เมื่อโอนกันโดยง่ายเช่นนี้ ตราสารอยู่ที่ใคร ย่อมต้องถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิตามตราสาร ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะยอมให้ลูกหนี้ยกข้อต่อสู้ต่อเจ้าหนี้มาต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตไม่ได้ คงให้ยกเป็นข้อต่อสู้ได้เฉพาะที่ปรากฏในตัวตราสารหรือก็มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น¹²⁴

ผลของการโอนสิทธิเรียกร้องกรณีที่เป็นหนี้เงินต้องชำระตามเขาสั่งตามมาตรา 312 ลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่ข้อต่อสู้นั้นปรากฏอยู่ในตราสารนั่นเองหรือข้อต่อสู้ที่เกี่ยวกับลักษณะตราสารนั่นเอง¹²⁵

2.3.4.3 ผลของการโอนใบหุ้นผู้ถือ

ดังที่กล่าวไว้ในข้างต้นว่าการโอนใบหุ้นผู้ถือนั้นสามารถทำได้โดยการส่งมอบผลของการโอนใบหุ้นชนิดผู้ถือนี้จึงจะสำเร็จได้เมื่อได้มีการส่งมอบใบหุ้นแล้วเท่านั้น ผลที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการโอนใบหุ้นชนิดผู้ถือไปแล้วคือผู้รับโอนย่อมมีสิทธิในฐานะผู้ถือหุ้นในบริษัท และสามารถที่จะอ้างสิทธิดังกล่าวต่อบริษัทเพื่อใช้สิทธิในฐานะผู้ถือหุ้น สามารถอ้างต่อบุคคลภายนอกและบุคคลใดๆโดยทั่วไปว่าตนเป็นผู้ถือหุ้นและตนเป็นเจ้าของใบหุ้นที่ตนครอบครอง และหากต้องการที่จะโอนต่อไปให้กับบุคคลอื่น ผู้รับโอนใบหุ้นผู้ถือมาโดยสมบูรณ์ สามารถที่จะโอนต่อไปได้โดยการส่งมอบใบหุ้นดังกล่าวนั้นเช่นกัน

ในกรณีของใบหุ้นผู้ถือนี้จะไม่มีการรับผิดในค่าหุ้นที่ค้างอยู่ดังเช่นกรณีของใบหุ้นระบุชื่อ เนื่องจากใบหุ้นผู้ถือจะออกได้เฉพาะแต่กรณีที่มีการชำระค่าหุ้นครบถ้วนแล้วเท่านั้น ดังนั้น ผลในการโอนใบหุ้นผู้ถือ กับความรับผิดในค่าหุ้นที่ค้างชำระ หรือความรับผิดของผู้ถือหุ้นที่จะต้องรับผิดต่อเจ้าหนี้ของบริษัทในข้อนี้ย่อมไม่มีอยู่แต่กับผู้ถือใบหุ้นผู้ถือ

¹²⁴ โสภณ รัตนการ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, 2551), น.456.

¹²⁵ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 116, น.97.

นอกจากนี้การโอนใบหุ้นผู้ถือ ผลของการโอนจะมีเพียงว่าสมบูรณ์หรือไม่ สมบูรณ์เท่านั้น ไม่มีกรณีที่เป็นโมฆะ แต่อย่างใด ต่างกับการโอนใบหุ้นระบุชื่อ เนื่องจากการส่งมอบ เป็นขั้นตอนในการโอนและเป็นผลสำเร็จเสร็จสิ้นที่จะเป็นการโอนสิทธิจากผู้ถือใบหุ้นเดิมไปให้ผู้ถือ ใบหุ้นใหม่ในคราวเดียวกัน

บทที่ 3

กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับใบหุ้นผู้ถือ

3.1 ประเทศอังกฤษ

3.1.1 แนวความคิดเรื่องหุ้น

ในการเริ่มธุรกิจ สิ่งที่มีความสำคัญกับบริษัทคือ เงินทุนที่จะเข้ามาหมุนเวียนในบริษัท เพื่อให้การบริหารกิจการของบริษัทเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ การตั้งบริษัทอาจเป็นบริษัทที่จำกัดโดยหุ้น (Company Limited by Shares) หรือเป็นบริษัทจำกัดโดยการรับประกัน (Company Limited by Guarantee) กรณีที่บริษัทจำกัดความรับผิดชอบด้วยการรับประกัน คือ การที่ผู้ลงทุนในบริษัทสัญญาว่าจะให้เงินจำนวนแน่นอนแก่เจ้าหน้าที่ของบริษัทหากมีการเลิกกิจการ หรือเมื่อบริษัทต้องการใช้เงินในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง¹

ในการประกอบธุรกิจบริษัทจะดำเนินการไปเพื่อผลกำไรที่เกิดขึ้นจากสินทรัพย์ของบริษัท ในคดี Salomon v. A Salomon and Co. Ltd. บริษัทประกอบธุรกิจโรงงานผลิตรองเท้า บริษัทดำเนินไปและประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดกำไรโดยกำไรจะถูกคงไว้และจะถูกนำมาลงทุนอีกครั้ง เพื่อขยายกิจการซึ่งจะทำให้เกิดการเพิ่มมูลค่าของธุรกิจและเกิดกำไรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ บริษัทยอมร่ำรวยขึ้นเรื่อย ๆ แต่บริษัทเป็นเพียงบุคคลธรรมดา บุคคลที่นำเงินมาลงทุนกับบริษัทย่อมไม่สามารถที่จะใช้เงิน หรือนำความร่ำรวยของบริษัทมาเป็นของตนได้ ทำให้ต้องมีกลไกให้บุคคลได้ใช้ความร่ำรวยของบริษัทเป็นของตนได้ ดังนั้น เมื่อผู้ถือหุ้นในบริษัทนำเงินมาลงทุนกับบริษัทแล้ว บริษัทดำเนินการประกอบกิจการไปแล้วเกิดกำไรจะมีการจ่ายเงินปันผล เพื่อให้ผู้ถือหุ้นในบริษัทได้รับการแจกจ่ายกำไรที่เกิดจากความร่ำรวยของบริษัท แต่การจะจ่ายเงินปันผลของบริษัทต้องคำนึงถึงหลักการดำรงไว้ซึ่งเงินทุนของบริษัทด้วย หรือ Maintenance of Share Capital กล่าวคือ ต้องจ่ายจากเงินที่เป็นกำไรของบริษัทเท่านั้น บริษัทไม่สามารถนำเงินทุนของบริษัทมาจ่ายให้กับผู้ถือหุ้นทั้งหลายได้ และการจ่ายเงินปันผลจะต้องได้รับการอนุมัติ จากกรรมการ และผู้ถือหุ้น อีกทั้งต้องเป็นไปตามข้อบังคับของบริษัทด้วย²

¹ Janet Dine, Marios Koutsias, Company Law, (London : Palgrave Macmillan, 2014), p.5.

² Susan McLaughlin, Unlocking Company Law, (Abingdon : Routledge, 2013), p.153.

3.1.1.1 ความหมายและหลักการทั่วไปเกี่ยวกับหุ้น

บริษัทสามารถที่จะระดมทุนได้โดยออกหุ้นหรือกู้ยืมเงิน³ ในกรณีที่บริษัทจำกัดโดยหุ้น ทุนของบริษัทจะถูกแบ่งเป็นหุ้น และหุ้นจะเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าผู้ถือหุ้นมีประโยชน์ในบริษัทเป็นสัดส่วนเท่าใดมากหรือน้อยเพียงใด⁴ รวมไปถึงการบ่งบอกถึงการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นโดยจำนวนค่าหุ้นด้วย เพราะเมื่อบริษัทออกขายหุ้นราคาหุ้นเป็นเท่าใด ผู้ถือหุ้นย่อมรับผิดชอบจำนวนมูลค่าหุ้นนั้น โดยราคาหุ้นนั้น ผู้ถือหุ้นไม่ต้องชำระทั้งหมดในครั้งเดียว แต่อาจชำระไปตามที่บริษัทกำหนดให้ส่งใช้และจะถูกเรียกให้มีการชำระเพิ่มในภายหลังจนกว่าจะเต็มมูลค่า ในเรื่องการชำระค่าหุ้น ตามมาตรา 3 (2)⁵ Companies Act 2006 ได้กำหนดว่า ถ้าหากผู้ถือหุ้นได้ชำระเงินค่าหุ้นไปครบแล้วจะไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทแต่หากยังส่งใช้ค่าหุ้นไม่ครบจะยังมีความรับผิดชอบเฉพาะที่ยังส่งใช้ไม่ครบ⁶

ในคดี *Borland's Trustee v. Steel Bros & co. Ltd.* [1901] 1 Ch 50. ในคำพิพากษาคดีนี้ของ Farwell J. ได้ให้คำนิยามของหุ้นไว้ว่า

“หุ้น คือผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น ที่มีอยู่ในบริษัท แสดงออกโดยจำนวนเงิน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบก่อน และได้ผลประโยชน์ในภายหลัง นอกจากนั้นยังมีข้อสัญญาที่เป็นข้อตกลงของผู้ถือหุ้นทุกคนเข้าทำด้วย”⁷ นิยามดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นถึงตำแหน่งที่แท้จริงของผู้ถือหุ้น (Member)

³ Ann Ridley, *Key Facts Company Law*, (London : Hachette UK Company, 2011), p.59.

⁴ Nicholas Boume, *Boume on Company Law*, (Abingdon : Routledge, 2013), p.51.

⁵ Section 3 Limited and unlimited companies

(1) A company is a “limited company” if the liability of its members is limited by its constitution.

It may be limited by shares or limited by guarantee.

(2) If their liability is limited to the amount, if any, unpaid on the shares held by them, the company is “limited by shares”. ...

⁶ Janet Dine, Marios Koutsias, *supra note 122*, p.1.

⁷ *Ibid.*, p.51. “The Share is the interest of the shareholder in the company measured by a sum of money, for the purpose of liability in the first place, and of interest in the second, but also consisting of a series of mutual covenants entered into by all the

เนื่องจากผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบกับบริษัท เช่น ต้องจ่ายเงินค่าหุ้น อย่างไรก็ตาม ผู้ถือหุ้นจะได้ประโยชน์ในบริษัทเช่นกัน เช่น ได้รับสิทธิในการออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น และสิทธิในการได้รับเงินปันผล สิทธิในการเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้น⁸

เมื่อผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นให้กับบริษัท เงินที่ชำระไปนั้นจะเป็นเงินทุนในบริษัท จำนวนมูลค่าหุ้นที่ได้ชำระแล้ว (Paid up Share Capital) กล่าวคือ เป็นจำนวนค่าหุ้นที่ได้ชำระแล้วจริง ที่เป็นทุนที่แท้จริงของบริษัท ไม่รวมค่าส่วนล้ามูลค่าหุ้นและไม่รวมเงินที่เรียกให้ชำระแต่ยังไม่ได้มีการชำระจริงในกรณีที่ผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นแล้วบางส่วน และมีหน้าที่ในการจ่ายค่าหุ้นในส่วนที่ยังไม่ได้ส่งใช้ โดยบริษัทอาจเรียกเก็บได้เรียกว่า Called Up Share Capital⁹

หุ้นเป็นสิทธิเรียกร้อง (Chose in Action) และเป็นสังหาริมทรัพย์ (Personal Property) เนื่องจากมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ โดยความเป็นเจ้าของหุ้นจะแสดงออกโดยเอกสารที่เรียกว่า ใบหุ้น (Share Certificate)¹⁰

มาตรา 540¹¹ ของ Companies Act 2006 ให้คำนิยามของคำว่า “หุ้น” ไว้ในมาตรา 540 (1) ว่า “หุ้น” ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบริษัทหมายถึง หุ้นที่เป็นหุ้นทุน (Share’s Capital)

shareholders *inter se* [in accordance with what is now s 33 of the Companies Act 2006].”, see also Susan McLaughlin, *supra note 4*, p.157.

⁸ M.C. Oliver, *Company Law*, (Plymouth: Macdonald and Evans Limited, 1976), p.180.

⁹ Ann Ridley, *supra note 3*, p.60.

¹⁰ M.C. Oliver, *supra note 8*, p.180.

¹¹ Section 540 Shares

(1) In the Companies Acts “share”, in relation to a company, means share in the company’s share capital.

(2) A company’s shares may no longer be converted into stock.

(3) Stock created before the commencement of this Part may be reconverted into shares in accordance with section 620.

(4) In the Companies Acts—

(a) references to shares include stock except where a distinction between share and stock is express or implied, and

ของบริษัท หุ้นของบริษัทไม่สามารถแปลงเป็นหลักทรัพย์ หรือ Stock ได้ (มาตรา 540 (2)) อีกทั้งหุ้นเป็นบุคคลสิทธิ ไม่ใช่ทรัพย์สิน หุ้นจึงอยู่ในจำพวกเดียวกับเงิน หรือสินค้า¹²

หุ้นไม่ได้ให้สิทธิในทางกายภาพใด ๆ แก่เจ้าของ ในมาตรา 541¹³ ของ Companies Act 2006 ระบุว่า หุ้นหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของผู้ถือหุ้น (Member) ในบริษัทเป็นสิ่งหาริมทรัพย์ และให้สิทธิหลายประการกับผู้ถือหุ้นในการเรียกร้องกับบริษัท เช่น สิทธิในการออกเสียง สิทธิในการได้รับเงินปันผลเมื่อบริษัทประกาศจ่ายเงินปันผล สิทธิที่จะได้รับทุนและสินทรัพย์คืนหากมีเหลืออยู่หลังจากเลิกบริษัท¹⁴ โดยมูลค่าของหุ้นที่ปรากฏจะบ่งบอกถึงผลประโยชน์ที่ผู้ถือหุ้นมีอยู่ในบริษัท เมื่อมีการแบ่งสินทรัพย์ของบริษัท มูลค่าหุ้นที่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนที่ถืออยู่จะบอกว่าผู้ถือหุ้นจะได้รับส่วนแบ่งในสินทรัพย์ไปเท่าใดบ้าง¹⁵ แต่สิทธิที่ผู้ถือหุ้นจะได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในการออกหุ้นในแต่ละประเภทของหุ้น (Class of Shares)¹⁶

นอกจากนี้ ในมาตรา 542¹⁷ กำหนดให้หุ้นทุกหุ้นจะต้องมีราคาที่แน่นอน (Fixed Nominal Value) มิเช่นนั้น การออกหุ้นจะเป็นโมฆะ (Void)

(b) references to a number of shares include an amount of stock where the context admits of the reference to shares being read as including stock.

¹² Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, Smith & Keenan's Company Law, Seventeenth Edition, (Gosport : Ashford Colour Press Ltd., 2016), p.277.

¹³ Section 541 Nature of shares

The shares or other interest of a member in a company are personal property (or, in Scotland, moveable property) and are not in the nature of real estate (or heritage).

¹⁴ Ann Ridley, *supra note 3*, p.58.

¹⁵ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra note 12*, p.277.

¹⁶ Ann Ridley, *supra note 3*, p.58.

¹⁷ Section 542 Nominal value of shares

(1) Shares in a limited company having a share capital must each have a fixed nominal value.

(2) An allotment of a share that does not have a fixed nominal value is void.

(3) Shares in a limited company having a share capital may be denominated in any currency, and different classes of shares may be denominated in different currencies.

But see section 765 (initial authorised minimum share capital requirement for

3.1.1.2 หลักฐานเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของหุ้น

(1) ใบหุ้น

ใบหุ้นเป็นเอกสารชิ้นหนึ่งที่บริษัทมีหน้าที่ในการออกให้กับผู้ถือหุ้นที่ซื้อหุ้นกับบริษัทของตนเพื่อแสดงถึงความเป็นเจ้าของหุ้นที่จะแสดงออกโดยเอกสารที่เรียกว่า ใบหุ้น (Share Certificate)¹⁸ ใบหุ้นมีสองประเภท คือ ใบหุ้นชนิดระบุชื่อ (Share Certificate) ซึ่งเป็นตราสารชนิดหนึ่ง และใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ (Share Warrant) เป็นตราสารเปลี่ยนมือ¹⁹ บริษัทจะต้องออกใบหุ้นชนิดใดชนิดหนึ่งตามที่กำหนดตามความประสงค์ของผู้ถือหุ้น

ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือต่างจากใบหุ้นชนิดระบุชื่อ ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือที่บริษัทจะต้องยอมรับว่าผู้ถือ หรือผู้ที่มีใบหุ้นไว้ในครอบครองเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท ถ้าหากไม่ใช่กรณีการปลอมใบหุ้น บริษัทมีข้อผูกมัดตามสัญญากับผู้ถือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือนั้น และเมื่อใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือ จึงโอนไปได้โดยการส่งมอบเท่านั้น ซึ่งต่างจากใบหุ้นชนิดระบุชื่อโดยสิ้นเชิง หากผู้ถือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือได้ส่งมอบใบหุ้นดังกล่าวไป ผู้รับโอนย่อมมีสิทธิโดยปริบูรณ์ในใบหุ้นนั้น แต่หากเป็นกรณีของใบหุ้นระบุชื่อ เพียงการส่งมอบย่อมไม่ได้ทำให้เป็นการโอนความเป็นเจ้าของในหุ้นนั้นเพราะใบหุ้นระบุชื่อไม่ใช่ตราสารเปลี่ยนมือ แต่สิทธิของผู้ถือใบหุ้นระบุชื่อจะสมบูรณ์และกล่าวอ้างกับบริษัทได้เมื่อมีการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อผู้ถือหุ้นกับบริษัท ดังนี้ หากเป็นกรณีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือบริษัทจะไม่สามารถตั้งข้อกำหนดในเรื่องการห้ามโอนใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือได้²⁰

public company to be met by reference to share capital denominated in sterling or euros).

(4) If a company purports to allot shares in contravention of this section, an offence is committed by every officer of the company who is in default.

(5) A person guilty of an offence under this section is liable—

(a) on conviction on indictment, to a fine;

(b) on summary conviction, to a fine not exceeding the statutory maximum.

¹⁸ M.C. Oliver, *supra note 8*, p.180.

¹⁹ Dudley Richardson, Guide to Negotiable Instruments and the Bills of Exchange Acts, (London : Butterworths, 1970), p.16.

²⁰ L. C. B. Gower, The Principle of Modern Company Law, (London : Steven & Sons, 1969), p.386.

ในเรื่องของใบหุ้นตาม Companies Act 2006 ของประเทศอังกฤษได้บัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้องกับ Certification ใน Part 21 Chapter 1 และ 2 อันได้แก่ในมาตรา 768²¹ กำหนดให้ใบหุ้นเป็นหลักฐานแสดงสิทธิ (Evidence of title) ในมาตรา 769²² ได้กำหนดหน้าที่ของบริษัทในการออกใบหุ้นที่สมบูรณ์ภายใน 2 เดือนหลังจากออกขายหุ้น หรือพันธบัตร หรือหุ้นกู้ เมื่อมีการออกขายหุ้น แต่หากมีเงื่อนไขในการออกหุ้นกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นย่อมเป็นไปตามที่กำหนดหรือเป็นกรณีออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ (Share Warrant) ตามมาตรา 779 จะไม่ตกอยู่ภายใต้กำหนด

²¹ Section 768 Share certificate to be evidence of title

(1) In the case of a company registered in England and Wales or Northern Ireland, a certificate under the common seal of the company specifying any shares held by a member is prima facie evidence of his title to the shares.

(2) ...

²² Section 769 Duty of company as to issue of certificates etc on allotment

(1) A company must, within two months after the allotment of any of its shares, debentures or debenture stock, complete and have ready for delivery—

- (a) the certificates of the shares allotted,
- (b) the debentures allotted, or
- (c) the certificates of the debenture stock allotted.

(2) Subsection (1) does not apply—

(a) if the conditions of issue of the shares, debentures or debenture stock provide otherwise,

(b) in the case of allotment to a financial institution (see section 778), or

(c) in the case of an allotment of shares if, following the allotment, the company has issued a share warrant in respect of the shares (see section 779).

(3) If default is made in complying with subsection (1) an offence is committed by every officer of the company who is in default.

(4) A person guilty of an offence under subsection (3) is liable on summary conviction to a fine not exceeding level 3 on the standard scale and, for continued contravention, a daily default fine not exceeding one-tenth of level 3 on the standard scale.

ระยะเวลา 2 เดือนนี้ หากบริษัทไม่สามารถที่จะดำเนินการตามที่กำหนดไว้ได้จะมีความผิดและจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายตามวรรคท้ายของมาตราดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนให้เป็นหน้าที่ของบริษัทในการจัดการกิจการต่าง ๆ ซึ่งเมื่อได้กำหนดเป็นหน้าที่แล้วบริษัทย่อมต้องจัดการให้เป็นไปตามที่กำหนด มิฉะนั้นแล้วจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการนั้น

แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ถือหุ้นต้องการโอนหุ้น กระบวนการโอนนั้นจะเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์เมื่อมีการดำเนินการกับทางบริษัทแล้ว ในมาตรา 770²³ จึงบัญญัติเรื่องของการขึ้นตอนเพื่อจดทะเบียนการโอน กล่าวคือ กรณีที่บริษัทอาจไม่จดทะเบียนการโอนหุ้นหรือหุ้นกู้ของบริษัท เว้นแต่มีการออกตราสารการโอนที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม หากเป็นการโอนไปตามกฎหมายโดยผู้รับโอนได้รับหุ้นไปตามกฎหมาย จะไม่นำเรื่องของตราสารการโอนมาใช้บังคับ และในมาตรา 771²⁴ กำหนดให้เมื่อมีการโอนหุ้นหรือหุ้นกู้ของบริษัท บริษัทจะต้องจดทะเบียนการโอน หรือส่งหนังสือบอกกล่าวปฏิเสธการรับโอนพร้อมเหตุผลที่ปฏิเสธและจะต้องออกไปหุ้นภายใน 2 เดือนหลังจากออกขายหุ้น หรือมีการโอนหุ้น และได้มีการส่งมอบใบหุ้น เว้นแต่เป็นกรณีที่ออกไปหุ้นในกรณีอื่น

²³ Section 770 Registration of transfer

(1) A company may not register a transfer of shares in or debentures of the company unless—

(a) a proper instrument of transfer has been delivered to it, or

(b) the transfer—

(i) is an exempt transfer within the Stock Transfer Act 1982 (c. 41), or

(ii) is in accordance with regulations under Chapter 2 of this Part.

(2) Subsection (1) does not affect any power of the company to register as shareholder or debenture holder a person to whom the right to any shares in or debentures of the company has been transmitted by operation of law.

²⁴ Section 771 Procedure on transfer being lodged

(1) When a transfer of shares in or debentures of a company has been lodged with the company, the company must either—

(a) register the transfer, or

(b) give the transferee notice of refusal to register the transfer, together with its reasons for the refusal, as soon as practicable and in any event within two months after the date on which the transfer is lodged with it.

(2) สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น

บริษัทจะต้องเก็บการจดทะเบียนผู้ถือหุ้นไว้ โดยอาจเก็บในรูปแบบของสมุดบัญชี หรือในรูปแบบอื่นใดที่เก็บรักษาได้อย่างปลอดภัยและไม่ถูกปลอมแปลง สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นจะต้องเก็บไว้ที่สำนักงานที่จดทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท (Registered Office)²⁵

มาตรา 113²⁶ กำหนดให้บริษัทเก็บการจดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทนั้นไว้ ในการระบุนายการจดทะเบียนจะต้องมี ชื่อ และที่อยู่ของผู้ถือหุ้นแต่ละคน วันที่เข้ามาเป็นผู้ถือหุ้น และวันที่ขาดจากการเป็นผู้ถือหุ้น²⁷ หากเป็นกรณีที่มีบริษัทมีหุ้นทุน (Share Capital) ในการจดทะเบียนผู้ถือหุ้นจะต้องระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ถือหุ้นและรายละเอียดเกี่ยวกับหุ้น กล่าวคือ ต้องระบุนามเลขหุ้นเพื่อแยกหุ้นแต่ละหุ้นและหากบริษัทมีหุ้นหลายประเภทจะต้องระบุประเภทของหุ้นเพื่อแยกหุ้นเป็นประเภทอีกด้วย นอกจากนี้จะต้องระบุจำนวนเงินที่ได้ชำระไปแล้วหรือถือว่าชำระไปแล้วของผู้ถือหุ้นแต่ละคนด้วย

²⁵ E.R. Hardy Ivamy, *Topham and Ivamy's Company Law*, (London : Butterworth & Co.Ltd., 1978), p.143.

²⁶ Section 113 Register of members

(1) Every company must keep a register of its members.

(2) There must be entered in the register—

(a) the names and addresses of the members,

(b) the date on which each person was registered as a member, and

(c) the date at which any person ceased to be a member.

(3) In the case of a company having a share capital, there must be entered in the register, with the names and addresses of the members, a statement of—

(a) the shares held by each member, distinguishing each share—

(i) by its number (so long as the share has a number), and

(ii) where the company has more than one class of issued shares, by its class, and

(b) the amount paid or agreed to be considered as paid on the shares of each member.

²⁷ E.R. Hardy Ivamy, *supra note 25*, p.144.

สมุดทะเบียนรายชื่อผู้ถือหุ้นจะต้องจัดให้ผู้ถือหุ้นเข้าถึงได้โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม และสำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ถือหุ้นที่มีชื่อในบริษัท (Non-Members) หรือบุคคลภายนอกจะต้องเสียค่าธรรมเนียม จะเห็นได้ว่า การเข้าถึงสมุดบัญชีผู้ถือหุ้นเป็นอีกหนึ่งสิทธิที่ผู้ถือหุ้นพึงมีตามกฎหมายและเป็นสิทธิที่บริษัทจะต้องจัดการให้ ดังนั้น หากผู้ถือหุ้นต้องการเข้าตรวจสอบเอกสารดังกล่าว บริษัทจะต้องดำเนินการดังกล่าวให้ ส่วนในกรณีของบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่ไม่มีชื่ออยู่ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท เช่น ผู้ถือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ เมื่อเสียค่าธรรมเนียมแล้วจึงจะสามารถเข้าถึงเอกสารนี้ได้ การที่เปิดให้บุคคลสามารถเข้าถึงรายชื่อของผู้ถือหุ้นจะทำให้บุคคลภายนอกทราบได้ว่าใครเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทบ้าง และมีความรับผิดชอบในบริษัทมากขึ้นเพียงใด²⁸

สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นเป็นข้อสันนิษฐานทางกฎหมาย แม้ไม่ได้เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดก็ตาม แต่ในเอกสารดังกล่าว แสดงให้เห็นได้ว่าบุคคลใดจะต้องรับผิดชอบในบริษัทตามที่มีรายชื่อที่ได้จดทะเบียนไว้กับบริษัท ดังนี้ หากบุคคลใดมีชื่อปรากฏอยู่ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นบุคคลนั้นจะถูกสันนิษฐานว่าต้องรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม หากบุคคลนั้นถูกฉ้อฉลให้มาเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท สัญญานั้นจะตกเป็นโมฆะ และแม้ว่าบุคคลนั้นไม่ทราบถึงการหลอกลวงตลอดระยะเวลาที่บริษัทยังดำเนินการอยู่ เมื่อบริษัทเลิกกันบุคคลนั้นย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ²⁹

นอกจากบริษัทจะต้องเก็บบันทึกการจดทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้ว หากเป็นกรณีที่เป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่มีผู้ถือหุ้นมากกว่า 50 คน บริษัทจะต้องเก็บรายชื่อโดยทำเป็นดัชนี (Index) ชื่อของผู้ถือหุ้น เว้นแต่การจดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทนั้นอยู่ในรูปแบบที่เป็นดัชนีอยู่แล้ว และหากมีการเปลี่ยนแปลงการจดทะเบียนผู้ถือหุ้น บริษัทจะต้องเปลี่ยนแปลงดัชนีรายชื่อผู้ถือหุ้นนี้ภายใน 14 วัน หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการจดทะเบียนผู้ถือหุ้น ดัชนีรายชื่อดังกล่าวนี้ จะต้องระบุข้อมูลที่เพียงพอที่จะสามารถทราบถึงตัวผู้ถือหุ้นได้ และจะต้องเก็บเอกสารดังกล่าวนี้ไว้เพื่อให้สามารถเข้าตรวจสอบได้ในสถานที่เดียวกับที่เก็บรักษาสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นตามมาตรา 115 ของ Companies Act 2006³⁰

²⁸ E.R. Hardy Ivamy, *supra* note 25, pp.143-144.

²⁹ *Ibid.*, p.144.

³⁰ Section 115 Index of Members

(1) Every company having more than 50 members must keep an index of the names of the members of the company, unless the register of members is in such a form as to constitute in itself an index.

(3) สำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น

กฎหมายกำหนดให้บริษัทจะต้องเก็บสมุดบัญชีผู้ถือหุ้นโดยต้องมีข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ถือหุ้น อันได้แก่ ชื่อและที่อยู่ของผู้ถือหุ้น วันที่บุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้น วันที่บุคคลแต่ละคนขาดจากการเป็นผู้ถือหุ้น หมายเลขของหุ้น ประเภทของหุ้น ในกรณีที่บริษัทออกหุ้นมากกว่า 1 ประเภท จำนวนเงินค่าหุ้นที่ได้ชำระไปแล้วหรือถือว่าได้ชำระไปแล้วของแต่ละหุ้น นอกจากบริษัทจะต้องเก็บข้อมูลดังกล่าวไว้แล้ว บริษัทจะต้องเก็บเอกสารดังกล่าวไว้เพื่อให้สามารถเข้าตรวจสอบได้ และสามารถคัดสำเนาเอกสารดังกล่าวได้ด้วย

ตามมาตรา 116³¹ กำหนดในเรื่องของการตรวจสอบและร้องขอเพื่อคัดสำเนาสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น โดยกำหนดว่า การจดทะเบียนและดัชนีรายชื่อผู้ถือหุ้นนั้นจะต้อง

(2) The company must make any necessary alteration in the index within 14 days after the date on which any alteration is made in the register of members.

(3) The index must contain, in respect of each member, a sufficient indication to enable the account of that member in the register to be readily found.

(4) The index must be at all times kept available for inspection at the same place as the register of members.

³¹ Section 116 Rights to inspect and require copies

(1) The register and the index of members' names must be open to the inspection—

(a) of any member of the company without charge, and

(b) of any other person on payment of such fee as may be prescribed.

(2) Any person may require a copy of a company's register of members, or of any part of it, on payment of such fee as may be prescribed.

(3) A person seeking to exercise either of the rights conferred by this section must make a request to the company to that effect.

(4) The request must contain the following information—

(a) in the case of an individual, his name and address;

(b) in the case of an organisation, the name and address of an individual responsible for making the request on behalf of the organisation;

(c) the purpose for which the information is to be used; and

(d) whether the information will be disclosed to any other person, and if so—

เปิดเผยให้ตรวจสอบได้ หากเป็นผู้ถือหุ้นที่มีชื่อในสมุดบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นจะเข้าตรวจสอบได้โดยไม่เสียค่าธรรมเนียม แต่หากเป็นบุคคลภายนอกหรือไม่มีชื่อในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นจะต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดก่อนจึงจะสามารถเข้าตรวจสอบและคัดสำเนาได้ หากบุคคลที่ประสงค์จะคัดสำเนาการจดทะเบียนผู้ถือหุ้นหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของเอกสารดังกล่าวได้โดยชำระค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดและยื่นคำร้องขอกับบริษัทก่อนที่จะทำการเข้าตรวจสอบ โดยระบุในคำร้องถึงรายละเอียด อันได้แก่ ชื่อและที่อยู่ของบุคคลดังกล่าว หากเป็นกรณีนิติบุคคลจะต้องระบุชื่อและที่อยู่ของบุคคลที่มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้น วัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลไปใช้ และหากข้อมูลที่ร้องขอไปนั้นจะต้องเปิดเผยให้กับบุคคลอื่นจะต้องระบุชื่อและที่อยู่ของบุคคลที่จะทราบถึงข้อมูลนั้น หากเป็นนิติบุคคลจะต้องระบุชื่อและที่อยู่ของบุคคลที่มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นและวัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูลนั้นด้วย

สำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นจะมีขึ้น เมื่อมีการร้องขอโดยผู้ถือหุ้นหรือบุคคลใด ๆ ที่ยื่นคำร้องต่อบริษัทเพื่อขอคัดสำเนาเอกสารดังกล่าว³² ดังนั้น ตาม Companies Act 2006 ของประเทศอังกฤษไม่กำหนดว่าบริษัทต้องส่งสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นหรือจัดเตรียมสำเนาไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลใด ๆ แต่บุคคลต่าง ๆ สามารถขอคัดถ่ายเอกสารได้ตามความประสงค์

3.1.1.3 ประเภทของหุ้น (Classes of Shares)

โดยปกติแล้วบริษัท อาจมีหุ้นเพียงประเภทเดียว (One Class of Share) โดยเป็นหุ้นสามัญ หรือหุ้น (Equity) ของบริษัท แต่ในบางกรณีบริษัทอาจจะมีหุ้นมากกว่าหนึ่งประเภทก็ได้ แต่ประเภทของหุ้นในบริษัทจะมีสิทธิแตกต่างกันไป เช่น สิทธิในการได้รับเงินปันผล สิทธิในการได้รับทุนคืน สิทธิในการออกเสียง และสิทธิอื่น ๆ³³

(1) หุ้นสามัญ (Ordinary Shares)

เนื่องจากพระราชบัญญัติบริษัท หรือ Companies Act 2006 ได้ลดความสำคัญของหนังสือบริคณห์สนธิลง โดยปัจจุบันหนังสือบริคณห์สนธิจะระบุเพียงข้อสัญญาของ

- (i) where that person is an individual, his name and address,
- (ii) where that person is an organisation, the name and address of an individual responsible for receiving the information on its behalf, and
- (iii) the purpose for which the information is to be used by that person.

³² Charles Wild, Stuart Weinstein, Josephine Bisacre, *supra note 12*, p.51.

³³ Nicholas Bourne, *supra note 4*, p.51.

ผู้เข้าซื้อหุ้น (Subscribers) ที่ต้องการจะตั้งบริษัทและตกลงจะถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น ในส่วนของข้อบังคับของบริษัท จะเป็นเอกสารหลักของบริษัท โดยกำหนดทั้งเรื่องหุ้น และเรื่องอื่น ๆ ของบริษัทไว้ แต่บริษัทยังต้องมีหนังสือบริคณห์สนธิอยู่ เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารที่ใช้ในการตั้งบริษัท³⁴

ผู้ถือหุ้นสามัญเป็นหุ้นที่มีสิทธิที่ด้อยกว่าหุ้นบุริมสิทธิ เช่น สิทธิในการรับปันผลหลังจากหุ้นบุริมสิทธิ จะมีสิทธิได้รับเงินปันผล (Dividend) เมื่อมีการประกาศ (Declared) โดยผู้ถือหุ้นสามัญไม่สามารถบังคับให้มีการจ่ายเงินปันผลได้ ในกรณีการคืนทุนของบริษัทหลังจากเลิกบริษัทผู้ถือหุ้นสามัญจะอยู่ในลำดับถัดจากหุ้นบุริมสิทธิ และจะได้รับการแบ่งสินทรัพย์ตามจำนวนสินทรัพย์ของบริษัทที่เหลือหลังจากแบ่งให้กับเจ้าหนี้ของบริษัทแล้ว จำนวนดังกล่าวจะมีสัดส่วนไปตามจำนวนหุ้นของแต่ละคน

ในด้านของสิทธิออกเสียงตามปกติแล้วหุ้นสามัญ มักจะมีสิทธิออกเสียงหนึ่งเสียงต่อหนึ่งหุ้น³⁵ ซึ่งอาจจะต่างกับหุ้นบุริมสิทธิที่มักจะถูกกำหนดให้หลายหุ้นรวมกันจึงจะมีหนึ่งเสียงหรืออาจไม่มีสิทธิออกเสียงเลยก็เป็นได้ จะเห็นได้ว่าแม้ว่าหุ้นสามัญจะมีสิทธิในทางทรัพย์สินด้อยกว่าผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ แต่ในสิทธิออกเสียง หุ้นสามัญอาจควบคุมเสียงคะแนนได้ ในการประชุมผู้ถือหุ้นและบริษัทมักจะออกหุ้นบุริมสิทธิที่ไม่มีสิทธิออกเสียง นอกจากนี้เมื่อเงินปันผลของหุ้นสามัญไม่ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเจาะจงทำให้อาจได้รับปันผลมากเท่ากำไรของบริษัท ซึ่งจะต่างจากหุ้นบุริมสิทธิที่มีการกำหนดว่าจะได้ปันผลเป็นจำนวนเท่าใด และบริษัทอาจออกหุ้นโบนัสซึ่งเป็นหุ้นที่ให้เปล่าแก่ผู้ถือหุ้นสามัญ หรืออาจออกหุ้นใหม่โดยขายให้ผู้ถือหุ้นในราคาต่ำกว่าที่บุคคลภายนอกต้องชำระ ซึ่งสิทธิทั้งสองประการนี้มักจะให้กับผู้ถือหุ้นสามัญ³⁶

(2) หุ้นบุริมสิทธิ (Preference Shares)

ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิมีสิทธิที่จะได้รับเงินที่บริษัทจะจ่ายให้ก่อนจ่ายให้กับผู้ถือหุ้นสามัญอื่น และแม้ว่าบุริมสิทธิในหุ้นชนิดนี้ จะมีการกำหนดไว้ในเงื่อนไข หรือข้อตกลงในการออกหุ้น หรือตามหนังสือบริคณห์สนธิ หรือตามข้อบังคับของบริษัทแล้วก็ตาม แต่อาจมีกรณีที่ศาลยังต้องวางหลักเกณฑ์เพื่อเป็นการอุดช่องว่างที่อาจเกิดมีขึ้นของสิทธิในหุ้นชนิดนี้ โดยกฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้นจะปรากฏในรูปของข้อสันนิษฐาน กล่าวคือ ศาลจะสันนิษฐานว่าหุ้นนั้นมีหรือไม่มีสิทธิในนั้นอยู่หรือไม่ แต่ถ้ามีการระบุไว้ในเอกสารแล้ว ก็ไม่สามารถใช้บทสันนิษฐานได้³⁷

³⁴ Ann Ridley, *supra note 3*, p.30.

³⁵ *Ibid.*, p.61.

³⁶ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra note 12*, p.296.

³⁷ Janet Dine, Marios Koutsias, *supra note 1*, p.69.

หุ้นบุริมสิทธิจะมีสิทธิดีกว่า หรือมีบุริมสิทธิเหนือหุ้นสามัญในหลายด้าน เช่น การได้รับปันผล การได้รับทุนคืนเมื่อเลิกบริษัท หรือทั้งสอง ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ บุริมสิทธิในหุ้นอาจสะสม (Cumulative) ไว้ได้สิทธิสะสมนี้ (Cumulative Rights) หมายถึง กรณีที่ถ้าหากเงินปันผลในปีนั้น ได้น้อยกว่าที่ผู้ถือหุ้นจะได้ หรือไม่มีการจ่ายเงินปันผลเลยในปีนั้น เงินปันผลที่ค้างอยู่จะชดเชยในปีถัดไป ก่อนที่ผู้ถือหุ้นสามัญจะได้รับเงินใด ๆ เนื่องจากผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะทราบถึงจำนวนเงินปันผลที่จะได้รับ โดยบุริมสิทธินั้นจะระบุเป็นอัตราส่วนที่แน่นอนของมูลค่าหุ้น จดทะเบียน หรือราคาพาร์ หรือ Nominal Value ของหุ้นนั้น สิทธิในหุ้นบุริมสิทธิขึ้นอยู่กับข้อตกลงในการออกหุ้น หรือข้อบังคับของบริษัท³⁸ อย่างไรก็ตาม ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิไม่มีสิทธิเรียกให้บริษัทจ่ายเงินปันผลมีสิทธิเพียงสะสมสิทธิได้รับปันผลของตนเท่านั้น³⁹

เมื่อได้มีการจ่ายเงินปันผลในหุ้นบุริมสิทธิขึ้นไปเต็มจำนวนแล้ว ทำให้ไม่มีสิทธิใด ๆ เพิ่มเติมอีก เว้นแต่ได้มีการกำหนดไว้ในเงื่อนไขการออกหุ้น หรือตามข้อบังคับของบริษัท ดังนั้น หากมีสิทธิอื่น ๆ เพิ่มเติม ก็ย่อมเป็นไปตามที่กำหนด⁴⁰

ในกรณีที่บริษัทล้มละลาย ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะมีสิทธิได้รับเงินค้ำชำระก่อนผู้อื่นหรือไม่ การมีสิทธิได้รับเงินค้ำชำระก่อนนี้ หากมีการระบุไว้อย่างชัดเจนที่จะได้เงินนั้น ผู้ถือหุ้นย่อมมีสิทธิในเงินดังกล่าว แต่ถ้าไม่มีการระบุไว้อย่างชัดเจน ย่อมไม่มีสิทธิใด ๆ ในเงินดังกล่าว

บุริมสิทธิในด้านของทุน แม้ว่าผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะมีบุริมสิทธิในเงินปันผลก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะได้รับบุริมสิทธิทันที ในกรณีของการคืนทุนของบริษัท เมื่อบริษัทเลิกไปแล้ว ยังมีกำไรที่จะแจกจ่ายให้กับผู้ถือหุ้นได้อยู่ โดยการสันนิษฐานผู้ถือหุ้นย่อมมีสิทธิที่เท่าเทียมกัน เว้นแต่ได้มีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ดังนั้น การได้รับเงินคืน หากไม่มีการระบุไว้ต่างออกไป จะทำให้ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ ไม่มีบุริมสิทธิในด้านนี้ ดังนั้น สิทธิในเรื่องของทุนนี้จะเกิดขึ้นเมื่อได้มีการกำหนดในเงื่อนไขการออกหุ้น หรือในข้อบังคับของบริษัทได้มีการกำหนดสิทธิไว้ ถ้าหากหุ้นบุริมสิทธิได้รับสิทธิในการคืนทุนก่อนเมื่อเลิกบริษัท เมื่อได้รับทุนคืนแล้วบุริมสิทธินั้นจะหมดไปในทันที เว้นแต่ได้มีการกำหนดในเงื่อนไขการออกหุ้น หรือตามข้อบังคับของบริษัทไว้เป็นอย่างอื่น

บุริมสิทธิในสิทธิออกเสียงลงคะแนน การให้สิทธิในการออกเสียง เป็นสิ่งสำคัญในธรรมนูญของบริษัท และจะพบได้ในข้อบังคับของบริษัทด้วย โดยในข้อบังคับของบริษัทอาจระบุให้หนึ่งคะแนนเสียงต่อหนึ่งหุ้น หรืออาจให้ความซับซ้อนมากขึ้น หากต้องการ ผู้ถือหุ้นจะ

³⁸ Nicholas Bourne, *supra* note 4 p.52.

³⁹ Ann Ridley, *supra* note 3, p.61.

⁴⁰ Nicholas Bourne, *supra* note 4, p.52.

ลงคะแนนเสียงในวาระต่าง ๆ ในการประชุมผู้ถือหุ้น โดยหากเป็นมติธรรมดาจะตัดสินด้วยคะแนนเสียงข้างมาก แต่หากเป็นมติพิเศษจะผ่านมตินั้นไปได้ ด้วยคะแนนร้อยละ 75 โดยตาม Companies Act 2006 ได้กำหนดว่า มีกรณีใดบ้างที่ต้องอนุมัติไปโดยการใช้มติพิเศษ อย่างไรก็ตาม ในข้อบังคับของบริษัท อาจกำหนดรูปแบบการออกเสียงในแต่ละวาระได้ เว้นแต่กฎหมายกำหนดห้ามไว้เป็นอย่างอื่น

นอกจากจะมีบุริมสิทธิที่ดีกว่าผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ แล้ว ยังมีกรณีที่หุ้นบุริมสิทธิเป็นหุ้นที่มีสิทธิด้อยกว่าผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ ด้วย เรียกว่า Deferred Shares (ในบางครั้งเรียกว่า Founder's Shares) แต่ในปัจจุบันไม่ค่อยมีการใช้แล้ว โดยส่วนมากหุ้นประเภทนี้จะออกให้กับผู้เริ่มก่อการของบริษัท (Promoters) โดยจะมีสิทธิได้รับเงินปันผลหลังจากผู้ถือหุ้นสามัญ⁴¹ แต่จะมีสิทธิในการออกเสียงมากกว่าผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ⁴²

บริษัทอาจออกหุ้นที่จะถูกซื้อคืนได้ หรือ Redeemable Shares เป็นหุ้นที่มีสิทธิอย่างเดียวกับหุ้นสามัญ แต่มีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า บริษัทอาจซื้อหุ้นดังกล่าวคืนได้ หรืออาจจะเป็นหุ้นบุริมสิทธิที่อาจถูกซื้อคืนได้ หรือ Redeemable Preference Shares⁴³ และยังมีกรณีหุ้นที่บริษัทออกให้โดยที่เป็นหุ้นที่ไม่มีสิทธิออกเสียงด้วย แต่สิทธิอื่น ๆ มีเช่นเดียวกับสามัญ ที่เรียกว่า Non-Voting Shares⁴⁴

3.1.1.4 ประเภทของใบหุ้น

ตามกฎหมายบริษัทของประเทศไทยได้กำหนดในเรื่องของใบหุ้นไว้สองประเภท คือใบหุ้นระบุชื่อ (Share Certificate) กับใบหุ้นผู้ถือ (Share Warrant) โดยใบหุ้นทั้งสองประเภทมีความแตกต่างกัน และมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

(1) ใบหุ้นระบุชื่อ

ตามกฎหมายบริษัทของประเทศไทยได้กำหนดให้บริษัทจะต้องมีใบหุ้นที่พร้อมจะส่งมอบให้กับผู้ถือหุ้นภายใน 2 เดือน⁴⁵ หลังจากที่ได้มีการออกขายหุ้น หรือได้มีการ

⁴¹ Ann Ridley, *supra note 3*, p.61.

⁴² Nicholas Bourne, *supra note 4*, p.52.

⁴³ *Ibid.*, p.52.

⁴⁴ Ann Ridley, *supra note 3*, p.61.

⁴⁵ Section 776 Duty of company as to issue of certificates etc on transfer

โอนหุ้น เว้นแต่ เงื่อนไขในการออกหุ้นได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น⁴⁶ กฎหมายได้กำหนดให้ใบหุ้นต้องระบุข้อมูลของหุ้น จำนวนเงินที่ได้ชำระแล้วในหุ้นนั้น⁴⁷

ใบหุ้นเป็นหลักฐานเบื้องต้นในการสันนิษฐานสิทธิของผู้ถือใบหุ้นนั้น ใบหุ้นระบุชื่อไม่ใช่ตราสารเปลี่ยนมือ ในการโอนใบหุ้นระบุชื่อไม่สามารถโอนได้ด้วยการส่งมอบใบหุ้น การเปลี่ยนมือจะต้องทำตามแบบพิธี โดยจะต้องแจ้งกับบริษัท ได้รับการอนุมัติจากกรรมการ และจดแจ้งชื่อของผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้รับโอนกับบริษัทในเอกสารของบริษัท ซึ่งการโอนหุ้นจะสมบูรณ์เมื่อผู้ถือหุ้นได้จดแจ้งชื่อในบริษัทแล้ว การที่บุคคลใดมีใบหุ้นอยู่ในความครอบครองไม่ได้ทำให้มีสิทธิในใบหุ้นนั้นตามกฎหมาย ดังนี้ หากใบหุ้นระบุชื่อหาย หากมีผู้ใดพบ ผู้ที่พบใบหุ้นและครอบครองใบหุ้นย่อมไม่ได้สิทธิในใบหุ้นหากเกิดความเสียหายกับใบหุ้น ผู้ถือหุ้นสามารถมาขอให้แก้ไขใบหุ้นเพื่อทดแทนใบหุ้นเดิมได้ ถ้าหากถูกทำลาย สามารถขอให้ทำใบหุ้นขึ้นใหม่แทนใบหุ้นเดิมที่ถูกทำลายได้ ไม่ว่าจะเกิดสิ่งใดกับใบหุ้น สิทธิของผู้ถือหุ้นจะไม่หายไปจากผู้ถือหุ้นที่จดแจ้งชื่อกับบริษัท⁴⁸

หากว่าใบหุ้นระบุชื่อถูกทำให้เสียหาย สูญหาย หรือถูกทำลายสามารถที่จะออกใบหุ้นใหม่ได้ ตามข้อกำหนดของบริษัทและบริษัทอาจกำหนดให้ผู้ถือหุ้นคนดังกล่าวชำระค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ ตามที่กรรมการเห็นสมควร

นอกจากนี้ ใบหุ้นยังเป็นเอกสารอันเป็นหลักฐานแสดงสิทธิของผู้ถือหุ้นมี เนื่องจากใบหุ้นจะระบุจำนวนเงินที่ได้มีการส่งใช้แล้วในหุ้นนั้น ๆ เป็นจำนวนเท่าใด ตามข้อความที่ระบุในใบหุ้น ทำให้บริษัทไม่สามารถที่จะปฏิเสธสิ่งที่ปรากฏอยู่บนใบหุ้นได้ อีกทั้ง เมื่อใบหุ้นได้ระบุชื่อของบุคคลใดเป็นเจ้าของย่อมเป็นหลักฐานแสดงสิทธิของผู้ถือหุ้นที่มีชื่อคนนั้นด้วย และทำให้เกิดหลักกฎหมายปิดปาก (Estoppel) ที่ห้ามบริษัทแสดงหลักฐาน หรือพิสูจน์สิ่งที่ต่างออกไปจากที่ปรากฏใน

(1) A company must, within two months after the date on which a transfer of any of its shares, debentures or debenture stock is lodged with the company, complete and have ready for delivery—

- (a) the certificates of the shares transferred,
- (b) the debentures transferred, or
- (c) the certificates of the debenture stock transferred.

⁴⁶ M.C. Oliver, *supra note 8*, p.185. See also Harry Farrar, *infra note 56*, p.123.

⁴⁷ *Ibid.*, p.186.

⁴⁸ M.C. Oliver, *supra note 8*, p.186.

ใบหุ้น กรณีที่บริษัทจะปฏิเสธข้อเท็จจริงในเรื่องของความเป็นผู้ถือหุ้นและจำนวนเงินที่ชำระไว้แล้ว คือกรณีที่เป็นการโอนโดยมีการปลอมแปลง หรือมีการปลอมใบหุ้น⁴⁹

(2) ใบหุ้นผู้ถือ

ใบหุ้นผู้ถือ (Share Warrant) โดยปกติแล้ว บริษัทจะต้องมีการจดทะเบียนชื่อของผู้ถือหุ้นลงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท แต่ตามมาตรา 122⁵⁰ ของ Companies Act 2006 ได้มีการกำหนดว่าหากมีการออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ บริษัทจะต้องระบุนายละเอียดของหุ้น

⁴⁹ *Ibid.*, p.186.

⁵⁰ Section 122 Share warrants

- (1) On the issue of a share warrant the company must—
 - (a) enter in the register of members—
 - (i) the fact of the issue of the warrant,
 - (ii) a statement of the shares included in the warrant, distinguishing each share by its number so long as the share has a number, and
 - (iii) the date of the issue of the warrant, and
 - (b) amend the register, if necessary, so that no person is named on the register as the holder of the shares specified in the warrant.
- (2) Until the warrant is surrendered, the particulars specified in subsection (1)(a) are deemed to be those required by this Act to be entered in the register of members.
- (3) The bearer of a share warrant may, if the articles of the company so provide, be deemed a member of the company within the meaning of this Act, either to the full extent or for any purposes defined in the articles.
- (4) Subject to the company's articles, the bearer of a share warrant is entitled, on surrendering it for cancellation, to have his name entered as a member in the register of members.
- (5) The company is responsible for any loss incurred by any person by reason of the company entering in the register the name of a bearer of a share warrant in respect of the shares specified in it without the warrant being surrendered and cancelled.
- (6) On the surrender of a share warrant, the date of the surrender must be entered in the register.

วันที่ออกใบหุ้นในใบหุ้น และจะต้องมีการแก้ไขสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น เพื่อให้ไม่มีชื่อของผู้ถือหุ้นผู้นั้น อยู่ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น โดยจะระบุเพียงคำว่า “ผู้ถือ” แทนการระบุชื่อ

ใบหุ้นเป็นตราสารที่มีเฉพาะในบริษัท และเป็นหลักฐานในการเป็นเจ้าของส่วนหนึ่งของบริษัท โดยใบหุ้นอาจออกให้โดยระบุชื่อของคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะหรืออาจออกโดยระบุว่าให้กับผู้ถือ (Bearer) ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือรู้จักกันในชื่อ Share Warrants ซึ่งเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะสามารถโอนสิทธิไปได้เพียงแค่การส่งมอบ⁵¹

ตามมาตรา 779⁵² กำหนดว่าหากเป็นบริษัทจำกัดโดยหุ้น ถ้าหากข้อบังคับของบริษัทกำหนดอนุญาต จะสามารถออกใบหุ้นผู้ถือ หรือ Share Warrant โดยจะมีข้อแตกต่างจากใบหุ้นชนิดระบุชื่อหรือ Share Certificate ที่หากว่าเป็นกรณีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะระบุในใบหุ้นว่า “ผู้ถือ” แทนการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นหรือผู้ที่เป็นเจ้าของใบหุ้นนั้น เมื่อบนใบหุ้นไม่มีการแสดงชื่อของบุคคลผู้เป็นเจ้าของ การแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือย่อมทำได้โดยผู้ถือหรือผู้ครอบครองใบหุ้นจะเป็นผู้ที่มีสิทธิตามใบหุ้นนั้น⁵³

กฎหมายของประเทศอังกฤษอนุญาตให้บริษัทจำกัดความรับผิดชอบโดยหุ้นสามารถออกใบหุ้นผู้ถือ หรือ Share Warrant ได้ และจะต้องมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดอนุญาตไว้

⁵¹ David Kobrin and Vanessa Scott, Negotiable Instrumental Law Unit, (London : Anderson Keenan Publishing Ltd., 1980), p.7.

⁵² Section 779 Issue and effect of share warrant to bearer

(1) A company limited by shares may, if so authorised by its articles, issue with respect to any fully paid shares a warrant (a “share warrant”) stating that the bearer of the warrant is entitled to the shares specified in it.

(2) A share warrant issued under the company’s common seal or (in the case of a company registered in Scotland) subscribed in accordance with the Requirements of Writing (Scotland) Act 1995 (c. 7) entitles the bearer to the shares specified in it and the shares may be transferred by delivery of the warrant.

(3) A company that issues a share warrant may, if so authorised by its articles, provide (by coupons or otherwise) for the payment of the future dividends on the shares included in the warrant.

⁵³ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, Smith & Keenan’s Company Law, Fourteenth Edition, (Gosport : Ashford Colour Press Ltd., 2009), p.195.

และหุ้นนั้นจะต้องชำระเต็มจำนวนแล้ว และบริษัทยังสามารถจ่ายเงินปันผลให้กับใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือได้ด้วย⁵⁴

ผู้ที่จะมีสิทธิในใบหุ้นผู้ถือคือผู้ที่ได้ครอบครองใบหุ้นดังกล่าว และหุ้นจะเปลี่ยนมือไปได้โดยการส่งมอบใบหุ้น ดังนั้น ใบหุ้นประเภทนี้ต่างจากใบหุ้นระบุชื่อ หรือ Share Certificate เพราะใบหุ้นผู้ถือ เป็นตราสารเปลี่ยนมือ⁵⁵ (ก่อน Companies Act 1980 มีข้อกำหนดว่าบริษัทจำกัด ที่เป็นบริษัทจำกัดจะต้องกำหนดข้อกำหนดในการโอน เพื่อให้คงสถานะความเป็นบริษัทจำกัดไว้ การออกใบหุ้นผู้ถือที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือ จะกำหนดข้อห้ามการโอนไม่ได้ ทำให้บริษัทมหาชนจำกัดเท่านั้น ที่จะสามารถออกใบหุ้นผู้ถือได้ แต่ข้อห้ามนี้ได้หมดไปหลังจากมี Companies Act 1980) ผู้ถือใบหุ้นผู้ถือ อันเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ตรงข้ามกับใบหุ้นระบุชื่อ ใบหุ้นผู้ถือสามารถโอนไปได้โดยการส่งมอบ และบุคคลที่มีใบหุ้นผู้ถือในการครอบครองโดยสุจริต และเสียค่าตอบแทน จะได้รับสิทธิที่สมบูรณ์ในหุ้นที่เป็นประเภทผู้ถือ แม้ว่าผู้โอนจะไม่มีสิทธิหรือมีสิทธิที่ไม่สมบูรณ์ก็ตาม ตราบใดที่ผู้รับโอนไม่ทราบถึงข้อเท็จจริงนั้น ผู้รับโอนยังมีสิทธิในใบหุ้นอยู่เช่นเดิม⁵⁶

ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ (Share Warrant Issued to Bearer) บริษัทจะออกใบหุ้นโดยระบุว่าผู้ถือ (Bearer) เป็นผู้ที่มีสิทธิในใบหุ้นนั้น ในคดี *Webb, Hale & Co. v. Alexandria Water Co., Ltd.* ได้มีการตัดสินว่าใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ในคำพิพากษาดังกล่าวช่วงที่เกี่ยวข้องกับใบหุ้นผู้ถือกล่าวว่า “*This is to certify that the bearer of this warrant is entitled to one share of £20 which is fully paid up numbered.... in the Alexandria Water Co. Ltd., subject to the regulations of the said Company.*” ศาลมีแนวคิดว่าจะต้องตัดสินไปตามคดี *Rumball v. Metropolitan Bank* โดย Lord Alverstone, C.J. ได้กล่าวว่า “...but for the judgement in the case of *Rumball v. Metropolitan Bank* ... I should have thought that there was a good deal to be said that there was a distinction in principle between a document which entitles a person to get his share

⁵⁴ M.C. Oliver, *supra note 8*, p.189.

⁵⁵ *Ibid.*, pp.189-190.

⁵⁶ Harry Farrar, *Elements of Company Law*, (London : The Gregg Publishing CO., LTD, 1983), p.127.

in stock, and a document which entitles a person either to receive money or to get that which represents security for money.”⁵⁷

3.1.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับใบหุ้นผู้ถือ

เนื่องจากกฎหมายให้ทางเลือกแก่ผู้ถือหุ้นที่จะเลือกว่าต้องการได้รับสิทธิจากบริษัทเป็นแบบใด หากผู้ถือหุ้นเลือกให้บริษัทออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือให้กับตน ผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิต่างจากผู้ถือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ดังนั้น จึงต้องศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับใบหุ้นผู้ถือ หรือ Share Warrant เพื่อให้สามารถค้นหากฎหมายมาใช้พิจารณากับเรื่องได้อย่างเหมาะสม โดยจะมีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องอันเป็นประการสำคัญในการศึกษา ดังนี้

3.1.2.1 วิวัฒนาการของการเปิดเผยข้อมูลของบริษัท

ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถืออาจไม่ได้รับความนิยมในประเทศอังกฤษมากนัก เนื่องจากมีผลเสียหลายประการ ทั้งในเรื่องของการที่บริษัทไม่สามารถที่จะติดต่อกับผู้ถือหุ้นได้ นอกจากเป็นการติดต่อผ่านการโฆษณาในหนังสือพิมพ์ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการประกาศโดยบริษัทต้องรับผิดชอบ และถ้าหากใบหุ้นผู้ถือนั้นมีสิทธิในเรื่องการออกเสียงลงคะแนน จะทำให้เกิดความยากลำบากในการควบคุมเสียงของผู้ถือหุ้น นอกจากนี้ การประกาศโฆษณาไม่ได้รับรองว่าผู้ถือหุ้นจะเห็นประกาศนั้น ทำให้อาจเกิดข้อผิดพลาดได้และทำให้ผู้ถือหุ้นผู้นั้นอาจเสียสิทธิในการลงคะแนนหรือไม่ได้รับเงินปันผลจากบริษัท อีกทั้ง ยังมีความเสี่ยงหากทำใบหุ้นหายหรือถูกลักไป ซึ่งจะมีผลตามมาที่ร้ายแรงกว่าการทำใบหุ้นระบุชื้อหาย⁵⁸

การเปิดเผยข้อมูลบริษัทเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายบริษัท เนื่องจากบริษัทจะต้องเปิดเผยข้อมูลตั้งแต่ตอนตั้งบริษัทให้กับผู้ที่มีส่วนได้เสีย บริษัทมีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทตลอดระยะเวลาการดำเนินธุรกิจของบริษัท โดยการเปิดเผยข้อมูลของบริษัททำให้ผู้ลงทุนได้รับข้อมูลที่เพียงพอ และเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่ของบริษัทได้รับการคุ้มครอง เหตุที่การเปิดเผยข้อมูลของบริษัทมีความสำคัญเนื่องจากบริษัทมีนิติบุคคลแยกจากบุคคลธรรมดาและมีความรับผิดชอบที่จำกัด การที่ได้รับความรับผิดชอบที่จำกัดจะต้องแลกเปลี่ยนกับการเปิดเผยข้อมูลของกรรมการ ผู้ลงทุน และบริษัท นอกจากนี้เพื่อป้องกันการเกิดการฉ้อโกงและปกป้องผู้ลงทุนด้วย เพื่อให้ผู้ลงทุนสามารถตัดสินใจการ

⁵⁷ James McLoughlin, *Introduction to Negotiable Instruments*, (London : Butterworths, 1975), p.20.

⁵⁸ L. C. B. Gower, *supra note 20*, p.387.

ลงทุนได้อย่างถูกต้อง ข้อมูลที่ต้องมีการเปิดเผยจะเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์สาธารณะ เช่น กรรมการของบริษัทและที่อยู่ของบริษัทจดทะเบียน⁵⁹

3.1.2.2 ความหมายของใบหุ้นผู้ถือ

ตามกฎหมายบริษัทของประเทศไทยได้แบ่งประเภทของใบหุ้นไว้สองประเภทคือ Share Certificate หรือใบหุ้นระบุชื่อ และ Share Warrant หรือ Share Warrant to Bearer หรือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ

ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ (Share Warrant) เป็นตราสารเปลี่ยนมือ และ ไม่เหมือนกับใบหุ้นชนิดระบุชื่อ (Share Certificate) ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือสามารถโอนไปได้เพียง การส่งมอบ และหากบุคคลได้รับใบหุ้นผู้ถือโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนจะทำให้ได้รับสิทธิที่สมบูรณ์ ในหุ้นที่ระบุในใบหุ้นผู้ถือนั้น แม้ว่าผู้โอนจะไม่มีสิทธิในใบหุ้น หรือมีสิทธิที่ไม่สมบูรณ์ ตราใบที่ผู้รับโอน ไม่รู้ถึงข้อเท็จจริงนั้น ข้อบังคับของบริษัทมักจะกำหนดถึงการใช้สิทธิของผู้ถือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ ผู้ถือ เนื่องจากผู้ถือใบหุ้นผู้ถือไม่ได้เป็นผู้ถือหุ้นที่มีชื่ออยู่ในสมุดทะเบียนรายชื่อผู้ถือหุ้นของบริษัท ทำให้ไม่สามารถติดต่อกับผู้ถือหุ้นได้เลย การจ่ายเงินปันผลจะทำได้โดยการให้คูปอง ผู้ถือใบหุ้นผู้ถือมี สิทธิในการยกเลิกใบหุ้นผู้ถือและให้ตนมีชื่อกลับเข้ามาอยู่ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท⁶⁰

บริษัทจำกัดโดยหุ้นสามารถออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือได้หาก ข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้อำนาจไว้ และเป็นหุ้นที่ได้ใช้เต็มมูลค่าแล้ว โดยแทนที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับ ใบหุ้นชนิดระบุชื่อ ผู้ถือหุ้นจะได้รับใบหุ้นที่ระบุว่าจะออกให้แก่ผู้ถือ โดยผู้ที่ครอบครองใบหุ้นนั้นจะมีสิทธิ ในหุ้นของบริษัท และการรับเงินปันผลจะทำได้โดยการส่งมอบคูปองที่สามารถดึงออกมาได้จากใบหุ้น⁶¹

ใบหุ้นผู้ถือทำให้เกิดกฎหมายปิดปาก (Estoppel) ที่ทำให้ผู้ถือหุ้น มีสิทธิ ในหุ้นโดยที่บริษัทไม่สามารถปฏิเสธได้ บริษัทจะต้องยอมรับผู้ถือใบหุ้น เว้นแต่ ใบหุ้นผู้ถือนั้นปลอม เพราะออกโดยบุคคลที่ไม่มีอำนาจ⁶² ใบหุ้นผู้ถือ มีข้อดีคือ สามารถที่จะเปลี่ยนมือได้โดยง่ายด้วย การส่งมอบ และทำให้เป็นบุคคลนิรนาม ไม่มีใครสามารถรับรู้ได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้ถือหุ้นและมีการโอน

⁵⁹ Charlotte Villiers, “Disclosure obligation in company law : bringing communication theory into the fold” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2560, จาก<http://www.hartjournals.co.uk/jcls/volumes/1/issues/1/90.html>.

⁶⁰ Harry Farrar, *supra* note 56, p.128.

⁶¹ L. C. B. Gower, *supra* note 20, p.386.

⁶² Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra* note 53, p.195.

ไปหรือไม่ จากข้อมูลสาธารณะต่าง ๆ ของบริษัท ข้อเสียของใบหุ้นชนิดนี้คือ ทำให้บริษัทไม่มีทางติดต่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นได้เลย การประกาศโฆษณาว่ามีการจัดประชุม หรือการอื่นใดนั้น ไม่ได้รับรองว่าผู้ถือหุ้นจะเห็นประกาศโฆษณาดังกล่าว ทำให้หากผู้ถือหุ้นไม่ทราบ ย่อมไม่เข้าร่วมประชุมและไม่ได้ใช้สิทธิออกเสียง⁶³

3.1.2.3 การออกใบหุ้นผู้ถือ

มาตรา 779 ของพระราชบัญญัติบริษัท (Companies Act 2006) ได้กำหนดในเรื่องการออกและผลของการออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ บริษัทจำกัดโดยหุ้นสามารถออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือได้หากข้อบังคับของบริษัทกำหนดอนุญาตไว้ และหุ้นนั้นได้ส่งใช้เงินค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว โดยใบหุ้นจะระบุว่า ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในใบหุ้นนั้น หากในเวลาต่อมาในภายหลังผู้ถือใบหุ้นผู้ถือได้ขอให้มีการยกเลิกใบหุ้นผู้ถือและขอให้บริษัทออกใบหุ้นระบุชื่อให้ บริษัทจะต้องทำการออกใบหุ้นชนิดระบุชื่อให้กับผู้ถือหุ้นผู้นั้นภายใน 2 เดือน⁶⁴

ในการออกใบหุ้นผู้ถือบริษัท หรือ (Share Warrant) มีบทบัญญัติที่กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้โดยเฉพาะในมาตรา 122⁶⁵ ว่า การออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะต้องระบุความข้อมูล

⁶³ *Ibid.*, p.195.

⁶⁴ Saleem Sheikh, A Guide to The Companies Act 2006, (Oxon : Routledge-Cavendish, 2008), p.709.

⁶⁵ Section 122 Share warrants

- (1) On the issue of a share warrant the company must—
- (a) enter in the register of members—
 - (i) the fact of the issue of the warrant,
 - (ii) a statement of the shares included in the warrant, distinguishing each share by its number so long as the share has a number, and
 - (iii) the date of the issue of the warrant, and
 - (b) amend the register, if necessary, so that no person is named on the register as the holder of the shares specified in the warrant.
- (2) Until the warrant is surrendered, the particulars specified in subsection (1)(a) are deemed to be those required by this Act to be entered in the register of members.

ที่เกี่ยวข้องกับหุ้นทั้งหมายเลขหุ้นและวันที่ได้มีการออกใบหุ้น และอาจจะต้องแก้ไขการจดทะเบียนผู้ถือหุ้นในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นหากมีความจำเป็นเพื่อให้ไม่ปรากฏชื่อของผู้ถือหุ้นในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น⁶⁶ นอกจากนี้ยังกำหนดว่าหากผู้ถือใบหุ้นผู้ถือต้องการที่จะยกเลิกใบหุ้นดังกล่าว ย่อมสามารถทำได้ตามที่ข้อบังคับกำหนดพร้อมกับให้ตนเองมีชื่อในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น และหากเกิดความเสียหายกับการที่บริษัทได้รับจดแจ้งชื่อของบุคคลใดโดยอ้างว่าเป็นผู้ถือใบหุ้นผู้ถือโดยที่ในการรับจดแจ้งนั้น บุคคลดังกล่าวไม่ได้นำใบหุ้นผู้ถือมาแสดง บริษัทจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ถือใบหุ้นที่แท้จริง

ผู้ถือใบหุ้นผู้ถือมีสิทธิที่จะขอออกใบหุ้นระบุชื่อได้ โดยขอให้มีชื่อของตนในบริษัท เมื่อได้มีการระบุชื่อของตนในใบหุ้น⁶⁷ โดยปกติ เมื่อบริษัทออกใบหุ้นผู้ถือให้กับบุคคลใด บุคคลดังกล่าวจะไม่ใช่ ผู้ถือหุ้นที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนของบริษัท (Member) เนื่องจากไม่ได้มีการระบุชื่อของบุคคลนั้นเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้น แต่ผู้ถือใบหุ้นผู้ถือสามารถที่จะเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นได้ โดยหากอยู่ในขอบเขตที่ทำได้ หรือเพื่อประการอื่นที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ การถือใบหุ้นผู้ถือจะทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถเป็นกรรมการของบริษัทได้ ถ้าหากในข้อบังคับของบริษัทได้กำหนดให้ผู้ที่จะเป็นกรรมการจะต้องถือหุ้นของบริษัทด้วย⁶⁸

(3) The bearer of a share warrant may, if the articles of the company so provide, be deemed a member of the company within the meaning of this Act, either to the full extent or for any purposes defined in the articles.

(4) Subject to the company's articles, the bearer of a share warrant is entitled, on surrendering it for cancellation, to have his name entered as a member in the register of members.

(5) The company is responsible for any loss incurred by any person by reason of the company entering in the register the name of a bearer of a share warrant in respect of the shares specified in it without the warrant being surrendered and cancelled.

(6) On the surrender of a share warrant, the date of the surrender must be entered in the register.

⁶⁶ L. C. B. Gower, *supra* note 20, p.386.

⁶⁷ *Ibid.*, p.190.

⁶⁸ M.C. Oliver, *supra* note 8, p.190.

(1) องค์ประกอบของใบหุ้นผู้ถือ

องค์ประกอบของใบหุ้นผู้ถือ มีดังนี้

(ก) ต้องออกโดยบริษัท

เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้บริษัทจะต้องออกเอกสารเพื่อเป็นหลักฐานในการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของหุ้น ซึ่งคือใบหุ้น บริษัทอาจออกใบหุ้นที่ระบุชื่อของผู้ถือหุ้นหรือใบหุ้นที่ไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้น แต่จะระบุเพียงคำว่า “ผู้ถือ” เท่านั้น

ตาม Companies Act 2006 กำหนดให้บริษัทมีหน้าที่ในการออกใบหุ้นเมื่อได้มีการออกหุ้นตามมาตรา 769⁶⁹ และในมาตรา 770 กำหนดขั้นตอนและเงื่อนไขการจดทะเบียนการโอนหากไม่มีตราสารการโอนที่ถูกต้องบริษัทอาจไม่รับจดทะเบียนการโอนได้ จะเห็นได้ว่าใบหุ้นจะต้องออกโดยบริษัทเท่านั้น โดยการกำหนดว่าจะต้องออกโดยบริษัทนั้นหมายถึงว่าเป็นหน้าที่ของกรรมการในการออกใบหุ้น โดยในใบหุ้นจะต้องมีการลงชื่อกรรมการอย่างน้อย 1 คนและเลขานุการ (Secretary) ของบริษัทลงนามอีกคนหนึ่ง⁷⁰

(ข) ต้องเป็นตราสารมีข้อความที่กำหนด

ในมาตรา 779 แห่ง Companies Act 2006 นั้น ใช้กับการออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ โดยที่บริษัทหากจำกัดความรับผิดโดยหุ้นและข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้ หุ้นที่ชำระค่าหุ้นเต็มตามจำนวนแล้วสามารถออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือได้ โดยจะต้องระบุข้อความและมีรายละเอียดตามที่กำหนด⁷¹ กล่าวคือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการออกใบหุ้น ค่าแถมของหุ้น หมายเลขหุ้น และวันที่ออกหุ้น⁷²

หากในใบหุ้นไม่มีข้อความหรือรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดจะทำให้สิทธิของผู้ถือหุ้นไม่สมบูรณ์และไม่สามารถใช้สิทธิตามตราสารได้ และในกรณีที่เป็นใบหุ้นผู้ถืออันเป็นตราสารเปลี่ยนที่ผู้ทรงตราสารสามารถโอนได้ด้วยการส่งมอบ หากไม่ได้รับระบุคำว่า “ผู้ถือ” ผู้ทรงใบหุ้นชนิดดังกล่าวอาจไม่สามารถใช้สิทธินี้ได้ แต่หากมีข้อความถูกต้องสมบูรณ์ตามที่กำหนดผู้ถือหุ้นจะได้รับสิทธิทั้งการได้รับเงินปันผล การเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้น เมื่อนำใบหุ้นมาแสดงต่อบริษัท⁷³

⁶⁹ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra note 53*, p.193

⁷⁰ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra note 12*, p.281.

⁷¹ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra note 53*, p. 196.

⁷² Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra note 12*, p.283.

⁷³ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra note 53*, p.196.

(ค) เปลี่ยนมือได้ง่าย

การเป็นใบหุ้นผู้ถือจะต้องมีการเปลี่ยนมือได้ง่าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ใบหุ้นผู้ถือต่างจากใบหุ้นชนิดระบุชื่อ หากใบหุ้นผู้ถือที่บริษัทออกให้ไม่สามารถโอนหรือเปลี่ยนมือไปได้โดยง่ายย่อมไม่มีลักษณะของใบหุ้นผู้ถือ อีกทั้งใบหุ้นผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือ⁷⁴ ทำให้เปลี่ยนมือไปได้โดยการส่งมอบและไม่มีการสลักหลังหรือใช้ตราสารการโอนสิทธิเพื่อให้มีการโอนไปซึ่งสิทธิของผู้ทรง หากมีการส่งมอบตราสารในทางกายภาพเป็นการโอนสิทธิไปทั้งสิทธิทางทรัพย์สินและสิทธิทางหนี้ไปในขณะเดียวกัน⁷⁵

นอกจากนี้เนื่องจากการโอนเป็นไปได้อย่างง่ายและเกือบตลอดเวลาจึงไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงในเอกสารใด ๆ ของบริษัทและไม่ต้องมีการแจ้งกับบริษัทว่ามีการเปลี่ยนมือหรือเปลี่ยนตัวผู้ถือหุ้นในบริษัท เพราะหากต้องแจ้งกับบริษัทเมื่อมีการโอนหุ้นจะทำให้ไม่เกิดความคล่องตัวในการโอนดังเช่นเจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการ อีกทั้ง บริษัทไม่สามารถที่จำกัดข้อกำหนดการโอนใด ๆ ในใบหุ้นชนิดนี้ได้

(2) ข้อความที่ต้องระบุลงในใบหุ้นผู้ถือ

หากบริษัทจะออกใบหุ้นที่เป็น Share Warrant หรือใบหุ้นผู้ถือ บริษัทจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 122⁷⁶ แห่ง Companies Act 2006 ที่กำหนดว่าในกรณีการออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ (Share Warrant) บริษัทจะต้องจดทะเบียนใบสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นว่าได้มีการออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือและระบุข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหุ้น หมายเลขของหุ้นถ้าหากมี และวันที่ได้มีการออกใบหุ้น

อย่างไรก็ตาม หากบริษัทเห็นว่า เพื่อให้เป็นการดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนกับบริษัท และเพื่อให้เกิดความหลากหลายในสิทธิในตัวผู้ถือหุ้น การกำหนดให้มีหุ้นหลายประเภทจึงเป็นการดี ดังนี้ บริษัทก็อาจกำหนดให้หุ้นแต่ละหุ้นมีสิทธิที่ต่างกัน โดยระบุไว้ในข้อบังคับ

⁷⁴ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra note 53*, p.196.

⁷⁵ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra note 53*, p.195.

⁷⁶ Section 122 Share warrants

(1) On the issue of a share warrant the company must—

(a) enter in the register of members—

(i) the fact of the issue of the warrant,

(ii) a statement of the shares included in the warrant, distinguishing each share by its number so long as the share has a number, and

(iii) the date of the issue of the warrant, and

(Article) ของบริษัท แต่หากไม่ได้มีการกำหนดไว้ กฎหมายได้มีการกำหนดไว้อีกเพื่อเป็นการอุดช่องว่างที่อาจเกิดขึ้น แต่การกำหนดโดยกฎหมายนี้ หากบริษัท ประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงสิทธิที่มีอยู่ก็สามารถทำได้ โดยหากข้อบังคับบริษัทกำหนดให้หุ้นมีสิทธิต่างกันอย่างไร ย่อมเป็นไปตามนั้น

เมื่อมีการออกใบหุ้นผู้ถือแล้วบริษัทจะต้องขีดฆ่าการจดทะเบียนชื่อผู้ถือหุ้น และจะต้องจดทะเบียนหุ้นโดยมีข้อความ คือ ข้อเท็จจริงของการออกหุ้น ค่าแถมของหุ้นที่ระบุไว้ในใบหุ้น (Statement of shares) หมายเลขหุ้น และต้องระบุวันออกหุ้น ผู้ถือใบหุ้นผู้ถือ จะเป็นผู้ที่มีสิทธิขอให้มีการจดทะเบียนของตนเองลงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น หรือยกเลิกใบหุ้นนั้น เว้นแต่มีข้อบังคับกำหนดเป็นอย่างอื่น⁷⁷

(3) สิทธิเกี่ยวกับผู้ถือหุ้น

บริษัทอาจกำหนดให้มีหุ้นสามัญ และหุ้นบุริมสิทธิให้มีสิทธิที่ต่างกันได้ หุ้่นคนละประเภทย่อมมีสิทธิที่ต่างกัน โดยที่สิทธิต่าง ๆ อาจกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท หรือในเงื่อนไขการออกหุ้น หรือในมติเอกฉันท์ตามสัญญาระหว่างผู้ถือหุ้น⁷⁸

ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในการได้รับการแจกจ่ายกำไรของบริษัท โดยการจ่ายเงินปันผลในหุ้น เว้นในกรณีที่มีการกำหนดว่าห้ามออกเสียง ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิออกเสียงในการประชุมของบริษัท และหากบริษัทเลิกกัน กรณีที่ไม่ล้มละลาย ทุนของบริษัทจะคืนให้กับผู้ถือหุ้น ตามสัดส่วนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นถืออยู่ และผู้ถือหุ้นสามารถที่จะโอนหุ้น หรือเปลี่ยนมือในหุ้นได้ แต่ในกรณีของบริษัทจำกัด อาจมีการตั้งข้อห้ามการโอนในหุ้นได้ โดยกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท⁷⁹

สิทธิและหน้าที่ของผู้ถือหุ้น คือ

- (1) สิทธิในการได้รับเงินปันผล เมื่อมีการประกาศจากบริษัท
- (2) สิทธิออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น เว้นแต่เป็นกรณีหุ้นที่ไม่มีสิทธิออกเสียง
- (3) ในกรณีที่บริษัทประกอบกิจการไปได้ด้วยดี หรือกรณีที่มีการลดทุน ผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิในการได้รับส่วนแบ่งสินทรัพย์ในประเภทนั้น ๆ
- (4) มีหน้าที่ในการชำระค่าหุ้นที่ได้ทำการเข้าจองซื้อ อาจเป็นไปตามราคาพาร์หรืออาจเป็นราคาที่มีส่วนล้ำมูลค่าหุ้น หากเป็นกรณีที่ออกหุ้นโดยมีราคาสูงกว่าราคาพาร์

⁷⁷ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra note 53*, pp.194-195.

⁷⁸ Ann Ridley, *supra note 3*, p.63.

⁷⁹ Nicholas Bourne, *supra note 4*, p.59.

(5) สิทธิของผู้ถือหุ้นที่มีการนิยามไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ หรือตามข้อบังคับของบริษัท

(6) สิทธิที่จะโอนหุ้นไปให้บุคคลอื่นใด ๆ ทั้งนี้ ตามข้อบังคับของบริษัท⁸⁰

3.1.2.4 การโอนใบหุ้นผู้ถือ

หุ้นสามารถโอนไปได้อย่างอิสระ เว้นแต่มีข้อบังคับของบริษัทได้กำหนดข้อห้ามการโอนไว้ ในอดีต ก่อน Companies Act 1980 บริษัทจำกัดจะต้องกำหนดข้อห้ามการโอนหุ้นไว้บางประการ เพื่อให้คงสถานะเป็นบริษัทจำกัดไว้ ซึ่งเงื่อนไขนี้ได้ถูกนำออกไปโดย Companies Act 1980⁸¹ ทำให้ในขณะที่ผู้ถือหุ้นไม่สามารถถอนทุนออกจากบริษัทได้ แต่ผู้ถือหุ้นไม่ต้องการที่จะถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวแล้ว ผู้ถือหุ้นสามารถที่จะขายหุ้นไปให้บุคคลที่สาม เพื่อให้บุคคลนั้นมาเป็นผู้ถือหุ้น (Members) ของบริษัทแทนตนได้⁸²

การกำหนดข้อห้ามการโอนหุ้น มีได้เฉพาะกรณีของบริษัทที่ไม่ได้มีการจดทะเบียนไว้ในตลาดหลักทรัพย์เท่านั้น (Non-Quoted Companies) การโอนของหุ้นที่ไม่มีใบหุ้น เช่นในบริษัทที่จดทะเบียนไว้ในตลาดหลักทรัพย์ จะไม่สามารถมีข้อจำกัดได้ เพราะหุ้นนั้น ๆ ถูกถือโดยบุคคลใดไม่สามารถทราบได้ และไม่ได้เป็นการขายหุ้นไปโดยที่จะต้องพบกันต่อหน้า⁸³

การโอนหุ้นของบริษัทจำกัด อาจเกิดข้อห้ามการโอนได้ในหลายรูปแบบ⁸⁴ แม้ว่าในข้อบังคับต้นแบบของบริษัท (Model Articles) ไม่ได้มีการระบุข้อห้ามดังกล่าวไว้ก็ตาม เนื่องจากการตั้งข้อจำกัดการโอนมีได้หลากหลายวิธี และไม่เหมาะที่จะกำหนดวิธีใดวิธีหนึ่งไว้ในกฎเพื่อเป็นมาตรฐาน (Default Rule)⁸⁵ ดังนี้ โดยข้อบังคับของบริษัทอาจกำหนดข้อห้ามไว้ได้ เช่น กรณีที่ให้กรรมการมีอำนาจเต็มในการปฏิเสธการโอนหุ้นระบุชื่อ ตามคดี Re Smith and Fawcett Ltd. ในคดีนี้ศาลได้ระบุว่า กรรมการมีสิทธิเต็มในเรื่องที่เกี่ยวกับการโอนใบหุ้นระบุชื่อ ข้อจำกัดเดียวที่กรรมการจะทำได้ คือ จะต้องเป็นไปโดยสุจริต และเพื่อประโยชน์ของบริษัท และในบางกรณีอาจเป็นการปฏิเสธการจดทะเบียน ที่เกิดเพียงเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งเฉพาะ โดยอำนาจนี้เป็นของกรรมการ

⁸⁰ *Ibid.*, p.51.

⁸¹ Nicholas Bourne, *supra* note 4, p.53.

⁸² Susan McLaughlin, *supra* note 2, p.155.

⁸³ Nicholas Bourne, *supra* note 4, p.53.

⁸⁴ *Ibid.*, p.53.

⁸⁵ Susan McLaughlin, *supra* note 2, p.155.

ถ้ากรรมการเห็นว่าจะขัดต่อผลประโยชน์ของบริษัทหากผู้ยื่น เข้ามาถือหุ้นในบริษัท⁸⁶ อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือที่ลักษณะเฉพาะว่าจะต้องเปลี่ยนมือได้โดยง่ายเช่นนี้บริษัท ไม่สามารถที่จะจำกัดข้อจำกัดการโอนใบหุ้นชนิดดังกล่าวได้

(1) วิธีการโอนใบหุ้นผู้ถือ

จะเห็นได้ว่าหุ้นเป็นสังหาริมทรัพย์ และสามารถโอนกันได้ หากไม่มีข้อห้าม การโอนในข้อบังคับของบริษัท อย่างไรก็ตามหากเป็นกรณีของใบหุ้นชนิดระบุชื่อ บริษัทจะต้องมีการ จดแจ้งการโอนที่บริษัท จึงจะทำให้การโอนนั้นสมบูรณ์ โดยจะต้องนำตราสารการโอนมาแจ้งกับบริษัท⁸⁷

ในกรณีของใบหุ้นผู้ถือ สามารถโอนกันไปได้ด้วยการส่งมอบเท่านั้น เนื่องจากใบหุ้นผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่งจึงนำหลักกฎหมายในเรื่องตราสารเปลี่ยนมือมาใช้ กับการโอนใบหุ้นผู้ถือด้วย

ใบหุ้นผู้ถือสามารถโอนได้ด้วยการส่งมอบใบหุ้นให้กับผู้ซื้อหรือผู้รับโอน โดยจะไม่มี การทำเป็นพิธีการรวมถึงไม่มีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้หากเป็นกรณีของหุ้นระบุชื่อ

(2) การโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่ง

กรณีที่มีการออกตราสารอันพึงใช้ตามเขาสั่ง อาจเป็นกรณีที่ระบุชื่อหรือ เป็นกรณีที่ระบุให้ใช้แก่ผู้ถือก็ได้ กรณีที่เป็นการใช้ให้แก่ผู้ถือจะสามารถเปลี่ยนมือไปได้โดยการส่งมอบ ตราสารนั้นโดยไม่ต้องมีการสลักหลังโดยผู้โอน ผู้ที่โอนนั้นจะไม่ต้องรับผิดชอบในตราสารนั้น⁸⁸

เนื่องจากการโอนสิทธิเรียกร้องแบบธรรมดา มีข้อจำกัดอยู่มาก และด้วย ขั้นตอนการโอนที่มีความยุ่งยากทำให้เป็นอุปสรรคในทางการค้าอยู่มาก ในทางปฏิบัติจึงมีวิธีการโอน สิทธิเรียกร้องอีกแบบหนึ่งที่ใช้กันในทางการค้า คือการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่งหรือผู้ถือ โดยจะมีตราสารเป็นเอกสารในการโอนและแสดงถึงสิทธิของผู้ครอบครองตราสารนั้น การโอนสิทธิ เรียกร้องดังกล่าวนี้เป็นที่นิยมในทางหมู่พ่อค้า เนื่องจากโอนได้โดยง่ายเพียงการส่งมอบหรือสลักหลัง หากจำเป็น และในทางกฎหมายได้รองรับสิทธิตามการครอบครองหรือถือตราสารนั้นไว้ แม้ว่าการโอน ในทอดก่อน ๆ จะไม่สุจริต แต่หากผู้รับโอนนั้นสุจริตย่อมได้สิทธิในตราสารนั้น⁸⁹

⁸⁶ Nicholas Bourne, *supra* note 4, p.53.

⁸⁷ Charles Wild, Stuart Weinstein and Josephine Bisacre, *supra* note 53, p.206.

⁸⁸ James McLoughlin, *supra* note 57, p.78.

⁸⁹ Brian Ball and F.W. Rose. Principles of Business Law,(London : Sweet & Maxwell, 1979), p.392.

(3) ผลของการโอนใบหุ้นผู้ถือ

เนื่องจากใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ หรือ Share Warrant to Bearer เป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดผู้ถือ ในผลของการโอนใบหุ้นประเภทนี้ย่อมโอนได้ตามหลักการโอนตราสารเปลี่ยนมือชนิดผู้ถือ (Bearer Bill) กล่าวคือ เมื่อได้มีการส่งมอบใบหุ้นไปแล้ว การโอนย่อมสมบูรณ์และทำให้ผู้รับโอนได้รับสิทธิในใบหุ้นนั้นเมื่อครบครอง⁹⁰ การใช้สิทธิตามใบหุ้นสามารถทำได้ทันทีเมื่อได้มีการแสดงกับบริษัทเมื่อต้องการเข้าประชุมผู้ถือหุ้น ลงคะแนนเสียง หรือการรับเงินปันผล

ผลของการโอนใบหุ้นผู้ถือ จะนำเรื่องของการโอนตราสารเปลี่ยนมือมาใช้เช่นกัน ทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิอย่างสมบูรณ์แม้ว่าผู้โอนจะไม่มีสิทธิก็ตาม หากผู้รับโอนสุจริต ไม่ทราบถึงความบกพร่องของใบหุ้นนั้น

3.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้มีการแบ่งกฎหมายเป็นกฎหมายของรัฐบาลกลางและกฎหมายของแต่ละมลรัฐ โดยในแต่ละมลรัฐสามารถที่จะออกกฎหมายของตนเองได้ ทำให้บุคคลสามารถเลือกได้ว่าต้องการตั้งบริษัทในมลรัฐที่มีกฎหมายเป็นเช่นใด เช่นในมลรัฐเดอลาแวร์ (Delaware) อันเป็นมลรัฐที่บริษัทนิยมไปจดทะเบียนไว้มากเนื่องจากไม่มีภาษีและใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้ง ศาลในมลรัฐดังกล่าวมีความเชี่ยวชาญในด้านกฎหมายธุรกิจ⁹¹

กฎหมายกลางของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในเรื่องบริษัทนี้ คือ Model Business Corporation Act (MBCA) ซึ่งมีขึ้นเพื่อให้ในแต่ละมลรัฐใช้เป็นแบบในการร่างกฎหมายบริษัท แต่ไม่ได้บังคับว่าจะต้องนำกฎหมายกลางนี้ไปใช้ อย่างไรก็ตาม กว่า 29 มลรัฐได้นำกฎหมายนี้ไปบังคับใช้กับมลรัฐของตน เช่น คอนเนคติกัต ฮาวาย มอนทานา วอร์ชิงตัน เป็นต้น⁹²

⁹⁰ *Ibid.*, p.267.

⁹¹ US-American Company Law – An Overview, สืบค้นเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2561 จาก http://www.zjs-online.com/dat/artikel/2008_6_122.pdf.

⁹² GENERAL DESCRIPTION OF THE MODEL ACT AND SUPPLEMENTS สืบค้นเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2561 จาก <http://greatlakesval.com/wp-content/uploads/2011/08/Model-Business-Corporation-Act.pdf>.

บริษัทถูกให้นิยามว่าเป็นบุคคลสมมติที่เกิดขึ้นโดยกฎหมาย จะเห็นได้ว่า บริษัทจะมีอำนาจในการดำเนินการต่าง ๆ จากข้อบังคับของบริษัทและกฎหมายที่อนุญาตให้บริษัทจัดตั้งขึ้นและคงอยู่ ซึ่งจะแยกจากตัวบุคคลที่เป็นกรรมการ ซึ่งบริษัทสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ไปได้เอง เช่น ทำสัญญา ก่อหนี้ หรือชำระหนี้ ฟ้องคดีหรือถูกฟ้องคดี เป็นต้น⁹³

3.2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับหุ้น

หุ้นมีความสำคัญกับบริษัทแหล่งเงินทุนของบริษัทที่สำคัญมีด้วยกันสองแหล่งคือ หนึ่งที่เกิดจากการกู้ยืมเงินและทุนที่มาจากการขายหุ้น ในขณะที่หุ้นทุนแสดงถึงความเป็นเจ้าของหุ้น ในบริษัททั้งหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ ในทุกมลรัฐของสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดเรื่องของการออกหุ้น และการขายหุ้นของบริษัท⁹⁴

3.2.1.1 ความหมายและหลักการทั่วไปเกี่ยวกับหุ้น

บริษัทจำกัดตั้งขึ้น และจะต้องมีเงินเพื่อจุดประสงค์หลายอย่าง ซึ่งการระดมทุนของบริษัททำได้หลายทาง เพื่อให้บริษัทมีเงินจำนวนมากพอที่จะดำเนินกิจการ หนึ่งในวิธีการสำคัญในการระดมทุนของบริษัทคือการขายหุ้น บริษัทมักจะออกขายหุ้นเมื่อเริ่มต้นตั้งบริษัท โดยการชำระค่าหุ้นมักจะทำได้ด้วยเงิน โดยผู้ถือหุ้นเมื่อซื้อหุ้นของบริษัทมาแล้ว จะได้รับสิทธิที่จะสามารถโอนหุ้นต่อไปได้ และอำนาจในการควบคุมบริษัท ที่จะมาพร้อมกับหุ้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับขนาดของบริษัท และจำนวนหุ้นที่ถืออยู่ ซึ่งจะมีผลต่ออำนาจควบคุมบริษัท วิธีการอื่นที่บริษัทใช้ในการระดมทุนของบริษัท เช่น การกู้ยืมเงิน หรือการออกหุ้นกู้⁹⁵

หุ้นทุนเป็นแหล่งเงินทุนของบริษัทที่สร้างความเป็นเจ้าของในผลประโยชน์ของบริษัท การถือหุ้นในบริษัททำให้ผู้ถือหุ้นเป็นเจ้าของและอยู่ในฐานะที่มีความเสี่ยง

⁹³ Arnold E. Schneider, John E. Whitcraft and R. Robert Rosenberg, Understanding Business Law, Fourth Edition, (New York : McGraw-Hill Inc., 1967), p.463.

⁹⁴ Smith & Roberson's, Business Law, 15th Edition, (Ohio : South-western cengage Learning, 2012), p.691.

⁹⁵ Don Mayer, Daniel M Warner, Goerge J. Siedel and Jethro K. Lieberman, The Law, Corporate Finance, and Management, (Massachusetts : Flat World Knowledge, 2012), p.610.

มากกว่าเจ้าหน้าที่ของบริษัทโดยจะต้องแบกรับผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้จากการเปลี่ยนแปลงในบริษัทและระบบเศรษฐกิจ⁹⁶

แม้ว่าหุ้นของบริษัทแสดงถึงสัดส่วนผลประโยชน์ของบริษัทที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับ แต่ไม่ได้ทำให้มีสิทธิในทรัพย์สินใด ๆ ของบริษัทเลย อย่างไรก็ตาม การถือหุ้นทำให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิสามประการได้แก่ สิทธิที่จะมีส่วนร่วมควบคุมการทำงานของบริษัท (Right to Participate in Control) สิทธิในการได้รับปันผล และสิทธิที่จะได้รับสินทรัพย์ของบริษัทคืนหลังจากที่เลิกบริษัท ผู้ถือหุ้นจะได้รับใบหุ้นเพื่อเป็นหลักฐานแสดงสิทธิที่มีในหุ้น และถูกบันทึกไว้โดยบริษัท⁹⁷

3.2.1.2 หลักฐานเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของหุ้น

(1) ใบหุ้น

ใบหุ้น หรือ Certificate of Stock เป็นเอกสารที่แสดงถึงการเป็นเจ้าของหุ้นซึ่งไม่ได้เป็นสัญญาอันไม่มีเงื่อนไข หรือการสั่งให้จ่ายเงินจำนวนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ภายใต้ Uniform Stock Transfer Act ใบหุ้นเป็นตราสารเปลี่ยนมือหากเป็นกรณีที่ไม่มีสลักหลังชื่อบุคคลใดลงไป และผู้ที่รับโอนโดยสุจริตจะได้รับสิทธิตามใบหุ้นจากใบหุ้นที่หาย หรือถูกลัก หรือเจ้าของใบหุ้นได้มาจากการฉ้อฉล ช่มชู้ ผิดพลาด หรือไม่ได้รับความยินยอมอย่างแท้จริง⁹⁸

ใน Model Business Corporation Act (MBCA) มาตรา 6.25⁹⁹ กำหนดในเรื่องของรูปแบบและรายละเอียดของใบหุ้น โดยกำหนดว่า หุ้นไม่จำเป็นต้องแสดงออกโดยใบหุ้น เว้นแต่มีกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดไว้โดยชัดแจ้งเป็นอย่างอื่น สิทธิและหน้าที่ของผู้ถือหุ้นนั้นเป็นเช่นเดียวกันไม่ว่าจะมีหรือไม่มีใบหุ้นก็ตาม ตามปกติแล้วหากเป็นบริษัทที่ไม่ได้ออกขายหุ้นต่อสาธารณชนจะออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้น อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นว่าจะต้องออกใบหุ้นเสมอไป บริษัทสามารถออกหุ้นโดยไม่มีใบหุ้นหรือ Certificateless shares โดยจะเป็นไปตามมาตรา 6.26

⁹⁶ *Ibid.*, p.692.

⁹⁷ Smith & Roberson's, *supra note 89*, p.692.

⁹⁸ A. Lincoln Lavine, Modern Business Law, (New York : Prentice-Hall, Inc., 1954), p.513.

⁹⁹ § 6.25. FORM AND CONTENT OF CERTIFICATES

(a) Shares may but need not be represented by certificates. Unless this Act or another statute expressly provides otherwise, the rights and obligations of shareholders are identical whether or not their shares are represented by certificates.

ในอดีต บริษัทมักจะออกใบหุ้นเพื่อเป็นหลักฐานในการถือหุ้นของผู้ถือหุ้น ตามหมายเลขหุ้นที่ระบุลงในใบหุ้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน หุ้นที่เป็นหลักทรัพย์จะไม่มีใบหุ้นที่สามารถจับต้องได้ แต่บริษัทจะเก็บข้อมูลของผู้ถือหุ้นและส่งจดหมายหรือหนังสือบอกกล่าวที่ระบุข้อมูลที่ตรงระบุไว้หน้าใบหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้น หุ้นเป็นบุคคลสิทธิและความเป็นเจ้าของหุ้นจะมีขึ้นแยกต่างหากจากความเป็นเจ้าของใบหุ้น ดังนั้น หากใบหุ้นหาย หรือถูกทำลายไป ความเป็นเจ้าของหุ้นย่อมไม่สูญหายไปกับใบหุ้นและผู้ถือหุ้นสามารถร้องขอให้บริษัทออกใบหุ้นใหม่เพื่อแทนใบหุ้นเดิมที่ถูกทำลายไปหรือหายไปได้ จะเห็นได้ว่าสิทธิต่าง ๆ ของผู้ถือหุ้น เช่น สิทธิที่จะทราบถึงการประชุมผู้ถือหุ้น สิทธิในการได้รับเงินปันผล สิทธิที่จะทราบถึงการดำเนินการของบริษัท และสิทธิในการเข้าถึงรายงานทางการเงินของบริษัทนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับบัตรครอบครองหรือยึดถือใบหุ้นของเจ้าของหุ้น¹⁰⁰

ผู้ถือหุ้นมีสิทธิร้องขอให้บริษัทออกใบหุ้นให้กับตน เพื่อเป็นหลักฐานความเป็นเจ้าของหุ้น และมีสิทธิขอให้บริษัทระบุชื่อและที่อยู่ของตนลงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น สิทธิในความเป็นเจ้าของหุ้นของผู้ถือหุ้นจะแยกต่างหากจากใบหุ้น หากใบหุ้นสูญหายหรือถูกทำลายความเป็นเจ้าของหุ้นนั้นยังอยู่ไม่ได้ถูกทำลายไปด้วย ส่วนการบันทึกของบริษัท (Corporate Record) แสดงให้เห็นถึงความเป็นเจ้าของหุ้น หากผู้ถือหุ้นต้องการที่จะโอนหุ้นสามารถทำได้โดยการสลักหลังและส่งมอบใบหุ้นนั้น¹⁰¹

(2) สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น

ผู้ถือหุ้นมีสิทธิที่จะตรวจตราสมุดบัญชีผู้ถือหุ้นเพื่อทราบถึงสถานะทางการเงินหรือโครงสร้างทางการเงินของบริษัท บริษัทจะต้องเก็บเอกสารดังกล่าวในสถานที่ที่แน่นอนและเปิดให้สามารถตรวจสอบได้¹⁰²

ตามกฎหมายของมลรัฐคอนเนคติกัต มาตรา 33-945¹⁰³ ได้กำหนดให้บริษัทจะต้องเก็บบันทึกการประชุมของผู้ถือหุ้นและการประชุมของคณะกรรมการของบริษัท และ

¹⁰⁰ Kenneth W. Clarkson, Roger LeRoy Miller and Frank B. Cross, Business Law Text and Cases Legal, Ethical, Global, and Corporate Environment Twelfth Edition, (Ohio : South-Western Cengage Learning, 2012), p.786.

¹⁰¹ Gaylord A. Jentz, Kenneth W. Clarkson and Roger LeRoy Miller, West's Business Law, (California : West Publishing, 1987), p.596.

¹⁰² Arnold E. Schneider, John E. Whitcraft and R. Robert Rosenberg, *supra note 88*, p.481.

การกระทำใด ๆ ที่ผู้ถือหุ้นหรือคณะกรรมการของบริษัทได้ทำลงไป โดยไม่มีการประชุมก่อน นอกจากนี้ ได้กำหนดให้บริษัทจะต้องเก็บรักษาข้อมูลของผู้ถือหุ้นของบริษัทในรูปแบบที่มีข้อมูลเป็นรายการที่ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ถือหุ้นทุกคนและเรียงลำดับตามตัวอักษรและตามประเภทของหุ้น โดยแสดงหมายเลขหุ้นและประเภทของหุ้นแต่ละหุ้นด้วย โดยบริษัทอาจเก็บข้อมูลดังกล่าวเป็นเอกสาร (Form of Document) รวมถึงเก็บเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ หรืออาจเก็บเป็นรูปแบบใด ๆ ที่สามารถเปลี่ยนมาเป็นกระดาษได้โดยง่าย

ในกฎหมายต้นแบบ Model Business Corporation Act ได้กำหนดเรื่องของสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นไว้ในมาตรา 16.01 (c)¹⁰⁴ โดยกำหนดให้บริษัทหรือตัวแทนของบริษัทจะต้องเก็บรักษาข้อมูลของผู้ถือหุ้นในรูปแบบที่มีรายชื่อและที่อยู่ของผู้ถือหุ้นทั้งหมดโดยเรียงลำดับ

¹⁰³ Sec. 33-945. Corporate records.

(a) A corporation shall keep as permanent records minutes of all meetings of its shareholders and board of directors, a record of all actions taken by the shareholders or board of directors without a meeting and a record of all actions taken by a committee of the board of directors in place of the board of directors on behalf of the corporation.

(b) A corporation shall maintain appropriate accounting records.

(c) A corporation or its agent shall maintain a record of its shareholders, in a form that permits preparation of a list of the names and addresses of all shareholders, in alphabetical order by class of shares showing the number and class of shares held by each.

(d) A corporation shall maintain its records in the form of a document, including an electronic record, or in another form capable of conversion into paper form within a reasonable time.

§ 16.01. CORPORATE RECORDS

(a) ...

(b) ...

(c) A corporation or its agent shall maintain a record of its shareholders, in a form that permits preparation of a list of the names and addresses of all shareholders, in alphabetical order by class of shares showing the number and class of shares held by each.

ตามตัวอักษรและประเภทของหุ้นโดยแสดงหมายเลขหุ้นและประเภทของหุ้นแต่ละหุ้น ในมาตรา 16.01 (b) และ (c) ได้กำหนดให้บริษัทต้องเก็บรักษาบัญชีและสมุดบัญชีรายชื่อของผู้ถือหุ้นและในมาตรา 16.01 (c) กำหนดให้บริษัทต้องเก็บรักษาข้อมูลของผู้ถือหุ้นของบริษัทโดยจะเป็นการรวบรวมรายชื่อของผู้ถือหุ้น ซึ่งข้อมูลนี้อาจประกอบไปด้วยต้นขั้วของใบหุ้นที่บริษัทออกให้หากเป็นบริษัทที่มีขนาดเล็กและมีผู้ถือหุ้นจำนวนไม่มาก หรืออาจเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หากเป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่

เอกสารที่บริษัทต้องเก็บไว้เป็นข้อมูลที่ต่างหากจากข้อมูลที่ใช้ในการจดทะเบียนของบริษัทคือข้อมูลของผู้ถือหุ้น (อาจเรียกว่า “Stock Book” หรือ “Stock List” หรือ “Register”) โดยสมุดบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นนี้มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นเอกสารที่ระบุรายชื่อของผู้ถือหุ้นที่จะมีสิทธิในการออกเสียงหรือได้รับเงินปันผลจากบริษัท โดยสมุดนี้จะถูกเก็บไว้ที่สำนักงานใหญ่ของบริษัท และระบุว่าบุคคลใดบ้างที่สามารถเข้าตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวและในสถานการณ์ใดบ้าง นอกจากนี้ ยังต้องระบุข้อมูลการโอนหุ้นด้วย กล่าวคือ นอกจากจะระบุว่าบุคคลใดถือหุ้นเท่าใด จะต้องระบุว่าบุคคลนั้นได้หุ้นมาในทางใด¹⁰⁵

(3) สำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น

แม้ว่าในกฎหมายของมลรัฐคอนเนคติกัตในมาตรา 33-945 (e) ได้กำหนดให้บริษัทต้องเก็บสำเนาของเอกสารต่าง ๆ ของบริษัท เช่น หนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทและการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหนังสือดังกล่าว ข้อบังคับของบริษัทและที่แก้ไขเพิ่มเติม รายชื่อและที่อยู่ของกรรมการของบริษัท เป็นต้น แต่ไม่ได้กำหนดว่าบริษัทจะต้องเก็บสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นไว้ อย่างไรก็ตามหากผู้ถือหุ้นต้องการเข้าตรวจสอบและคัดสำเนาสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นสามารถทำได้ตามมาตรา 33-946¹⁰⁶

¹⁰⁵ George D. Hornstein, Corporation Law and Practice, Volume 2, (Minnesota : West Publishing CO., 1959), pp.19-20.

¹⁰⁶ Sec. 33-946. Inspection of records by shareholders.

(a) ...

(b) ...

(c) A shareholder of a corporation is entitled to inspect and copy, during regular business hours at a reasonable location specified by the corporation, any of the following records of the corporation if the shareholder meets the requirements of subsection (d) of this section and gives the corporation a signed written notice of his demand at least five business days before the date on which he wishes to

โดยผู้ถือหุ้นของบริษัทที่มีสิทธิที่จะเข้าตรวจสอบและคัดสำเนาสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นได้ในเวลาทำการของบริษัท หากได้ดำเนินการที่กำหนด กล่าวคือ ได้ร้องขอโดยสุจริตและมีเหตุผลอันสมควรโดยระบุเหตุในคำร้องของบริษัท และระบุว่าต้องการเข้าตรวจสอบเอกสารใดของบริษัท ทั้งนี้ เอกสารที่ต้องการเข้าตรวจสอบและคัดสำเนาตรงตามจุดประสงค์ของการเข้าตรวจสอบและคัดสำเนาแล้ว ในการยื่นคำร้องดังกล่าวนี้ ผู้ถือหุ้นจะต้องยื่นเป็นเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรต่อบริษัทก่อนเวลาที่ต้องการจะเข้าตรวจสอบอย่างน้อย 5 วันทำการ สิทธิในการการเข้าตรวจสอบและคัดสำเนา นี้ จะไม่ถูกยกเลิกหรือจำกัดโดยหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทหรือโดยกฎของบริษัท

ใน Model Business Corporation Act ได้กำหนดเรื่องของการตรวจสอบข้อมูลของบริษัทโดยผู้ถือหุ้น ในมาตรา 16.02¹⁰⁷ ที่กำหนดให้ผู้ถือหุ้นของบริษัทที่มีสิทธิในการ

inspect and copy: (1) Excerpts from minutes of any meeting of the board of directors or a committee of the board of directors while acting in place of the board of directors on behalf of the corporation, minutes of any meeting of the shareholders and records of action taken by the shareholders, the board of directors or a committee of the board without a meeting, to the extent not subject to inspection under subsection (a) of this section; (2) accounting records of the corporation; and (3) the record of shareholders.

(d) A shareholder may inspect and copy the records described in subsection

(c) of this section only if: (1) His demand is made in good faith and for a proper purpose; (2) he describes with reasonable particularity his purpose and the records he desires to inspect; and (3) the records are directly connected with his purpose.

(e) The right of inspection granted by this section may not be abolished or limited by a corporation's certificate of incorporation or bylaws.

¹⁰⁷ § 16.02. INSPECTION OF RECORDS BY SHAREHOLDERS

(a) A shareholder of a corporation is entitled to inspect and copy, during regular business hours at the corporation's principal office, any of the records of the corporation described in section 16.01(e) if he gives the corporation written notice of his demand at least five business days before the date on which he wishes to inspect and copy.

ตรวจสอบและคัดลอกบันทึกข้อมูล (Records) ของบริษัทตามมาตรา 16.01 (e) ในช่วงเวลาทำการของบริษัท ณ สำนักงานใหญ่ของบริษัท ถ้าหากผู้ถือหุ้นผู้นั้นได้ส่งหนังสือบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรมายังบริษัทเพื่อแสดงความต้องการในการขอเข้าตรวจสอบและคัดลอกข้อมูลของบริษัทเป็นเวลาอย่างน้อย 5 วันทำการก่อนวันที่ผู้ถือหุ้นต้องการเข้าตรวจสอบและคัดลอก แต่ผู้ถือหุ้นจะไม่ถูก

(b) A shareholder of a corporation is entitled to inspect and copy, during regular business hours at a reasonable location specified by the corporation, any of the following records of the corporation if the shareholder meets the requirements of subsection (c) and gives the corporation written notice of his demand at least five business days before the date on which he wishes to inspect and copy: (1) excerpts from minutes of any meeting of the board of directors, records of any action of a committee of the board of directors while acting in place of the board of directors on behalf of the corporation, minutes of any meeting of the shareholders, and records of action taken by the shareholders or board of directors without a meeting, to the extent not subject to inspection under section 16.02(a); (2) accounting records of the corporation; and (3) the record of shareholders.

(c) A shareholder may inspect and copy the records described in subsection (b) only if:

- (1) his demand is made in good faith and for a proper purpose;
- (2) he describes with reasonable particularity his purpose and the records he desires to inspect; and
- (3) the records are directly connected with his purpose.

(d) The right of inspection granted by this section may not be abolished or limited by a corporation's articles of incorporation or bylaws.

(e) This section does not affect:

- (1) the right of a shareholder to inspect records under section 7.20 or, if the shareholder is in litigation with the corporation, to the same extent as any other litigant;
- (2) the power of a court, independently of this Act, to compel the production of corporate records for examination.

(f) For purposes of this section, "shareholder" includes a beneficial owner whose shares are held in a voting trust or by a nominee on his behalf.

จำกัดว่าจะต้องมายังสำนักงานใหญ่ของบริษัท (Principle Office) เท่านั้นเพื่อทำการคัดลอก เนื่องจากสำนักงานใหญ่อาจตั้งอยู่ไกล ดังนั้น ในมาตรา 16.02 (b) จึงกำหนดให้หากเป็นข้อมูลที่กำหนดและผู้ถือหุ้นผู้นั้นได้ดำเนินการตามมาตรา 16.02 (c) แล้ว ผู้ถือหุ้นอาจขอตรวจสอบข้อมูลและคัดลอกได้ในสถานที่ที่เหมาะสมที่บริษัทกำหนดไว้ โดยข้อมูลที่กำหนดไว้ในมาตรา 16.02 (b) เช่น ข้อมูลบัญชีของบริษัท (Accounting Records of the Corporations) ข้อมูลของผู้ถือหุ้น (the Records of the Shareholders) เป็นต้น ซึ่งการร้องขอนี้จะต้องดำเนินการตามมาตรา 16.02 (c) กล่าวคือ การร้องขอของผู้ถือหุ้นนั้นจะต้องเป็นไปโดยสุจริตและเพื่อวัตถุประสงค์ที่เหมาะสม ผู้ร้องขอจะต้องระบุเหตุผลที่เหมาะสมและข้อมูลที่ต้องการตรวจสอบ ทั้งนี้ ข้อมูลที่ขอตรวจสอบและคัดลอกจะต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ร้องขอด้วย โดยสิทธิของผู้ถือหุ้นตามมาตรานี้จะไม่ถูกทำลายหรือจำกัดโดยหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท (Article of Incorporation) หรือโดยข้อบังคับของบริษัท (Bylaws) ตามมาตรา 16.02 (d)¹⁰⁸

3.2.1.3 ประเภทของหุ้น

บริษัทจำกัดจะมีอำนาจตามข้อบังคับของบริษัทให้สามารถออกหุ้นในหลายประเภทแตกต่างกันได้ ซึ่งทำให้หุ้นมีสิทธิแตกต่างกันในการได้รับเงินปันผล ในสิทธิออกเสียงหรือในสิทธิที่จะได้รับสินทรัพย์ของบริษัทเมื่อมีการเลิกบริษัท ตามปกติแล้วบริษัทจะมีหุ้นสองประเภทคือหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ ซึ่งจะทำให้แต่ละหุ้นมีสิทธิต่างกัน มีข้อจำกัด และสิทธิตามหุ้นที่ไม่เหมือนกัน¹⁰⁹

หุ้นแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ผู้ถือหุ้นมีโดยการเป็นเจ้าของบริษัท แต่เดิมหุ้นจะเป็นทุนที่เกิดขึ้นจากการซื้อหุ้นเพื่อให้เป็นทุนของบริษัท สิทธิในหุ้นมักจะเหมือนกัน เช่น สิทธิในการออกเสียงลงคะแนน สิทธิในการได้รับเงินปันผล สิทธิในการได้รับการแบ่งสินทรัพย์ของบริษัทเมื่อบริษัทเลิกกัน ในกรณีที่เป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่จะไม่ได้มีหุ้นเพียงประเภทเดียว แต่จะมีหุ้นในหลายประเภท เช่น หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นที่มีมูลค่าคงที่ (Share with Par Value) และหุ้นที่ไม่มีมูลค่าคงที่ หุ้นที่มีสิทธิลงคะแนนและหุ้นที่ไม่มีสิทธิลงคะแนน เป็นต้น การระบุว่าหุ้นของ

¹⁰⁸ American Bar Association. Section of Business Law, Model business corporation act annotated : official text with official comments and statutory cross-references, revised through 2005, (Illinois : American Bar Foundation, 2005), pp. 16-6 – 16-7.

¹⁰⁹ Smith & Roberson's, *supra note 89*, p.695.

บริษัทนั้นเป็นประเภทใด จะต้องไปดูที่เอกสารบัญชีของบริษัทในส่วนที่เกี่ยวกับหุ้น ในหนังสือบริคณห์สนธิว่าบริษัทสามารถออกหุ้นได้เป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งจะเป็นหุ้นที่สามารถนำออกขายได้ (Authorized Shares) และบริษัทจะไม่สามารถออกหุ้นได้มากกว่าจำนวนที่ระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิเว้นแต่ได้มีการแก้ไขข้อบังคับของบริษัทเพื่อให้ออกหุ้นได้มากขึ้น¹¹⁰

(1) หุ้นสามัญ

หุ้นในบริษัทที่มีมากที่สุดคือหุ้นสามัญ โดยจะแสดงถึงประโยชน์ที่ผู้ถือหุ้นมีในบริษัทในสินทรัพย์ทั้งหมดที่มีอยู่ แต่ไม่ได้เป็นการประกันว่าผู้ถือหุ้นจะได้รับกำไรหรือประโยชน์ที่เกิดจากบริษัท การได้รับกำไรหรือปันผลของผู้ถือหุ้นสามัญขึ้นอยู่กับกำไรของบริษัทและจำนวนกำไรที่ยังคงเหลืออยู่ภายหลังแบ่งให้กับผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิที่จะได้รับปันผลเป็นจำนวนแน่นอนอยู่แล้ว¹¹¹ หุ้นสามัญจะไม่มีสิทธิพิเศษใด ๆ โดยมากจะเป็นหุ้นที่ออกมากที่สุดในบริษัทเป็นหุ้นส่วนใหญ่ของบริษัท และจะต้องแบกรับความเสี่ยงมากที่สุดเมื่อบริษัทล้มหรือเลิกไป¹¹²

หุ้นที่มีความนิยมมากที่สุดคือหุ้นสามัญ เป็นหุ้นที่จะต้องรับความเสี่ยงมากที่สุด เนื่องจากไม่มีการรับประกันใด ๆ ว่าผู้ถือหุ้นชนิดนี้จะได้รับกำไร หรือผลตอบแทนจากบริษัท อย่างไรก็ตาม ผู้ถือหุ้นจะมีเสียงลงคะแนนในส่วนของ การควบคุมกิจการได้¹¹³

หุ้นสามัญเป็นหุ้นตามปกติของบริษัท เป็นหุ้นทั่วไป และเป็นบุคคลสิทธิ และทำให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนในการเลือกกรรมการของบริษัทและในเรื่องอื่น ๆ ของบริษัท จะได้รับเงินปันผลตามสัดส่วนที่ถือหุ้น และจะได้รับสินทรัพย์ของบริษัทตามสัดส่วนหลังบริษัทเลิกกัน ผู้ถือหุ้นสามัญจะไม่มีสิทธิพิเศษใด ๆ เหนือหุ้นประเภทอื่นในด้านเงินปันผล¹¹⁴

¹¹⁰ Don Mayer, Daniel M Warner, Goerge J. Siedel and Jethro K. Lieberman, *supra* note 92, p.617.

¹¹¹ Arnold E. Schneider, John E. Whitcraft and R. Robert Rosenberg, *supra* note 88, p. 476.

¹¹² Smith & Roberson's, *supra* note 89, p.695.

¹¹³ R. Robert Rosenberg, William G. Ott, Edward E. Byers and David S. Cook, *College Business Law*, Fifth Edition, (New York : McGraw-Hill Inc., 1978), p.444.

¹¹⁴ Michael P. Litka, *Business Law*, Second Edition, (Ohio : Grid Inc, 1977), p.279.

หุ้นสามัญจะต่างจากหุ้นบุริมสิทธิโดยสิทธิจะแตกต่างกันตามที่กำหนดในข้อบังคับ¹¹⁵ สิทธิออกเสียงเป็นความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างหุ้นสามัญกับหุ้นบุริมสิทธิ เนื่องจากตามปกติแล้วหุ้นบุริมสิทธิจะไม่มีสิทธิออกเสียง ส่วนหุ้นสามัญจะสามารถแสดงถึงความเป็นเจ้าของบริษัทได้จากสิทธิออกเสียง โดยการออกเสียงลงคะแนนจะมีขึ้นในการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทตามปกติแล้วจะเป็นการประชุมสามัญประจำปีและผู้ถือหุ้นจะสามารถออกเสียงลงคะแนนเลือกกรรมการของบริษัทและในประเด็นอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในการดำเนินกิจการของบริษัท¹¹⁶

สิทธิในทางทรัพย์สินที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับจากบริษัทได้แก่ สิทธิในการได้รับส่วนของกำไรของบริษัท และสิทธิที่จะได้รับการแบ่งสินทรัพย์ของบริษัทเมื่อบริษัทเลิกกัน หากผู้ถือหุ้นกู้ (Bondholder) และเจ้าหนี้อื่น ๆ ของบริษัทที่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งไปก่อนแล้ว ยังเหลือสินทรัพย์อยู่ ผู้ถือหุ้นสามัญจะได้รับส่วนที่เหลืออยู่¹¹⁷

สิทธิในการซื้อหุ้นก่อน โดยอาจมีเงื่อนไขสองประการ คือ บริษัทกำลังจะออกหุ้นเพิ่ม ผู้ถือหุ้นสามัญจะสามารถใช้สิทธิดังกล่าวนี้ได้โดยจะซื้อหุ้นได้ตามสัดส่วนของหุ้นที่ถืออยู่เดิม และสิทธิซื้อหุ้นเมื่อมีกรณีที่บริษัทจะถูกซื้อกิจการแบบไม่เป็นมิตร¹¹⁸

(2) หุ้นบุริมสิทธิ

ด้วยชื่อของหุ้นชนิดนี้ เห็นได้ชัดว่าเป็นหุ้นที่ให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ถือหุ้นที่เหนือกว่าผู้ถือหุ้นสามัญ¹¹⁹ ตามปกติแล้วผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะมีสิทธิเหนือกว่าในด้านการได้รับคืนสินทรัพย์หลังบริษัทเลิกกัน หรือการได้รับปันผลก่อนให้กับผู้ถือหุ้นสามัญ สิทธิพิเศษของหุ้นบุริมสิทธิจะปรากฏอยู่ในข้อบังคับของบริษัทและในใบหุ้น หุ้นบุริมสิทธิในบางครั้งออกมาเพื่อดึงดูดให้มีคนซื้อหุ้นของบริษัทมากขึ้น¹²⁰

¹¹⁵ Don Mayer, Daniel M Warner, Goerge J. Siedel and Jethro K. Lieberman, *supra* note 92, p.620.

¹¹⁶ *Ibid.*, p.620.

¹¹⁷ Don Mayer, Daniel M Warner, Goerge J. Siedel and Jethro K. Lieberman, *supra* note 92, p.620.

¹¹⁸ *Ibid.*, p.620.

¹¹⁹ *Ibid.*, p. 279.

¹²⁰ Arnold E. Schneider, John E. Whitcraft and R. Robert Rosenberg, *supra* note 88, p.476.

หุ้นที่บริษัทจะออกให้กับผู้ถือหุ้น หากไม่ใช่หุ้นสามัญ บริษัทมักจะออกหุ้นที่มีบุริมสิทธิให้กับผู้ถือหุ้น โดยหุ้นบุริมสิทธิจะเป็นหุ้นที่มีสิทธิดีกว่าหุ้นอื่น ๆ อาจเป็นสิทธิที่ดีกว่าในด้านเงินปันผล หรือการได้รับสิทธิประโยชน์ของบริษัทคืนเมื่อมีการเลิกบริษัท หรือทั้งสองอย่าง¹²¹ ซึ่งสิทธิที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างบริษัทกับผู้ถือหุ้นบุริมสิทธินั้น ๆ ซึ่งจะมีสิทธิก่อนผู้ถือหุ้นสามัญในด้านต่าง ๆ เช่น ในเรื่องสิทธิประโยชน์ของบริษัท หรือเงินปันผล หุ้นบุริมสิทธิจะมีบุริมสิทธิเมื่อมีการระบุในข้อบังคับของบริษัท หรือในหนังสือบริคณห์สนธิ หรือในกฎของบริษัท (Bylaws)¹²²

การมีบุริมสิทธิในหุ้นนั้นไม่มีนิยามในทางกฎหมาย แต่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ มักจะมีสิทธิที่ต่างจากผู้ถือหุ้นสามัญ ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะมีสิทธิตามข้อบังคับของบริษัท หุ้นบุริมสิทธิจะมีองค์ประกอบหุ้นและหนี้ ดังนั้น บริษัทจะออกหุ้นบุริมสิทธิเพื่อที่จะดึงดูดนักลงทุน ซึ่งหุ้นสามัญจะมีความเสี่ยงมากกว่าหุ้นบุริมสิทธิ ดังนั้น บริษัทจะสามารถดึงดูดนักลงทุนได้มากกว่าถ้าหากมีทั้งหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ¹²³ โดยบุริมสิทธิที่บริษัทให้แก่ผู้ถือหุ้นจะต้องระบุในใบหุ้นด้วยเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้ หากไม่เป็นเช่นนั้น หุ้นนั้นจะมีสิทธิเท่ากับหุ้นสามัญ¹²⁴

หุ้นที่มีบุริมสิทธิอาจให้สิทธิพิเศษในด้านเงินปันผล กล่าวคือ บริษัทจะจ่ายเงินปันผลจากกำไรของบริษัท โดยที่จะจ่ายให้ตามช่วงเวลาที่กำหนดแน่นอน หรือได้รับเป็นเงินตามอัตราที่กำหนดไว้แน่นอนก่อนผู้ถือหุ้นสามัญอื่น¹²⁵ ซึ่งตามปกติแล้วกำไรของบริษัทมักจะไม่เท่ากันในแต่ละปีทำให้การได้รับเงินปันผลของผู้ถือหุ้นสามัญนั้นไม่แน่นอน แต่หากผู้ถือหุ้นมีบุริมในเงินปันผลจะทำให้เกิดความแน่นอนในการได้รับเงินปันผล ยกตัวอย่างเช่น หุ้นบุริมสิทธิประเภทหนึ่งมีสิทธิได้รับเงินปันผลร้อยละ 7 อัตราส่วนในการได้รับเงินปันผลดังกล่าวจะใช้กับมูลค่าจดทะเบียนของหุ้น ถ้าหากมูลค่าจดทะเบียนคือ 100 ดอลลาร์ ในหุ้นบุริมสิทธิแต่ละหุ้นจะได้รับสิทธิในเงินปันผล 7 ดอลลาร์ต่อปี

¹²¹ Smith & Roberson's, *supra note 89*, p.696.

¹²² R. Robert Rosenberg, William G. Ott, Edward E. Byers and David S. Cook, *supra note 113*, pp.444-445.

¹²³ Don Mayer, Daniel M Warner, Goerge J. Siedel and Jethro K. Lieberman, *supra note 92*, p.618.

¹²⁴ Michael P. Litka, *supra note 114*, p.280.

¹²⁵ R. Robert Rosenberg, William G. Ott, Edward E. Byers and David S. Cook, *supra note 113*, p.445.

หากข้อบังคับของบริษัทระบุไว้เช่นนี้ หุ้นบุริมสิทธิจะมีสิทธิที่ดีกว่าหุ้นประเภทอื่น ๆ ในการได้รับเงินปันผลตามอัตราที่กำหนด¹²⁶

นอกจากบุริมสิทธิในเงินปันผลแล้ว ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิอาจมีบุริมสิทธิในด้านทรัพย์สินเมื่อเลิกบริษัท กล่าวคือ สิทธิในการได้รับแบ่งปันสินทรัพย์เมื่อเลิกบริษัทหลังจากได้รับสินทรัพย์ภายใต้บุริมสิทธิ คือการมีบุริมสิทธิโดยเป็นการคำนวณไว้ก่อนล่วงหน้าแล้วว่าจะได้รับสินทรัพย์เท่าไรเมื่อบริษัทเลิกกันก่อนหุ้นในประเภทอื่น¹²⁷ เงินที่เหลือจะถูกแบ่งให้กับผู้ถือหุ้นสามัญต่อไป¹²⁸

อย่างไรก็ตามในด้านสิทธิออกเสียงตามปกติแล้ว ข้อบังคับบริษัทจะกำหนดให้ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิไม่มีสิทธิในการออกเสียง หรืออาจจะให้สิทธิออกเสียงในบางสถานการณ์เท่านั้น¹²⁹ โดยสิทธิออกเสียงจะมีไว้สำหรับหุ้นสามัญเท่านั้น แต่ในบางกรณี หากบริษัทไม่สามารถที่จะจ่ายเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิได้ในเวลาที่กำหนด จะทำให้ผู้ถือหุ้นสามัญสูญเสียสิทธิในการลงคะแนนให้กับผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ¹³⁰

3.2.1.4 ประเภทของใบหุ้น

ถึงแม้ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะได้รับความนิยมในทวีปยุโรป อเมริกาใต้ และประเทศซีวิลลอว์ แต่ในสหรัฐอเมริกากฎหมายมักจะกำหนดให้ต้องมีการจดทะเบียนหรือให้ออกใบหุ้นระบุชื่อ การออกใบหุ้นผู้ถือทำให้เกิดปัญหาหลายประการเนื่องจากการไม่เปิดเผยชื่อของผู้ถือหุ้น เช่น การประเมินรายได้ การได้รับมรดก ภาษีในการโอนหุ้น เป็นต้น¹³¹

¹²⁶ Don Mayer, Daniel M. Warner, Goerge J. Siedel and Jethro K. Lieberman, *supra note 92*, p.618.

¹²⁷ *Ibid.*, p.619.

¹²⁸ R. Robert Rosenberg, William G. Ott, Edward E. Byers and David S. Cook, *supra note 113*, p. 445.

¹²⁹ Don Mayer, Daniel M Warner, Goerge J. Siedel and Jethro K. Lieberman, *supra note 92*, p.619.

¹³⁰ Michael P. Litka, *supra note 114*, p.280.

¹³¹ Louis F. Nawrot, Jr., “Corporations: Bearer Shares in the United States : Civil Law Contrast: Connecticut and Montana Statutes Authorizing Issuance.,” สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2560, จาก <http://www.Heinonline.org>.

(1) ใบหุ้นระบุชื่อ

กฎหมายบริษัทในมลรัฐต่าง ๆ มักจะให้อำนาจบริษัทออกใบหุ้นที่ระบุชื่อของผู้ถือหุ้นมากกว่าการออกใบหุ้นที่ไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้น โดยในปัจจุบันในสหรัฐอเมริกาอนุญาตให้ออกใบหุ้นประเภทเดียวเท่านั้น คือ ใบหุ้นระบุชื่อ

ใบหุ้นระบุชื่อเป็นเอกสารที่ออกโดยบริษัทให้เป็นหลักฐานในการเป็นเจ้าของหุ้น โดยระบุหมายเลขหุ้นที่เฉพาะเจาะจงที่ออกโดยบริษัทนั้น ในบางรัฐที่บังคับให้มีการออกใบหุ้น ผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิในการร้องขอให้บริษัทออกใบหุ้นให้ แต่ในหลายรัฐไม่ได้กำหนดให้ต้องออกเอกสารที่เป็นใบหุ้นที่สามารถจับต้องได้ แต่จะส่งหนังสือบอกกล่าวให้กับผู้ถือหุ้นที่จะระบุรายละเอียดที่มักจะปรากฏในใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นเท่านั้น¹³²

(2) ใบหุ้นผู้ถือ

ใบหุ้นผู้ถือเป็นที่รู้จักกันในประเทศแถบยุโรป และในทวีปอเมริกาใต้ ซึ่งเป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่งที่ไม่มีการระบุชื่อของผู้ทรงตราสารไว้บนตราสารแต่จะระบุคำว่า “ผู้ถือ” แทนชื่อของผู้ถือหุ้น และการโอนสามารถทำได้โดยการส่งมอบและไม่มีค่าธรรมเนียม

กฎหมายมักตั้งเงื่อนไขในการออกใบหุ้นผู้ถือให้กับหุ้นที่มีการชำระค่าหุ้นครบถ้วนแล้ว และเมื่อออกใบหุ้นชนิดนี้ออกให้แก่ผู้ถือ ใบหุ้นนั้น จะสามารถโอนต่อไปได้โดยการส่งมอบ แม้ว่าจะมีข้อดีในด้านของการโอนกันได้ง่ายและไม่ต้องมีการเปิดเผยชื่อบุคคลที่เป็นเจ้าของหุ้น แต่บริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกากลับไม่สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากใบหุ้นชนิดนี้ได้ ในอดีตกฎหมายในหลายมลรัฐได้กำหนดอนุญาตให้ออกใบหุ้นชนิดผู้ถือได้ เช่น มลรัฐเนวาดา มลรัฐไวโอมิง มลรัฐคอนเนตทิคัต อย่างไรก็ตามในปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยกเลิกการใช้ใบหุ้นผู้ถือทั้งหมดแล้วในทุกมลรัฐ¹³³ เนื่องจากมีการนำใบหุ้นชนิดดังกล่าวมาใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย อันเป็นผลเสียต่อรัฐมากกว่าผลดีที่ใบหุ้นชนิดนี้มีอยู่

¹³² Roger LeRoy Miller and Gaylord A. Jentz, Business Law Today Text & Summarized Cases Ninth Edition, (Ohio : South-Western Cengage Learning, 2011), p.766.

¹³³ Louis F. Nawrot, Jr., *supra note 127*.

3.2.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับใบหุ้นผู้ถือ

3.2.2.1 วิวัฒนาการของการเปิดเผยข้อมูลของบริษัท

ในอดีตหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทไม่ได้มีการกำหนดไว้มาก โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการเปิดเผยข้อมูลมากนัก อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีการกำหนดให้บริษัทต้องให้ข้อมูลมากขึ้น เนื่องจากการตั้งบริษัททำให้บุคคลที่อยู่เบื้องหลังได้รับประโยชน์จากองค์กรธุรกิจประเภทนี้มาก เช่นการได้รับข้อจำกัดความรับผิดชอบจากการตั้งนิติบุคคล จึงต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของตนเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน¹³⁴

การเปิดเผยข้อมูลบริษัทที่ไม่ใช่บริษัทมหาชนจะอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของแต่ละมลรัฐ แต่ว่าโดยรวมแล้ว การเปิดเผยข้อมูลบริษัทของแต่ละที่มีความคล้ายกันมาก บริษัทจำกัดของสหรัฐอเมริกาจะต้องแจ้งข้อมูลของบริษัทให้กับ Secretary of State of the State ที่เลือกตั้งบริษัทในรัฐนั้น การตั้งบริษัทแต่ละบริษัทจะต้องยื่นเอกสารที่เรียกว่า หนังสือบริคณห์สนธิ (Articles of Incorporation) โดยจะระบุข้อมูลพื้นฐานของบริษัท เช่น ชื่อของบริษัท ที่อยู่ วัตถุประสงค์ของบริษัท โดยอาจจะกว้าง ๆ ก็ได้ เช่น เพื่อกิจการที่ถูกกฎหมาย เป็นต้น และต้องระบุจำนวนทั้งหมดของหุ้นที่บริษัทได้รับอนุญาตให้ออกได้ อาจจะมีข้อมูลอื่น ๆ เช่น การเรียกร้องค่าเสียหายจากกรรมการและเจ้าหน้าที่ของบริษัท และการดำเนินการตามธรรมนูญของบริษัท อย่างไรก็ตาม หนังสือจดทะเบียนของบริษัท ไม่ได้มีข้อมูลทางการเงินของบริษัท แต่สัญญาระหว่างผู้ถือหุ้น และกฎของบริษัทนั้นจะระบุข้อมูลที่ละเอียดกว่าในเรื่องรายละเอียดของบริษัท แต่ไม่ได้ถูกกำหนดให้ต้องเปิดเผย¹³⁵

¹³⁴ Stanley Keller, “Disclosure provision of the Model business corporation act, Law and Contemporary Problems,” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2560, จาก <https://scholarship.law.duke.edu/lcp/vol74/iss1/16>.

¹³⁵ Howard Liebman, “Public Disclosure Requirements for private companies : U.S. Vs. Europe,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560, จาก http://www.jonesday.com/public_disclosure_requirements/.

3.2.2.2 ความหมายของใบหุ้นผู้ถือ

ใบหุ้นผู้ถือ หรือ Bearer share คือเมื่อมีการออกใบหุ้นที่ให้กับผู้ถือหุ้นดังกล่าวจะเรียกว่า ใบหุ้นผู้ถือ¹³⁶ ใบหุ้นนี้อาจออกในรูปของผู้ถือซึ่งจะออกเมื่อมีการชำระค่าหุ้นครบถ้วนแล้วและสามารถโอนไปมาได้โดยเสรีเพียงการส่งมอบใบหุ้นเท่านั้น¹³⁷

ตามพจนานุกรม Black's Law Dictionary ได้กำหนดนิยามของ ใบหุ้นผู้ถือหรือ Bearer Stock ไว้ว่า หมายความว่า หมายความว่า ความถึงหุ้นที่ไม่มีการบันทึกข้อมูลความเป็นเจ้าของไว้ดังนั้นผู้ถือหุ้นในทางกายภาพจะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นเจ้าของหุ้นนั้น¹³⁸

3.2.2.3 การออกใบหุ้นผู้ถือ

หนังสือบริคณห์สนธิ (state of incorporation) ได้กำหนดให้ออกหุ้นได้ โดยคำนึงถึงประเภทของหุ้นที่อาจออกให้ได้ จำนวนมูลค่าหุ้น และสิทธิของผู้ถือหุ้นที่พึงจะมีตามประเภทของหุ้นนั้น รัฐบาลและแต่ละมลรัฐอาจกำหนดในเรื่องการออกหรือการขายหุ้นเพิ่มอีกด้วย¹³⁹

ในการออกหุ้นจะถูกกำหนดโดยผู้เริ่มก่อการโดยพิจารณาถึงความจำเป็นในการใช้เงินของบริษัทเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ บริษัทมีข้อจำกัดในการออกขายหุ้น เนื่องจากจะต้องขายหุ้นตามจำนวนที่ได้มีการกำหนดไว้ตามที่ได้อนุญาตไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ (Article of Incorporation) เท่านั้น เมื่อได้มีการกำหนดจำนวนหุ้นที่ออกขายได้แล้ว บริษัทจะไม่สามารถเพิ่มหรือลดจำนวนหุ้นได้ หากไม่ได้มีการแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท¹⁴⁰

ตามปกติแล้วบริษัทจะออกใบหุ้นเพื่อเป็นหลักฐานในการเป็นเจ้าของหุ้นแก่ผู้ถือหุ้น การออกใบหุ้นไม่ใช่สิ่งที่สำคัญในการแสดงถึงความเป็นอยู่ของบริษัทหรือการเป็นเจ้าของหุ้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติจะออกใบหุ้นเนื่องจากหากไม่มีใบหุ้นการโอนหุ้นนั้นจะทำได้ยาก การออกหุ้นจะเป็นไปตามขอบังคับของบริษัท ส่วนการโอนหุ้นจะสามารถทำได้โดยการสลักหลังและส่งมอบ

¹³⁶ A. Lincoln Lavine, *supra* note 93, p.531.

¹³⁷ Louis F. Nawrot, *supra* note 127.

¹³⁸ Black's Law Dictionary "bearer stock (1922) Rare. Stock that has no recorded ownership information so the physical bearer of the stock certificate is presumed to be the owner,"

¹³⁹ Smith & Roberson's, *supra* note 89, p.692.

¹⁴⁰ *Ibid.*, p.693.

ความเป็นเจ้าของหุ้นในทางกฎหมายจะเปลี่ยนแปลงไปจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อบริษัทได้รับแจ้งการโอนและบริษัทได้ดำเนินการจดทะเบียนชื่อของผู้ที่ซื้อหุ้นลงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น และออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นและใบหุ้นเดิมจะไม่สามารถใช้ได้อีก¹⁴¹

สิทธิในการออกใบหุ้น เป็นไปตามกฎหมายของแต่ละรัฐทำให้กฎหมายในบางมลรัฐอาจกำหนดให้บริษัทสามารถออกใบหุ้นได้เพียงชนิดเดียวคือใบหุ้นชนิดระบุชื่อ แต่ในบางมลรัฐอาจกำหนดให้บริษัทมีอำนาจโดยข้อบังคับบริษัทกำหนดให้บริษัทสามารถออกใบหุ้นได้ทั้งที่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นและไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นก็ได้ หรืออาจกำหนดว่าไม่ต้องมีการออกใบหุ้นเลย (Certificateless) ก็สามารถทำได้เช่นกัน กฎหมายบริษัทกำหนดให้ข้อบังคับของบริษัทต้องกำหนดเรื่องของหุ้นทั้งในเรื่องการออกหุ้นว่าจะมีหุ้นประเภทใดบ้าง หุ้นในแต่ละประเภทยังมีจำนวนเท่าใด หุ้นที่ออกมีราคาพาร์หรือไม่และราคาพาร์เป็นเท่าใด จำนวนที่จะต้องชำระในการเข้าซื้อหุ้นก่อนบริษัทจะเริ่มก่อตั้งขึ้น หากบริษัทได้ดำเนินการดังกล่าว บริษัทสามารถที่จะออกหุ้นได้¹⁴²

(1) องค์ประกอบของใบหุ้นผู้ถือ

(ก) ออกโดยบริษัท

ใบหุ้นเป็นเอกสารที่ออกโดยบริษัท เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของบริษัทในการออกเอกสารขึ้นหนึ่งที่เป็นสิ่งแสดงซึ่งความเป็นเจ้าของหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นที่เรียกว่าใบหุ้น โดยบริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกาในอดีตในบางมลรัฐ เช่น มลรัฐคอนเนคติกัต ใน Connecticut General Statuted 1961 Section 33-345 (c) กำหนดให้บริษัทสามารถออกใบหุ้นที่ออกให้กับบุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจงหรือระบุว่าจะออกใบหุ้นให้แก่ผู้ถือหรือผู้ที่ครอบครองใบหุ้นนั้นก็ได้¹⁴³

¹⁴¹ Michael P. Litka, *supra note 114*, p.277.

¹⁴² *Ibid.*, p. 281.

¹⁴³ Connecticut General Statuted 1961 Section 33-345

(a) ...

(b) ...

(c) Each certificate representing shares shall set forth upon the face thereof as at the time of the issue: (1) The name of the corporation; (2) a statement that the corporation is organized under the laws of this state; (3) the name of the person to whom issued, or that the same is issued to bearer; (4) the number, class and designation of series, if any, of shares which such certificate represents; and (5) the

นอกจากนี้ใน (d) ได้กำหนดให้ใบหุ้นที่ออกโดยบริษัทจะเป็นเอกสารที่แสดงถึงสิทธิของผู้ถือหุ้นในเวลาที่ยกขายหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นการออกหุ้นอาจมีหลายประเภทและมีสิทธิต่างกัน เมื่อผู้ถือหุ้นซื้อหุ้นกับบริษัทจะมีสิทธิร้องขอเอกสารที่เป็นการสรุปสิทธิ หน้าที่ ข้อจำกัด เงื่อนไขของการถือหุ้นจากบริษัทได้ โดยบุคคลที่ออกใบหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นคือกรรมการของบริษัท เนื่องจากเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่บริหารกิจการของบริษัท

(ข) เป็นตราสารที่มีกฎหมายกำหนด

ตามกฎหมายบริษัท กฎหมายจะกำหนดไว้ว่าใบหุ้นจะต้องระบุข้อความใดบ้าง มีรายละเอียดอย่างไร ที่เพียงพอจะสามารถรู้ได้ว่าใบหุ้นเป็นของบริษัทใด และบุคคลใดจะมีสิทธิตามใบหุ้นนั้น เป็นบุคคลที่ถูกระบุชื่อหรือบุคคลที่ถือใบหุ้นนั้น มีการระบุหมายเลขหุ้น และประเภทของหุ้นเพื่อให้ทราบถึงสิทธิของผู้ถือหุ้นที่มีต่อบริษัท และหน้าที่ของบริษัทที่มีต่อผู้ถือหุ้น หากใบหุ้นไม่มีข้อความตามที่กฎหมายกำหนดหรือเกิดความเสียหายต่อใบหุ้น จะทำให้ใบหุ้นนั้นเสียไปหรือไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้ถือหุ้น อย่างไรก็ตาม หากใบหุ้นที่บกพร่องนี้เกิดจากบริษัท ผู้ถือหุ้นอาจขอให้บริษัทออกใบหุ้นให้ใหม่ได้

ใบหุ้นจึงเป็นตราสารอย่างหนึ่งเพื่อแสดงถึงสิทธิตามกฎหมายของผู้ที่ทรงตราสารนั้นซึ่งตาม Connecticut General Statutes Section 33-345 (c) ได้กำหนดถึงข้อความที่ต้องกำหนดในใบหุ้นเพื่อให้ใบหุ้นนั้นสมบูรณ์และบังคับได้ตามกฎหมาย โดยกำหนดว่าจะต้องมี

par value of each share represented by such certificate or a statement that the shares are without par value.

(d) Every certificate representing shares issued by a corporation which is authorized at the time of issue to issue shares of more than one class shall set forth upon the face or back of the certificate, or shall state that the corporation will furnish to any shareholder upon request and without charge, a full or summary statement of the designations, terms, limitations and relative rights and preferences of the shares of each class authorized to be issued and, if the corporation is authorized to issue any class in series, the variations in the relative rights and preferences between the shares of each such series so far as the same have been fixed and determined and the authority of the board of directors to fix and determine the relative rights and preferences of subsequent series.

เนื้อความระบุไว้บนใบหุ้นในเวลาที่ได้มีการออกหุ้น อันได้แก่ ชื่อของบริษัทที่เป็นผู้ออกใบหุ้นให้ คำแถลงว่าบริษัทดังกล่าวได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายของรัฐคอนเนคติกัต ชื่อของบุคคลที่บริษัทออกหุ้นให้หรือระบุว่า “ผู้ถือ” หากเป็นกรณีที่ออกใบหุ้นให้แก่ผู้ถือ หมายเลขหุ้น ประเภทของหุ้น และมูลค่าจดทะเบียนของหุ้นถ้าหากมีหรือคำแถลงว่าเป็นหุ้นที่ไม่มีมูลค่าจดทะเบียน

(ค) เปลี่ยนมือได้ง่าย

ใบหุ้นตามปกติแล้ว หากเป็นใบหุ้นชนิดระบุชื่อ ย่อมไม่เป็นตราสารเปลี่ยนมือ กล่าวคือ ไม่สามารถเปลี่ยนมือได้ง่ายโดยการส่งมอบ แต่จะต้องทำเป็นแบบเพื่อให้การโอนสมบูรณ์ แต่หากเป็นการออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะสามารถเปลี่ยนมือไปได้ง่ายโดยการส่งมอบใบหุ้นในทางกายภาพ และบริษัทจะตั้งข้อกำหนดที่ทำให้การเปลี่ยนมือได้ง่ายเสียไปไม่ได้ เพราะเป็นลักษณะสำคัญของใบหุ้นชนิดนี้

กฎหมายบริษัทในหลายมลรัฐไม่ให้อำนาจกับบริษัทในการออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเนื่องจากกฎหมายจะสันนิษฐานความเป็นเจ้าของหุ้นจากเอกสารที่เป็นสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นที่ระบุชื่อของผู้ถือหุ้นไว้หากบุคคลใดมีชื่อเป็นผู้ถือหุ้นตามสมุดทะเบียนแล้วจะได้รับข้อสันนิษฐานดังกล่าว ทำให้หากบริษัทออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือที่จะไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงในเอกสารใด ๆ ของบริษัท จะทำให้ไม่สามารถใช้ข้อสันนิษฐานนี้ได้ แต่จะต้องพิจารณาจากการครอบครองใบหุ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในมลรัฐคอนเนคติกัตได้อนุญาตให้บริษัทสามารถออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือได้ (Share in Bearer Form)¹⁴⁴ และเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้หรือ Negotiable Instrument ซึ่งการโอนทำได้โดยไม่ต้องสลักหลัง เพียงแต่ส่งมอบเท่านั้น

(2) ข้อความที่ต้องระบุลงในใบหุ้นผู้ถือ

ตาม Model Business Corporation Act ใบหุ้นจะแสดงถึงหุ้นโดยจะต้องระบุชื่อบริษัท ระบุชื่อของผู้ถือหุ้น หมายเลขหุ้นและประเภทของหุ้น ราคาพาร์ของหุ้นหรือระบุว่าไม่มีราคาพาร์¹⁴⁵

¹⁴⁴ William D. Hawkland, “§ 8-102:3 Uniform Commercial Code Series” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2561 จาก <https://1.next.westlaw.com/Document/lbe0a018e936b11e7b81d86ee1b120669/View/FullText.html?originationContext=documenttoc&transitionType=CategoryPageItem&contextData=%28sc.Category%29>.

¹⁴⁵ Michael P. Litka, *supra* note 114, p.277.

การระบุนโยบายในใบหุ้นผู้ถือหุ้น ตามกฎหมายของมลรัฐที่เคยอนุญาตให้บริษัทออกใบหุ้นผู้ถือหุ้นได้เช่น มลรัฐคอนเนคติกัต ตามกฎหมายทั่วไปของมลรัฐคอนเนคติกัต (Connecticut General Statutes Annotated) ในส่วนที่ 33 บริษัท ได้กำหนดถึงเรื่องการออกใบหุ้นไว้ ในมาตรา 33-345 ตามกฎหมายในปี 1961 ได้กำหนดให้ บริษัทโดยกรรมการจะออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นได้เฉพาะกรณีที่ได้ชำระหุ้นครบถ้วนแล้ว โดยผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิในการได้รับใบหุ้นที่รับรองจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นผู้นั้นถืออยู่ โดยใบหุ้นจะมีการประทับตราของบริษัทและจะต้องมีการลงนามโดยประธาน รองประธาน เทรินญิก เลขานุการ หรือบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจโดยข้อบังคับของบริษัท หรือโดยมติคณะกรรมการของบริษัทให้สามารถลงนามในใบหุ้นได้ ซึ่งใบหุ้นแต่ละใบจะเป็นตัวแทนของหุ้นที่ระบุไว้ในใบหุ้นนั้น ๆ ในเวลาที่ออกหุ้นจะต้องระบุชื่อของบริษัท ค่าแกลงของบริษัทที่ดำเนินการตามกฎหมายของรัฐนี้ ชื่อของบุคคลที่ออกใบหุ้นให้หรือผู้ถือหากเป็นกรณีที่ออกใบหุ้นให้แก่ผู้ถือ จำนวนของหุ้น ประเภทของหุ้น ตัวแทนของผู้ถือหุ้นกรณีที่มีผู้ถือหุ้นหลายคนถือหุ้นเดียวกัน และมูลค่าจดทะเบียนของหุ้นแต่ละหุ้นหรือค่าแกลงว่าหุ้นนั้นไม่มีมูลค่าจดทะเบียน¹⁴⁶

(3) สิทธิเกี่ยวกับผู้ถือหุ้น

เมื่อผู้ถือหุ้นซื้อหุ้นกับบริษัทแล้ว จะมีฐานะเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทนั้น ๆ และจะมีสิทธิดังต่อไปนี้

ประการแรกสิทธิที่จะได้รับใบหุ้น เนื่องจากกฎหมายบังคับให้บริษัทต้องออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นและใบหุ้นเป็นหลักฐานที่จับต้องได้ที่แสดงถึงความเป็นเจ้าของหุ้น ผู้ถือหุ้นจะต้องครอบครองใบหุ้นของตนและหากต้องการโอนหุ้นจะต้องสลักหลังและส่งมอบใบหุ้นให้กับบุคคลที่มีสิทธิรับโอนใบหุ้นนั้น ผู้รับโอนหุ้นมีสิทธิขอให้บริษัทระบุชื่อของตนในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นได้¹⁴⁷ ผู้ถือหุ้นที่มีชื่อและที่อยู่แสดงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทจะได้รับเงินปันผล การแจ้งการประชุมและรายงานของผู้ถือหุ้นที่จะเสนอต่อกรรมการ¹⁴⁸ เมื่อมีการออกใบหุ้น ผู้ถือหุ้นจะได้รับใบหุ้นที่ระบุหมายเลขหุ้นที่ตนถืออยู่ รวมไปถึงมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับหุ้นและผู้ถือหุ้น

¹⁴⁶ Connecticut General Statutes 1961 Section 33-345.

¹⁴⁷ Arnold E. Schneider, John E. Whitcraft and R. Robert Rosenberg, *supra note* 88, p.480.

¹⁴⁸ R. Robert Rosenberg, William G. Ott, Edward E. Byers and David S. Cook, *supra note* 113, p.455.

ประการที่สองสิทธิออกเสียงลงคะแนน ผู้ถือหุ้นจะมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของบริษัทได้โดยการเข้าการประชุมผู้ถือหุ้นและออกเสียงลงคะแนนเลือกกรรมการของบริษัท ซึ่งกรรมการของบริษัทจะบริหารกิจการและเลือกบุคคลเข้ามาบริหารงานของบริษัทอีกครั้งหนึ่ง เว้นแต่มีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในข้อบังคับของบริษัท ตามกฎหมาย หรือตามกฎหมายของบริษัท¹⁴⁹

ผู้ถือหุ้นมักจะได้รับเสียงลงคะแนนหนึ่งคนต่อหนึ่งเสียงเมื่อถือหุ้นสามัญ ผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นบุริมสิทธิมักจะไม่สามารถลงคะแนนเสียงได้ อย่างไรก็ตาม อาจมีสิทธิออกเสียงในบางประเด็นที่กำหนดไว้ ซึ่งในบางรัฐอาจให้สิทธิในการออกเสียงเมื่อเป็นกรณีการเลือกกรรมการของบริษัทโดยการสะสมคะแนนเสียง (Cumulative Vote) หากเป็นกรณีนี้ ผู้ถือหุ้นสามารถลงคะแนนเสียงให้กับกรรมการคนใดคนหนึ่งจำนวนเสียงเท่าใดก็ได้ สิทธิลงคะแนนนี้จะนำไปตามกฎหมายของแต่ละรัฐ ผู้ถือหุ้นมีสิทธิที่จะกำหนดให้บุคคลอื่นออกเสียงแทนตนได้ (Proxy Voting)¹⁵⁰ ซึ่งแม้ว่าผู้ถือหุ้นเป็นเจ้าของบริษัทแต่ไม่ได้มีสิทธิในการดำเนินกิจการของบริษัท ทำให้อำนาจในการดำเนินกิจการตกอยู่ในการควบคุมของคณะกรรมการบริษัท อย่างไรก็ตาม ผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิออกเสียงในมิติที่มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกิจการ ทำให้ผู้ถือหุ้นสามารถควบคุมบริษัทได้บ้างในบางเรื่อง เช่น การเลือกกรรมการที่จะเป็นบุคคลที่มาบริหารบริษัทอีกทอดหนึ่ง ในทางทฤษฎีแล้วสิทธิดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ถือหุ้นมีอำนาจสูงสุดในการควบคุมบริษัท แต่ในทางปฏิบัติอาจไม่เป็นเช่นนั้น ซึ่งสิทธิออกเสียงเป็นสิทธิพื้นฐานที่ผู้ถือหุ้นพึงมี แต่เป็นสิทธิที่ค่อนข้างมีข้อจำกัดเนื่องจากจะออกเสียงได้เฉพาะแต่วาระที่กรรมการเสนอ¹⁵¹

ประการที่สามสิทธิในการตรวจสอบสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นและบันทึกของ บริษัท เนื่องจากผู้ถือหุ้นได้นำเงินมาลงทุนกับบริษัทหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นเจ้าของบริษัท ผู้ถือหุ้นจึงมีสิทธิที่จะตรวจสอบสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นและบันทึกของบริษัท อย่างไรก็ตาม สิทธิดังกล่าวนี้มักจะถูกจำกัดโดยจะให้ตรวจสอบเฉพาะกรณีที่มีเหตุและในเวลาอันสมควรเท่านั้น หากเป็นการตรวจสอบที่ไม่มีเหตุหรือเป็นการรบกวนการทำงานของบริษัทหรือเพื่อทำให้บริษัทเสียหาย เจ้าหน้าที่ของบริษัทอาจไม่ให้ผู้ถือหุ้นเข้าตรวจสอบ

¹⁴⁹ Michael P. Litka, *supra note 114*, pp.304-305.

¹⁵⁰ R. Robert Rosenberg, William G. Ott, Edward E. Byers and David S. Cook, *supra note 113*, p.457.

¹⁵¹ Julian Velasco, “The fundamental Rights of the Shareholder,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2560, จาก https://scholarship.law.nd.edu/law_faculty_scholarship/311/.

เอกสารดังกล่าวได้ แต่หากมีเหตุอันสมควรในการตรวจสอบ ผู้ถือหุ้นสามารถตรวจดูเอกสารได้ โดยการขอต่อศาลเพื่อให้มีการเปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้¹⁵²

ผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิที่จะได้รับรู้ข้อมูลของบริษัท ตามกฎหมายของรัฐต่าง ๆ สิทธิดังกล่าวนี้ไม่ได้กว้างมากนัก เช่น ในมลรัฐเดลาแวร์ สิทธิในการรับรู้ถึงการดำเนินกิจการของบริษัทจะเป็นสิทธิโดยเฉพาะเท่านั้น ผู้ถือหุ้นที่ต้องการตรวจสอบข้อมูลในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น หรือบัญชีของบริษัท จะต้องระบุจุดประสงค์และต้องสมเหตุสมผลด้วย หากไม่มีเหตุอันสมควร จะไม่สามารถขอตรวจดูข้อมูลดังกล่าวได้¹⁵³ หรือในกฎหมายของมลรัฐเนวาดาได้กำหนดจำกัดสิทธิในการเข้าตรวจสอบข้อมูลการถือหุ้นของบริษัทให้กับผู้ถือหุ้นในบริษัทอย่างน้อยร้อยละ 15 เท่านั้น หรือผู้ที่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ถือหุ้นจำนวนเดียวกันโดยส่งคำขอเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างน้อย 5 วัน ในการขอตรวจสอบสมุดทะเบียนของบริษัทและข้อมูลทางการเงินอื่น โดยบริษัทอาจปฏิเสธการให้ตรวจสอบได้ หากเห็นว่า การขอเข้าตรวจดูข้อมูลนั้นไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของบุคคลดังกล่าว¹⁵⁴

ประการที่สี่ สิทธิในการได้รับเงินปันผล ผู้ถือหุ้นมีสิทธิได้รับเงินปันผล หลังจากที่มีการประกาศโดยมติคณะกรรมการของบริษัท เมื่อมีการประกาศแล้วเงินปันผลจะเป็นหนี้ของบริษัทและสามารถที่จะบังคับได้ตามกฎหมายเหมือนกับหนี้ทั่ว ๆ ไป อย่างไรก็ตาม ผู้ถือหุ้นไม่สามารถที่จะเรียกร้องให้มีการจ่ายเงินปันผลได้ เว้นแต่สามารถแสดงให้เห็นได้ว่ากรรมการของบริษัททำไปโดยไม่สุจริตในการปฏิเสธการจ่ายเงินปันผล¹⁵⁵ ในการจ่ายเงินปันผลมักจะจ่ายให้เป็นเงินสด แต่อาจจะมีการจ่ายปันผลในรูปของหุ้นปันผลได้เช่นกัน โคนจำนวนที่จะได้รับขึ้นอยู่กับสัดส่วนของหุ้นที่ผู้ถือหุ้นผู้นั้นถืออยู่¹⁵⁶

ประการที่ห้า สิทธิในการโอนหุ้น ผู้ถือหุ้นสามารถที่จะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้โดยการขายหุ้นที่ตนถืออยู่ ผู้ถือหุ้นมีอิสระในการโอนหรือขายหุ้นที่ตนถืออยู่ได้อย่างอิสระตามที่ตนต้องการ สิทธิของผู้ถือหุ้นที่มีอยู่จะโอนไปตามข้อเท็จจริงที่ว่าหุ้นเป็นรูปแบบหนึ่งของบุคคลสิทธิ ความเป็นผู้ถือหุ้นไม่ได้มีผลต่อบริษัท เพราะกิจการของบริษัทดำเนินการไปโดยกรรมการของบริษัท และ

¹⁵² R. Robert Rosenberg, William G. Ott, Edward E. Byers and David S. Cook, *supra note 113*, p.457.

¹⁵³ Julian Velasco, *supra note 146*, pp 420-421.

¹⁵⁴ Lionel Sewyer & Collins, Doing Business in Nevada Practical Guide, Third Edition, (Washington D.C. : Sewyer& Collins, 2008), p.14.

¹⁵⁵ R. Robert Rosenberg, William G. Ott, Edward E. Byers and David S. Cook, *supra note 113*, p.458.

¹⁵⁶ Michael P. Litka, *supra note 114*, p.304.

ผู้ถือหุ้นไม่มีหน้าที่ต่อบริษัททำให้มีอิสระในด้านนี้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายอนุญาตให้มีการกำหนดข้อจำกัดในการโอนหุ้นได้ เพื่อให้ผู้ถือหุ้นมีหน้าที่บางอย่างต่อบริษัท เช่น ห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นโอนหุ้นในกรณีที่เกิดการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อย¹⁵⁷ ผู้ถือหุ้นมีสิทธิที่จะขายหรือโอนหุ้นของตนได้ ผู้รับโอนหุ้นจะมีสิทธิในหุ้นตามหุ้นที่ถูกโอนไปและมีสิทธิให้ตนมีชื่อในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น ผู้รับโอนจะเป็นผู้ถือหุ้นตามบันทึกของบริษัทและมีสิทธิออกเสียง สิทธิได้รับปันผล และสิทธิอื่น ๆ ที่ผู้ถือหุ้นเดิมมี¹⁵⁸

ประการที่หก สิทธิในการได้รับสินทรัพย์หลังจากบริษัทเลิกกัน เมื่อบริษัทเลิกกันและสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ของเจ้าหนี้ได้ถูกชำระไปแล้ว ผู้ถือหุ้นจะได้รับการแบ่งปันสินทรัพย์ของบริษัทตามสัดส่วนของสินทรัพย์ที่คงเหลือ โดยผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะมีสิทธิก่อนตามสัญญาที่บริษัทมีไว้กับผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ หากผู้ถือหุ้นเห็นว่ากรกระทำของกรรมการที่สิ้นเปลือง ทำให้สินทรัพย์ของบริษัทลดน้อยลง โดยผิดกฎหมาย หรือโดยการฉ้อฉล ผู้ถือหุ้นผู้นั้น อาจร้องขอต่อศาลเพื่อขอหมายศาลให้มีการแบ่งสินทรัพย์ที่เป็นธรรมได้¹⁵⁹ สิทธิในการได้รับสินทรัพย์หลังเลิกบริษัทหากเป็นหุ้นบุริมสิทธิอาจได้รับการแบ่งสินทรัพย์ก่อนหุ้นสามัญและหุ้นสามัญจะได้รับการแบ่งในภายหลังหากยังมีสินทรัพย์คงเหลือเท่านั้นตามสัดส่วนที่ถือหุ้น¹⁶⁰

3.2.2.4 การโอนใบหุ้นผู้ถือ

(1) วิธีการโอนใบหุ้นผู้ถือ

ตามปกติแล้ว หากไม่มีข้อจำกัดหรือข้อบังคับใด ๆ ของบริษัทระบุว่าห้ามโอนหุ้น หุ้นจะสามารถโอนไปได้โดยอิสระ ข้อจำกัดการโอนจะต้องระบุไว้ในใบหุ้นและจะต้องเป็นข้อห้ามที่มีจุดประสงค์ไม่ขัดต่อกฎหมาย หากเป็นข้อจำกัดที่ไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่ชัดเจนจะไม่สามารถบังคับได้ แต่หากเป็นข้อห้ามการโอนที่เป็นไปตามกฎหมาย ไม่จำเป็นต้องระบุลงในใบหุ้น¹⁶¹

¹⁵⁷ Julian Velasco, *supra note 146*.

¹⁵⁸ R. Robert Rosenberg, William G. Ott, Edward E. Byers and David S. Cook, *supra note 113*, p.458.

¹⁵⁹ R. Robert Rosenberg, William G. Ott, Edward E. Byers and David S. Cook, *supra note 113*, p.458.

¹⁶⁰ Arnold E. Schneider, John E. Whitcraft and R. Robert Rosenberg, *supra note 88*, p.482.

¹⁶¹ Michael P. Litka, *supra note 114*, p.277.

หุ้นสามารถโอนไปได้ เช่นเดียวกับบุคคลสิทธิอื่น ๆ แต่เพื่อให้มีผลผูกพันกับบริษัทการโอนนั้นจะต้องถูกบันทึกหรือมีการจดทะเบียนไปยังบริษัทในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท ความเป็นเจ้าของใบหุ้นมีความสำคัญในการเป็นเจ้าของประโยชน์ในบริษัท และประโยชน์หรือสิ่งที่ผู้ถือหุ้นมีอยู่ต่อบริษัทไม่สามารถโอนไปได้หากไม่มีใบหุ้น¹⁶²

(2) การโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่ง

การโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่ง อาจเป็นกรณีของการโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่ผู้ถือ หรือการใช้ให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง โดยสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามเขาสั่งโดยใช้ให้แก่ผู้ถือ (Negotiation of Instrument Payable to Bearer) เป็นตราสารที่กำหนดให้จ่ายให้แก่ผู้ถือ หรือ Bearer Paper ซึ่งมีนิยามตาม Uniform Commercial Code ว่า “Bearer form,” as applied to a certificated security, means a form in which the security is payable to the bearer of the security certificate according to its terms but not by reason of an indorsement.” ตราสารผู้ถือ ถ้าหากปรับใช้กับเรื่องหุ้นแล้ว หมายถึง ตราสารหุ้นที่ให้จ่ายให้แก่ผู้ถือใบหุ้น ทั้งนี้ เป็นไปตามเงื่อนไขในการออกหุ้น แต่ไม่ต้องสลักหลัง

โดยที่สามารถโอนสิทธิเรียกร้องตามตราสารไปได้โดยการส่งมอบไปยังผู้รับโอน โดยตราสารเปลี่ยนมือนี้ไปอยู่ในการครอบครองของบุคคลใดจะเป็นเจ้าของในตราสารนั้น แม้ว่าจะเป็นกรณีของการลักไปก็ตาม อย่างไรก็ตาม ผู้ซื้อตราสารอาจขอให้มีการสลักหลังในตราสาร แม้ว่าตามกฎหมายกำหนดให้เพียงแต่ส่งมอบเท่านั้น ซึ่งการสลักหลังเป็นการเพิ่มความรับผิดชอบให้กับผู้สลักหลังหากผู้ถือไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้ ส่วนกรณีของการใช้เงินให้กับบุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจงนั้น (Order Paper) เป็นตราสารเปลี่ยนมือที่กำหนดให้ใช้เงินโดยเฉพาะเจาะจงหรือให้กับผู้รับโอน หากจะมีการโอนต่อไปจะต้องมีการสลักหลัง¹⁶³

(3) ผลของการโอนใบหุ้นผู้ถือ

เนื่องจากใบหุ้นผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมืออย่างหนึ่งที่กำหนดให้ใช้เงินให้แก่ผู้ถือใบหุ้นนั้น ทำให้ใบหุ้นผู้ถือไม่ได้ระบุเจาะจงว่าบุคคลใดเป็นผู้ที่จะได้รับการชำระเงินโดย

¹⁶² Arnold E. Schneider, John E. Whitcraft and R. Robert Rosenberg, *supra note* 88, p.479.

¹⁶³ Don Mayer, Daniel M Warner, Goerge J. Siedel and Jethro K. Lieberman, *supra note* 92, p.786.

เฉพาะเจาะจง แต่ผู้ถือใบหุ้นหรือผู้ที่มีใบหุ้นไว้ในครอบครองจะเป็นผู้ที่ได้รับการชำระเงินนั้น การโอนใบหุ้นผู้ถือย่อมมีผลเมื่อมีการส่งมอบใบหุ้นไปให้กับอีกบุคคลหนึ่งในทางกายภาพ กล่าวคือ จะต้องมีการส่งมอบใบหุ้นให้กับผู้รับโอนจริง การโอนจึงจะสมบูรณ์และเมื่อผู้รับโอนครอบครองใบหุ้น ย่อมจะได้สิทธิตามใบหุ้นที่ตนได้รับมาจากผู้โอน¹⁶⁴

การโอนใบหุ้นผู้ถือจะสามารถทำได้โดยการส่งมอบเท่านั้น จะไม่มีการสลักหลังหรือระบุชื่อของบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้โอนหรือผู้รับโอนใบหุ้นนั้น การโอนจะสมบูรณ์โดยการส่งมอบใบหุ้นไปในทางกายภาพเท่านั้น แม้ว่าจะไม่มีการแจ้งต่อบริษัทหรือแจ้งชื่อกับบริษัทก็ตาม และเมื่อบุคคลใดได้ครอบครองใบหุ้นแล้วจะสามารถเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้น และใช้สิทธิของผู้ถือหุ้นตามที่บริษัทได้ให้สิทธิไว้ ตามเงื่อนไขของการออกหุ้นและข้อบังคับของบริษัท และหากต้องการให้ตนเองมีชื่อในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นย่อมสามารถทำได้โดยการแจ้งต่อบริษัทโดยแสดงใบหุ้นเพื่อเป็นการแสดงความเป็นเจ้าของหุ้น

¹⁶⁴ Kenneth W. Clarkson, Roger LeRoy Miller and Frank B. Cross, *supra note 95*, p.473.

บทที่ 4

ปัญหาเกี่ยวกับใบหุ้นผู้ถือตามกฎหมายไทย

ใบหุ้นผู้ถือเป็นเอกสารที่บริษัทออกให้กับผู้ถือหุ้นตามกฎหมายเมื่อผู้ถือหุ้นได้ซื้อหุ้นกับบริษัท บริษัทจำกัดเท่านั้นที่สามารถออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือได้ เงื่อนไขในการออกใบหุ้นชนิดดังกล่าวกำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1134 กล่าวคือ จะต้องมีการกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท หากไม่มีการระบุในข้อบังคับของบริษัท จะออกได้เฉพาะใบหุ้นชนิดระบุชื่อเท่านั้น และต้องเป็นหุ้นที่ส่งใช้ค่าหุ้นเต็มตามมูลค่าหุ้นแล้วเท่านั้น เมื่อออกใบหุ้นชนิดนี้แล้วจะต้องระบุเพียงคำว่า “ผู้ถือ” ในเอกสารต่าง ๆ ของผู้ถือหุ้น ทั้งในใบหุ้น สมุดทะเบียนรายชื่อผู้ถือหุ้น และสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น ทำให้บริษัทไม่ทราบว่าคุณคนใดเป็นผู้ถือหุ้น แต่ในบางกรณีที่กฎหมายไม่อนุญาตให้ออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ เช่น กรณีที่มีข้อบังคับกำหนดว่ากรรมการจะต้องถือหุ้นในบริษัทตามมาตรา 1137 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะต้องออกใบหุ้นชนิดระบุชื่อให้กับกรรมการเท่านั้น

เมื่อผู้ถือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือต้องการใช้สิทธิของตนในฐานะผู้ถือหุ้น เช่น การเข้าประชุมผู้ถือหุ้น หรือการรับเงินปันผลสามารถทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนด โดยการนำใบหุ้นมาแสดงต่อบริษัทก่อนการเข้าประชุม หรือเพื่อรับเงินปันผล การออกใบหุ้นชนิดนี้ทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับความเป็นส่วนตัวอย่างมากสามารถปกปิดตัวตน และได้รับความสะดวกในการโอนหุ้นไปให้บุคคลใดก็ตามที่ตนต้องการโดยการโอนมีผลทันทีที่ส่งมอบใบหุ้น โดยไม่ต้องแจ้งกับบริษัท และบริษัทไม่สามารถออกข้อบังคับหรือข้อกำหนดเพื่อจำกัดการโอนหุ้นในใบหุ้นชนิดนี้ได้

นอกจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดเรื่องใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือไว้ ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่มาจำกัดในเรื่องใบหุ้นชนิดนี้ด้วย เช่น พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 มาตรา 7 วรรคหนึ่ง (4) (ค) ที่กำหนดเงื่อนไขของผู้ถือกรรมสิทธิ์เรือจดทะเบียนเป็นเรือไทยซึ่งทำการค้าในน่านน้ำไทยได้จะต้องเป็นบริษัทจำกัดที่กรรมการไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งมีสัญชาติไทย หุ้นอันจดทะเบียนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบเป็นของบุคคลที่ไม่ใช่คนต่างด้าว และจะต้องไม่มีข้อบังคับอนุญาตให้ออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ, พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ในมาตรา 4 ในนิยามของ “คนต่างด้าว” ในส่วนท้ายที่ระบุว่า เพื่อประโยชน์แห่งคำนิยามนี้ให้ถือว่าหุ้นของบริษัทจำกัดที่มีใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นหุ้นของนิติบุคคลนั้นถือโดยบุคคลที่ไม่ได้มีสัญชาติไทย หรือนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในประเทศไทย หรือนิติบุคคลที่จดทะเบียนในไทยที่มีลักษณะเป็นต่างด้าว เว้นแต่จะได้มีกฎกระทรวงกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ดังนั้น จึงเป็นบทสันนิษฐานว่าหากบริษัท

จำกัดออกใบหุ้นผู้ถือ จะทำให้ถูกถือว่าเป็นหุ้นที่ถือโดยบุคคลหรือนิติบุคคลต่างตัว หรือนิติบุคคลที่มีลักษณะเป็นต่างตัว นอกจากนี้หากเป็นบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ในมาตรา 56 ได้กำหนดถึงข้อความที่ต้องระบุในใบหุ้นซึ่งไม่มีการให้ระบุคำว่า “ผู้ถือ” ในใบหุ้นได้ ทำให้ในบริษัทมหาชนจำกัดจะมีเฉพาะใบหุ้นระบุชื่อนั้น และหากเป็นบริษัทมหาชนตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 จะกำหนดว่าบริษัทหรือธุรกิจตามพระราชบัญญัตินั้นจะต้องออกใบหุ้นระบุชื่อนั้น เห็นได้ว่า การออกใบหุ้นผู้ถือตามกฎหมายไทย จะออกได้เฉพาะบริษัทจำกัดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น หากเป็นกรณีของบริษัทมหาชนจำกัดจะไม่สามารถออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือได้

ข้อดีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือที่ทำให้ในหลายประเทศยังไม่มีกรยกเลิก รวมถึงประเทศไทยที่ยังกำหนดให้มีใบหุ้นชนิดนี้อยู่ เนื่องจากเจตนารมณ์ของใบหุ้นชนิดนี้คือต้องการให้ความเป็นส่วนตัวแก่ผู้ถือหุ้นซึ่งตรงข้ามกับใบหุ้นระบุชื่อ หากบริษัทออกใบหุ้นผู้ถือ จะไม่ปรากฏชื่อของผู้ถือ ทำให้ไม่มีบุคคลใดสามารถตรวจสอบหรือทราบได้เลยว่าบุคคลใดเป็นผู้ถือหุ้นและทำให้บุคคลนั้นปลอดภัยจากการถูกคุกคามหรือทำร้ายเพื่อเอาไปซึ่งทรัพย์สินหรือใบหุ้น เพราะไม่มีผู้ใดทราบว่าใครถือหุ้น เมื่อไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นในเอกสารใด ๆ ของบริษัท การแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของหุ้นจึงแสดงออกโดยทางกายภาพ กล่าวคือ การครอบครองหรือถือใบหุ้นนั้นในทางความเป็นจริง หากบุคคลใดถือหรือครอบครองใบหุ้น บุคคลนั้น สามารถอ้างสิทธิของตนต่อได้บริษัทได้เสมอตราบเท่าที่ยังครอบครองใบหุ้นนั้นอยู่และทำให้เกิดความชัดเจนในการแสดงความเป็นเจ้าของ อีกทั้ง ในการโอนใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือสามารถทำได้โดยการส่งมอบเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องทำเป็นพิธีการหรือเป็นแบบของการโอนใบหุ้นเช่นเดียวกับใบหุ้นชนิดระบุชื่อ ซึ่งเป็นลักษณะที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างใบหุ้นทั้งสองชนิดเป็นอย่างมาก เนื่องจากใบหุ้นชนิดระบุชื่อ การดำเนินการโอนนั้นทำได้ยุ่งยาก แต่การโอนใบหุ้นชนิดผู้ถือโดยการส่งมอบเพียงเท่านั้น สิทธิและหน้าที่ในใบหุ้นย่อมโอนไปโดยสมบูรณ์ ซึ่งหากไม่มีใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือแล้ว จะทำให้ใบหุ้นในบริษัทจำกัดจะต้องโอนตามแบบพิธีเท่านั้น ซึ่งทำให้ไม่มีทางเลือกให้กับผู้ถือหุ้นที่ต้องการความสะดวกในการโอนหุ้น ซึ่งต่างกับกรณีของบริษัทมหาชนจำกัดที่แม้ว่าจะให้ออกใบหุ้นชนิดระบุชื่อทั้งหมด แต่ในบริษัทมหาชนจำกัดรับรองเรื่องการโอนโดยการสลักหลัง แม้เป็นการสลักหลังลอยก็ตาม แต่ในบริษัทไม่สามารถดำเนินการเช่นนั้นได้

แม้ว่าใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะมีข้อดีหรือประโยชน์มากมาย แต่เห็นได้ชัดว่ามีข้อเสียเช่นกัน ประเด็นสำคัญคือความมั่นคง เพราะหากเป็นบริษัทที่ออกใบหุ้นชนิดผู้ถือทั้งหมดแล้ว บริษัทดังกล่าวนั้นก็ตั้งขึ้นเพื่อการพอกเงินหรือเพื่อสนับสนุนการก่อการร้าย ย่อมส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศ หากไม่สามารถทราบตัวผู้กระทำผิดได้เลย และการก่อการร้ายเป็นภัยสำคัญของโลกที่มีผลกระทบต่อหลายฝ่าย หากมีธุรกิจที่สามารถเอื้อประโยชน์ให้คนกลุ่มนี้ได้ กฎหมายย่อม

ต่อต้าน หรือในด้านการบังคับคดีที่หากเจ้าหนี้ต้องการบังคับตามสิทธิของตนโดยอาจสืบทราบมาว่า ลูกหนี้ถือหุ้นในบริษัทแห่งหนึ่งโดยลูกหนี้ถือใบหุ้นผู้ถือ แต่เมื่อจะบังคับคดี ลูกหนี้ได้โอนใบหุ้นดังกล่าว โดยการส่งมอบให้บุคคลอื่นไปแล้ว ทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถที่จะบังคับใช้สิทธิของตนได้อีกต่อไปอีกทั้ง ในด้านการบริหารบริษัท การที่ผู้ถือหุ้นถือใบหุ้นผู้ถือทำให้การบริหารบริษัทเป็นไปได้ยาก เพราะไม่ทราบว่าคุณใดจะมาเข้าประชุมผู้ถือหุ้น การคาดเดาการลงคะแนนเสียงหรือการคุมมติของบริษัท ย่อมไม่เป็นไปตามที่ต้องการ

เนื่องจากข้อเสียของใบหุ้นชนิดนี้ หลายประเทศที่เห็นถึงปัญหาดังกล่าวจึงยกเลิกการให้บริษัทออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ อย่างไรก็ตาม ในกฎหมายไทยมีหน่วยงานของรัฐที่เห็นถึงข้อเสียที่กล่าวมานี้เช่นกัน ซึ่งแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังไม่มียกเลิกกฎหมายในเรื่องนี้ แต่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 มาตรา 20/1 กำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 (1) และ (9) ต้องกำหนดนโยบายการรับลูกค้า การบริหารความเสี่ยงที่อาจเกี่ยวกับการฟอกเงินของลูกค้าและต้องดำเนินการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าเมื่อเริ่มทำธุรกรรมครั้งแรก โดยต้องตรวจสอบเป็นระยะ ซึ่งการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงของลูกค้านั้น จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เกี่ยวกับการแสดงตนและการพิสูจน์ทราบลูกค้า การประกอบธุรกิจหรือการประกอบอาชีพตามมาตรา 16 (1) คือผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ การให้คำแนะนำ หรือการเป็นที่ปรึกษาในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินตามมาตรา 13 และใน (9) จะเป็นผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งตามกฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ. 2556 ได้มีการกำหนดไว้ในข้อ 54 ว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อาจขอความร่วมมือในการกำกับดูแล และติดตามประเมินผลจากหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจกำกับดูแลสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 (1) และ (9) ทั้งนี้ ตามข้อตกลงระหว่างสำนักงานกับหน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแล ซึ่งกฎหมายในเรื่องดังกล่าวนี้ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น เพื่อป้องกันธุรกิจที่มีความเสี่ยงที่อาจถูกใช้ในการฟอกเงิน ทำให้หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับลูกค้าจะต้องมีการเก็บข้อมูลของลูกค้าไว้เพื่อป้องกันการฟอกเงินที่อาจเกิดขึ้น ทำให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลบริษัทจำกัดออกประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง กำหนดรายการเพิ่มเติมในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นและสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นบริษัทจำกัด พ.ศ. 2557 โดยอาศัยฐานอำนาจจากกฎกระทรวง การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ. 2556 ซึ่งออก

ตามความในมาตรา 16 (1) และ (9) และมาตรา 20/1 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าฉบับดังกล่าว ได้กำหนดให้ หากบริษัทจำกัดที่มีการออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ตามมาตรา 1138 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะต้องให้มีรายการเพิ่มเติมในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น อันได้แก่ ชื่อของเจ้าของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ หรือชื่อของผู้รับประโยชน์ในใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ โดยมีแบบที่แนบท้ายตามประกาศ¹ ซึ่งการแจ้งชื่อของผู้ถือหุ้นหรือชื่อผู้รับประโยชน์ตามประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าฉบับนี้ จะต้องเปิดเผยให้แก่สาธารณชนเช่นเดียวกับเอกสารอื่น ๆ ที่บริษัทได้ส่งให้แก่นายทะเบียนโดยเจตนากรณีในการออกประกาศฉบับนี้ มาจากความต้องการที่จะป้องกันการฟอกเงินและการนำใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมายและยับยั้งการนำใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือไปใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงินและแหล่งเงินทุนของผู้ก่อการร้าย

4.1 ปัญหาการลงทะเบียนหุ้นผู้ถือในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น และสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น

ใบหุ้นที่บริษัทจะออกให้แก่ผู้ถือหุ้นนั้นมียู่สองชนิด ได้แก่ ใบหุ้นชนิดระบุชื่อ และใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ โดยการออกใบหุ้นทั้งสองชนิด มีสาระสำคัญและวัตถุประสงค์ในการออกใบหุ้นที่ต่างกัน หากเป็นกรณีของใบหุ้นชนิดระบุชื่อ การแสดงความเป็นเจ้าของใบหุ้นนั้น จะอยู่ที่เอกสารของบริษัท ทั้งในสมุดบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น หรือสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น ส่วนในใบหุ้นนั้นเป็นเพียงหลักฐานที่บริษัทให้ไว้แก่ผู้ถือหุ้นเท่านั้น และเป็นเพียงหลักฐานที่อาจถูกหักล้างได้ ไม่ได้เป็นบทสันนิษฐานที่เด็ดขาด

ส่วนกรณีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ เจตนากรณีในการออกใบหุ้นชนิดนี้ เป็นไปเพื่อรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ถือหุ้น และเพื่อให้เกิดความสะดวกในการโอนหุ้น โดยใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะไม่ระบุชื่อของผู้ถือหุ้น แต่จะระบุในเอกสารต่าง ๆ ว่า “ผู้ถือ” และการแสดงความเป็นเจ้าของหุ้น จะทำได้โดยการครอบครองใบหุ้นเท่านั้น ทำให้เกิดความชัดเจนในการยืนยันสิทธิของ

¹ ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง กำหนดรายการเพิ่มเติมในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นและสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นบริษัทจำกัด พ.ศ. 2557 ข้อ 2 บริษัทจำกัดใดที่มีการออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ให้มีรายการดังต่อไปนี้ เพิ่มเติมในสมุดทะเบียน

- (ก) เจ้าของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ หรือ
- (ข) ผู้รับประโยชน์ในใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ

เจ้าของหุ้น เอกสารใด ๆ อันเกี่ยวกับตัวหุ้นจะมาได้แจ้งการแสดงความเป็นเจ้าของหุ้นโดยการครอบครองนั้นไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นการระบุนามของผู้ถือใบหุ้นผู้ถือลงในเอกสารทางทะเบียนของบริษัทที่จะต้องส่งให้กับทางราชการ เช่น สมุดทะเบียนรายชื่อผู้ถือหุ้น หรือสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น ยังเกิดปัญหาในการแปลความที่แตกต่างกันเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางแรก ในทางวิชาการมีความเห็นว่า ไม่ต้องมีการระบุนามของผู้ถือใบหุ้นผู้ถือในทะเบียนสาธารณะของบริษัท เช่น ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น หรือสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น² เนื่องจากสาระสำคัญของใบหุ้นชนิดออกให้ผู้ถือ คือ การรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ถือหุ้น จึงไม่ต้องระบุนามของผู้ถือหุ้นลงในเอกสารใด ๆ เพื่อให้ผู้ถือหุ้นไม่ต้องแสดงรายละเอียดของตน และไม่สามารถตรวจสอบได้ว่า ผู้ถือหุ้นได้ถือหุ้น หรือมีครอบครองสิทธิประโยชน์ใดบ้าง โดยการที่ไม่ระบุนามผู้ถือหุ้นย่อมเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องดังกล่าว

แนวทางที่สอง ความเห็นของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลบริษัท มีความเห็นว่า แม้ว่าใบหุ้นชนิดออกให้ผู้ถือสามารถโอนไปได้อย่างง่ายดาย แต่ยังคงมีการระบุนามผู้ถือหุ้นในเอกสารของบริษัทอยู่ กล่าวคือ จะต้องระบุนามผู้ถือหุ้นลงในสมุดทะเบียนรายชื่อผู้ถือหุ้น และสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นที่จะต้องส่งให้กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในทุกปี อีกทั้ง กรมพัฒนาธุรกิจการค้ายังออกประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง กำหนดรายการเพิ่มเติมในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น และสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น พ.ศ. 2557 ที่กำหนดให้บริษัทที่ดำเนินกิจการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ต้องแจ้งชื่อผู้ถือหุ้น หรือผู้รับประโยชน์ในใบหุ้น เพื่อเป็นการป้องกันการนำใบหุ้นผู้ถือไปใช้ในกิจการที่ผิดกฎหมาย เช่น การฟอกเงิน การหลบเลี่ยงภาษีหรือการบังคับคดี

ความเห็นในทั้งสองแนวทาง มีเหตุผลสนับสนุนที่แตกต่างกัน เนื่องจากในทางทฤษฎีย่อมต้องการที่จะรักษาเจตนารมณ์ของกฎหมายไว้ที่ต้องการให้มีใบหุ้นสองประเภทเพื่อให้ความสะดวกและความต้องการของผู้ถือหุ้นในด้านหนึ่งยินดีที่ให้ทราบถึงข้อมูลของผู้ถือหุ้นและทำให้สามารถควบคุมตรวจสอบผู้ถือหุ้นเหล่านั้นได้ แต่ในอีกด้านหนึ่ง ผู้ถือหุ้นต้องการความเป็นส่วนตัวบริษัทย่อมเคารพสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถือหุ้นบางกลุ่มที่ไม่ต้องการเปิดเผยตัวตนต่อบริษัท และต้องการความคล่องตัวในการโอนทรัพย์สินของตนเองด้วย ดังนั้น หากบริษัทกำหนดให้ออกใบหุ้นชนิด

² สหชน รัตน์ไพจิตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะห้างหุ้นส่วนบริษัท, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2557), น.351.

ผู้ถือได้ รัฐย่อมต้องเคารพเสรีภาพในการแสดงเจตนาของเอกชนเช่นกัน ส่วนในแนวทางที่สอง ซึ่งเป็นความเห็นของหน่วยงานในทางปฏิบัติย่อมมีเหตุผลมาจากเรื่องความมั่นคงและการควบคุมการกระทำ ความผิดอาญา ซึ่งใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือหุ้นนี้ ควบคุมได้ยาก เนื่องจากโอนไปมาได้โดยสะดวกและไม่สามารถตั้งข้อจำกัดการโอนได้โดยสภาพ อีกทั้งไม่ปรากฏชื่อของผู้ถือหุ้นอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้สามารถควบคุมได้ จึงให้มีการแจ้งชื่อหรือผู้รับประโยชน์ไว้กับรัฐ แต่ตามประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ไม่ได้ห้ามโอนทำให้แม้การแจ้งชื่อไว้ ย่อมไม่ได้มีประโยชน์อันใด เพราะสามารถโอนต่อไปได้ทันทีเช่นเดิม นอกจากนี้ ข้อมูลที่แจ้งไปตามประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นการเอกสารที่สาธารณชนเข้าถึงได้เช่นกัน เช่นเดียวกับสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นและเอกสารอื่น ๆ ที่สามารถขอคัดสำเนาจากกรมฯ ได้โดยง่าย ทำให้การปกปิดตัวตนของผู้ถือหุ้นไม่สามารถทำได้ หากทำตามประกาศนี้

ในกฎหมายต่างประเทศที่ได้ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบในกฎหมายของประเทศอังกฤษตาม Companies Act 2006 ในมาตรา 113 มาตรา 115 และมาตรา 116 กำหนดเพียงแต่ให้บริษัทจะต้องเก็บการจดทะเบียนของผู้ถือหุ้นไว้และผู้ถือหุ้นสามารถร้องขอเข้าตรวจสอบสมุดทะเบียนรายชื่อดังกล่าวที่จะมีรายละเอียดของผู้ถือหุ้นทั้งชื่อ ที่อยู่ วันที่เข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นหรือออกจากการเป็นผู้ถือหุ้น และรายละเอียดอื่น ๆ เกี่ยวกับหุ้นนั้น และจะสามารถขอคัดถ่ายสำเนาสมุดทะเบียนนั้น แต่ไม่กำหนดต้องส่งสำเนาทะเบียนรายชื่อผู้ถือหุ้นหรือแจ้งถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ถือหุ้นให้กับรัฐ ดังเช่นมาตรา 1139 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ทำให้แม้จะมีการออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือหรือ Share Warrant รัฐจะไม่ทราบถึงการออกใบหุ้นชนิดดังกล่าวของบริษัท อีกทั้งในมาตรา 122 และ มาตรา 779 ได้กำหนดว่าหากออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะต้องมีการแก้ไขสมุดบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นเพื่อไม่ได้ปรากฏชื่อของผู้ถือใบหุ้นชนิดดังกล่าวในบริษัทอีกด้วย โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ต่างจากกรณีของประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่กำหนดให้เพิ่มเติมรายการในสมุดบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นเพื่อให้ทราบชื่อของผู้ถือใบหุ้นผู้ถือ

ส่วนในกรณีของสหรัฐอเมริกา ไม่ได้กำหนดให้ต้องมีการแจ้งชื่อหรือระบุชื่อของผู้ถือหุ้นในสมุดทะเบียนรายชื่อผู้ถือหุ้นที่ต้องส่งให้ทางราชการเหมือนกับของประเทศไทย ตามกฎหมายของรัฐคอนเนคติกัตในมาตรา 33-945 ถึง 33-946 และ Model Business Corporation Act มาตรา 16.01 ถึง 16.02 ได้กำหนดในเรื่องการเก็บรายชื่อ รายละเอียดเกี่ยวกับหุ้นและผู้ถือหุ้น โดยเป็นหน้าที่ของบริษัทในการเก็บข้อมูลดังกล่าว และจะต้องเก็บรักษาไว้ที่บริษัทเพื่อให้ผู้ถือหุ้นสามารถเข้าตรวจสอบหรือคัดสำเนาได้ ตามที่ร้องขอ ตามระเบียบหรือเงื่อนไขที่บริษัทกำหนดไว้เท่านั้น เช่น จะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือได้รับมอบอำนาจมาเพื่อที่จะตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาต่างกับกฎหมายของไทยที่จะต้องส่งสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นให้กับทางราชการทุกปี เพื่อให้รัฐทราบถึงการถือครองหุ้นของบุคคลต่าง ๆ

การที่บัญญัติให้บริษัทต้องแจ้งชื่อผู้ถือใบหุ้นผู้ถือหุ้นนั้น เป็นประโยชน์ต่อรัฐ เพื่อเป็นการควบคุมการดำเนินธุรกิจที่อาจเกี่ยวข้องกับการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐนี้ ควรจะเก็บไว้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับรัฐเท่านั้นที่สามารถเข้าตรวจสอบได้ไม่เปิดเผยให้กับบุคคลโดยทั่วไปให้เข้าถึง เพราะวัตถุประสงค์ของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือที่สำคัญนั้น คือการให้ความเป็นส่วนตัวแก่ผู้ถือหุ้น หากรัฐเก็บข้อมูลดังกล่าวนี้ไปและนำไปเปิดเผยหรือให้สาธารณชนเข้าถึงได้ ย่อมไม่ต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่หากรัฐเก็บข้อมูลไว้เพื่อใช้ตรวจสอบย้อนกระทำได้เพื่อประโยชน์ของทั้งผู้ถือหุ้นและรัฐ

ส่วนในประเทศไทยนั้น การระบุให้แจ้งตามประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผลตามสภาวะการณ์ปัจจุบันที่หลายประเทศพยายามป้องกันการใช้ธุรกิจบางประเภทที่ถูกกฎหมายเพื่อความสะดวกในการกระทำผิดกฎหมาย เช่น บริษัท ก. จำกัด ดำเนินการเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นธุรกิจตามมาตรา 16 (9) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งเป็นธุรกิจที่รัฐเห็นแล้วว่ามีความเสี่ยงที่จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงินและเป็นธุรกิจที่มีเงินหมุนเวียนเป็นจำนวนมากทำให้รัฐต้องการทราบข้อมูลของผู้ลงทุนในบริษัท ก. เมื่อบริษัท ก. ออกใบหุ้นผู้ถือให้แก่ ข. บริษัท ก. จะต้องดำเนินการประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง กำหนดรายการเพิ่มเติมในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น และสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น พ.ศ. 2557 โดยจะต้องระบุชื่อของ ข. ในแบบฟอร์มแนบท้ายประกาศ เพื่อให้รัฐทราบว่าบุคคลใดบ้างที่มีส่วนในบริษัทนี้ ทำให้รัฐสามารถตรวจสอบข้อมูลในส่วนนี้ได้ หากรัฐตรวจสอบแล้วเห็นว่า บริษัท ก. อาจดำเนินการฟอกเงินจริง การที่ทราบถึงบุคคลที่ถือหุ้นในบริษัท ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนและต่อความมั่นคงของประเทศ

4.2 ปัญหาสิทธิในใบหุ้นกรณีใบหุ้นผู้ถือหายหรือถูกลัก

ใบหุ้นเป็นตราสารชนิดหนึ่ง หากเป็นใบหุ้นชนิดระบุชื่อ จะเป็นตราสารที่มีการระบุชื่อของผู้ทรงตราสารนั้น โดยที่การโอนจะต้องเป็นไปตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด และอาจถูกห้ามการโอนได้หากบริษัทกำหนดเงื่อนไขไว้ แต่กรณีของใบหุ้นผู้ถือจะเป็นตราสารเปลี่ยนมือโดยที่ผู้ถือหุ้นสามารถโอนใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือไปได้โดยการส่งมอบ โดยในใบหุ้นจะระบุเพียงว่า “ผู้ถือ” ทำให้ผู้ที่ครอบครองใบหุ้นหรือถือใบหุ้นอยู่เป็นเจ้าของใบหุ้นนั้น และสามารถโอนไปให้บุคคลใดก็ได้ ก็ทอดก็ได้ ตามที่ต้องการ อีกทั้ง บริษัทไม่สามารถที่จะตั้งข้อกำหนดห้ามโอนหรือปฏิเสธสิทธิของผู้ที่ครอบครองใบหุ้นได้

ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ผู้ถือหุ้นไม่มีเอกสารอื่นใดที่สามารถใช้อ้างยันสิทธิของตนกับบริษัทได้นอกจากใบหุ้นที่ตนครอบครอง เพราะในเอกสารอื่นของบริษัทจะไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นไว้ หากผู้ถือหุ้นไม่มีใบหุ้นมาแสดงต่อบริษัท ผู้ถือหุ้นไม่อาจอ้างเอกสารอื่นใดเพื่อยืนยันสิทธิของผู้ถือหุ้นได้เลย และในทางกลับกัน หากผู้ถือหุ้นมีใบหุ้นมาแสดงต่อบริษัท บริษัทย่อมไม่อาจปฏิเสธสิทธิของผู้ถือหุ้นได้เช่นกัน ทำให้ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือไม่ใช่เพียงหลักฐานในการแสดงสิทธิในหุ้น แต่เป็นตัวหุ้นและทำให้การใช้สิทธิในหุ้นทุกครั้ง ผู้ถือหุ้นจะต้องนำใบหุ้นมาแสดง ตามที่ปรากฏในตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่กำหนดให้ผู้ถือหุ้นจะต้องนำใบหุ้นมาแสดงเพื่อเข้าประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นหรือเพื่อรับเงินปันผล เป็นต้น

เมื่อใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ตามการวิเคราะห์ตามตำรากฎหมายไทยและต่างประเทศ ทำให้กฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับกับเรื่องใบหุ้นชนิดดังกล่าวนี้ ต่างออกไปจากกฎหมายในเรื่องของใบหุ้นชนิดระบุชื่อ ซึ่งในทางตำราได้อธิบายถึงกฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับกับเรื่องนี้ได้ ย่อมต้องนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตราสารเปลี่ยนมือ และการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงชำระให้แก่ผู้ถือมาใช้บังคับ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้แก่ เรื่องของตัวเงิน ตามบรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 21 ตัวเงิน ประกอบกับบรรพ 2 ในเรื่องของหนี้ ในหมวด 4 การโอนสิทธิเรียกร้อง มาตรา 309 – 313 ในเรื่องของการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงชำระให้ตามเขาสั่ง และการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงชำระให้แก่ผู้ถือ

หากบริษัทออกใบหุ้นผู้ถือ ต่อมาผู้ถือหุ้นทำใบหุ้นดังกล่าวหายหรือถูกลัก สิทธิของผู้ถือหุ้นเดิมจะเป็นเช่นไร เนื่องจากใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่สามารถโอนไปได้โดยการส่งมอบ แต่ผู้ถือหุ้นเดิมไม่ได้ต้องการโอนใบหุ้นดังกล่าวไป แต่เกิดจากการสูญเสียวินัยครอบครองใบหุ้นไปโดยที่ผู้ถือหุ้นไม่ยินยอม อย่างไรก็ตาม ในด้านของผู้รับโอนใบหุ้นเป็นบุคคลที่สุจริตที่ไม่รู้ถึงความบกพร่องที่เกิดขึ้นเช่นกัน ทำให้สิทธิของบุคคลทั้งสองเกิดประเด็นว่า บุคคลใดจะมีสิทธิที่ดีกว่าในใบหุ้นผู้ถือ ระหว่างผู้ถือหุ้นเดิมกับผู้รับโอนโดยสุจริต

ในเรื่องนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนของบริษัท ไม่ได้มีการกำหนดผลที่เกิดขึ้นไว้ว่าจะเป็นอย่างเช่นไร ทำให้จะต้องมีการปรับใช้กฎหมายตามนิติวิธีในมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ ในด้านของผู้ถือหุ้นเดิมที่มีสิทธิในใบหุ้นที่ตนได้ทำหายไป หรือถูกขโมยไป ผู้ถือหุ้นเดิมจะนำกฎหมายใดมาปรับใช้ได้ เพื่ออ้างสิทธิของตนที่มีอยู่ ในเรื่องดังกล่าวนี้ สามารถพิจารณาตามกฎหมายลักษณะทรัพย์ในมาตรา 1336 ในเรื่องแดนกรรมสิทธิ์ ที่เจ้าของทรัพย์ย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนในทรัพย์ของตนได้จากบุคคลที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ อย่างไรก็ตาม หากนำกฎหมายทั่วไปในเรื่องทรัพย์มาใช้ อาจไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากในอีก

ด้านหนึ่งกฎหมายได้กำหนดว่าใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่งและสามารถแสดงสิทธิของตนได้โดยการครอบครองทางกายภาพ ทำให้บุคคลที่มีใบหุ้นอยู่ย่อมเป็นเจ้าของหุ้นตามกฎหมาย เป็นหลักกฎหมายในเรื่องของผู้ทรงของเรื่องตราสารเปลี่ยนมือซึ่งหลักการในเรื่องตราสารเปลี่ยนมือเป็นหลักกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้โดยเทียบเคียง ตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน

จะเห็นได้ว่ากฎหมายทั้งสองเรื่องที่น่ามาปรับใช้ ให้ผลที่ต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาต่อมาว่าจะนำกฎหมายใดมาปรับใช้ให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยต้องพิจารณาในประเด็นสถานะทางกฎหมายของใบหุ้นผู้ถือ เพื่อให้สามารถนำกฎหมายมาปรับใช้ให้ถูกต้องและตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

จากการศึกษาค้นคว้าในตำราต่าง ๆ ได้มีการกล่าวถึงใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือว่า เป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่งที่สามารถโอนกันได้ โดยกฎหมายที่จะสามารถนำมาปรับใช้กับเรื่องดังกล่าว จึงควรเป็นกฎหมายในเรื่องตราสารเปลี่ยนมือ อีกทั้ง หากปรับใช้ตามมาตรา 1336 อาจเกิดปัญหาได้เพราะใบหุ้น มิได้เป็นเพียงหลักฐานในหุ้น แต่เป็นตัวหุ้นนั้นเลย การโอนใบหุ้นไปหรือการมีใบหุ้นไว้ในครอบครองโดยสุจริต ทำให้ทรัพย์สินคือตัวหุ้นไปอยู่กับบุคคลที่ครอบครองใบหุ้นนั้นเลย ผู้ถือหุ้นเดิมไม่สามารถที่จะติดตามเอาคืนใบหุ้นนั้นได้อีก และไม่สามารถนำหลักการในเรื่องทรัพย์สินมาใช้ได้ อีกทั้ง หลักการในเรื่องตราสารเปลี่ยนมือ จะไม่ใช่หลักกฎหมายเรื่องผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ซึ่งเป็นหลักการเบื้องต้นหลังมาตรา 1336 แต่จะใช้เรื่องหลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน ซึ่งเป็นหลักการเบื้องต้นหลังเรื่องตราสารเปลี่ยนมือ³

อาจกล่าวได้ว่า เนื่องจากใบหุ้นเป็นตราสารเปลี่ยนมือ การนำกฎหมายมาปรับใช้ในเรื่องดังกล่าว เห็นควรนำกฎหมายในเรื่องตราสารเปลี่ยนมือมาบังคับใช้ การนำมาตรา 1336 มาใช้อาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากหากให้บุคคลที่มีกรรมสิทธิ์ในใบหุ้นสามารถติดตามเอาคืนทรัพย์สินได้ตลอด เมื่อมีการโอนไป อาจทำให้สิทธิของผู้รับโอนไม่สมบูรณ์และเกิดความหวาดระแวงว่าใบหุ้นที่รับมาถูกต้องตามกฎหมายจริงหรือไม่ อาจถูกบุคคลที่มีกรรมสิทธิ์มาติดตามเอาคืนทรัพย์สินที่ตนครอบครองอยู่หรือไม่ อีกทั้ง ใบหุ้นผู้ถือ ไม่ได้เป็นเพียงเอกสาร แต่เป็นตัวหุ้น การแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของคือการครอบครอง บุคคลใดมีใบหุ้นไว้ในครอบครอง บุคคลนั้นเป็นผู้ทรงใบหุ้นและเป็นเจ้าของใบหุ้นนั้น หากใช้หลักเรื่องของผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนย่อมทำให้หลักการในเรื่องตราสารเปลี่ยนมือเสียไป เนื่องจากเจตนารมณ์ในเรื่องตราสารเปลี่ยนมือ มีขึ้นเพื่อให้

³ เสาวนีย์ อัครโรจน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), น.82.

บุคคลสะดวกในการค้าขาย มีการโอนไปได้ง่าย และมั่นใจว่าตราสารที่ตนรับโอนมา ตนจะมีสิทธิที่ บริบูรณ์ แม้ว่าการโอนในทอดก่อน ๆ จะบกพร่อง หากผู้รับโอนนั้นสุจริต ย่อมสามารถที่จะรับโอน ตราสารนั้นไว้ในครอบครองโดยไม่ต้องเสียตราสารนั้นไปให้กับบุคคลที่มาอ้างภายหลังว่าเป็นผู้ทรงคน ก่อน หรือเจ้าของตราสารคนก่อนที่เสียการครอบครองไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากหลักการ ดังกล่าวนำมาปรับใช้กับเรื่องใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ที่การเป็นเจ้าของหุ้น แสดงออกโดยการ ครอบครอง และกฎหมายต้องการคุ้มครองการโอนเปลี่ยนมือได้ง่ายของใบหุ้นชนิดนี้ การนำหลักการ ในเรื่องตัวเงินมาปรับใช้ ย่อมตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายมากกว่าเรื่องของทรัพย์สิน

นอกจากนี้ หากเป็นกรณีของการโอนสิทธิตามตราสารเปลี่ยนมือ กฎหมายมิได้นำ หลักการในเรื่องของผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนมาใช้บังคับ เนื่องจากการโอนตราสารเปลี่ยนมือจะมี การโอนไปในหลายทอด ทำให้หลักการหนึ่งที่สำคัญของตราสารเปลี่ยนมือคือการคุ้มครองผู้รับโอนที่ สุจริต หรือหลักผู้รับโอนที่สุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้จะมีผลทำให้แม้ว่าจะมีการ โอนในทอดใดทอดหนึ่งที่ไม่สุจริตก็ตาม แต่กฎหมายจะมุ่งคุ้มครองผู้รับโอนที่สุจริตที่ไม่ทราบถึงการ โอนที่ไม่สมบูรณ์ และไม่ได้คบคิดฉ้อฉลกับผู้โอนที่ไม่สุจริตนั้น หากผู้รับโอนที่มีใบหุ้นชนิดออกให้แก่ ผู้ถือครอบครองใบหุ้นโดยสุจริต และนำใบหุ้นนั้นมาแสดงต่อบริษัทเพื่อที่จะใช้สิทธิในความเป็นผู้ถือ หุ้นของตน บริษัทไม่สามารถปฏิเสธสิทธิของผู้ทรงใบหุ้นดังกล่าวได้

ดังนั้น ในการโอนใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ แม้ตามบทบัญญัติในเรื่องหุ้นส่วนบริษัท กำหนดไว้เพียงว่าการโอนนั้นทำได้โดยการส่งมอบใบหุ้นนั้น แต่ผลในทางกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องใน เรื่องของการโอนกฎหมายไม่ได้มีการกำหนดไว้ หากเทียบกับเรื่องใบหุ้นชนิดระบุชื่อที่กฎหมาย กำหนดไว้ย่อมไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะใบหุ้นระบุชื่อเป็นเพียงตราสาร แต่ใบหุ้น ชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ในตราสารมีทั้งสิทธิในทางหนี้และสิทธิในทางทรัพย์สินติดอยู่ กับตราสาร และการโอนตามกฎหมายนั้น หมายรวมถึงการโอนทั้งหนี้และทรัพย์สิน หากมีการโอนใบหุ้น ชนิดผู้ถือไปแล้วทำให้ผู้รับโอนมีทั้งสิทธิในทางหนี้และทางทรัพย์สินในขณะเดียวกัน

4.3 ปัญหาการออกใบหุ้นใหม่ กรณีที่ใบหุ้นถูกทำลาย

ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นว่า ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ เป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ใบหุ้น ไม่ได้เป็นเพียงหลักฐานแสดงสิทธิในหุ้นเท่านั้น แต่เป็นตัวหุ้นนั้นเลย และการแสดงถึงความเป็น เจ้าของหุ้นสามารถทำได้เพียงวิธีเดียวคือ การมีใบหุ้นนั้นไว้ในครอบครอง การที่ผู้ถือหุ้นสูญเสียการ

ครอบครองใบหุ้นไม่ว่าจะเป็นการถูกลบออก ถูกลัก หรือทำใบหุ้นนั้นหายไปจากการครอบครองของตน ย่อมสูญเสียสิทธิในความเป็นเจ้าของใบให้กับผู้ที่มีใบหุ้นไว้ในครอบครองนั้นในทันที อย่างไรก็ตาม หากกรณีได้เป็นการสูญเสียการครอบครองไปให้กับบุคคลอื่น แต่กลับเป็นกรณีที่ใบหุ้นถูกทำลายไปจนหมดสิ้น ผลในทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ดังจะกล่าวต่อไป

คำว่า “ทำลาย” ตามพจนานุกรมได้นิยามไว้ว่าหมายถึง “อาการที่ทำให้สิ่งซึ่งเป็นกลุ่มก้อนแตกหักหรือพังกระจัดกระจาย, ทำให้พัง, ทำให้ฉิบหาย, ทำให้หมดสิ้นไป” จะเห็นได้ว่าเมื่อตีความว่าใบหุ้นถูกทำลายคือไม่มีใบหุ้นอยู่เลย ประกอบกับว่าใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือตัวใบหุ้นเป็นหุ้นนั้น มิได้เป็นเพียงหลักฐาน จะกล่าวไปในทำนองว่า ไม่มีหุ้นเลยอีกต่อไป เพราะไม่มีใบหุ้น ย่อมไม่สามารถทำได้ เนื่องจากทุนของบริษัทยังมีอยู่หุ้นของบริษัทยังคงอยู่ไม่ได้ถูกลดทอนไปแต่อย่างใด ผู้ถือหุ้นที่บริษัทออกใบหุ้นให้ ยังคงมีอยู่ ดังนี้ หุ้นที่ยังมีอยู่แต่ขาดใบหุ้นแนวทางในการแก้ไข อาจทำได้โดยให้บริษัทออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นใหม่

ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของผู้ถือหุ้นและบริษัท ในการออกใบหุ้นใหม่ในกรณีของใบหุ้นชนิดระบุชื่อ ได้มีคำอธิบายไว้ในตำราของท่านอาจารย์โสภณ รัตนากร ที่ระบุว่าบริษัทมีหน้าที่ในการออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นใหม่ หากผู้ถือใบหุ้นระบุชื่อได้มาแจ้งกับบริษัทว่าใบหุ้นของตนนั้นถูกทำลาย บริษัทสามารถดำเนินการดังกล่าวได้ เนื่องจากบริษัทมีข้อมูลของผู้ถือใบหุ้นระบุชื่ออยู่และสามารถพิสูจน์ความเป็นเจ้าของหุ้นจากเอกสารอื่น ๆ นอกเหนือจากใบหุ้นได้ เช่น ในสมุดบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น หรือสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น เป็นต้น

เมื่อกฎหมายกำหนดให้บริษัทต้องออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นย่อมต้องรักษาใบหุ้นดังกล่าวไว้ เพื่อใช้ในการอ้างสิทธิหรือดำเนินการอื่นใดอันเกี่ยวกับบริษัทที่กำหนดให้ต้องมีการแสดงใบหุ้น หากใบหุ้นของผู้ถือหุ้นถูกทำลายไป หากเป็นหุ้นระบุชื่อ บริษัทสามารถตรวจสอบความเป็นเจ้าของหุ้นเพื่อออกใบหุ้นให้ใหม่ได้ แต่หากเป็นกรณีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือแล้ว บริษัทไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องจากเอกสารอื่นใดของบริษัทเพื่อพิสูจน์ความเป็นเจ้าของหุ้นได้

ถ้าหากผู้ถือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ทำใบหุ้นนั้นสูญหายหรือถูกทำลายไป จึงต้องการที่จะให้บริษัทออกใบหุ้นให้ใหม่โดยยังคงเป็นใบหุ้นผู้ถือเช่นเดิมและใช้สิทธิได้เช่นเดิม ผู้ถือหุ้นอาจไปร้องขอต่อบริษัทเพื่อให้ออกใบหุ้นใหม่ แต่ฐานในทางกฎหมายที่บริษัทจะใช้เพื่อออกใบหุ้นใหม่นั้น ในส่วนของบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีการกำหนดไว้ บริษัทจึงต้องใช้กฎหมายในเรื่องอื่น เพื่อออกใบหุ้นผู้ถือให้ใหม่ ซึ่งกฎหมายที่มีการกำหนดเกี่ยวกับการออกตราสารเปลี่ยนมือใหม่นั้น มีในกฎหมายเรื่องตั๋วเงิน ในมาตรา 1011 ที่กำหนดให้ผู้สั่งจ่ายสามารถออกตั๋วให้ผู้ทรงใหม่ หากผู้ทรงนั้นได้มาร้องขอต่อผู้สั่งจ่าย ผู้สั่งจ่ายสามารถออกใบหุ้นใหม่โดยที่มีเนื้อความ

ตามเดิม และขอให้ผู้ทรงนั้น วางประกันไว้แก่ผู้ส่งจ่ายได้ เพื่อความเสียหายที่อาจเกิดมีขึ้นหากตัวนั้น กลับคืนมา ซึ่งอาจนำมาปรับใช้กับเรื่องของใบหุ้นผู้ถือถูกทำลายได้ โดยบริษัทอาจร้องขอให้ผู้ทรงวาง ประกันก่อนที่จะออกใบหุ้นใหม่ได้ ซึ่งปัญหาการออกใบหุ้นใหม่นี้ ที่สำคัญคือผู้ที่มาร้องขอใบหุ้นนั้น เป็นผู้ทรงใบหุ้นที่สุจริตและแท้จริงหรือไม่ เนื่องจากการพิสูจน์นั้นทำได้ยากและไม่มีเอกสารใด ๆ ที่ บริษัทจะใช้ยืนยันสิทธิได้ เพียงแต่ขอให้วางประกันเพื่อความเสียหายได้เท่านั้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กฎหมายของไทยกำหนดให้บริษัทจะต้องออกเอกสารที่เป็นหลักฐานแสดงถึงความเป็นเจ้าของหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นทุกคน ที่เรียกว่า ใบหุ้น ซึ่งจะต้องมีข้อความตามที่กฎหมายกำหนด อันเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับหุ้นและผู้ถือหุ้น โดยจะระบุชื่อของผู้ถือหุ้นหรือระบุค่าว่าผู้ถือหุ้นในกรณีที่ เป็นใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ จำนวนเงินค่าหุ้นที่ได้ส่งใช้แล้ว หมายเลขของใบหุ้น และวันที่เข้ามาเป็นผู้ถือหุ้น การที่มีใบหุ้นทำให้บริษัทสามารถตรวจสอบได้ว่าบุคคลใดถือหุ้นของบริษัทไว้บ้าง

การออกใบหุ้น กฎหมายกำหนดประเภทของใบหุ้นไว้สองประเภท คือใบหุ้นชนิดระบุชื่อ และใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ใบหุ้นทั้งสองชนิดจะต้องออกโดยบริษัทตามที่ผู้ถือหุ้นร้องขอ มีข้อความและข้อจำกัดตามที่กฎหมายกำหนด โดยกรณีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะต้องเป็นกรณีที่มีข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้สามารถออกใบหุ้นชนิดดังกล่าวได้ และหุ้นที่ออกให้นั้นจะต้องเป็นหุ้นที่ได้ใช้เต็มตามมูลค่าหุ้นแล้ว ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะมีความแตกต่างจากใบหุ้นชนิดระบุชื่อเนื่องจากสามารถรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ถือหุ้น โดยการไม่ระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงในใบหุ้น หรือเอกสารใด ๆ ของบริษัท ทั้งในสมุดทะเบียนรายชื่อผู้ถือหุ้น และสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น

ในการโอนใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ สามารถโอนได้โดยง่าย เพียงการส่งมอบใบหุ้นไปให้กับผู้รับโอนเท่านั้น สิทธิและหน้าที่ของผู้ถือหุ้นจะถูกส่งผ่านไปยังผู้รับโอนทันที แม้บริษัทจะยังไม่ทราบถึงเรื่องการโอนหุ้นไปก็ตาม ผู้รับโอนย่อมสามารถอ้างสิทธิในความเป็นผู้ถือหุ้นกับบริษัทได้ในทันที โดยการนำใบหุ้นมาแสดงต่อบริษัทเพื่อเข้าประชุม หรือรับเงินปันผลจากบริษัท

จากที่ทำการศึกษาใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ จะมีลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือที่สามารถโอนไปได้โดยง่าย เพียงการส่งมอบ และไม่มีภาระระบุชื่อของผู้ถือหุ้นในใบหุ้นอันเป็นเอกสารที่ออกโดยบริษัทเพื่อแสดงสิทธิในใบหุ้น แต่ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือไม่ได้เป็นเพียงหลักฐานแสดงสิทธิในหุ้นของผู้ถือหุ้น แต่เป็นตัวหุ้นนั้นเลย เนื่องจากหากไม่มีใบหุ้นในครอบครองของผู้ถือหุ้นแล้ว จะทำให้ไม่เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท แต่ผู้ที่จะเป็นเจ้าของหุ้นจะเป็นบุคคลใดๆ ที่มีใบหุ้นไว้ในครอบครองโดยสุจริต แม้ว่าจะได้ใบหุ้นมาจากบุคคลที่ไม่สุจริตก็ตาม แต่หากผู้ที่ครอบครองใบหุ้นไม่ทราบถึงความบกพร่องหรือความทุจริตของการได้ใบหุ้นนั้นมา ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในเรื่องของผู้ทรงโดยสุจริตตามหลักของตราสารเปลี่ยนมือ เช่นเดียวกับการศึกษาในตำราของ

ต่างประเทศ ทั้งในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ที่อธิบายเรื่องดังกล่าวนี้ในทำนองเดียวกันว่า ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ที่จะต้องนำกฎหมายในเรื่องตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable Instrument) มาใช้กับเรื่องดังกล่าว

ในการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นลงในเอกสารของบริษัทนี้ ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่ระหว่างทางวิชาการที่เห็นว่า จะต้องละเว้นการระบุชื่อของผู้ถือหุ้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องดังกล่าว ที่ต้องการรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ถือหุ้น โดยทั้งเอกสารที่เป็นสมุดบัญชีผู้ถือหุ้นและสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นจะไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นไว้เลย แต่ในอีกแนวทางหนึ่งมีความเห็นจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเห็นว่า ทางกรมฯ สามารถที่จะระบุชื่อของผู้ถือใบหุ้นผู้ถือลงไปในเอกสารต่าง ๆ ได้ เพื่อป้องกันการนำใบหุ้นชนิดดังกล่าวไปใช้ในกิจการที่ผิดกฎหมาย อีกทั้งทางกรมฯ ยังได้ออกประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง กำหนดรายการเพิ่มเติมในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น และสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น พ.ศ. 2557 ที่กำหนดให้บริษัทที่ออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือจะต้องแจ้งชื่อของผู้ถือหุ้นหรือชื่อผู้รับประโยชน์เพื่อให้สามารถตรวจสอบบุคคลที่เป็นเจ้าของหุ้นได้ ในประเด็นนี้ อาจจะต้องรักษาสมดุลระหว่างบริษัทและรัฐ โดยข้อมูลเกี่ยวกับการถือหุ้นของใบหุ้นผู้ถือ จะต้องเก็บไว้กับรัฐและไม่เปิดเผยให้บุคคลภายนอกได้เข้าถึง

ในด้านการโอนใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือนี้ เนื่องจากเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่สามารถโอนไปได้อย่างง่ายเพียงการส่งมอบ ทำให้บุคคลผู้ซึ่งครอบครองใบหุ้นเท่ากับเป็นเจ้าของหุ้นในบริษัทนั้น ๆ ทำให้การส่งมอบใบหุ้นในทางกายภาพเป็นการโอนสิทธิและหน้าที่ของผู้ถือหุ้นไปยังผู้รับโอนในทันที ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้กับเรื่องดังกล่าวนี้คือ หลักการของตราสารเปลี่ยนมือ มิใช่หลักในเรื่องของการโอนทรัพย์สินทั่วไป ที่จะใช้หลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ดังนั้น หากผู้ถือหุ้นถูกเลิกใบหุ้นไป ย่อมทำให้สูญเสียความเป็นผู้ถือหุ้นไปในทันที และไม่สามารถอ้างสิทธิของตนกับบริษัทได้เลย และหากมีบุคคลอื่นใดได้รับใบหุ้นนั้นไว้โดยสุจริต ย่อมทำให้บุคคลนั้นมีสิทธิโดยสมบูรณ์ในใบหุ้นนั้น และไม่เสียสิทธิของตนไปให้กับผู้ถือหุ้นเดิม

หากเกิดกรณีที่ใบหุ้นผู้ถือนั้น ถูกทำลาย ผู้ถือหุ้นเดิมมีสิทธิร้องขอให้บริษัทออกใบหุ้นให้ตนใหม่ แม้ว่ากฎหมายบริษัทไม่ได้กำหนดแนวทางแก้ไขในเรื่องนี้ไว้ แต่เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งแล้ว กฎหมายที่สามารถนำมาใช้ และตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องของตัวเงิน ที่มีการกำหนดให้ผู้ทรงสามารถขอให้ผู้ส่งจ่ายออกตัวใหม่ที่มีข้อความเช่นเดียวกับใบเดิมได้ และสามารถขอให้มีการวางประกันไว้ด้วย ซึ่งบริษัทอาจขอให้ผู้ถือหุ้นดังกล่าวปฏิบัติตามได้ตามมาตรา 1011 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

5.2 ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดเจนว่าใบหุ้นชนิด ออกให้แก่ผู้ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือ แต่ด้วยลักษณะของใบหุ้นที่โอนไปได้เพียงการส่งมอบทำให้ เปลี่ยนมือได้ง่าย ไม่มีการระบุชื่อของผู้ถือหุ้นไว้ในใบหุ้น และการใช้สิทธิของผู้ถือใบหุ้นผู้ถือ ทำได้โดยการ แสดงใบหุ้น จึงทำให้มีลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือและได้รับการยอมรับว่าเป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิด หนึ่งในทางตำราและวิชาการ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการนำเอากฎหมายในเรื่องตัวเงิน อันเป็นตราสารเปลี่ยนมืออีกชนิดหนึ่งที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้มาใช้กับใบหุ้นชนิด ออกให้แก่ผู้ถือ นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติยังมีความพยายามทำลายเจตนารมณ์ของใบหุ้นผู้ถือโดยการขอให้ แฉงชื่อผู้ถือหุ้นหรือผู้รับประโยชน์ในใบหุ้นผู้ถือตามประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ในปัญหาเรื่องการลงทะเบียนใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือในเอกสารต่าง ๆ ของบริษัท อันจะต้องเปิดเผยต่อสาธารณชนนั้น เนื่องจากการแปรความที่แตกต่างกันระหว่างทางทฤษฎีและทาง ปฏิบัติ ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนและไม่แน่นอนในทางกฎหมาย ซึ่งความชัดเจนแน่นอนเป็นสิ่งสำคัญ ในกฎหมายพาณิชย์เพราะการลงทุนหรือดำเนินธุรกิจย่อมต้องการความแน่นอนในผลทางกฎหมายที่ จะเกิดขึ้นว่าสามารถดำเนินการไปได้โดยไม่ผิดกฎหมายและจะได้รับความคุ้มครอง ทำให้หลาย ประเทศพยายามที่จะทำให้กฎหมายพาณิชย์ของตนมีความแน่นอนเพื่อให้การลงทุนไม่เกิดการติดขัด และส่งผลที่ดีต่อเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศ ดังนั้น ในเรื่องการลงทะเบียนใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ ถือที่ยังไม่นอนในการแปรความ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรทำให้เกิดความแน่นอน โดยเริ่มจากการ ประนีประนอมทั้งสองกฎหมาย แม้ว่าจะมีเจตนารมณ์ที่ต่างกัน เนื่องจากประกาศของกรมพัฒนา ธุรกิจการค้าออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อ ความมั่นคงของประเทศและเพื่อป้องกันการนำธุรกิจไปใช้เพื่อการกระทำความผิด ซึ่งกำหนดให้บริษัท ต้องส่งเอกสารเพิ่มเติม นอกจากสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นและสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้น โดยเปิดเผยชื่อหรือ ผู้รับประโยชน์ในใบหุ้นผู้ถือในเอกสารที่ต้องยื่นเพิ่มเติม ซึ่งต้องเปิดเผยชื่อของผู้ถือหุ้นทุกคนไม่ว่าจะ ถือใบหุ้นชนิดใดก็ตาม การส่งเอกสารเพิ่มเติมนี้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการทราบ ข้อมูลของผู้ถือหุ้นแล้ว แต่การที่จะนำข้อมูลดังกล่าวไปเปิดเผยต่อสาธารณชนหรือให้สาธารณชน เข้าถึงได้นั้น ไม่ใช่เจตนารมณ์ของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องนี้ เพราะหากนำชื่อไปเปิดเผยจะ ทำให้ไม่ปกปิดข้อมูลของผู้ถือใบหุ้นอีกต่อไป ซึ่งการให้ความเป็นส่วนตัวแก่ผู้ถือหุ้นเป็นเจตนารมณ์ สำคัญของเรื่องนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องสร้างสมดุลให้กฎหมายทั้งสองฉบับ ผู้เขียนเห็นว่า สามารถทำ ได้โดยการที่ให้บริษัทดำเนินการตามประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ส่งรายการเพิ่มเติมต่อรัฐ แต่

รัฐจะไม่นำข้อมูลนี้ไปเปิดเผยหรือให้สาธารณชนเข้าถึงได้ การจะเข้าถึงเอกสารนี้ อาจทำได้ โดยยื่นคำร้องต่อศาลและมีเหตุผลอันจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงข้อมูลที่ว่านั้น เช่น เพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อบังคับคดีในหุ้นของบริษัทที่สืบทราบมาได้ว่าผู้ถูกบังคับคดีนั้นอาจเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท ซึ่งตามแนวทางที่เสนอนี้ จะต้องแก้ไขประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยกำหนดในทำนองว่า เอกสารที่ส่งตามประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การยื่นรายการเพิ่มเติมในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นและสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นนั้น จะต้องเก็บรักษาโดยไม่เปิดเผยให้สาธารณชนเข้าถึงได้ หากประชาชนหรือบุคคลใดขอคัดสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า บุคคลนั้น จะได้บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นที่ระบุว่า “ผู้ถือ” หากเป็นกรณีใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเท่านั้น แต่หากเป็นกรณีจำเป็นที่จะต้องทราบถึงข้อมูลของผู้ถือหุ้น เพื่อความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อการใด ๆ ตามคำสั่งศาล อาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอข้อมูลนั้นได้ ส่วนหลักการที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังคงเดิมที่ไม่มีการเปิดเผยชื่อของผู้ถือใบหุ้นผู้ถือ

ในส่วนของปัญหาในเรื่องของโอนใบหุ้นกรณีที่มีผู้ทรงโดยสุจริตและผู้ถือหุ้นเดิมได้อ้างสิทธิในใบหุ้นเดียวกัน ประเด็นปัญหาไม่มีบทกฎหมายในส่วนหุ้นส่วนบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ จึงเป็นกรณีที่กฎหมายมีช่องว่าง การนำนิติวิธีของไทยที่มีอยู่ตามมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อมาอุดช่องว่าง โดยจะใช้กฎหมายทั่วไปในเรื่องนี้และทรัพย์สิน แต่อาจไม่ครอบคลุมและไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะหลักกฎหมายในเรื่องของทรัพย์สินใช้หลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ส่วนการใช้กฎหมายในลักษณะเทียบเคียงตัวบทที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง โดยนำหลักกฎหมายตราสารเปลี่ยนมือมาใช้อาจตรงตามเจตนารมณ์ของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือมากกว่า แต่การนำกฎหมายมาใช้บังคับ เมื่อเป็นการเลือกใช้ เลือกตีความกฎหมายย่อมเกิดความไม่แน่นอนว่าเมื่อเกิดกรณีที่เป็นปัญหานั้นจะนำกฎหมายใดมาใช้บังคับ

ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า การนำกฎหมายมาปรับใช้กับเรื่องใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ จะต้องนำกฎหมายในส่วนของตราสารเปลี่ยนมือมาใช้บังคับ หากเป็นเรื่องสิทธิในทางหนี้ จะใช้ในเรื่องของหนี้หลักทั่วไป ในการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงใช้ตามคำสั่งตามมาตรา 312 ประกอบมาตรา 313 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะไม่นำเอามาตรา 306 ซึ่งเป็นกรณีของการโอนสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไปมาใช้ นอกจากมาตรา 312 และ 313 แล้ว ยังมีมาตรา 916 ในส่วนของตัวเงินที่กำหนดในเรื่องสิทธิทางหนี้ของผู้ทรงตราสารเปลี่ยนมือด้วย โดยตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโอนสิทธิในตราสารนั้น จะกำหนดให้ผู้ครอบครองใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือที่ได้รับโอนมาโดยสุจริตได้รับความคุ้มครองจากการที่บุคคลทั้งหลายจะอ้างข้อต่อสู้โดยอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้ทรงคนก่อน กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า หากบุคคลที่โอนกันก่อนผู้รับโอนนั้นมีความบกพร่อง จะไม่สามารถยกข้อต่อสู้ในความบกพร่องนั้นมาฟ้องผู้รับโอนที่สุจริตได้

ในส่วนสิทธิในทางทรัพย์สิน ผู้รับโอนที่สุจริต จะได้รับความคุ้มครองเช่นกัน โดยจะไม่ต้องคืนใบหุ้นให้กับบุคคลใด ๆ ที่มาอ้างว่าเป็นเจ้าของใบหุ้นนั้น ถ้าหากผู้รับโอนสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนนั้นได้ใบหุ้นมาโดยสุจริต มิได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ตามมาตรา 905 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นข้อยกเว้นของหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนตามมาตรา 1336 จะเห็นได้ว่าหากเป็นผู้รับโอนที่สุจริตแล้ว บุคคลใด ๆ จะฟ้องผู้ทรงไม่ได้ ซึ่งเป็นความคุ้มครองในทางหนี้ และจะไม่ต้องสละใบหุ้นให้กับบุคคลที่อ้างว่าเป็นเจ้าของใช้สิทธิติดตามเอาคืน ซึ่งเป็นความคุ้มครองในทางทรัพย์สิน ซึ่งทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับความคุ้มครองอย่างสมบูรณ์และผู้รับโอนมั่นใจได้ว่าจะได้รับสิทธิไปทั้งหมดตามกฎหมาย ต่างจากการตีความโดยใช้บทกฎหมายที่เป็นหลักทั่วไปในเรื่องหนี้และเรื่องทรัพย์สินที่จะทำให้ผู้รับโอนที่แม้จะสุจริตแต่ไม่ได้รับความคุ้มครอง

แม้ว่าจะสามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในมาตรา 4 มาใช้ในการปรับบทกฎหมายในเรื่องนี้ แต่การปรับใช้กฎหมายนั้น ขึ้นอยู่กับบุคคลที่จะใช้ ทำให้เกิดความไม่แน่นอนของกฎหมาย ซึ่งในทางกฎหมายพาณิชย์เป็นสิ่งที่นักธุรกิจไม่ต้องการให้เกิดขึ้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนอันเป็นประการสำคัญของการทำการค้าพาณิชย์ จึงอาจบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมกำหนดว่าจะนำกฎหมายใดมาปรับใช้ หากเกิดเหตุการณ์ข้างต้นขึ้น โดยแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของหุ้นส่วนบริษัท โดยกำหนดในทำนองว่า ในเรื่องของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ การโอนสิทธิทางหนี้ สิทธิทางทรัพย์สิน การคุ้มครองผู้รับโอนที่สุจริต จะต้องนำบทบัญญัติในมาตรา 905 และ 916 ในเรื่องของตัวเงินมาใช้โดยอนุโลม เพื่อให้ผู้รับโอนโดยสุจริตได้รับความคุ้มครองและมีสิทธิดีกว่าผู้โอนแม้ว่าผู้โอนจะไม่มีสิทธิก็ตาม อันเป็นข้อยกเว้นของหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

ในประเด็นปัญหากฎหมายกรณีใบหุ้นผู้ถือถูกทำลายและผู้ถือหุ้นขอให้บริษัทออกใบหุ้นให้ใหม่ทดแทนใบเดิมที่ถูกทำลายไปนั้น ผู้เขียนเห็นว่า กรณีของใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือไม่มีหลักฐานจากที่ใดที่จะระบุว่าบุคคลใดเป็นผู้ถือใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้บริษัทจะต้องไม่แสดงชื่อของผู้ถือใบหุ้นชนิดดังกล่าวในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ถือหุ้นทั้งหลาย การที่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งกล่าวอ้างสิทธิในผู้ถือหุ้นจากบริษัท บริษัทไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ถือหุ้น และหากต้องการให้ออกใบหุ้นซึ่งเป็นเอกสารแสดงสิทธิในหุ้นที่บริษัทจะต้องให้สิทธิต่าง ๆ เช่น การเข้าประชุม การจ่ายปันผลให้แก่บุคคลนั้น ๆ บริษัทจึงอาจเสียหายได้หากออกใบหุ้นผู้ถือให้กับบุคคลที่มีชื่อผู้ถือหุ้นที่แท้จริงของบริษัท ดังนี้ กฎหมายที่จะนำมาปรับใช้กับเรื่องได้ ที่มีความใกล้เคียงกับใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือเป็นอย่างยิ่ง คือ ในส่วนของกฎหมายตัวเงิน อันเป็นตราสารเปลี่ยนชื่ออย่างหนึ่งเช่นเดียวกับใบหุ้นผู้ถือ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องดังกล่าวได้กำหนดในกรณีที่ตัวหาย ผู้ทรงสามารถที่จะขอให้ผู้ส่งจ่ายออกตัวฉบับใหม่อันมีเนื้อความเดียวกันให้แก่ตน และ

อาจขอให้มีการวางประกันเพื่อทดแทนหากเกิดความเสียหายหากตัวเงินนั้นกลับหาได้ ตามมาตรา 1011 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากนำมาปรับใช้กับเรื่องใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ย่อมตีความได้ว่า หากใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือถูกทำลาย ผู้ถือหุ้นสามารถร้องขอต่อบริษัทเพื่อให้ บริษัทออกใบหุ้นให้ตนใหม่โดยมีเนื้อความเช่นเดิม โดยบริษัทที่อาจเสียหายจากการออกใบหุ้นไม่ ถูกต้องหรือออกใบหุ้นให้กับผู้ที่มีชื่อผู้ถือหุ้นที่แท้จริงแล้วภายหลังมีผู้ถือหุ้นที่แท้จริงมาเรียกร้องกับ บริษัท บริษัทจึงขอให้ผู้ถือหุ้นคนดังกล่าววางประกันไว้ เพื่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นหากใบหุ้นที่ถูก ทำลายไปนั้นกลับคืนมาได้

หากผู้ถือหุ้นต้องการให้บริการออกใบหุ้นใหม่โดยใช้มาตรา 1011 ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์นั้น จะต้องบัญญัติกฎหมายให้สามารถนำเอามาตราดังกล่าวมาปรับใช้ได้ เนื่องจาก หากไม่มีการกำหนดไว้ อาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความว่าจะต้องนำเอาบทบัญญัติใดมาใช้บังคับ โดยอาจแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้นำเอามาตรา 1011 มาใช้กับกรณีใบหุ้นผู้ ถือถูกทำลายได้ นอกจากนี้ อาจกำหนดให้นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าตามประกาศให้ เพิ่มเติมรายการในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นและสำเนารายชื่อผู้ถือหุ้นมาใช้เป็นหลักฐานในเบื้องต้นในการ ยืนยันสิทธิของผู้ถือหุ้นที่มาร้องขอกับบริษัทให้ออกใบหุ้นให้กับตน โดยผู้ถือหุ้นสามารถร้องขอให้ บริษัทหรือกรมพัฒนาธุรกิจการค้าตรวจสอบเอกสารดังกล่าวประกอบกับการออกใบหุ้นใหม่ แต่ข้อมูลที่ บริษัทหรือกรมฯ จะมีนั้น จะเป็นข้อมูลในรอบปี ทำให้หากในระหว่างปีมีการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ถือ ใบหุ้น อาจต้องมีการพิสูจน์ต่อไป อย่างไรก็ตาม บริษัทยังสามารถขอให้ผู้ถือหุ้นที่ขอให้ออกใบหุ้นใหม่ วางประกันได้ ตามมาตรา 1011 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บรรณานุกรม

หนังสือ

- จันทร์ สีนุศุภฤกษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ห้างหุ้นส่วนและบริษัท.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2556.
- จิตติ ติงศภัதிய. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย บัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 16
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- ทวี เจริญพิทักษ์. คำอธิบายโดยพิสดาร กฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสง
สว่าง, 2504.
- ทิพย์ชนก รัตโนสถ. คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2556.
- นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์. กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2558.
- ประพนธ์นิติสรสรรค์, หลวง. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, สมาคม. พระนคร :
โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2477.
- ประภาศน์ อวยชัย. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หุ้นส่วนและบริษัท.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530.
- ไพฑูริศ เอกจริยกร. คำอธิบายซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
เดือนตุลา, 2556.
- ไพยม เลขยานนท์. คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หุ้นส่วนและบริษัท.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512.
- ไพฑูริศ คงสมบูรณ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548.
- ภาสกร ชุนหุโร. คู่มือนักศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หุ้นส่วนและบริษัท.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2519.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, 2554.
- ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์. คำอธิบายซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2558.
- สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. หุ้นส่วนบริษัท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2552.

สทรน รัตน์ไพจิตร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตัวเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

—————. กฎหมายว่าด้วย ตราสารเปลี่ยนมือ. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

—————. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2557.

สัญญา ธรรมศักดิ์. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัทและสมาคม. พระนคร :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2479.

สุนทร มณีสวัสดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555.

เสนีย์ ปราโมช. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่มที่ 2. (พระนคร : อักษรสาสน์,

2505.

เสาวนีย์ อัสวโรจณ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

โสภณ รัตนากร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

—————. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หุ้นส่วน บริษัท.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

บทความ

มารุต บุณนาค. “ข้อสังเกตเกี่ยวกับกฎหมายหุ้นส่วนบริษัทและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการค้า”.

บทบัญญัติ. เล่มที่ 25. ตอนที่ 2 : 362.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Julian Velasco. “The fundamental Rights of the Shareholder.”[https://scholarship](https://scholarship.law.nd.edu/law_faculty_scholarship/311/)

.law.nd.edu/law_faculty_scholarship/311/., 3 กันยายน 2560.

Charlotte Villiers. “Disclosure obligation in company law : bringing communication theory into the fold”. <http://www.hartjournals.co.uk/jcls/volumes/1/issues/1/90.html>, 11 พฤศจิกายน 2560.

Louis F. Nawrot, Jr.. “Corporations: Bearer Shares in the United States : Civil Law Contrast: Connecticut and Montana Statutes Authorizing Issuance.” <http://www.Heinonline.org>, 31 มกราคม 2560.

Stanley Keller. “Disclosure provision of the Model business corporation act, Law and Contemporary Problems.” <https://scholarship.law.duke.edu/lcp/vol74/iss1/16>, 11 พฤศจิกายน 2560.

Howard Liebman. “Public Disclosure Requirements for private companies : U.S. Vs. Europe.” http://www.jonesday.com/public_disclosure_requirements/, 15 กุมภาพันธ์ 2560.

BOOKS

Abdul Kadar. Business and Commercial law made simple. Oxford : Butterworths-Heinemann Ltd, 1991.

Ann Ridley. Key Facts Company Law. London: Hachette UK Company, 2011.

Brian Ball and F.W. Rose. Principles of Business Law, London : Sweet & Maxwell, 1979.

Bryan A. Garner. Black’s Law Dictionary Deluxe Tenth Edition, 2014.

David Kobrin, Venessa Stott. Negotiable Instruments. Hertfordshire : Anderson Keenan Publishing, 1980.

Dudley Richardson. Guide to Negotiable Instruments and the Bills of Exchange Acts. London : Butterworths, 1970.

E.R. Hardy Ivamy. Topham and Ivamy’s Company Law. London : Butterworth&Co.Ltd., 1978.

Ewan McKendrick. Goode on Commercial Law. London : Penguin Group, 2010.

Harry Farrar. Elements of Company Law. London : The Gregg Publishing CO., LTD, 1983.

James McLoughlin. Introduction to Negotiable Instruments. London : Butterworths, 1975.

Janet Dine, Marios Koutsias. Company Law. London : Palgrave Macmillan, 2014.

L. C. B. Gower. The Principle of Modern Company Law. London : Steven & Sons, 1969.

LS Sealy, RJA Hooley. Commercial law Text, Case, and Materials. Hampshire : Ashford Colour Press, 2009.

M.C. Oliver. Company Law. Plymouth : Macdonald and Evans Limited, 1976.

Nicholas Bourne. Bourne on Company Law. Abingdon : Routledge, 2013.

Saleem Sheikh. A Guide to The Companies Act 2006. Oxon :Routledge-Cavendish, 2008.

Susan McLaughlin. Unlocking Company Law. Abingdon : Routledge, 2013.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางสาวอาภาสรี เ गरุงเรือง
วันเดือนปีเกิด มิถุนายน 2536
วุฒิการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เนติบัณฑิตไทย สมัย 68

ผลงานทางวิชาการ

อาภาสรี เ गरุงเรือง. “หุ่นผู้ถือ”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายธุรกิจ)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

ประสบการณ์การทำงาน นิติกรปฏิบัติการ สำนักกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา

